

MINISTERUL ENERGIEI
Profesionalism. Integritate. Transparență

Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050

19 decembrie 2016

CUPRINS

CUPRINS	II
LISTA TABELELOR	V
LISTA FIGURILOR	V
ABREVIERI	VI
CUVÂNT ÎNAINTE AL MINISTRULUI ENERGIEI	VIII
SUMAR EXECUTIV	1
OBIECTIVE STRATEGICE FUNDAMENTALE	1
PRINCIPII ALE STRATEGIEI ENERGETICE	2
ARII CENTRALE DE INTERVENȚIE STRATEGICĂ	2
NOI DIRECȚII DE DEZVOLTARE A SECTORULUI ENERGETIC DIN ROMÂNIA	6
PARTICIPAREA ECHITABILĂ A ROMÂNIEI LA ATINGEREA ȚINTELOR EUROPENE DE DECARBONARE	7
INTRODUCERE	9
I. VIZIUNEA DE DEZVOLTARE ȘI OBIECTIVELE STRATEGICE FUNDAMENTALE	11
I.1. VIZIUNEA DE DEZVOLTARE A SECTORULUI ENERGETIC NAȚIONAL PENTRU ANUL 2030	11
I.2. OBIECTIVE STRATEGICE FUNDAMENTALE	12
I.2.1. CREȘTEREA NIVELULUI DE SECURITATE ENERGETICĂ	12
I.2.2. PIEȚE DE ENERGIE COMPETITIVE, BAZA UNEI ECONOMII COMPETITIVE	13
I.2.3. ENERGIE CURATĂ, CU EMISII REDUSE DE GAZE CU EFECT DE SERĂ ȘI ALTE NOXE	13
I.2.4. MODERNIZAREA SISTEMULUI DE GUVERNANȚĂ ENERGETICĂ	13
I.2.5. PROTECȚIA CONSUMATORULUI VULNERABIL ȘI REDUCEREA SĂRĂCIEI ENERGETICE	14
II. CONTEXT: PIEȚE, TEHNOLOGIE, GEOPOLITICĂ	15
II.1. CONTEXTUL GLOBAL	15
II.1.1. TRANSFORMĂRI TEHNOLOGICE	15
II.1.2. ATENUAREA SCHIMBĂRIILOR CLIMATICE	15
II.1.3. TRANSFORMĂRI ECONOMICE	16
II.2. CONTEXTUL EUROPEAN – UNIUNEA ENERGETICĂ	17
II.2.1. PACHETUL DE PROPUNERI DE REFORMĂ „ENERGIE CURATĂ PENTRU TOȚI”	17
II.2.2. SECURITATE ȘI DIPLOMAȚIE ENERGETICĂ ÎN CADRUL UE	18
II.2.3. POLITICI EUROPENE DE REDUCERE A EMISIILOR DE GAZE CU EFECT DE SERĂ	19
II.2.4. EFICIENȚA ENERGETICĂ, PRIORITATEA PRINCIPALĂ A NOULUI PACHET DE REFORMĂ	19
II.2.5. PROMOVAREA ENERGIEI DIN SURSE REGENERABILE	20
II.2.6. NOUL DESIGN AL PIEȚEI DE ENERGIE ELECTRICĂ	21
II.2.7. GUVERNANȚA UNIUNII ENERGETICE	22
II.3. CONTEXTUL REGIONAL: EUROPA DE SUD-EST ȘI BAZINUL MĂRII NEGRE	22
II.3.1. INTERCONECTAREA REȚELELOR DE TRANSPORT AL ENERGIEI	22
II.3.2. GEOPOLITICA REGIONALĂ	23
II.4. SISTEMUL ENERGETIC NAȚIONAL: STAREA ACTUALĂ	23
II.4.1. RESURSE ENERGETICE PRIMARE	23
II.4.2. RAFINAREA ȘI PRODUSELE PETROLIERE	26
II.4.3. TRANSPORTUL, ÎNMAGAZINAREA, DISTRIBUȚIA ȘI PIAȚA GAZULUI NATURAL	26
II.4.4. ENERGIE ELECTRICĂ	27
II.4.5. EFICIENȚĂ ENERGETICĂ, ENERGIE TERMICĂ ȘI COGENERARE	30
III. DESCRIEREA OBIECTIVELOR STRATEGICE FUNDAMENTALE	33
III.1. SECURITATE ȘI DIPLOMAȚIE ENERGETICĂ	33

III.1.1. SECURITATEA ENERGETICĂ A ROMÂNIEI	33
III.1.2. DIPLOMAȚIA ENERGETICĂ	36
III.2. COMPETITIVITATEA PIETELOR DE ENERGIE, BAZĂ A UNEI ECONOMII COMPETITIVE	38
III.2.1. CONCENTRAREA PIETELOR DE ENERGIE ȘI PROMOVAREA CONCURENȚEI	39
III.2.2. RESPECTAREA REGULILOR DE CONCURENȚĂ PE PIEȚELE ENERGETICE	40
III.3. ENERGIE CURATĂ ȘI IMPACT REDUS ASUPRA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR	40
III.3.1. IMPACTUL SECTORULUI ENERGETIC ASUPRA POLUĂRII AERULUI	40
III.3.2. IMPACTUL SECTORULUI ENERGETIC ASUPRA POLUĂRII APEI ȘI A SOLURILOR	41
III.3.3. IMPACTUL SECTORULUI ENERGETIC ASUPRA ECOSISTEMELOR ȘI A BIODIVERSITĂȚII	42
III.3.4. ROLUL SECTORULUI ENERGETIC ÎN ATENUAREA SCHIMBĂRIILOR CLIMATICE ȘI ADAPTARE	43
III.3.5. INFORMAREA ȘI IMPLICAREA CONSUMATORILOR, ÎN SPIRITUL DEZVOLTĂRII DURABILE	44
III.4. MODERNIZAREA SISTEMULUI DE GUVERNANȚĂ ENERGETICĂ	44
III.4.1. STATUL CA DEȚINĂTOR DE ACTIVE ÎN SECTORUL ENERGETIC	45
III.4.2. GUVERNANȚA CORPORATIVĂ A COMPANIILOR DE STAT DIN SECTORUL ENERGETIC	45
III.4.3. TRANSPARENTĂ ȘI INTEGRITATE ÎN SECTORUL ENERGETIC	46
III.4.4. CAPITALUL UMAN: EDUCAȚIE ȘI CERCETARE ÎN SECTORUL ENERGETIC	47
III.5. CONSUMATORUL DE ENERGIE	49
III.5.1. PREȚUL ENERGIEI	49
III.5.2. CONSUMATORUL VULNERABIL ȘI SĂRĂCIA ENERGETICĂ	50
III.5.3. CONSUMATORUL ACTIV (<i>PROSUMATORUL</i>)	53
III.5.4. INFORMAREA CONSUMATORULUI	53
IV. OPERAȚIONALIZAREA OBIECTIVELOR STRATEGICE	55
V. EVOLUȚIA SECTOARELOR ENERGETICE NAȚIONALE PÂNĂ ÎN ANUL 2030	62
V.1. CONSUMUL DE ENERGIE	63
V.1.1. CEREREA DE ENERGIE PE SECTOARE DE ACTIVITATE	63
V.1.2. MIXUL ENERGIEI PRIMARE	63
V.1.3. CONSUMUL DE ENERGIE FINALĂ	64
V.2. RESURSE ENERGETICE PRIMARE : PRODUCȚIE INTERNĂ ȘI IMPORTURI	65
V.2.1. ȚIȚEI	65
V.2.2. GAZ NATURAL	65
V.2.3. CĂRBUNE	65
V.2.4. BIOMASĂ ȘI DEȘEURILE CU DESTINAȚIE ENERGETICĂ	65
V.2.5. IMPORTURI NETE DE RESURSE ENERGETICE	66
V.3. ENERGIE ELECTRICĂ	66
V.3.1. PREȚUL ENERGIEI ELECTRICE	66
V.3.2. CEREREA DE ENERGIE ELECTRICĂ	68
V.3.3. CAPACITATEA INSTALATĂ ȘI PRODUCȚIA DE ENERGIE ELECTRICĂ	68
V.3.4. IMPORTUL ȘI EXPORTUL DE ENERGIE ELECTRICĂ	74
V.3.5. CONCLUZII CU PRIVIRE LA MIXUL OPTIM AL ENERGIEI ELECTRICE ÎN ANUL 2030	75
V.4. ÎNCĂLZIREA ȘI RĂCIREA	77
V.4.1. ÎNCĂLZIREA PRIN SISTEME DE ALIMENTARE CENTRALIZATĂ CU ENERGIE TERMICĂ	78
V.4.2. ÎNCĂLZIREA DISTRIBUITĂ CU GAZ NATURAL	79
V.4.3. ÎNCĂLZIREA CU LEMN DE FOC	80
V.4.4. ÎNCĂLZIREA CU ENERGIE ELECTRICĂ ȘI DIN SURSE ALTERNATIVE DE ENERGIE	81
V.4.5. RĂCIREA LOCUINȚELOR CU APARATE DE AER CONDIȚIONAT	82
V.4.6. ÎNCĂLZIREA ÎN SECTORUL SERVICIILOR ȘI INSTITUȚIILE PUBLICE	82
V.4.7. UTILIZAREA ABURULUI ÎN INDUSTRIE	83

V.5. MOBILITATEA	83
V.5.1. PARCUL DE AUTOTURISME	83
V.5.2. PARCUL DE AUTOVEHICULE DE TRANSPORT MARFĂ ȘI PERSOANE	85
V.5.3. TRANSPORTUL FERVIAR	86
V.5.4. TRANSPORTUL AERIAN ȘI CEL FLUVIAL	87
V.5.5. MIXUL DE ENERGIE ÎN SECTORUL TRANSPORTURI	88
V.6. EFICIENȚA ENERGETICĂ	89
V.6.1. EVOLUȚIA INTENSITĂȚII ENERGETICE	89
V.6.2. EFICIENȚA ENERGETICĂ A CLĂDIRILOR	89
V.6.3. RANDAMENTUL CENTRALELOR TERMoeLECTRICE ȘI CONSUMUL PROPRIU TEHNOLOGIC	90
V.6.4. EFICIENȚA ENERGETICĂ ÎN INDUSTRIE	91
V.7. INVESTIȚII ÎN SECTORUL ENERGETIC	91
V.7.1. INVESTIȚII ÎN SECTORUL PETROLIER	92
V.7.2. INVESTIȚII ÎN SECTORUL ENERGIEI ELECTRICE	92
V.7.3. INVESTIȚII ÎN SECTORUL ENERGIEI TERMICE	93
V.7.4. ASIGURAREA RESURSELOR FINANCIARE PENTRU DERULAREA PROGRAMELOR DE INVESTIȚII	93
V.8. TESTE DE STRES ALE SISTEMULUI ENERGETIC NAȚIONAL	94
V.8.1. TEST DE STRES AL SECTORULUI ELECTROENERGETIC: CONDIȚII DE PRIMĂVARĂ ȘI VARĂ	94
V.8.2. TEST DE STRES AL SECTORULUI ELECTROENERGETIC: CONDIȚII DE IARNĂ	95
V.8.3. TEST DE STRES AL SECTORULUI GAZELOR NATURALE	96
VI. PERSPECTIVE ALE SECTORULUI ENERGETIC ROMANESC INTRE 2030 ȘI 2050	98
VI.1. ROLUL TENDINȚELOR DE DEZVOLTARE PE TERMEN LUNG ÎN ELABORAREA STRATEGIEI	98
VI.2. EVOLUȚIA SECTORULUI ENERGETIC ROMÂNESC ÎN ORIZONTUL ANULUI 2050	98
VI.2.1. ÎNTĂRIREA ROLULUI BIOMASEI ȘI A DEȘEURILOR ÎN TRANZIȚIA ENERGETICĂ	98
VI.2.2. ROLUL DE TERMEN LUNG AL AUTOVEHICULULUI ELECTRIC ÎN TRANSPORTURI	99
VI.2.4. PRODUCȚIA ENERGIEI ELECTRICE PE BAZĂ DE TEHNOLOGII CU EMISII REDUSE DE GES	100
VI.2.5. STOCAREA ENERGIEI ELECTRICE LA SCARĂ MARE	101
VI.2.6. EFICIENȚA ENERGETICĂ A IMOBILELOR	102
VI.3. CONSUMUL DE ENERGIE AL ROMÂNIEI ÎNTRE 2030 ȘI 2050	103
VI.3.1. CONSUMUL BRUT DE ENERGIE PRIMARĂ PE TIPURI DE RESURSE	103
VI.3.2. CONSUMUL BRUT DE ENERGIE FINALĂ PE SEGMENTE DE CONSUM	103
VI.3.3. CONSUMUL BRUT DE ENERGIE FINALĂ PE TIPURI DE RESURSE	104
VI.4. PRODUCȚIA ȘI IMPORTURILE NETE DE ENERGIE ÎNTRE 2030 ȘI 2050	105
VI.5. ESTIMAREA INVESTIȚIILOR ÎN SECTORUL ENERGETIC ÎN INTERVALUL 2030-2050	106
VII. PARTICIPAREA ECHITABILĂ LA ATINGEREA ȚINTELOR UE28 IN 2030 ȘI 2050	107
VII.1. REDUCEREA EMISIILOR DE GAZE CU EFECT DE SERĂ	107
VII.2. CREȘTEREA ROLULUI SRE ÎN MIXUL ENERGETIC	108
VII.2.1. PONDEREA SRE ÎN CONSUMUL FINAL DE ENERGIE ELECTRICĂ (SRE-E)	108
VII.2.2. PONDEREA SRE ÎN CONSUMUL BRUT DE ENERGIE FINALĂ PENTRU ÎNCĂLZIRE ȘI RĂCIRE	108
VII.2.3. PONDEREA SRE ÎN CONSUMUL BRUT DE ENERGIE FINALĂ ÎN TRANSPORTURI (SRE-T)	109
VII.2.4. CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA ȚINTA SRE PENTRU ANUL 2030	109
VII.3. CREȘTEREA EFICIENȚEI ENERGETICE	109
VII.4. VALORI INDICATIVE ALE ȚINTELOR PENTRU ANII 2020, 2030 ȘI 2050	110
ACTUALIZAREA PERIODICĂ A STRATEGIEI ENERGETICE	111
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	112
PARTICIPANȚI LA REALIZAREA STRATEGIEI ENERGETICE	115

LISTA TABELELOR

Tabel 1 – Securitatea energetică se asigură prin realizarea concomitentă a următoarelor acțiuni.....	12
Tabel 2 – Numărul de gospodării ce au primit ajutor pentru încălzire în 2015 și costul total al sprijinului	52
Tabel 3 – Corespondența între obiectivele strategice fundamentale și obiectivele operaționale.....	55
Tabel 4 – Eșalonarea în timp a acțiunilor prioritare	61
Tabel 5 – Parcul autoturismelor aflate la prima înmatriculare în România în 2015.....	84
Tabel 6 – Ținte indicative de decarbonare pentru anii 2020, 2030 și 2050	110

LISTA FIGURILOR

Figura 1 – Elementele ce definesc Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050.....	1
Figura 2 – Cinci obiective strategice fundamentale și cinci arii centrale de intervenție strategică	2
Figura 3 –Evoluția parcului de capacități producție energie electrică disponibile fără investiții în capacități noi..	3
Figura 4 – Dezvoltarea rețelei de transport a gazului natural, inclusiv proiectele de interconectare	4
Figura 5 – Noi direcții de dezvoltare	6
Figura 6 – Costurile cu energia ale gospodăriilor celor mai predispuse la sărăcie energetică	52
Figura 7 – Cererea de energie finală pe sectoare de activitate în 2015 și 2030.....	63
Figura 8 – Structura mixului energiei primare în 2015 și 2030.....	64
Figura 9 – Consumul de energie finală după destinația energetică	64
Figura 10 – Estimare a componentelor de cost total al energiei electrice în 2015 și 2030.....	67
Figura 11 – Prețul final al energiei electrice pe tipuri principale de consumatori (tarife și taxe incluse)	67
Figura 12 – Consumul final de energie electrică pe sectoare de activitate.....	68
Figura 13 – Disponibilitatea parcului existent de capacități în perioada 2016-2030 (nu includ rezerva)	69
Figura 14 – Evoluția capacităților nete disponibile pe bază de gaz natural (cu și fără cogenerare).....	71
Figura 15 – Evoluția capacităților nete disponibile pe bază de cărbune	72
Figura 16 – Capacitatea instalată și producția netă de energie electrică, centrale hidroelectrice, 2015	73
Figura 17 – Capacitatea instalată în centrale eoliene și fotovoltaice în funcție de costul capitalului.....	74
Figura 18 – Exportul net de energie electrică	75
Figura 19 – Mixul de capacitate brută instalată în 2015 și 2030 (Scenariul Optim, POPT)	76
Figura 20 – Evoluția producției nete de energie electrică – energie nucleară, cărbune și gaz natural	76
Figura 21 – Prețul estimat al gazului natural (CSP) la care acesta devine mai competitiv decât lignitul în mix....	77
Figura 22 – Mixul energiei electrice în 2015 și 2030 (Scenariul Optim, POPT).....	77
Figura 23 – Încălzirea și răcirea imobilelor după sursa de energie.....	77
Figura 24 – Numărul locuințelor (mil) permanent ocupate după tipul de încălzire	78
Figura 25 – Încălzirea prin SACET – număr locuințe și cererea totală de agent termic.....	79
Figura 26 – Încălzirea locuințelor cu gaz natural și cererea totală de gaz (fără gătit și încălzirea apei).....	80
Figura 27 – Prețul final pentru gospodării al principalelor tipuri de energie pentru încălzire (incl. TVA)	81
Figura 28 – Cererea de energie pentru încălzire în sectorul terțiar, după tipul energiei	82
Figura 29 – Parcul total de autovehicule din România pe tipuri de combustibil.....	84
Figura 30 – Evoluția parcului autovehiculelor de transport marfă și persoane după modul de propulsie	85
Figura 31 – Emisiile poluante ale autovehiculelor de transport marfă și călători (NOx și particule)	85
Figura 32 – Transport feroviar (distanța parcursă)	87
Figura 33 – Cererea de combustibil pentru transportul aerian și fluvial (mii tep)	87
Figura 34 – Cererea de energie finală în transporturi pe tip de combustibil	88
Figura 35 – Testul de stres al sistemului electroenergetic de vară și de iarnă	96
Figura 36 – Producția biomasei cu destinație energetică (S) și de produse energetice pe bază de biomasă (D) .	99
Figura 37 – Evoluția parcului de autovehicule în perioada 2030-2050, în funcție de modul de propulsie	100

Figura 38 – Capacitatea instalată în centrale electrice eoliene și fotovoltaice în perioada 2030-2050	101
Figura 39 – Eficiența energetică a gospodăriilor (S) și consumul de energie pentru încălzire și răcire (D)	102
Figura 40 - Consumul intern brut de energie primară în 2030 și 2050	103
Figura 41 – Consumul de energie finală în 2030 și 2050, pe segmente de consum.....	104
Figura 42 – Consumul de energie finală după tipul energiei (2030 și 2050)	105
Figura 43 – Evoluția producției de energie primară în România după sursa energiei.....	106

ABREVIERI

ANRE	Agenția Națională de Reglementare în domeniul Energiei
ANRM	Agenția Națională pentru Resurse Minerale
ANRSC	Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BRUA	gazoductul Bulgaria-Romania-Ungaria-Austria
CCGT	turbină cu ciclu combinat pe bază de gaz natural
CSC	procesul de captare, transport și stocare geologică a emisiilor de CO ₂
CE	Comisia Europeană
CEH	Complexului Energetic Hunedoara
CEO	Complexului Energetic Oltenia
CNU	Compania Națională a Uraniului
DEN	Dispecerul Energetic Național
ELCEN	Electrocentrale București
ENTSO-E	<i>European Network of Transmission System Operators for Electricity</i> , Rețeaua Europeană a Operatorilor de Transport și Sistem pentru Energie Electrică
ENTSO-G	<i>European Network of Transmission System Operators for Gas</i> , Rețeaua Europeană a Operatorilor de Transport și Sistem pentru Gaz Natural
ESCO	<i>Energy Services Company</i> , companie de servicii energetice
ETS	<i>Emission Trading System</i> , sistemul de tranzacționare a emisiilor de gaze cu efect de seră în UE
GEM-E3	model macroeconomic și sectorial pentru țările din Europa și economia globală;
GES	gaze cu efect de seră
GNC	gaz natural comprimat
GNL	gaz natural lichefiat
GPL	gaz petrolier lichefiat
HHI	indicele Herfindahl-Hirschmann
IEA	Agenția Internațională pentru Energie
MDRAP	Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice
ME	Ministerul Energiei
MENCs	Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice
MMAP	Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor
MMPSPV	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
mil t	milioane tone
mld m3	miliarde metri cubi

mtep	milioane tone echivalent petrol
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OPEC	Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol
PCI	„Proiecte de Interes Comun”, propuse spre finanțare prin programul <i>Connecting Europe Facility</i>
PRIMES	<i>Price-Induced Market Equilibrium System</i> , suita de modele utilizate în modelarea cantitativă
RADET	Regia Autonomă de Distribuție a Energiei Termice din București
RET	rețea electrică de transport
SACET	sistem de alimentare centralizată cu energie termică
SEN	sistemul electroenergetic național
SNT	sistem național de transport (pentru gaz natural, respectiv pentru țiței)
SRE	surse regenerabile de energie
STS	servicii tehnologice de sistem
UE	Uniunea Europeană
WACC	<i>Weighted Average Cost of Capital</i> , costul mediu ponderat al capitalului (costul capitalului)
OTS	operatorul de transport și de sistem pentru energie electrică
tep	tone echivalent petrol. 1 tep = 11,628 MWh
TWh	terawatt-oră, un miliard de kilowați-oră (kWh). Alți multipli utilizați ai kWh: MWh (o mie de kWh) și GWh (un milion de kWh)

CUVÂNT ÎNAINTE AL MINISTRULUI ENERGIEI

Sectorul energetic este, pentru România, o adevărată coloană vertebrală a economiei, cu o contribuție importantă la creșterea produsului intern brut, fiind, în același timp, un furnizor de securitate națională. Sectorul energetic românesc este generator de bunăstare pentru societate, iar modernizarea lui - obiectivul central al demersurilor noastre strategice în următorii 15 ani - va crește calitatea serviciilor energetice, ceea ce se va reflecta în nivelul de trai și în sporirea competitivității economice.

Înainte de orice, noua Strategie Energetică a României are ca preocupare centrală consumatorul final. Ea răspunde nevoii ca acesta să beneficieze în viitor produse și servicii de calitate, de o producție de energie din ce în ce mai puțin poluantă, asigurând parametrii optimi pentru continuitatea în aprovizionarea cu energie. România își propune un mix al surselor de generare care să garanteze securitatea energetică, securitate construită ca un echilibru între independența energetică dată de exploatarea eficientă a resurselor naționale și interconectivitatea cu statele vecine și cu piețele energetice din regiune, ca alternativă, inclusiv în situații de criză. Ne propunem, astfel, ca România să reprezinte, și din punct de vedere energetic, un factor de stabilitate și de securitate, în primul rând pentru propriii cetățeni, dar și în regiunea Europei Centrale și de Est.

După aproape un deceniu de la ultima revizuire a Strategiei Energetice Naționale, România avea nevoie de o actualizare a proiecțiilor de dezvoltare pe termen mediu și lung ale acestui sector, pentru a răspunde unor provocări noi, precum îmbătrânirea parcului de agregate de producere a energiei sau potențiala epuizare a resurselor

convenționale cunoscute la acest moment. Era nevoie de acest demers și pentru a putea fructifica mai bine noi oportunități apărute în contextul avansului tehnologic, mai ales în ceea ce privește sursele regenerabile de producție a energiei, introducerea rețelelor inteligente ori a vehiculelor electrice. Era nevoie de o nouă privire asupra rolului statului în sector, ca acționar al unor întreprinderi de profil, dar și asupra responsabilității pe care acesta trebuie să și-o asume în combaterea fenomenului de sărăcie energetică.

Procesul de revizuire a direcțiilor strategice de acțiune înglobează opiniile unui număr substanțial de specialiști, cărora le mulțumesc în mod particular pentru contribuțiile de substanță, pentru ideile generoase împărtășite cu echipa de proiect a Ministerului Energiei, dar mai ales pentru efortul constant de a face din noua Strategie Energetică a țării un document relevant pentru următorii 15 ani.

Peste 300 de specialiști au înțeles nevoia unui plan coerent care să traseze direcțiile esențiale ale anilor care vin, contribuind la documentul Strategiei Energetice cu experiența lor, criticând ceea ce am pus în dezbatere sau participând la grupurile de lucru. Strategia Energetică aparține astfel întregului sector!

Victor Grigorescu

Ministrul Energiei

Decembrie 2016

SUMAR EXECUTIV

Sectorul energetic contribuie în mod esențial la dezvoltarea României, prin influența profundă asupra competitivității economiei, a calității vieții și a mediului. Pentru a susține pe termen lung așteptările consumatorilor, sectorul energetic românesc trebuie să devină mai robust din punct de vedere economic, mai avansat din punct de vedere tehnologic și mai puțin poluant.

Punctul focal al Strategiei Energetice este anul 2030, în orizontul căruia gravitează planificarea strategică și analiza de detaliu a sectorului energetic național. Strategia oferă o viziune și propuneri de dezvoltare a sectorului energetic până în 2030 și este centrată în jurul unui set de principii și obiective strategice fundamentale. Viziunea de dezvoltare a sectorului energetic este prezentată în secțiunea I.1. Realizarea obiectivelor strategice în orizontul anului 2030 presupune o ancorare riguroasă în realitatea sectorului energetic, cu o bună înțelegere a contextului

internațional și a tendințelor de ordin tehnologic, economic și geopolitic.

Pentru buna întemeiere a opțiunilor strategice, a fost realizat un studiu complex de modelare macroeconomică, cu simularea și compararea a numeroase scenarii de dezvoltare, prezentate în anexa metodologică. Proiecțiile pentru anul 2030 sunt bazate pe o modelare cantitativă cu grad ridicat de detaliu. Totodată, Strategia analizează și perspectiva pentru anul 2050, situată într-un context de transformări tehnologice, economice și de politici energetice, care vor influența dezvoltarea piețelor românești de energie. Proiecțiile pentru anul 2050 sunt, inevitabil, afectate de un grad mai mare de incertitudine, astfel că ele sunt relevante mai ales din punct de vedere al tendințelor generale, oferind o perspectivă de termen lung propunerilor strategice pentru 2030.

Figura 1 – Elementele ce definesc Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050

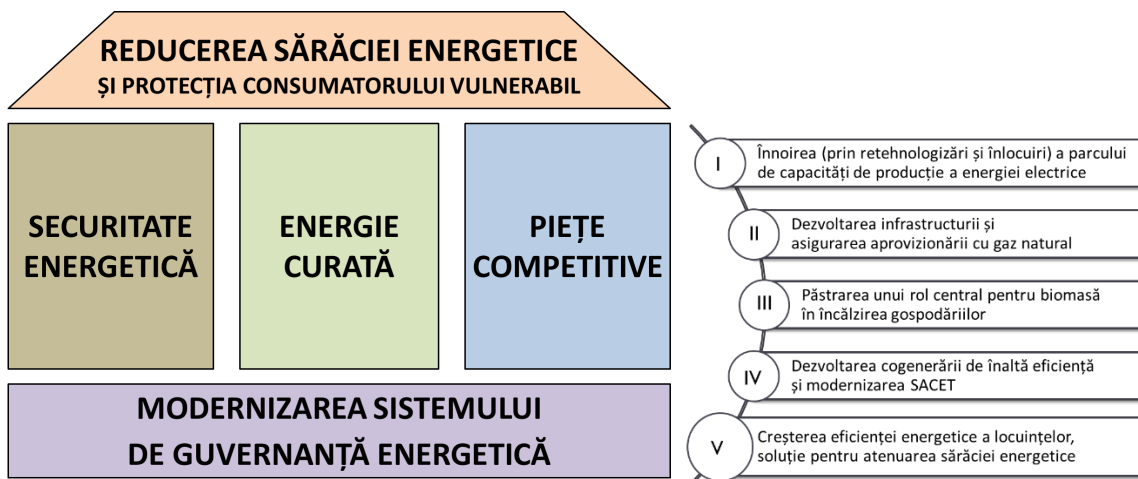

Obiective strategice fundamentale

Documentul urmărește **cinci obiective strategice fundamentale** (prezentate pe scurt în secțiunea I.2 și detaliate în capitolul II): imperativele de **securitate energetică**, de asigurare a **competitivității economiei**, respectiv de tranziție a sectorului energetic către un model de **dezvoltare**

sustenabilă, sprijinite pe fundamentul unei **bune guvernante** a sectorului energetic și urmărind, în definitiv, asigurarea energiei pentru toți consumatorii și suportabilitatea ei prin **reducerea sărăciei energetice și protecția consumatorilor vulnerabili**.

Figura 2 – Cinci obiective strategice fundamentale și cinci arii centrale de intervenție strategică

Obiectivele strategice fundamentale sunt declinate în 25 de **obiective operaționale**, pentru care sunt definite acțiuni prioritare (capitolul IV), eșalonate pe termen scurt, mediu și lung. Ele abordează aspecte problematice ale sectorului energetic românesc, ce reprezintă teme centrale de intervenție strategică. Strategia trasează și direcții

noi de dezvoltare pentru sectorul energetic, pentru ca România să participe la tranziția energetică globală, maximizându-și beneficiile. Statul român se va implica nemijlocit în dezvoltarea și implementarea planurilor de acțiune și a direcțiilor strategice ce decurg din Strategie.

Principii ale Strategiei Energetice

Ca prim principiu, Strategia pune **pe plan central interesele tuturor consumatorilor de energie** – casnici, comerciali și instituționali. Documentul ține seamă de faptul că aceste nevoi și interese sunt diverse și în permanentă evoluție. În legătură cu aceasta, al doilea principiu este **transparența și dialogul de substanță** cu părțile interesate, atât în procesul de elaborare a Strategiei, cât și în procesul general de întocmire a politicilor.

Modernizarea sistemului de guvernare energetică se bazează pe trei principii: **o mai bună delimitare a funcțiilor statului** de elaborator de politici și de reglementator de cea de deținător de active și de investitor; **utilizarea mecanismelor pieței competitive** în urmărirea obiectivelor strategice, pentru a da o perspectivă stabilă mediului

investițional; respectarea **neutralității tehnologice**. Neutralitatea tehnologică este importantă din perspectiva minimizării costului tranziției energetice; în urmărirea obiectivelor securității energetice și al reducerii emisiilor trebuie evitată tendința de a prescrie soluții tehnologice specifice, ce nu sunt bazate pe principii de eficiență economică. Neutralitatea tehnologică se bazează pe capacitatea pieței competitive de a selecta soluțiile tehnologice cele mai eficiente din punct de vedere al raportului performanță-cost, apte a contribui la realizarea obiectivelor strategice. Modelarea cantitativă oferă indicații cu privire la competitivitatea relativă a tehnologiilor și la modul în care mixul lor poate contribui eficient la atingerea obiectivelor strategice.

Arii centrale de intervenție strategică

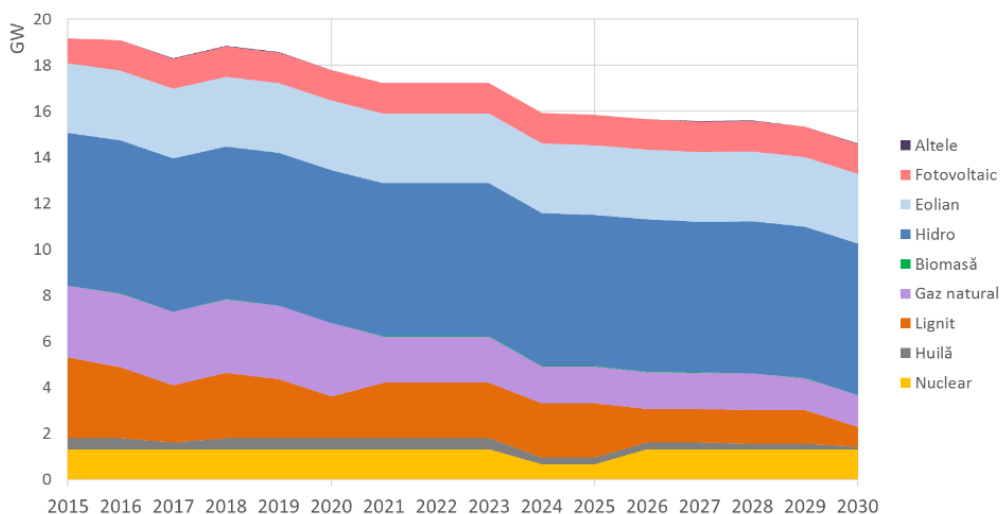
Strategia consfințește locul combustibililor tradiționali – țiței, gaz natural, cărbune și uraniu – în mixul energetic pentru următoarele decenii. Hidroenergia rămâne coloana vertebrală a sistemului energetic național. Cu o pondere crescută a componentei nucleare, mixul energetic face loc și energiei regenerabile. Gazul natural

produs în zăcăminte *onshore* și în cele recent descoperite în Marea Neagră poate acoperi cererea internă, în vreme ce cărbunele, pe termen mediu și lung, va suporta presiunea crescândă a costului emisiilor de GES. Biomasă își păstrează rolul central în încălzirea gospodăriilor din mediul rural, dar în forme mai eficiente și mai puțin

poluante. Cogenerarea de înaltă eficiență continuă să joace un rol important, prin investiții planificate integrat cu modernizarea și redimensionarea sistemelor de alimentare centralizată cu agent termic, cu investiții în noi unități industriale, respectiv cu programele de creștere a eficienței energetice a locuințelor.

Structura sectorului energetic și perspectivele sale de evoluție în orizontul de timp al Strategiei identifică cinci arii centrale de intervenție strategică, cu relevanță aparte pentru atingerea obiectivelor strategice fundamentale în perspectiva anului 2030.

Figura 3 –Evoluția parcului de capacități producție energie electrică disponibile, fără investiții în capacități noi

Sursa: Ministerul Energiei, pe baza datelor Transelectrica, ANRE și raportări ale companiilor

PARCUL DE CAPACITĂȚI DE PRODUCȚIE A ENERGIEI ELECTRICE

Prima arie centrală de intervenție strategică este **înnoirea parcului de capacități de producție a energiei electrice**. Mixul energiei electrice al României este și va rămâne echilibrat și diversificat (Figura 3). O bună parte a capacităților de producție se apropie însă de sfârșitul duratei de viață, iar unele dintre ele sunt ineficiente economic și inadecvate ecologic. Înlocuirea capacităților de producție a energiei electrice presupune investiții de 7 până la 14 mld € până în 2030, în funcție de scenariul de dezvoltare. Noile capacități de producție vor utiliza tehnologii avansate, cu eficiență ridicată, flexibile și mai puțin poluante, capabile să asigure stabilitatea sistemului energetic.

Energia nucleară este o opțiune strategică pentru România. Proiectul nuclear constituie cea mai mare investiție potențială în sectorul energetic românesc în următoarele decenii. El este viabil doar în condiții de eficiență economică, printr-o schemă de garantare a veniturilor obținute din producția și vânzarea energiei electrice, și de respectare a

condiționalităților tehnice și de mediu convenite la nivel european.

Procesul de înlocuire a vechilor capacități pe bază de gaz natural este în desfășurare, România dispunând în acest moment de peste 1500 MW instalați în centrale eficiente, în urma investițiilor din ultimii 10 ani. În următorii 10 ani se va încheia procesul de ieșire din uz a parcului de capacități vechi, pe gaz natural. România are opțiunea strategică de a miza în continuare pe gazul natural în mixul energiei electrice. Acesta este recomandat de flexibilitatea centralelor ce îl utilizează, care pot echilibra cu ușurință producția intermitentă a SRE, de costul relativ redus al investiției inițiale și al cheltuielilor de mentenanță, precum și de emisiile relativ reduse de GES.

Competitivitatea cărbunelui în mixul de energie electrică depinde de randamentul fiecărui grup în parte, destul de scăzut pentru capacități existente, de costul cărbunelui livrat și de prețul certificatelor de emisii EU ETS. Grupurile actuale pe bază de cărbune au un rol important în stabilitatea SEN. Înlocuirea actualelor capacități pe bază de cărbune

se va produce mai ales după 2025. Eventuale noi capacități pe bază de lignit trebuie să aibă parametri supra-critici, eficiență ridicată și emisii de GES scăzute.

Strategia prevede, până în 2030, o creștere ușoară a capacității hidroenergetice, în principal prin finalizarea proiectelor în curs de desfășurare. Rolul esențial jucat de hidroenergie pe piața de echilibrare va trebui întărit prin realizarea la timp a lucrărilor de mentenanță și re tehnologizare. Investiții în centrale de pompaj invers sunt puțin probabile înainte de anul 2030; fezabilitatea lor va fi determinată de necesarul de servicii pe piața de echilibrare regională. Capacitățile hidroelectrice existente pot asigura servicii tehnologice de sistem, cu variații ale producției instantanee de până la 4500 MW în 24 de ore.

INFRASTRUCTURA ȘI APROVIZIONAREA CU GAZ NATURAL

A doua arie centrală de intervenție strategică este **infrastructura și aprovizionarea cu gaz natural**. Sistemul energetic românesc va avea un nivel ridicat de stabilitate în fața șocurilor de aprovizionare cu energie, prin dezvoltarea bazei

România are ca obiectiv atragerea, în continuare, de investiții în SRE, pentru a valorifica potențialul natural ridicat, respectiv în industria conexă a tranziției energetice. Accesul la schema de sprijin actuală prin certificate verzi se încheie însă la 31 decembrie 2016. Capacități noi pe bază de SRE intermitente vor continua să se dezvolte fără scheme de sprijin. Un factor determinant pentru viabilitatea proiectelor de SRE îl reprezintă accesul la finanțare cu costuri scăzute. Prin mecanisme adecvate de sprijin, utilizarea biogazului și a deșeurilor va crește, cu precădere în capacități de cogenerare, cu respectarea standardelor de mediu.

România și-a asumat ținta europeană de creștere a capacității de interconectare a rețelei electrice de transport de 10% raportat la capacitatea instalată în anul 2020, iar ținta pentru anul 2030 este de 15%.

naționale de resurse energetice și a realizării infrastructurii de transport, în special a proiectelor de interconectare a rețelelor de gaz natural, cu flux bidirecțional (Figura 4).

Figura 4 – Dezvoltarea rețelei de transport a gazului natural, inclusiv proiectele de interconectare

Sursa: Gas Infrastructure Europe (ENTSOG/GIE 2016)

Se disting ca importanță proiectele de exploatare a resurselor de gaze naturale, *onshore* și *offshore*, menite să reducă gradul de dependență de import în deceniile următoare. Menținerea unei producții interne semnificative de gaze naturale presupune

investiții în explorare geologică și creșterea gradului de recuperare din zăcămintele existente, inclusiv de gaze asociate. Pe lângă realizarea sondelor de exploatare și a instalațiilor specifice, dezvoltarea zăcămintelor recent descoperite în

Marea Neagră necesită și construcția infrastructurii de conectare la sistemul național de transport (SNT).

Pentru integrarea în piața regională de gaz natural, cel mai important proiect este interconectorul Bulgaria-România-Ungaria-Austria (BRUA), inclus în lista proiectelor de interes comun (PCI) a UE. O altă prioritate este asigurarea capacității de transport spre Republica Moldova. În paralel, este necesară modernizarea și re tehnologizarea infrastructurii naționale de transport, înmagazinare și distribuție

ROLUL BIOMASEI ÎN ÎNCĂLZIREA GOSPODĂRIILOR

A treia arie centrală de intervenție strategică privește **rolul central al biomasei în încălzirea gospodăriilor din mediul rural**. Aproape 90% din locuințele din mediul rural și 45% la nivel național utilizează cu precădere lemn de foc pentru încălzire. Locuințele sunt, de regulă, încălzite doar parțial, în sobe cu ardere incompletă, nivelul de confort fiind scăzut, iar costul ridicat. Pentru statul român, îmbunătățirea calității vieții pentru locuitorii din mediul rural trebuie să fie o prioritate strategică, inclusiv prin asigurarea de servicii energetice de calitate.

Biomasa își va păstra un loc central în încălzirea locuințelor din mediul rural. Vor fi sprijinite, prin politici dedicate, utilizarea instalațiilor eficiente și mai puțin poluante, și sistemele de cogenerare pe bază de biomasă și biogaz în zone semi-urbane, cu

DEZVOLTAREA COGENERĂRII DE ÎNALTĂ EFICIENȚĂ ȘI MODERNIZAREA SACET

A patra arie centrală de intervenție strategică este **dezvoltarea cogenerării de înaltă eficiență**, în paralel cu **modernizarea sistemelor de alimentare centralizată cu agent termic (SACET)** care, în România, are potențial ridicat. Strategia promovează planificarea integrată la nivel local a capacității de cogenerare de înaltă eficiență, a modernizării rețelei de distribuție și a programelor de izolare termică.

Înlocuirea vechilor centrale termoelectrice în cogenerare cu unele noi este în desfășurare și va continua în următorii 10 ani, în special în orașele cu o pondere ridicată a apartamentelor conectate la

CREȘTEREA EFICIENȚEI ENERGETICE A LOCUINȚELOR, SOLUȚIE PENTRU ATENUAREA SĂRĂCIEI ENERGETICE

A cincea arie centrală de intervenție strategică aduce în prim plan amplificarea programelor de **creștere a eficienței energetice a locuințelor**. În România, sărăcia energetică este mai degrabă

a gazului natural, pentru a permite operarea la presiuni ridicate, reducerea pierderilor de rețea și creșterea flexibilității în operare.

Un obiectiv al Strategiei este crearea unei piețe competitive de gaz natural: transparentă, lichidă, cu grad moderat de concentrare și preț concurențial. Pentru coordonarea cu piața de echilibrare a energiei electrice, este necesară atingerea unui grad comparabil de maturizare al celor două piețe, prin armonizarea legislației secundare.

distribuție centralizată a agentului termic. Dezvoltarea utilizării biomasei va respecta standardele tot mai stringente de sustenabilitate stabilite la nivel european.

În anul 2030, majoritatea gospodăriilor din mediul rural ar trebui să aibă acces la surse alternative de încălzire, iar locuințele vor fi mai eficiente energetic. Prin extinderea rețelelor de distribuție a gazului natural, va crește utilizarea acestuia pentru gătit și încălzire. Dezvoltarea sistemelor distribuite de producție a energiei electrice (fotovoltaic și eolian), dublate de capacități de stocare, va avea loc mai ales în mediul semi-urban și va favoriza încălzirea cu pompe de căldură aer-sol și gătitul în cuptoare electrice. Panourile solare termice vor fi o soluție accesibilă pentru încălzirea apei.

SACET. Majoritatea capacităților în cogenerare existente funcționează pe bază de gaz natural, însă noile capacități vor utiliza în tot mai mare măsură biomasa, biogazul și energia geotermală, inclusiv prin deschiderea pieței pentru actori noi.

În paralel, este necesară dezvoltarea piețelor locale de energie termică, prin modernizarea rețelelor de distribuție, eficientizarea lor prin redimensionare și creșterea calității în serviciul de furnizare a agentului termic către consumatori, în special cei casnici. Strategia propune ca țintă păstrarea a cel puțin 1,25 mil apartamente conectate la SACET în 2030.

rezultatul nivelului scăzut al veniturilor decât al prețurilor ridicate la energie, însă consumul specific mare de energie pentru încălzirea clădirilor agravează problema.

Accentul trebuie pus pe blocurile de locuințe, cu impact maxim din punct de vedere energetic și ca număr de locuitori, respectiv pe gospodăriile ce primesc ajutoare pentru încălzire, cu impact maxim din punct de vedere social și bugetar. Sursele de finanțare pot fi atât private, susținute prin reglementări adecvate la nivel național și european, cât și publice, precum bugetele locale, bugetul central și fondurile structurale și cel de investiții strategice la nivel european. Lucrările de izolare termică trebuie să se conformeze unor standarde minime de calitate.

Pentru îndeplinirea țintei anuale de reabilitare termică a cel puțin 3% din stocul clădirilor publice (CE 2012a), trebuie prioritizate, în continuare, școlile, spitalele, clădirile administrative etc.

Creșterea eficienței energetice a locuințelor presupune și înlocuirea treptată a instalațiilor de iluminat și a aparatelor electronice și electrocasnice cu unele noi, ce utilizează tehnologii mai eficiente energetic (potrivit reglementărilor de eco-design).

Noi direcții de dezvoltare a sectorului energetic din România

Figura 5 – Noi direcții de dezvoltare

Pentru a beneficia de oportunitățile oferite de procesul de tranziție energetică globală, România trebuie să-și asume direcții noi de dezvoltare în sectorul energetic. Aceste direcții noi de dezvoltare pot aduce avantaje directe consumatorilor și crește atractivitatea României pentru investiții în industria producătoare de mașini, componente și materiale necesare tranziției energetice:

(I) Transformarea României în centru de producție de mașini, componente și materiale pentru tranziția energetică. De exemplu, pot fi produse în România baterii pentru stocarea energiei electrice, automobile electrice, cu piesele și componentele aferente, pompe de căldură, materiale pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor, tehnologii de gestiune a rețelelor inteligente și a consumului de energie etc. Cercetarea și inovarea vor potența această direcție de evoluție tehnologică.

Concurența pentru atragerea de capacități de producție a acestor echipamente, componente și materiale este acerbă. Pentru a deveni o destinație atractivă de investiții și a crea locuri de muncă în

acest domeniu, România trebuie să devină, treptat, un utilizator important al acestor tehnologii.

(II) Dezvoltarea rețelelor inteligente de transport și distribuție a energiei electrice. Rețelele inteligente permit controlul în timp real și comunicarea în dublu sens cu consumatorii, cu optimizare instantanee a producției și consumului de energie. Interacțiunea dintre rețelele de energie electrică, internet și rețelele de comunicații se va amplifica, facilitând câștiguri de eficiență energetică și de flexibilitate. Noile tehnologii vor fi adoptate treptat, la un cost cât mai redus, cu protecția datelor cu caracter personal și cu grad înalt de securitate în fața atacurilor cibernetice.

(III) Rețelele inteligente vor facilita tranziția consumatorului către rolul de prosumator, care injectează în rețea propria producție de energie electrică. Producția distribuită de energie electrică (energie generată sau stocată în diferite tipuri de sisteme de capacitate mică) poate reduce pierderile în rețelele electrice și crește siguranța aprovizionării. Pe termen lung, prosumatorul va avea impact asupra arhitecturii rețelelor, în special atunci când dispune și de o capacitate de stocare a energiei electrice, pentru a limita interacțiunea cu rețeaua. Va scădea, astfel, numărul gospodăriilor fără acces la rețelele de energie, inclusiv prin adoptarea de soluții autonome (*off-grid*), ce vor deveni mai accesibile economic.

(IV) Promovarea autovehiculelor hibride și a celor electrice, atât autoturisme, cât și autobuze și autoutilitare de mic tonaj, dedicate mediului urban. În 2030, acestea vor fi o prezență obișnuită în trafic, contribuind la reducerea emisiilor de gaze

de eşapament. Rolul principal al statului va fi acela de a susține dezvoltarea infrastructurii de încărcare și a pieței în fazele incipiente de dezvoltare. România este bine situată pentru a produce autovehicule electrice, baterii și componente, fiind necesară o politică activă de atragere a acestui tip de investiții.

(V) **Clădirile inteligente**, din punct de vedere al construcției, arhitecturii, operării, transformării și stocării energiei, cu caracteristici de prosumator. Este oportună promovarea pe termen lung a construcției de astfel de clădiri la nivel național,

inclusiv prin stabilirea unor standarde ambițioase de eficiență energetică pentru construcțiile noi.

Atingerea țintelor de decarbonare în orizontul anului 2050 va presupune investiții mari în creșterea eficienței energetice a imobilelor, iar statele care vor reuși să atragă investiții în industria eficienței energetice vor avea de câștigat în fața celor ce vor rămâne importatori ai acestor tehnologii. România poate fi printre câștigătorii în acest domeniu: materialele de construcție sustenabile și echipamentele pot fi produse în România, atât pentru piața internă, cât și pentru piețele regionale.

Participarea echitabilă a României la atingerea țintelor europene de decarbonare

România își va îndeplini angajamentul european cu privire la țintele naționale pentru 2020 privind eficiența energetică, SRE și emisiile de GES, un efort suplimentar fiind necesar doar pentru creșterea cotei de SRE în transporturi la 10% (CE 2009a).

Scăderea emisiilor de GES va continua, dar într-un ritm mai lent decât în ultimii 25 de ani, pe fondul progresului în restructurarea a sectorului industrial. Decarbonarea va presupune îmbunătățiri în toate sectoarele de activitate, cu accent pe eficientizarea consumului de energie și pe creșterea ponderii energiilor curate în mixul energetic.

Eficiența energetică este o direcție de acțiune strategică pentru România, din considerente de securitate energetică (păstrarea unui grad redus de dependență de importuri), de competitivitate economică, de accesibilitate a prețurilor și de limitare a impactului de mediu. Creșterea eficienței energetice ar putea duce la menținerea cererii de energie primară în 2030 la nivelul curent, performanță remarcabilă ținând cont de ritmul susținut estimat al creșterii economice.

România și-a îndeplinit angajamentul pentru 2020 de a crește **ponderea de SRE** la 24% din consumul brut de energie finală (CE 2010a), ajungând la nivelul de 26,3% în 2015. Trei factori vor determina ponderea SRE în România în 2030: costul capitalului pentru finanțarea SRE; evoluția consumului de biomasă pentru încălzire și atingerea țintei pentru biocarburanți în 2020 în transporturi; și dezvoltarea electromobilității și a încălzirii electrice.

Între 2017 și 2030, printre prioritățile naționale vor fi creșterea calității vieții în mediul rural și îmbunătățirea gestiunii fondului forestier. Efectul va fi o creștere mai lentă a ponderii SRE, ca urmare a utilizării pe scară tot mai largă a instalațiilor pe bază de biomasă ce au eficiență ridicată, cu reducerea implicită a consumului de biomasă. Din acest motiv, România analizează cu atenție nivelul de ambiție al țintelor de SRE pentru 2030.

România își propune să contribuie echitabil la atingerea țintelor comune europene pentru anul 2030, de creștere a ponderii SRE în consumul brut de energie finală la 27%, creștere a eficienței energetice cu 27% sau 30% și reducere a emisiilor de GES cu 40% față de 1990 (Tabel 6, pagina 110).

Strategia poziționează România în raport cu pachetele de reformă a piețelor europene de energie, în special cu cel intitulat „Energie Curată pentru Toți”, lansat de Comisia Europeană (CE) pe parcursul anului 2016. Rezultatele modelării cantitative realizate în procesul de elaborare a Strategiei fundamentează pentru România nivelul optim pentru cea mai mare parte a parametrilor urmăriți la nivel european prin pachetul „Energie Curată pentru Toți”. Țintele naționale pentru anul 2030 vor fi însă stabilite prin Planul Național Integrat pentru Energie și Climă, pe care România îl va elabora până la 1 ianuarie 2019 în urma procesului multilateral de negociere stabilit prin mecanismul de Guvernanță al Uniunii Energetice, ce urmează să intre în vigoare începând cu anul 2017.

Atingerea țintelor va fi condiționată de o serie de acțiuni prioritare stabilite în Strategie (capitolul IV), pornind de la specificul și nevoile sectorului

energetic românesc, și totodată în concordanță cu directivele și reglementările europene în vigoare, respectiv cu propunerile de reformă a piețelor de energie înaintate de CE pe parcursul anului 2016.

Surse importante de venituri pentru cofinanțarea investițiilor ce contribuie la atingerea obiectivelor strategice, disponibile în special pe termen scurt și mediu, sunt fondurile europene structurale și cele europene pentru investiții strategice, potențate de împrumuturi oferite de băncile de dezvoltare și investiții, respectiv de finanțatori privați – inclusiv prin parteneriate public-private.

Unele direcții de dezvoltare cuprinse în noul pachet de propuneri al CE ar putea fi susținute și prin mecanisme dedicate de garantare și facilitare a investițiilor, de care România poate beneficia pentru atingerea propriilor obiective strategice.

O sursă importantă de venituri pentru finanțarea investițiilor aferente tranziției energetice poate ține de licitațiile permiselor de emisii aferente sistemului ETS. În funcție de evoluția prețului ETS, sumele disponibile pot fi de ordinul miliardelor de euro.

Restul necesarului de finanțare este asigurat de tarifele de rețea stabilite de reglementator și prin prețul produselor energetice către consumatorii finali.

În funcție de scenariul de dezvoltare, efortul investițional de modernizare a sectorului energetic românesc necesită între 15 și 30 mld € până în 2030. În scenariul definit prin modelarea cantitativă ca fiind optim, necesarul de investiții totale în sectorul energetic este estimat la circa 25 mld €.

Obiectivul de decarbonare pe termen lung al UE28 este să reducă până în 2050 emisiile totale de GES cu cel puțin 80% față de 1990. Asumarea acestei ținte la nivel național ar implica un efort investițional major, ce ar presupune transformarea locuințelor în clădiri independente energetic și accelerarea electrificării transporturilor. România trebuie să evite sprijinirea prin subvenții a tehnologiilor de primă generație, insuficient de competitive. Strategia ia în calcul o reducere a emisiilor de GES cu 75% în 2050, depășirea acestui nivel fiind condiționată de reducerea costurilor tehnologiilor mai mult decât este anticipat în proiecțiile actuale.

Prin participarea cercetătorilor români la programe internaționale de cercetare-inovare în domeniul energiilor curate și prin dezvoltarea producției industriale de piese, componente și echipamente necesare tranziției energetice, pe baza unei forțe de muncă bine calificate, România va fi un partener în atingerea obiectivelor europene și mondiale de decarbonare.

INTRODUCERE

Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050 este rezultatul unui amplu demers consultativ și analitic al Ministerului Energiei, desfășurat pe parcursul anului 2016. Ea trasează direcțiile de dezvoltare ale sectorului energetic național pentru următoarele decenii, oferind autorităților publice și investitorilor reperele necesare în întemeierea deciziilor strategice.

Strategia Energetică are cinci obiective strategice fundamentale, descrise pe scurt în capitolul I, alături de viziunea de dezvoltare a sectorului energetic până în anul 2030. Capitolul II prezintă elementele relevante de context internațional, european, regional și național, care condiționează planificarea strategică.

Obiectivele strategice fundamentale structurează întregul demers de analiză și planificare în orizontul de timp al anilor 2030, respectiv 2050 și sunt prezentate detaliat în capitolul III: securitate energetică, piețe de energie competitive, energie curată și sustenabilitatea sectorului energetic, modernizarea sistemului de guvernare energetică, protecția consumatorului vulnerabil și reducerea sărăciei energetice.

Obiectivele strategice trebuie îndeplinite simultan, prin realizarea unui set de obiective operaționale prezentate în capitolul IV care, la rândul lor, au subsumate acțiuni prioritare eșalonate în timp – pe termen scurt, mediu și lung. Realizarea obiectivelor strategice presupune o abordare bine ancorată în realitatea sectorului energetic național și o alocare înțeleaptă a necesarului substanțial de investiții. În identificarea acțiunilor prioritare, Strategia se bazează și pe concluziile *Strategiei energetice a României pentru perioada 2007-2020, actualizată pentru perioada 2011-2020* – inclusiv din punct de vedere al prevederilor de mediu și biodiversitate.

Pentru o solidă întemeiere a opțiunilor strategice, a fost realizat un studiu complex și detaliat de modelare cantitativă macroeconomică, cu simularea numerică și compararea a numeroase scenarii. Punctul focal al Strategiei este anul 2030, în jurul căruia este structurată planificarea strategică și analiza de detaliu a sectorului energetic. Proiecțiile pentru anul 2030 sunt bazate pe o analiză minuțioasă.

Totodată, Strategia abordează și perspectiva anului 2050, care plasează România într-un context larg al tendințelor tehnologice, economice și de politici energetice estimate a caracteriza următoarele trei decenii. Fiind afectate de un grad mai mare de incertitudine, proiecțiile pentru 2050 sunt relevante mai ales din punct de vedere al tendințelor generale, punând obiectivele strategice pentru 2030 într-o perspectivă de termen lung.

Strategia reunește recomandările calitative ale experților și ale părților interesate din sectorul energetic, împreună cu o bună fundamentare cantitativă a obiectivelor strategice, a acțiunilor prioritare și a țintelor propuse. Concret, parcursul metodologic de realizare a Strategiei a cuprins trei mari etape:

(i) Actualizarea analizei de sistem, publicată în februarie 2016, care reprezintă o „radiografie” a stadiului actual al sectorului energetic românesc.

(ii) Analiza calitativă a sectorului energetic, desfășurată prin consultarea în grupuri de lucru a circa 300 de specialiști reputați din domeniile principalele ale sectorului. Raportul consolidat de analiză calitativă, publicat în iulie 2016, analizează punctele forte și elementele de vulnerabilitate ale sectorului energetic național, contribuind decisiv la trasarea viziunii de dezvoltare pentru 2030.

(iii) Analiza cantitativă, realizată de un consultant internațional (consorțiul Ernst & Young – E3Modelling), în care suita de modele matematice și macroeconomice PRIMES/GEM-E3, utilizată și de Comisia Europeană (CE), a constatat în simularea și compararea unor scenarii de dezvoltare, definite de Ministerul Energiei (ME):

a) Scenariul de Referință, ce presupune că România nu își asumă alte ținte de politici energetice în afara obligațiilor curente pentru anul 2020;

b) Scenariul Politici 2030, ce presupune că România își asumă în mod indicativ, pentru 2030, țintele colective europene de reducere cu 40% a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES), de pondere a surselor regenerabile de energie (SRE) în structura producției totale de energie (27%), și de eficiență energetică (27%), cu asumarea până în 2050 a politicilor energetice europene;

c) Scenariul Politici 2030 Maximal, care presupune că, pentru 2030, România își asumă ca obligatorii la nivel național țintele europene pentru GES, SRE și eficiență energetică, prezentate mai sus, precum și ținta indicativă de reducere a emisiilor de GES pentru 2050 (80% față de 1990).

Fiecare scenariu a fost rulat în diferite variante de preț al combustibililor, pentru orizontul de timp propus. Analiza comparativă a scenariilor și a unui număr mare de variații de scenariu prin modificarea unui număr restrâns de parametri (*senzitivități*) a permis identificarea elementelor unui mix energetic optim, în orizontul de timp 2030 și în perspectiva anului 2050, definit din perspectiva minimizării costurilor de investiții, sub constrângerea îndeplinirii obiectivelor de securitate energetică, competitivitate a piețelor de energie și decarbonare a sectorului energetic.

Au fost realizate proiecții privind prețurile, consumul, producția și importurile/exporturile de energie, precum și necesarul de investiții, nivelul emisiilor etc. Rezultatele analizei cantitative sunt prezentate în detaliu în capitolul IV, ca evoluții estimate ale sectorului energetic până în 2030,

respectiv în capitolul VI, ca tendințe pe termen lung pentru intervalul 2030-2050.

Capitolul VII prezintă o analiză a efortului pe care România și-l poate asuma pentru participarea echitabilă la atingerea colectivă a țintelor europene de decarbonare, creștere a ponderii SRE și eficiență energetică, în perspectiva anilor 2030 și 2050.

Strategia este însoțită de o anexă a metodologiei modelării cantitative, care descrie modelele utilizate, datele de intrare și categoriile de date de ieșire, precum și scenariile și senzitivitățile rulate.

ME subliniază necesitatea actualizării periodice a Strategiei Energetice, prin revizuire cel puțin o dată la cinci ani.

Un număr mare de experți ai sectorului energetic, reprezentând mediul academic, agențiile de reglementare, companiile energetice, asociațiile profesionale și cele ale societății civile au contribuit cu dedicație și competență la clarificarea numeroaselor aspecte analizate în elaborarea Strategiei. Ministerul ME colaborare și pentru efortul susținut. Eventualele erori factuale sau de interpretare revin în totalitate echipei de proiect.

I. VIZIUNEA DE DEZVOLTARE ȘI OBIECTIVELE STRATEGICE FUNDAMENTALE

I.1. Viziunea de dezvoltare a sectorului energetic național pentru anul 2030

Sectorul energetic contribuie în mod esențial la procesul de dezvoltare a României, prin influența profundă asupra calității vieții, a competitivității economiei, a mediului înconjurător și a climei. Pentru a susține așteptările consumatorilor de energie, sectorul energetic din România trebuie să devină mai eficient economic, mai avansat tehnologic și mai puțin poluant.

Transformarea treptată, dar profundă a sectorului energetic prin implementarea prezentei Strategii reprezintă o adaptare la modificările ample ce au loc la nivel mondial: efortul de atenuare a schimbărilor climatice, evoluția tehnologică (digitalizare și noi tehnologii pentru întreg lanțul valoric al sectorului energetic) și tendințele din politica internațională a energiei (globalizarea piețelor, dezvoltarea pieței unice europene a energiei, precum și noi aspecte de securitate și diplomatie energetică regională).

Punctul focal al analizei strategice este anul 2030. În acest orizont de timp, consumatorul de energie casnic și cel industrial trebuie să dispună de servicii energetice de calitate, la preț accesibil. Prin implementarea Strategiei, România va încuraja noi investiții în economie. Industria își va consolida rolul central în creșterea economică sustenabilă. Producția de componente, echipamente și materiale pentru tranziția energetică va avea o pondere semnificativă.

Până în 2030, România își va înlocui în bună măsură acele capacități de producție a energiei electrice, care sunt ineficiente economic și inadecvate ecologic, ajunse la sfârșitul duratei normale de viață, cu unele noi, bazate pe tehnologii avansate. Mixul de capacități de producție va rămâne diversificat și echilibrat. Noile capacități vor fi flexibile, capabile să asigure stabilitatea SEN, având emisii scăzute de GES și de alte noxe.

Ponderea producției distribuite de energie va fi notabilă. Transportul și distribuția de energie vor fi digitalizate. Rețelele inteligente vor facilita tranziția consumatorului către postura de prosumator, ce injectează în rețea propria producție de energie. Interacțiunea dintre rețelele de energie electrică, internet și rețelele de comunicații se va amplifica,

favorizând câștiguri de eficiență energetică și de flexibilitate, inclusiv prin optimizarea curbei de sarcină a SEN. Autovehiculul electric și cel hibrid vor fi o prezență obișnuită.

Sistemul energetic național va fi mai sigur și mai stabil în fața șocurilor de aprovizionare, datorită dezvoltării sustenabile a bazei naționale de resurse energetice primare (inclusiv a celor din Marea Neagră), a construcției de noi capacități de producție a energiei electrice și a realizării infrastructurii proiectate de distribuție și transport, inclusiv a celei de interconectare.

Sursele și rutele de import de gaze naturale vor fi diversificate, prin extinderea capacităților de interconectare în flux bidirecțional și acces la terminale regionale de gaz natural lichefiat. Piețele de energie electrică și de gaze naturale vor fi mai competitive și lichide, în beneficiul consumatorilor. România va continua procesul de integrare în piețele europene de energie, aducând o contribuție importantă și profitabilă de stabilitate și securitate energetică regională.

Se va diminua numărul cetățenilor aflați în situație de sărăcie energetică, ca urmare a îmbunătățirii mecanismelor de protecție socială și a programelor direcționate de creștere a eficienței energetice. Va scădea numărul gospodăriilor fără acces la surse alternative de energie.

Companiile energetice cu participații substanțiale ale statului vor avea un grad sporit de autonomie și vor fi mai eficiente din punct de vedere tehnologic și economic, contribuind simțitor la modernizarea sectorului energetic și a economiei. Mediul instituțional în sector va fi îmbunătățit; actul birocratic se va desfășura în mare măsură *online*, iar administrația va fi mai eficientă și mai transparentă, ca urmare a adoptării de bune practici.

Îndeplinirea acestei viziuni presupune eforturi instituționale ale autorităților publice, precum și investiții substanțiale. În funcție de scenariul de dezvoltare, efortul investițional de modernizare a sectorului energetic românesc va fi de 15 până 30 mld € până în 2030. În scenariul definit prin modelarea cantitativă ca optim, necesarul de investiții totale este estimat la circa 25 mld €.

I.2. Obiective strategice fundamentale

Strategia energetică are cinci obiective strategice fundamentale, care structurează întregul demers de analiză și planificare în orizontul de timp al anilor 2030 și 2050. Realizarea obiectivelor presupune o abordare echilibrată în dezvoltarea sectorului energetic național și a cheltuielilor de

investiții. Obiectivele strategice vor fi îndeplinite în mod simultan, prin îndeplinirea unui set de obiective operaționale ce au subsumate acțiuni prioritare eșalonate în timp, cu calendar de realizare pe termen scurt, mediu și lung (capitolul IV).

I.2.1. Creșterea nivelului de securitate energetică

Securitatea energetică reprezintă capacitatea unui stat de a-și asigura necesarul de energie în mod neîntrerupt și la prețuri accesibile. Conceptul de independență energetică, înțeleasă ca aspirație către autosuficiență și insularizare, este depășit și contraproductiv în perspectiva integrării europene a piețelor de energie și a evoluției lor în următoarele decenii. Abordarea europeană a politicilor de securitate energetică este bazată pe reguli de cooperare intra și extra-comunitară, pe norme și instituții.

România are, în prezent, un scor al nivelului de securitate energetică superior mediei OCDE și mai bun decât al vecinilor săi (*Institute for 21st Century Energy* 2013). Contextul internațional actual al piețelor de energie este însă marcat de volatilitate și incertitudine, iar evoluția tehnologiilor poate avea efecte disruptive pe piețele de energie. Politicile climatice și de mediu, centrate pe diminuarea emisiilor de GES și schimbarea atitudinilor publicului în favoarea „energiilor curate”, influențează comportamentul investițional și tiparele de consum energetic.

Tabel 1 – Securitatea energetică se asigură prin realizarea concomitentă a următoarelor acțiuni

	Plan extern	Plan intern
Termen scurt	<ul style="list-style-type: none"> • Surse și rute alternative pentru importuri • Cooperare și utilizarea unor mecanisme de solidaritate la nivel regional. • Interconectare bidirecțională (gaz natural), pentru a face față imediat situațiilor de criză. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stocuri strategice de combustibili fosili și rezerve suficiente de capacitate. • Asigurarea adecvanței SEN, sisteme de echilibrare, rezervă și stocare. • Protecția infrastructurii critice împotriva atacurilor cibernetice, teroriste etc.
Termen lung	<ul style="list-style-type: none"> • Competitivitate economică și eficiența energetică a agenților economici • Diversificarea surselor de import și a destinațiilor de export a energiei. • Finalizarea pieței interne a energiei la nivelul UE, cu etapa intermediară regională • Participarea României la piața regională ca furnizor de reziliență, inclusiv în zona Mării Negre și în țările Comunității Energetice • Coordonarea planificării la nivel regional a proiectelor majore de infrastructură energetică. • Dezvoltarea parteneriatelor strategice în sectorul energetic, pe dimensiunile investițională, transfer de know-how și securitate a infrastructurii critice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Creșterea calității guvernantei energetice: a legislației, reglementărilor și actului administrativ • Menținerea unui mix energetic diversificat și echilibrat, precum și a unui grad ridicat de acoperire a cererii cu resurse interne • Menținerea unui ciclu nuclear integrat și asigurarea expertizei în domeniu • Finanțarea investițiilor în rețele de transport și distribuție pentru a le spori eficiența și a realiza tranziția către „rețele inteligente” • Reducerea gradului de sărăcie energetică, inclusiv prin creșterea eficienței energetice la consumatorii vulnerabili

1.2.2. Piețe de energie competitive, baza unei economii competitive

Un principiu al Strategiei este funcționarea sistemului energetic pe baza mecanismelor pieței libere, funcțiile principale ale statului fiind cele de elaborator de politici, de reglementator, de garant al stabilității sistemului energetic și de investitor. În acest sens, investițiile vor fi direcționate în mod eficient către sursele de energie și către tehnologiile cele mai competitive din punct de vedere economic, cu îndeplinirea țăintelor de dezvoltare durabilă și de siguranță a sistemului energetic. Piața liberă va oferi consumatorului de energie cel mai avantajos raport calitate/preț, susținând nemijlocit competitivitatea economică a țării.

Funcționarea pieței libere presupune neutralitatea tehnologică pentru sectoarele energiei electrice și încălzirii, atât cu privire la nivelul și tipul de taxare, cât și cu privire la schemele de sprijin, sub constrângerea generală a obiectivelor de securitate energetică și de reducere a poluării. Astfel, neutralitatea tehnologică justifică doar intervenții ale statului fundamentate din punct de vedere economic, social și ecologic pentru susținerea temporară a unor segmente de piață – bonusuri de

cogenerare, certificate verzi etc. Mecanismele de sprijin pentru surse neregenerabile de energie vor fi construite în jurul imperativelor de securitate energetică, adecvanță și siguranță în funcționarea SEN.

România participă la un amplu proces de integrare a piețelor de energie la nivelul UE, având ca rezultat concurența tot mai deschisă pe piețe. Sunt necesare măsuri menite să crească gradul de competitivitate al prețului energiei și al serviciilor tehnologice de sistem (STS), cu respectarea principiilor agreeate la nivel european cu privire la funcționarea piețelor regionale de echilibrare și a zonelor de preț, respectiv a piețelor de capacitate.

Obiectivele operaționale aferente (detaliate în capitolul IV) sunt dezvoltarea pieței de gaz natural și finalizarea dereglementării prețului, respectiv dezvoltarea pieței de energie electrică spre un nivel de lichiditate, diversitate a produselor și transparență comparabil cu cel din statele vest-europene.

1.2.3. Energie curată, cu emisii reduse de gaze cu efect de seră și alte noxe

Sectorul energetic este sursa unei părți însemnate a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES), oxizi de sulf, oxizi de azot și de particule în atmosferă. Echipamentele, utilajele, instalațiile și procesele aferente activităților din sectorul energetic au și impact considerabil asupra apelor, solurilor și ecosistemelor. Efectele sectorului energetic asupra mediului înconjurător constituie o preocupare de bază a Strategiei, reflectată în obiectivul strategic de dezvoltare durabilă prin protecția mediului înconjurător și limitarea încălzirii globale.

Contribuția României la atenuarea schimbărilor climatice este ancorată în contextul politicilor europene, pe baza principiului participării echitabile la atingerea țintelor naționale pentru 2020 și a țintelor comunitare pentru 2030. Prezentul document prezintă, în capitolul VII, cele

mai importante ținte naționale indicative pentru ponderea SRE în subsectoarele energiei electrice, al încălzirii și răcirii, respectiv al transporturilor; pentru creșterea eficienței energetice primare și finale; pentru reducerea emisiilor de GES care nu sunt cuprinse în sistemul ETS.

Pe de altă parte, atenuarea impactului asupra calității apelor, a solurilor și a ecosistemelor necesită investiții suplimentare în reducerea tuturor tipurilor de emisii poluante și a efectelor poluării asupra biodiversității. Proiectele și activitățile curente ale companiilor din sectorul energetic vor implementa cele mai bune practici de protecție a mediului, inclusiv cu privire la protejarea biodiversității și reabilitarea siturilor contaminate.

1.2.4. Modernizarea sistemului de guvernare energetică

Creșterea calității sistemului de guvernare energetică în România constituie baza pentru realizarea tuturor celorlalte obiective strategice. Statul deține un rol important în sectorul energetic, prin funcțiile de legiuitor, reglementator și

implementator de politici energetice, pe de o parte, și prin cea de deținător și administrator de active sau acționar semnificativ, pe de altă parte – atât în segmentele de monopol natural (transportul și distribuția de energie electrică și gaz

natural), cât și în producție. Un principiu important al Strategiei este delimitarea activității statului ca legiuitor de cea de deținător de active.

Într-un sistem de piață competitivă în sectorul energetic, statul are rolul esențial de arbitru și de reglementator al piețelor. În acest sens, este necesar un cadru legislativ și de reglementare transparent, coerent, echitabil și stabil, dezvoltat în dialog cu părțile interesate, pentru a stimula investițiile la un cost competitiv al capitalului și pentru a susține interesul public.

Sunt necesare pregătirea și atragerea în sectorul energetic a unei noi generații de specialiști, prin susținerea sistemului de educație și de cercetare științifică în domeniul energiei și adaptarea sa la cerințele pieței și la noile dezvoltări tehnologice.

1.2.5. Protecția consumatorului vulnerabil și reducerea sărăciei energetice

Ca exponent definitoriu al interesului public, consumatorul de energie este în centrul preocupărilor Strategiei. Toate obiectivele strategice fundamentale vizează beneficii pentru consumatorul final.

Accesibilitatea prețului este considerată a fi una dintre principalele provocări ale sistemului energetic și o responsabilitate strategică de prim ordin. În fapt, România nu se confruntă atât cu o problemă structurală a prețurilor ridicate ale energiei, cât mai degrabă cu problema suportabilității și a sărăciei energetice (secțiunea III.5). Sunt necesare mecanisme selective de protecție, direcționate către cei care au cu adevărat nevoie de asistența socială, iar nivelul asistenței trebuie să fie suficient pentru a asigura o protecție reală a consumatorilor vulnerabili.

Suplimentul pentru locuire, prevăzut în recent-adoptata Lege nr. 196/2016 a venitului minim de

Un alt aspect important îl reprezintă efortul de reducere a birocrăției prin transparentizare, digitalizare și simplificare a circuitului birocratic.

Ca proprietar de active în sectorul energetic, statul trebuie să îmbunătățească substanțial guvernanta corporativă a companiilor la care deține participații. Companiile energetice cu capital de stat trebuie să se eficientizeze, să se profesionalizeze și să se modernizeze tehnologic, pentru a deveni cu adevărat competitive la nivel regional și european.

Având în vedere caracterul strategic al sectorului energetic pentru securitatea și economia națională, managementul companiilor din sector va avea în vedere consolidarea pe termen lung a poziției companiilor în piața de energie.

includiune, reprezintă un pas important în această direcție. Pe termen mediu și lung, trebuie aplicate soluții eficiente economic pentru modernizarea sistemelor de încălzire din mediul rural și pentru creșterea eficienței energetice a locuințelor. Este esențială asigurarea surselor de finanțare a acestor programe, în special pentru gospodăriile afectate de sărăcie energetică.

În paralel, va crește calitatea comunicării între furnizorii de energie și consumatori, prin continuarea proiectelor de instalare de contoare inteligente cu citire la distanță și prin creșterea transparenței prețului final al energiei după modelul recent adoptat pentru factura la energie electrică. Totodată, consumatorii vor dispune în mod gratuit de informații actualizate cu privire la ofertele tuturor furnizorilor și vor avea garanția dreptului de a-și schimba furnizorul în timp scurt și fără costuri nejustificate.

II. CONTEXT: PIEȚE, TEHNOLOGIE, GEOPOLITICĂ

II.1. Contextul global

Piețele internaționale de energie se află într-o perioadă de tranziție complexă, pe mai multe dimensiuni: tehnologică, climatică, geopolitică și economică. Aceste evoluții au efecte profunde asupra sectorului energetic și antrenează în dinamica lor piețele energetice europene și

naționale. România trebuie să se adapteze din timp la tendințele de pe piețele internaționale, precum și la reșezările geopolitice ce influențează parteneriatele strategice, cu componentele lor de securitate, investiții, comerț și tehnologie.

II.1.1. Transformări tehnologice

Multiple dezvoltări tehnologice, susținute de prețurile relativ mari ale energiei după anul 2000 și de subvenții de la bugetele publice, au dus în ultimii ani la o producție crescută de energie. Pe piețele europene, influențate de politicile ambițioase de eficiență energetică, a avut loc o ușoară scădere a cererii de energie – care, foarte probabil, se va accentua pe termen lung – concomitent cu o diversificare a ofertei. Efectul a fost reducerea prețului și plasarea consumatorului de energie într-o poziție avantajoasă.

Tehnologia extracției hidrocarburilor „de șist” a dus la o răsturnare a ierarhiei mondiale a producătorilor de țiței și gaz natural. Scăderea spectaculoasă a costurilor de producție a energiei din SRE, promisiunea stocării energiei electrice la scară comercială în următorii ani, emergența electromobilității, progresul sistemelor de gestiune a consumului de energie și, în general, digitalizarea în toate segmentele lanțului valoric constituie provocări la adresa paradigmei convenționale de producție, transport și consum al energiei. Planificatorii de politici energetice și decidenții companiilor din sector operează într-un mediu de noi oportunități, dar și de incertitudine.

Transformarea sectorului energiei electrice are loc în ritm accelerat, prin extinderea ponderii SRE și prin „revoluția” digitală, ce constă în dezvoltarea de rețele inteligente cu coordonare în timp real și cu comunicare în dublu sens, susținute de creșterea capacității de analiză și transmisie a

volumelor mari de date, cu optimizarea consumului de energie. Ponderea crescândă a producției eoliene și fotovoltaice, cu generare intermitentă și profil stocastic, ridică problema *adecvantei* SEN și a regulilor de funcționare a piețelor de energie electrică. Pe termen lung, creșterea producției descentralizate de energie electrică poate duce la un grad sporit de reziliență, prin reorganizarea întregului sistem de transport și distribuție, în condițiile apariției consumatorilor activi (*prosumatori*) și a maturizării capacităților de stocare a energiei electrice.

Deși în stadiu incipient, utilizarea energiei electrice în transporturi are potențial transformativ. La orizontul anului 2030, autovehiculul electric va aduce schimbări notabile pe piețele de energie. După cum arată raportul *World Energy Outlook 2016* (IEA 2016b, 23) al Agenției Internaționale pentru Energie (IEA), parcul de automobile electrice la nivel mondial s-a dublat în 2015 față de 2014, ajungând la 1,3 mil. Scenariul central al IEA preconizează creșterea până la 30 mil automobile electrice până în 2025 și la peste 150 mil până în 2040, ceea ce va determina o scădere a cererii de petrol de 1,3 mil barili/zi. Este însă posibilă o evoluție chiar mai accelerată a electromobilității. Produsele petroliere (benzină, motorină, kerosen, GPL) vor continua, totuși, să asigure majoritatea energiei în transporturi în următoarele două decenii.

II.1.2. Atenuarea schimbărilor climatice

Politicile climatice și de mediu, centrate pe diminuarea emisiilor de GES și pe schimbarea atitudinilor sociale în favoarea „energiilor curate” constituie un al doilea factor determinant, ce modelează comportamentul investițional și

tiparele de consum în sectorul energetic. Pe termen lung, în structura mixului energetic se vor regăsi în mod substanțial SRE, cu sisteme și mecanisme de gestiune care le vor facilita integrarea. Fenomenul încălzirii globale va forța

transformarea economiei globale după un model sustenabil, atât din punct de vedere al emisiilor, cât și al consumului de materii prime.

Acordul de la Paris din 2015 și politicile europene de prevenire a schimbărilor climatice contribuie la realizarea unui sistem energetic sustenabil. Angajamentele luate în cadrul COP21 impulsionează dezvoltarea tehnologiilor și combustibililor cu emisii reduse de CO₂. Potrivit IEA (2016b), în 2015 emisiile de CO₂ din sectorul energetic la nivel mondial au stagnat, pe fondul reducerii cu 1,8% a intensității energetice, respectiv al creșterii ponderii SRE. În scenariul central al IEA, în 2040 majoritatea SRE vor fi competitive fără scheme de sprijin dedicate; tehnologia fotovoltaică va avea o scădere medie de cost de 40-70% până în 2040, iar tehnologia eoliană *offshore* va avea costuri medii cu cel puțin 10-25% mai mici (IEA 2016b, 24).

Între combustibilii fosili, gazul natural este văzut ca favorit, datorită emisiilor relativ reduse de GES și flexibilității instalațiilor de ardere ce îl utilizează. Cărbunele și-a mărit ponderea în mixul global de energie, de la 23% în anul 2000 la 29% în prezent, dar acest val de creștere a luat sfârșit. Prognozele de creștere susținută a activității industriale în

II.1.3. Transformări economice

Pe fondul creșterii rapide a producției de hidrocarburi din surse neconvenționale („de șist”) în SUA, al deciziei Organizației Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC) din noiembrie 2014 de a nu scădea nivelul producției și al încetirii creșterii economice în marile economii emergente, prețul petrolului a scăzut de la 114 \$/baril în iunie 2014 până la 28 \$/baril, în februarie 2016. La începutul lunii decembrie 2016, în urma deciziei OPEC de a scădea ușor producția pentru următoarele șase luni, barilul Brent a crescut moderat, la 55\$, însă contractele *futures* pentru 2019 au rămas la cotațiile anterioare, de circa 58 \$/baril. Potrivit celor mai recente estimări ale IEA, prețul ar putea reveni la un nivel de 60 \$/baril în jurul anului 2020, după care se estimează o perioadă lentă de creștere spre nivelul de 85 \$/baril până în 2030.

Petrolul ieftin influențează consumul global de energie și evoluția fluxurilor comerciale și investiționale la nivel mondial. Reducerea prețului acestuia în ultimii doi ani a dus și la scăderea prețului gazului natural și a energiei electrice, fapt favorabil pentru consumatori, dar care erodează

economiile emergente au dus la investiții majore în producția de cărbune, dar cererea a scăzut în ultimii ani, lăsând capacități neutilizate și prețurile cărbunelui la un nivel foarte scăzut.

Raportul *Energie, schimbări climatice și mediu* al IEA din noiembrie 2016 (IEA 2016a) prezintă o listă de măsuri pentru reducerea emisiilor de GES în sectorul energetic cu scopul limitării încălzirii globale la cel mult 2°C față de nivelul preindustrial, printre care: creșterea eficienței energetice; reducerea progresivă a folosirii grupurilor ineficiente pe bază de cărbune și înlocuirea lor cu capacități pe bază de gaz natural, preferabil cu captură și stocare a CO₂; creșterea investițiilor totale anuale în SRE; introducerea unui preț global al poluării (pentru CO₂); crearea unui set global de indicatori ai decarbonării; creșterea capacității guvernelor de a implementa procesul de tranziție energetică. De asemenea, IEA susține eliminarea treptată a subvențiilor pentru combustibili fosili la utilizatori până în anul 2030, prețurile scăzute din prezent facilitând acest demers, precum și reducerea emisiilor de metan (gaz cu efect de seră mult mai puternic decât CO₂) în producția, transportul, înmagazinarea și distribuția hidrocarburilor.

capacitatea producătorilor de energie de a investi în proiecte de importanță strategică. Prin efect de domino, ieftinirea afectează și profitabilitatea investițiilor în SRE și în eficiență energetică, precum și ritmul de creștere al utilizării autovehiculelor cu propulsie electrică. Cu toate acestea, atractivitatea SRE rămâne relativ ridicată, atât timp cât costul tehnologiilor SRE continuă să scadă.

Gazul va rămâne un pilon al mixului energetic și va fi susținut de tranziția de la cărbune la gaz natural a procesului de decarbonare a economiei mondiale. Comerțul internațional cu gaz este din ce în ce mai intens, prin creșterea ponderii gazului natural lichefiat (GNL); până în 2020 se va dezvolta substanțial capacitatea terminalelor de lichiefiere, în special în Australia și SUA. Prețul gazului se stabilește tot mai mult la nivel global, cu mici diferențe regionale, iar o pondere tot mai mare este dată de piețele *spot*, în detrimentul indexării la prețul petrolului, al prețurilor reglementate etc.

Cărbunele își pierde treptat rolul primordial în producția de energie electrică în mai toate regiunile globului, dar în Asia (mai ales în India și China) această tranziție ar putea întârzia. Numeroase companii din industria extractivă a cărbunelui sunt în insolvență din cauza pierderilor din ultimii ani.

Pe măsură ce unitățile de producere a energiei nucleare finalizate în anii 1970-80 ajung la sfârșitul duratei de viață în 2030-40, în numeroase state se pune problema înlocuirii acestor capacități. Presiunea de a limita schimbările climatice va încuraja toate formele de energie fără emisii de GES.

II.2. Contextul european – Uniunea Energetică

II.2.1. Pachetul de propuneri de reformă „Energie Curată pentru Toți”

Pe parcursul anului 2016, CE a prezentat două pachete importante de propuneri de reformă a politicilor europene în domeniul energiei, anticipate în 2015 prin *Strategia-cadru a Uniunii Energetice*. Aceste pachete sunt definitorii pentru sectorul energetic european, și implicit pentru cel românesc, în perioada 2020-2030, fiind menite să accelereze tranziția energetică în UE. Ele prezintă în mod coerent și integrat o întreagă serie de propuneri legislative (directive și regulamente), urmând a fi negociate cu statele membre și părțile interesate, în vederea definitivării pe parcursul anului 2017, a aprobării de către Parlamentul European și a implementării cel târziu din 2020.

În luna iulie 2016 a fost publicat un prim pachet de propuneri, cu privire la: reducerea emisiilor non-ETS în fiecare stat membru pentru perioada 2021-2030 (România are alocată o cotă de reducere de 2%), includerea în contabilizarea emisiilor de GES a celor rezultate din utilizarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultura, precum și o comunicare privind o strategie europeană pentru decarbonarea sectorului transporturilor.

La 30 noiembrie 2016, CE a prezentat al doilea pachet de reformă din acest an, intitulat „Energie Curată pentru Toți”, ce include propuneri legislative de mare importanță:

- *actualizarea directivei privind SRE (CE 2016b), a directivei privind eficiența energetică (CE 2016c) și a directivei privind performanța energetică a clădirilor (CE 2016d);*
- *un nou design al pieței unice de energie electrică (CE 2016e), ce presupune actualizarea directivei cu privire la regulile de funcționare a*

pieței, a regulamentului privind Agenția pentru Cooperarea la nivel european a autorităților de Reglementare în domeniul Energiei (ACER), precum și a regulamentului cu privire la gestiunea riscurilor în sectorul energiei electrice;

- *un nou regulament cu privire la Guvernanța Uniunii Energetice (CE 2016f), menit să integreze, să simplifice și să coordoneze mai bine dialogul statelor membre cu CE și acțiunile statelor membre în vederea realizării obiectivelor Uniunii Energetice;*
- *noi reglementări și decizii ale CE, precum și o serie de recomandări cu privire la eco-design (CE 2016g), ce vizează cu precădere eficiența energetică și etichetarea echipamentelor pentru încălzire și răcire, precum și norme pentru procedurile generale de verificare a respectării standardelor de eco-design de către producători.*

Strategia orientează și fundamentează poziționarea României în raport cu aceste propuneri de reformă a pieței europene de energie. Strategia prezintă, prin obiectivele operaționale și acțiunile prioritare prezentate în capitolul IV, opțiuni strategice de intervenție a statului român în sectorul energetic, fără a anticipa însă forma finală a directivei și regulamentelor, ce va fi rezultatul unui proces substanțial de negociere între CE și părțile interesate.

Mai jos sunt prezentate, succint, premisele realizării Uniunii Energetice, pe baza celor mai recente comunicări și a propuneri de reformă formulate de către CE.

II.2.2. Securitate și diplomație energetică în cadrul UE

Încă din anul 2000, CE a asociat securitatea energetică a UE cu asigurarea disponibilității fizice neîntrerupte a produselor energetice, la preț accesibil și urmărind dezvoltarea durabilă (CE, 2000a). După cum este menționat în *Strategia europeană a securității energetice* din 2014 (CE 2014b, 2), „UE importă 53% din energia pe care o consumă. Dependența de importul de energie se referă la țiței (aproape 90%), la gaz natural (66%) și, într-o mai mică măsură, la cărbune (aproape 42%) și la combustibil nuclear (40%)”.

Printre acțiunile prioritare propuse de *Strategia europeană a securității energetice* se numără:

- *Construirea unei piețe interne a energiei complet integrate;*
- *Diversificarea surselor externe de aprovizionare și a infrastructurii conexe;*
- *Moderarea cererii de energie și creșterea producției de energie în UE;*
- *Consolidarea mecanismelor de creștere a nivelului de securitate, solidaritate, încredere între state, precum și protejarea infrastructurii strategice/critice;*
- *Coordonarea politicilor energetice naționale și transmiterea unui mesaj unitar în diplomația energetică externă.*

Dependența de importul de energie generează vulnerabilitate mai ales în ceea ce privește gazul natural: „șase state membre depind de Rusia, în calitate de furnizor extern unic, pentru toate importurile lor de gaz natural și trei dintre aceste țări folosesc gazul natural pentru a satisface peste un sfert din necesarul lor total de energie.” (CE 2014b). În 2014, 37,5% din importurile de gaze naturale din UE proveneau din Federația Rusă.

Lansat în februarie 2015, proiectul Uniunii Energetice urmărește să crească gradul de integrare în sectorul energetic prin coordonarea statelor membre în cinci domenii interdependente: securitate energetică, solidaritate și încredere; piață europeană a energiei pe deplin integrată; contribuția eficienței energetice la moderarea cererii de energie; decarbonarea economiei; cercetarea, inovarea și competitivitatea.

Acțiunea externă în politica energetică europeană este subliniată în comunicarea CE privind *Strategia-cadru a Uniunii Energetice* (CE 2015a). Prima dintre cele cinci dimensiuni ale Uniunii Energetice este

„securitatea energetică, solidaritatea și încrederea” între statele membre. Cu toate acestea, practica diplomatică arată mai degrabă preferința țărilor membre UE pentru acorduri bilaterale cu furnizori externi, în detrimentul solidarității în acțiunea externă.

O altă dimensiune este diplomația mediului, în contextul formării unui regim internațional al politicilor climatice pe baza Acordului de la Paris. UE și-a asumat unele dintre cele mai ambițioase ținte de reducere a emisiilor de GES, de creștere a cotei SRE și de eficiență energetică.

Pentru a-și menține competitivitatea industrială în condițiile unor reglementări severe de reducere emisiilor de GES și de promovare a SRE, dar și pentru a limita efectul de *carbon leakage* (relocalizarea capacităților industriale energointensive în jurisdicții cu reglementări mai puțin severe și „exportul” implicit de emisii de GES), UE desfășoară o diplomație a energiei și a climei. Printre altele, așa cum este menționat în *Planul de acțiune al UE pentru diplomație energetică* al Consiliului UE din iulie 2015, politica energetică externă a UE promovează „în state terțe cunoașterea *leadership*-ului european în materie de tehnologii și emisii reduse de carbon, în special surse de energie regenerabilă și eficiență energetică” (Consiliul UE 2015, 6). Astfel, diplomația europeană a energiei și climei are și o dimensiune de diplomație economică, științifică și tehnologică, de dezvoltare a pieței mondiale a tehnologiilor cu emisii scăzute de GES.

Diplomația energetică trebuie să reacționeze la tendințele de pe piețele internaționale de energie și la reasezările geopolitice globale și regionale. Geopolitica energiei face ca parteneriatele strategice, cu componente de securitate, investiții, comerț și tehnologie să fie pe primul plan al diplomației energetice.

UE este un important finanțator al proiectelor energetice, în special al celor care vizează generarea de „energie curată” și interconectarea piețelor energetice. Spre exemplu, pachete importante de finanțare sunt alocate *proiectelor de interes comun* (PCI) din domeniul energiei, dezvoltate de cel puțin două state membre. Prin Programul Energetic European pentru Redresare Economică, introdus în 2009, 4 mld € au fost dedicate cofinanțării proiectelor de energie, ce

urmăresc simultan redresarea economică și reducerea emisiilor de GES.

Infrastructura de energie electrică și de gaze a fost finanțată cu 2,4 mld €. Implicarea financiară a UE în proiectele de infrastructură energetică este în creștere. Bugetul pentru exercițiul financiar 2014-2020 sprijină proiectele externe, care contribuie la diversificarea surselor de energie ale UE.

România beneficiază de finanțare europeană pentru proiectul BRUA, gazoduct cu un traseu de 528 km pe ruta Bulgaria-România-Ungaria-Austria. Datorită importanței sale pentru securitatea energetică a Europei Centrale și de Sud-Est, BRUA

are prioritate la nivel european și este finanțat, în primă fază, cu 179 mil €, prin intermediul *Connecting Europe Facility* (CE 2016h). România trebuie să continue eforturile de a atrage pachete consistente de finanțare din fonduri europene.

De asemenea, UE a demarat procesul de revizuire a Regulamentului 994/2010 privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu gaze naturale. Va fi asigurată aprovizionarea prioritară a consumatorilor casnici din fiecare stat membru prin întreruptibilitatea consumatorilor necasnici, cu responsabilități în comun ale statelor la nivel regional față de consumatorii protejați.

II.2.3. Politici europene de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră

UE își asumă un rol de lider în combaterea schimbărilor climatice, atât prin sprijinirea acordurilor globale în domeniul climei, cât și prin politicile sale climatice. În ultimii 20 de ani, UE a decuplat cu succes consumul de energie și emisiile de GES de creșterea economică.

O dimensiune a diplomației energetice europene este *diplomația mediului*, în special în contextul formării unui regim internațional al politicilor climatice pe baza Acordului de la Paris. Obiectivul global pe termen lung convenit la Paris în 2015 este limitarea creșterii temperaturii medii globale la 2°C, comparativ cu nivelul preindustrial. UE a jucat un rol important în crearea consensului internațional pentru atingerea acestui obiectiv.

De asemenea, UE și-a dovedit *leadership*-ul prin asumarea unor ținte ambițioase de reducere a emisiilor de GES, de creștere a cotei de SRE în structura consumului de energie și de eficiență energetică. Așa-numita *contribuție indicativă determinată național* a UE în cadrul Acordului de la Paris coincide, în fapt, cu țintele 40/27/27 stabilite prin *Cadrul european pentru politica privind clima și energia în perioada 2020-2030*, cu opțiunea de a crește ambiția în ceea ce privește eficiența energetică de la 27 la 30%. UE are ambiția de a reduce până în 2050 emisiile de GES cu 80-95%

față de nivelul anului 1990, țintele fiind de 40% pentru 2030 și de 60% pentru 2040.

Pentru segmentul non-ETS, reducerea propusă este de 30% până în 2030 față de anul 2005, țintă care va fi realizată de statele membre în mod colectiv.

Diplomația europeană a energiei și climei include o dimensiune economică și tehnologică, de dezvoltare a piețelor de tehnologii cu emisii scăzute de GES la nivel mondial.

Schema de comercializare a certificatelor ETS a fost reformată ultima dată în 2015, în încercarea de a limita efectele scăderii prețului emisiilor pe piața europeană. Un preț prea mic al ETS nu stimulează investiția în energie curată și în tehnologie verde.

Prin pachetul de reformă publicat de CE în iulie 2016, utilizarea terenurilor și sectorul forestier sunt incluse pentru prima oară în cadrul energetic și climatic al UE. Regulamentul propus pentru aceste sectoare prevede reguli de responsabilizare pentru modul de folosire a terenurilor și silvicultură. Politica Agricolă Comună sprijină acțiunile climatice prin măsuri de îmbunătățire a gestiunii terenurilor.

Politicile de creștere a eficienței energetice și cele de promovare a SRE se înscriu și ele în efortul global de accelerare a eforturilor de decarbonare.

II.2.4. Eficiența energetică, prioritatea principală a noului pachet de reformă

Propunerea CE pentru actualizarea directivei cu privire la eficiența energetică (CE 2016c) este de creștere a țintei de reducere a cererii de energie primară de la 27% la 30%. Prevederile articolului 7 al directivei sunt extinse până în 2030, dar lasă flexibilitate deplină fiecărui stat membru în

alegerea măsurilor prin care sunt îndeplinite obligațiile de reducere a cererii de energie. Statele membre sunt încurajate să coreleze măsurile de creștere a eficienței energetice a locuințelor cu cele de reducere a fenomenului de sărăcie energetică.

Propunerea CE de revizuire a directivei cu privire la performanța energetică a clădirilor (CE 2016d) urmărește decarbonarea segmentului clădirilor până în 2050, prin crearea unei perspective pe termen lung pentru investiții și creșterea ritmului de renovare a clădirilor. Directiva prevede utilizarea noilor tehnologii în „clădiri inteligente”, pentru a îmbunătăți managementul energetic al acestora. Prin promovarea instalării de stații de reîncărcare a autovehiculelor electrice în anumite tipuri de clădiri noi, directiva contribuie și la dezvoltarea electromobilității. Contractele de Performanță Energetică vor deveni un instrument mai eficient în promovarea eficienței energetice a clădirilor prin creșterea transparenței și a accesului la know-how.

Creșterea performanței energetice a clădirilor este o arie centrală de intervenție a Strategiei, întrucât poate contribui semnificativ la creșterea economică, la crearea de noi locuri de muncă, la sporirea securității energetice și la reducerea sărăciei energetice în România. Noile prevederi europene în domeniu pot accelera digitalizarea sectorului construcțiilor și promova dezvoltarea forței de muncă cu calificare înaltă.

CE a lansat, de asemenea, planul de lucru 2016-2019 pentru ecodesign (CE 2016g), ce va introduce standarde de eficiență energetică pentru noi

categorii de produse și va muta accentul de pe eficiența energetică pe design în spiritul economiei circulare. În fine, CE a publicat și o serie de recomandări cu privire la eficiența energetică și etichetarea echipamentelor pentru încălzire și răcire, precum și propuneri de norme pentru procedurile generale de verificare a respectării standardelor de ecodesign de către producători.

În ceea ce privește finanțarea investițiilor în eficiența energetică, cu cost inițial ridicat și recuperare a investiției pe termen lung, CE introduce inițiativa „Finanțare inteligentă pentru clădiri inteligente”, ce pornește de la principalele instrumente financiare europene. Inițiativa cuprinde măsuri specifice care pot debloca 10 mld € finanțare suplimentară a proiectelor de eficiență energetică, cu accent pe trei direcții: (1) utilizarea mai eficientă și mai flexibilă a fondurilor publice disponibile pentru programe de creștere a eficienței energetice; (2) sprijin pentru proiecte de reabilitare a clădirilor, inclusiv prin crearea de „ghișee unice” la nivel național; (3) reducerea percepției asupra riscului de investiție în proiecte de reabilitare energetică a clădirilor pentru investitori și finanțatori, prin accesul la baze de date detaliate și la studii de caz pentru un număr semnificativ de proiecte de succes la nivel european.

II.2.5. Promovarea energiei din surse regenerabile

Propunerea CE pentru actualizarea directivei de promovare a SRE (CE 2016b) prevede șase direcții de acțiune. Prima dintre ele propune principii generale de urmat atunci când statele membre definesc politici de sprijin pentru SRE, cu respectarea principiilor de transparență, eficiență economică și bazate în cât mai mare măsură pe mecanismele pieței competitive. Aceste elemente sunt reunite în Strategie, sub principiul neutralității tehnologice. Propunerea avansează măsuri pentru simplificarea birocrăției și creșterea sprijinului pentru proiectele SRE în rândul comunităților locale, în special prin introducerea unui „ghișeu unic” și a unui proces simplificat de autorizare.

A doua direcție de acțiune aduce în prim plan SRE în segmentul de cerere pentru încălzire și răcire (SRE-IR), prezentând opțiuni pentru statele membre pentru a atinge, la nivel național, un ritm de creștere a ponderii SRE în cererea totală de energie pentru încălzire și răcire cu 1% anual până în 2030. De asemenea, directiva intenționează să

asigure accesul terților la rețelele SACET, pentru noi producători ce utilizează SRE (cu precădere biomasă, biogaz și energie geotermală, dar ar putea fi luate în considerare și pompe de căldură).

A treia direcție de acțiune urmărește creșterea ponderii SRE și a combustibililor cu conținut scăzut de carbon în sectorul transporturilor – inclusiv biocombustibili avansați, hidrogen, combustibili produși din deșeuri și SRE-E. Directiva introduce un plafon în scădere treptată pentru cota biocarburanților de primă generație, aceștia urmând să fie înlocuiți de cei avansați

A patra direcție de acțiune promovează o mai bună informare a consumatorilor cu privire la SRE, inclusiv prin întărirea sistemului de garanții de origine, respectiv printr-o mai bună informare cu privire la sursele de energie pentru încălzire. Directiva garantează dreptul consumatorilor individuali și al comunităților locale de a deveni prosumatori și de a fi remunerați pentru energia

livrată în rețea, precum și alte mecanisme ce înlesnesc această tranziție.

A cincea direcție de acțiune prevede întărirea standardelor de sustenabilitate pentru energia produsă pe bază de biomasă – inclusiv garanția evitării defrișărilor și a degradării habitatelor, precum și cerința ca emisiile aferente de GES să fie contabilizate în mod riguros. Biomasă utilizată în scop energetic în instalații de ardere mari și

biocarburanții avansați vor trebui să respecte standarde stringente ale emisiilor de GES. Noile instalații mari de ardere vor trebui să funcționeze în cogenerare de înaltă eficiență.

A șasea direcție de acțiune vizează asigurarea realizării țintei colective de 27% pentru ponderea SRE în consumul final brut de energie la nivel european în 2030, cu eficientizarea costurilor.

II.2.6. Noul design al pieței de energie electrică

Propunerea CE cu privire la reguli comune de funcționare a pieței interne de energie electrică (CE 2016e) aduce cele mai substanțiale modificări cuprinse în pachetul „Energie Curată pentru Toți”. Prin această propunere, CE definește principiile generale și detaliile tehnice ale organizării pieței de energie electrică, cu specificarea drepturilor și responsabilităților tuturor tipurilor de participanți la piață. Noul design al pieței de energie electrică va facilita creșterea ponderii de SRE intermitente de la aproximativ 30% în prezent până la 50% în 2030, prin dezvoltarea deplină a piețelor de termen scurt și prin remunerarea îmbunătățită a tuturor tipurilor de servicii de echilibrare, la nivel regional.

În ceea ce privește piața angro de energie electrică, noul design prevede: (1) înlăturarea plafoanelor de preț, ce distorsionează piața și limitează veniturile producătorilor, periclitând viabilitatea investițiilor; (2) armonizarea regulilor de dispecerizare pentru toate tipurile de capacități, inclusiv SRE intermitente, dispecerizarea cu prioritate fiind păstrată doar pentru capacitățile mici și pentru cele pe bază de tehnologii în stadiu incipient de dezvoltare; (3) reducerea situațiilor de congestie a infrastructurii de interconectare transfrontalieră a rețelelor electrice din statele membre printr-o mai bună coordonare între operatorii de transport și de sistem, respectiv prin investiții în proiecte de îmbunătățire a fluxurilor; (4) o mai bună remunerare a participării consumatorilor de energie electrică la piața de echilibrare prin gestiunea cererii.

Pentru piețele cu amănuntul de energie electrică, noul design prevede o mai bună informare și o sporire a drepturilor consumatorilor, prin (a) creșterea calității informațiilor cuprinse în factură; (b) garantarea accesului gratuit la instrumente de comparare a ofertelor furnizorilor de energie electrică, ce îndeplinesc standarde minime de

calitate; (c) înlesnirea condițiilor de schimbare a furnizorului; (d) garantarea accesului la un contor inteligent cu o minimă funcționalitate, în majoritatea statelor membre; (e) înlesnirea condițiilor de participare la piața de energie electrică din rolul de prosumator; (f) garantarea dreptului de a participa la piața de echilibrare, individual sau prin platforme de centralizare, prin dreptul de a avea un contract de furnizare a energiei electrice cu preț variabil, ce încurajează managementul activ al propriului consum. Nevoile consumatorilor vulnerabili vor fi acoperite prin păstrarea tarifului social sau prin măsuri alternative adecvate de protecție socială și de creștere a eficienței energetice.

Noul design al pieței prevede și crearea unei entități de coordonare a activității operatorilor rețelelor de distribuție la nivel european (asemănătoare ENTSO-E), cu atribuții în integrarea SRE, producția distribuită de energie electrică, stocarea energiei electrice, sisteme inteligente de măsurare și control al consumului etc.

Noul design al pieței are în vedere îmbunătățirea capacității de gestiune a riscurilor la nivel regional, pentru a depăși abordările strict naționale, mai costisitoare, de pregătire pentru a face față situațiilor extreme. În principal, este vorba de dezvoltarea unei metodologii comune pentru analiza riscurilor și a modului de prevenire și pregătire a situațiilor de criză, respectiv pentru gestionarea acestor situații atunci când acestea apar. În fine, designul pieței nu încurajează piețele de capacitate, dar permite ca astfel de mecanisme să fie realizate în anumite situații. CE propune și mecanisme prin care piețele de capacitate pot funcționa în mod eficient, la nivel regional și cu deschidere pentru toate tipurile de participanți la piață. Detaliile urmează a fi stabilite în urma negocierilor cu statele membre și părțile interesate.

II.2.7. Guvernanța Uniunii Energetice

Propunerea CE pentru un nou regulament cu privire la guvernanța Uniunii Energetice (CE 2016f) urmărește crearea unui cadru coerent, simplificat și integrat de reglementare și dialog între CE și părțile interesate, pentru gestionarea eficientă a tuturor aspectelor ce țin de cele cinci dimensiuni ale Uniunii Energetice și de corelarea acestora cu alte domenii, precum cel al climei și protecției mediului, al agriculturii, al transporturilor, al digitalizării ș.a.m.d.

Principalul instrument introdus prin acest regulament urmează să fie Planul Național Integrat pentru Energie și Climă (PNIEC), care înlocuiește numeroase obligații, uneori redundante, de raportare la nivel național – sunt integrate 31 de obligații de raportare și suprimate alte 23. Statele

membre urmează să trimită primul draft al propriului PNIEC în 2018, pe baza unei specificații detaliate de cuprins definită prin regulament.

Progresul cu privire la îndeplinirea obiectivelor Uniunii Energetice pentru toate cele cinci dimensiuni ale sale va fi monitorizat în mod regulat de către CE. Dacă efortul cumulată propus de statele membre prin propriile PNIEC pentru perioada 2021-2030 nu este suficient pentru a atinge țintele comune la nivelul UE – în special cele cu privire la ponderea SRE și la creșterea eficienței energetice – , CE va transmite recomandări statelor membre și va lua măsuri la nivel european. O astfel de măsură ar putea fi crearea unui mecanism de finanțare cu costuri minime a proiectelor SRE oriunde în statele membre.

II.3. Contextul regional: Europa de Sud-Est și Bazinul Mării Negre

II.3.1. Interconectarea rețelelor de transport al energiei

Interconectările în construcție ale Europei de Sud-Est contribuie la dezvoltarea piețelor de energie și a unor mecanisme regionale de securitate energetică, după regulile comune ale UE. Cooperarea regională este o soluție eficientă la crizele aprovizionării cu energie. În Europa de Sud-Est, față de Europa de Vest, interconectările, capacitățile moderne de înmagazinare a gazului, instituțiile, regulile de funcționare a pieței și calitatea infrastructurii sunt încă în curs de dezvoltare.

Transelectrica SA este implicată în mai multe proiecte incluse pe lista proiectelor de interes comun la nivel european. Transgaz SA are în plan dezvoltarea de proiecte de interconectare cu statele vecine, cel mai important în acest sens fiind BRUA. În paralel, pe fondul reducerii previzionate a producției interne de țiței, este oportună continuarea demersurilor de interconectare a sistemului românesc de transport al țițeiului cu cele din piețele vecine situate în vestul României.

Trebuie dezvoltate mecanisme de coordonare a planificării și finanțării proiectelor regionale de infrastructură energetică. România trebuie să aibă o prezență activă în diplomația energetică intra-comunitară, în coordonare cu țările Europei de Est, cu structură a sistemelor energetice asemănătoare.

În afară de interconectările cu Ungaria și Bulgaria, România trebuie să dezvolte interconectări și cu țările vecine din afara UE (Republica Moldova, Serbia, Ucraina). Capacitatea reală de interconectare depinde însă de starea rețelelor de transport din statele vecine.

Atât timp cât Balcanii de Vest și Ucraina nu participă la sistemul ETS, energia electrică produsă acolo pe bază de combustibili fosili are avantajul competitiv de a nu reflecta impactul emisiilor de GES în costul de producție. Acest aspect ține de competitivitatea energiei electrice produse în condiții diferite de reglementare, în sens mai larg, în special cu privire la costurile aferente condiționalităților de mediu în cadrul UE, și va trebui abordat în viitorul apropiat.

UE își promovează politicile energetice în Europa de Sud-Est prin intermediul Comunității Energetice, care reunește țările UE, precum și pe cele ale Europei de Sud-Est și ale Bazinului Mării Negre, urmărind să-și extindă normele de piață în acest spațiu. La rândul lor, țările de la periferia sud-estică a UE sunt interesate de o cooperare mai intensă cu aceasta în domeniul energiei. Participarea deplină a Turciei este importantă; în prezent, Turcia are statut de observator în cadrul Comunității Energetice.

II.3.2. Geopolitica regională

Bazinul Mării Negre a devenit, în ultimii ani, o zonă cu risc politic mărit. Riscul folosirii tranzitului de gaz natural prin Ucraina ca armă într-un conflict politico-militar ridică semne de întrebare asupra stabilității pe termen lung a rutei ucrainene de aprovizionare cu gaze naturale. Pe termen mediu, este necesară clarificarea problemei tranzitului gazelor rusești prin Ucraina, începând cu 2019, precum și realizarea la timp a unor ajustări de infrastructură și a unor aranjamente contractuale care să asigure României siguranța în aprovizionare cu gaze naturale de import. Activitățile de explorare, dezvoltare și exploatare în Marea Neagră necesită un climat de securitate și de predictibilitate.

Ca țară de frontieră a UE, România este direct expusă creșterii tensiunilor geopolitice în Bazinul Mării Negre. În același timp, România se poate evidenția ca furnizor regional de securitate energetică. Fluxul de gaze naturale dinspre România ar ajuta țări ca Republica Moldova și Bulgaria să-și reducă dependența excesivă de o sursă unică, iar producătorii din România ar primi un impuls de a investi în prelungirea duratei de viață a zăcămintelor existente și în dezvoltarea de noi zăcăminte.

Prin modernizarea capacităților de înmagazinare de gaz natural și prin sisteme de echilibrare și de rezervă pentru energia electrică, România poate aduce o contribuție importantă și profitabilă la piața regională a serviciilor tehnologice de sistem.

II.4. Sistemul energetic național: starea actuală

II.4.1. Resurse energetice primare

ȚIȚEI

Cu o tradiție de peste 150 de ani în exploatarea țiteiului și gazelor naturale, România este singurul producător semnificativ de hidrocarburi din Europa de Sud-Est. Pe fondul declinului natural al zăcămintelor, producția anuală s-a diminuat constant în ultimul deceniu, ajungând în 2015 la 3,8 mil t țitei și 10,8 mld m³ de gaz natural; rezervele dovedite de țitei erau, în 2015, de 38,4 mil t, iar cele de gaze de 101,4 mld m³.

În 2015, producția internă de țitei a acoperit aproape 40% din cerere. Declinul producției medii anuale a fost de 2% în ultimii cinci ani, fiind limitat prin investiții în forarea unor noi sonde, repuneri în producție, recuperare secundară etc. Scăderea accentuată a prețului țiteiului din 2014 a redus semnificativ investițiile de acest tip. Rezervele dovedite de țitei ale României se vor epuiza în 12-15 ani, la prezenta rată de exploatare. Pe termen scurt și mediu, România trebuie să-și asume ca prioritate investiții în creșterea gradului de recuperare din zăcămintele existente, iar pe termen lung, în dezvoltarea proiectelor de

explorare a zonelor de adâncime (sub 3000 m), a celor *onshore* cu geologie complicată și a zăcămintelor *offshore* din Marea Neagră. Este necesară actualizarea periodică a studiilor de evaluare a resurselor geologice de hidrocarburi la nivel național.

Pentru ca statul să-și maximizeze beneficiile economice și sociale aferente sectorului petrolier, cadrul legislativ și de reglementare (mai cu seamă cel fiscal) trebuie să țină cont și de efectele indirecte ale investițiilor realizate, în dezvoltarea de industrii suport și crearea de locuri de muncă.

Ciclurile investiționale în explorarea și producția de țitei, respectiv de gaz natural, sunt de lungă durată, iar cadrul de reglementare trebuie să confere o perspectivă de termen lung. Din acest motiv, este de importanță strategică dezvoltarea un cadru de reglementare predictibil, stabil și adaptat situației internaționale, bine corelat cu tipul și potențialul de dezvoltare al diferitelor tipuri de zăcăminte, pentru menținerea competitivității industriei petroliere naționale.

GAZ NATURAL

Gazele naturale au o pondere de aproximativ 30% din consumul intern de energie primară. Cota lor importantă se explică prin disponibilitatea relativ ridicată a resurselor autohtone, prin impactul redus asupra mediului înconjurător și prin capacitatea de a echilibra energia electrică produsă din SRE intermitente (eoliene și fotovoltaice), dată fiind flexibilitatea centralelor de generare pe bază de gaze. De asemenea, infrastructura existentă de extracție, transport, înmagazinare subterană și distribuție este extinsă pe întreg teritoriul țării.

Piața de gaze naturale este avantajată de poziția favorabilă a României față de capacitățile de transport în regiunea sud-est europeană și de posibilitatea de interconectare a SNT cu sistemele de transport central europene și cu resursele de gaze din Bazinul Caspic, din estul Mării Mediterane și din Orientul Mijlociu, prin Coridorul Sudic.

În 2015, producția de gaze naturale a depășit 95% din consumul intern. În ultimii ani, producția internă constantă și consumul în scădere au redus ponderea anuală a importurilor de gaze de la 15% în 2013 la 7,5% în 2014 și la doar 2,5% în 2015. În schimb, în 2016, pe fondul cotațiilor în scădere ale petrolului, importurile prin contracte pe termen lung au ajuns la prețuri egale sau chiar mai mici decât cele din producția internă. În anii ce urmează, pentru producătorii de gaze naturale din România va fi importantă menținerea la un nivel competitiv în raport cu sursele din import, având în vedere oferta excedentară de gaz natural la nivel

global, prețurile internaționale convergând spre valori reduse.

De asemenea, până în anul gazier 2015-2016, tariful de rezervare de capacitate în SNT gaze naturale pe intrările din import a fost mai mare decât cel pe intrările din producția internă, astfel că producția locală a beneficiat de un avantaj competitiv. Începând cu anul gazier 2016-2017, rezervarea pe ambele tipuri de puncte (intrare/ieșire) se face la același tarif. Prin urmare, competitivitatea și viteza de reacție la mișcările pieței devin elemente esențiale în strategia fiecărui producător și importator.

Consumul intern de gaze naturale s-a stabilizat în ultimii ani, după o perioadă de descreștere accentuată. În 2015, consumul final măsurat la puterea calorifică inferioară (PCI) a fost de 73,6 TWh, din care 9 TWh ca materie primă pentru producerea îngrășămintelor chimice. Restul de 64,6 TWh au fost utilizați în scop energetic: 29 TWh în sectorul industrial; 10 TWh pentru încălzire în sectorul comercial și al instituțiilor publice, inclusiv 0,8 TWh în sectorul agricol; 25,6 TWh în gospodării, pentru încălzirea spațiului rezidențial și a apei, respectiv pentru gătit. Un segment important al utilizării gazului natural în România este producerea de energie electrică și de energie termică, în centrale de cogenerare cu capacitate instalată mare. 37,5 TWh au fost utilizați în 2015 în producția de energie electrică și de căldură, respectiv în explorarea, producția, transportul și distribuția combustibililor fosili.

CĂRBUNE

Cărbunele este o componentă de bază a mixului energetic, fiind un pilon al securității energetice naționale. În perioadele meteorologice extreme, atât vara cât și iarna, cărbunele acoperă o treime din necesarul de energie electrică.

România dispune de rezerve totale de 12,6 mld t lignit, cu o putere calorifică medie de 1800 kcal/kg, concentrate geografic în Bazinul Minier Oltenia. Zăcămintele în exploatare totalizează 986 mil t. Producția anuală de lignit a scăzut de la 31,6 mil t în 2012 la 22,1 mil t în 2015, situându-se pe locul șase în UE – după Germania, Polonia, Grecia, Republica Cehă și Bulgaria. Rezervele de huilă, concentrate în bazinul carbonifer al Văii Jiului,

totalizează 2,2 mld t, din care 592 mil t se află în perimetre exploatare. Puterea calorifică a huilei românești este de 3650 kcal/kg. Producția de huilă, în 2015, a fost 1,29 mil t, în scădere de la 1,87 mil t în 2012.

Ambele companii naționale producătoare de cărbune se află într-o situație economică critică. Producătorul de huilă, Complexul Energetic Hunedoara este în insolvență, fiind amenințat de faliment. Producătorul de lignit, Complexul Energetic Oltenia, este în curs de implementare a unui plan de restructurare și de modernizare tehnologică, în vederea eficientizării activității.

URANIU

România are experiența solidă a unui ciclu complet al combustibilului nuclear, dezvoltat pe baza tehnologiei canadiene CANDU. Dioxidul de uraniu (UO_2), utilizat pentru fabricarea combustibilului necesar celor două unități nucleare existente, răcite și operate cu apă grea (HWR, *heavy water moderated*), deținute și exploatare de Nuclearelectrica SA, este produsul procesării și rafinării uraniului extras din producția indigenă.

După închiderea, în 2016, a zăcămintului de la Crucea-Botușana (jud. Suceava), Compania Națională a Uraniului a intrat într-un proces de restructurare, cu perspectiva exploatării unor noi zăcămintele de uraniu indigen. Nuclearelectrica achiziționează materia primă de pe piața externă în vederea fabricării combustibilului nuclear la sucursala de la Pitești, Fabrica de Combustibil Nuclear.

SURSELE REGENERABILE DE ENERGIE

România dispune de resurse bogate și variate de energie regenerabilă: biomasă, hidroenergie, potențial geotermal, respectiv pentru energie eoliană, solară și fotovoltaică. Acestea sunt distribuite pe întreg teritoriul țării și vor putea fi exploatare pe scară mai largă pe măsură ce raportul performanță-preț al tehnologiilor se va îmbunătăți, prin maturizarea noilor generații de echipamente și instalații aferente. Potențialul hidroenergetic este utilizat în bună măsură, deși există posibilitatea de a continua amenajarea hidroenergetică a cursurilor principale de apă, cu respectarea bunelor practici de protecție a biodiversității și ecosistemelor. În ultimii șase ani, România a avansat în utilizarea unei părți importante a potențialului energetic eolian și

fotovoltaic. Vor fi construite noi capacități în centrale eoliene și fotovoltaice, chiar dacă ritmul de creștere va încetini, probabil, în perioada următoare. Biomasă ocupă un loc central în mixul energiei electrice, în special prin utilizarea lemnului de foc în mediul rural, însă potențialul de dezvoltare este în continuare ridicat, în special prin eficientizare și introducerea de noi tehnologii, precum biorafinăriile și capacitățile de producere a biogazului (secțiunea VI.2.1). Gestionarea judicioasă a fondului forestier este o condiție de bază în utilizarea energetică a masei lemnoase. Resursele geotermale și solare sunt exploatare doar marginal în România, existând un potențial substanțial de creștere a utilizării acestor resurse în deceniile următoare.

II.4.2. Rafinarea și produsele petroliere

În ciuda diminuării numărului de rafinării operaționale, România are o capacitate de prelucrare a țițeiului mai mare decât cererea internă de produse petroliere. Rafinăriile românești, care achiziționează producția națională de țiței și importă circa două treimi din necesar, au în prezent o capacitate operațională de 12 mil t/an. În ultimii ani a avut loc o scădere a activității indigene de rafinare, pe tendința scăderii de competitivitate a industriei europene a rafinării, pe fondul prețului relativ ridicat al energiei în UE față de țările competitori și al costului rezultat din reglementările europene de reducere a emisiilor de CO₂ și de noxe.

În 2014, rafinăriile din România au prelucrat 11,66 mil t de țiței și aditivi, rezultând 5,17 mil t motorină; 3,06 mil t benzină; 0,75 mil t cocs de petrol; 0,56 mil t GPL; 0,46 mil t asfalt; 0,38 mil t kerosen; 0,32 mil t păcură; 0,28 mil t nafta; 0,75 mil t gaze de rafinare și 0,46 mil t de alte produse

de rafinare. Consumul total de produse petroliere a fost de 8,64 mil t.

Importul net de țiței a fost de 6,67 mil t, în principal din Kazahstan și Federația Rusă, dar și din Azerbaidjan, Irak, Libia și Turkmenistan. În 2016 au fost făcute și importuri de țiței din Iran. Importurile de produse petroliere au fost, în principal, de motorină (circa 1 mil t din Rusia, Ungaria și SUA) și de asfalt (0,41 mil t, în special din Ungaria, Serbia și Polonia). România rămâne un exportator net de produse petroliere.

Cererea de produse petroliere depinde în special de evoluția sectorului transporturilor. În ultimul deceniu, ca urmare a reglementărilor tot mai stringente, tehnologia a evoluat către motoare cu ardere internă de eficiență crescută. În paralel, la nivel mondial are loc diversificarea modului de propulsie a autovehiculelor, prin utilizarea biocarburanților, a gazului natural și biogazului, dar și a energiei electrice și, marginal, a hidrogenului.

II.4.3. Transportul, înmagazinarea, distribuția și piața gazului natural

Sistemul Național de Transport (SNT) gaze naturale, operat de Transgaz SA, are un grad redus de utilizare, fiind dimensionat în anii 1960 pentru un consum triplu față de cel actual, în special în unități industriale mari. Acest fapt generează costuri mari de utilizare a infrastructurii, cu efectul că România este țara europeană cu cea mai mare pondere a tarifelor de rețea în prețul final al gazelor. Este necesară o regândire a funcționării

sistemului de transport și de distribuție a gazelor. În special, se impune adaptarea parametrilor tehnici pentru asigurarea transportului în regim de înaltă presiune, la nivelul de operare al statelor vecine.

Un obiectiv al Strategiei este crearea unei piețe competitive de gaze: transparentă, lichidă, cu grad moderat de concentrare, cu preț concurențial.

Pentru corelarea cu piața energiei electrice, este necesară atingerea unui grad comparabil de maturizare al celor două piețe, prin armonizarea legislației secundare și dispecerizare coordonată.

Este în curs de realizare un model de piață competitivă, aliniat la normele ENTSO-G, cu adoptarea unui cod al rețelei care să asigure echilibrarea zilnică a SNT. Obligativitatea fiecărui participant la piață de a fi echilibrat zilnic va stimula tranzacțiile pentru ziua următoare și intra-zilnice.

Un alt aspect reglementat de codul rețelei este rezervarea de capacitate pe punctele de intrare/ieșire în/din SNT. Pe lângă ajustarea tarifelor, prețul gazului poate fi redus prin dezvoltarea pieței secundare de capacitate de transport. Tranzacțiile de optimizare a portofoliului de capacități vor reduce componenta de transport din prețul angro.

Pentru exploatarea zăcămintelor de gaze din Marea Neagră, o condiție este realizarea unor capacități de transport și interconectare a SNT cu țările vecine. Sunt necesare atât investiții care să permită preluarea cantităților din producția *offshore*, cât și modernizarea și extinderea SNT pentru adaptarea la cerințele pieței.

Traseul gazoductului BRUA va fi situat în apropierea grupurilor de producție de energie electrică din cadrul CEO și CEH (Craiova, Ișalnița, Turceni, Rovinari, Paroșeni, Deva). În acest fel, BRUA oferă atractivitate pentru posibile investiții în centrale moderne, pe bază de gaze naturale, având

și potențialul de a prelua eventuale volume de gaze de sinteză obținute prin gazeificarea lignitului.

Interconectarea cu sistemele de transport de gaze din statele vecine necesită și investiții în capacități IT, pentru a permite tranzacții și alte operațiuni transfrontaliere, atât printr-un sistem de control și achiziție de date (SCADA) compatibil cu rețelele vecine, cât și printr-o platformă de tranzacționare pentru ziua următoare sau intrazilnică. Până acum, licitațiile pentru importul dinspre Ungaria și rezervările de capacitate asociate, dar și pentru capacitatea pe firul Isaccea-Negru Vodă I au avut loc pe platforme externe.

Pentru a juca un rol regional important, sunt necesare dezvoltarea internă a SNT și interconectarea în flux bidirecțional cu statele vecine, precum și o piață a gazelor competitivă, lichidă și transparentă. În prezent, peste 95% din producția națională de gaze provine de la doi mari participanți la piață (ANRE 2015b), fapt ce constituie o vulnerabilitate de securitate, dat fiind caracterul închis al piețelor de furnizare. Rezilierea unui contract de producție internă cu volume mari poate perturba activitatea producătorului.

Piața internă necesită un grad sporit de flexibilitate, inclusiv prin utilizarea multiciclu a capacităților de înmagazinare. Deschiderea interconectorilor cu țările vecine și a coridoarelor regionale va fi atât o oportunitate pentru export, cât și o extindere a capacităților de import, cererea și oferta la nivel regional având impact în activitatea producătorilor.

II.4.4. Energie electrică

CONSUMUL DE ENERGIE ELECTRICĂ

Consumul total de energie electrică a înregistrat o scădere substanțială de la 60 TWh în 1990 la 40 TWh în 1999 (Eurostat 2016), în principal pe fondul contractării activității industriale, după care a crescut până la 48 TWh în 2008. Criza economică din 2008-2009 a cauzat o nouă scădere a consumului, urmată de o revenire graduală la 47,5 TWh în 2015 (Transelectrica 2016a). În primele 11 luni ale anului 2016, consumul final *per capita* de energie electrică în România a fost foarte apropiat celui din perioada similară a anului 2015, de 2430 kWh/an.

Potrivit datelor Eurostat publicate în iulie 2016, România a avut în 2015 al șaselea cel mai mic preț

mediu din UE al energiei electrice pentru consumatorii casnici. Totuși, dată fiind puterea relativ scăzută de cumpărare, suportabilitatea prețului este o problemă de prim ordin, care duce la un nivel ridicat de sărăcie energetică. De altfel, aproape 100000 de locuințe din România (din care o parte nu sunt locuite permanent) nu sunt conectate la rețeaua de energie electrică; cele mai potrivite pentru ele sunt sistemele distribuite autonome de producere a energiei.

Există o rezervă însemnată de îmbunătățire a eficienței în consumul brut de energie electrică, date fiind pierderile de transformare, respectiv cele din rețelele de transport și distribuție. Pe de

altă parte, consumul de energie electrică se poate extinde în sectoare noi.

În domeniul încălzirii, tehnologia pompelor de căldură depinde nu doar de costurile de investiții (relativ mari, în comparație cu centralele pe bază de gaze), ci și de raportul de preț între energia electrică și gazul natural. Acest raport este, în prezent, net favorabil gazului natural; pentru consumatorii casnici, prețul *per kWh* este de peste trei ori mai mare pentru energia electrică decât pentru gazul natural. Este mai degrabă de așteptat ca, prin creșterea nivelului de trai, să se ajungă la creșterea numărului de aparate de aer condiționat și a cuptoarelor pentru gătit electrice (cu păstrarea plitelor cu gaz natural).

Un alt domeniu de perspectivă este electromobilitatea. Ponderea transportului public electric a scăzut în ultimii ani la nivel național, iar municipalitățile și autoritățile centrale trebuie să ia măsuri pentru inversarea acestei tendințe. Pe de altă parte, parcul auto, bazat covârșitor pe motoare cu combustie internă, a cunoscut o expansiune, deși se menține încă mult sub media

PRODUCȚIA DE ENERGIE ELECTRICĂ

România are un mix diversificat de energie electrică, bazat în cea mai mare parte pe resursele energetice indigene. În anul 2015, structura producției de energie electrică a fost următoarea: 28% cărbune (în principal lignit), 27% hidro, 18% nuclear, 13% gaz natural, 11% eolian, 2% fotovoltaic și 1% biomasă (ANRE 2015a). În perioada ianuarie-octombrie 2016, structura producției a fost: 29% hidro, 25% cărbune, 18% nuclear, 15% gaz natural, 10% eolian, 2% fotovoltaic și 1% biomasă (ANRE 2016b). Aproximativ 42% din mixul de energie electrică este compus din SRE, 60% este fără emisii de GES și 75% are emisii scăzute de CO₂. Intensitatea emisiilor de CO₂ pe unitatea de energie electrică produsă este apropiată de nivelul mediu european, de circa 300g CO₂/kWh.

O mare parte a capacităților de generare sunt mai vechi de 30 de ani, cu un număr relativ redus de ore de operare rămase până la expirarea duratei tehnice de funcționare. Grupurile vechi sunt frecvent oprite pentru reparații și mentenanță, unele fiind în conservare. Există o diferență de aproape 3400 MW între puterea brută instalată și puterea brută disponibilă, din care circa 3000 MW sunt capacitate pe bază de cărbune și de gaz

per capita europeană. Scăderea prețului de achiziție al automobilelor electrice până la un nivel similar celui pentru autovehiculele cu motor convențional va fi un factor determinant pentru economicitatea electromobilității.

Pătrunderea semnificativă a autovehiculelor electrice pe piața din România depinde de schemele publice de sprijin – în prezent direcționate atât către construcția de stații de reîncărcare, cât și către sprijin financiar la achiziția de automobile electrice – și de creșterea viabilității economice a acestui tip de locomotivă. Ministerul Mediului a demarat în 2016 un program de sprijin pentru construirea de stații de reîncărcare a bateriilor, ce va acoperi 80% din costul investițiilor în limita unui buget total de 70 mil lei, suficient pentru construirea a circa 400 de stații cu reîncărcare rapidă și alte 400 cu reîncărcare lentă.

Dezvoltarea economică a țării poate duce la creșterea consumului de energie electrică și în agricultură, prin reabilitarea și dezvoltarea sistemelor de irigații.

natural. Capacitățile termoelectrice pe bază de cărbune și gaz natural reprezentau, în 2015, aproximativ 40% din puterea disponibilă brută și au realizat 40% din producția anuală de energie electrică.

Diversitatea mixului energetic a permis menținerea rezilienței SEN, cu depășirea situațiilor de stres generate de condiții meteorologice extreme. Totuși, în viitor, generarea pe bază de SRE va pune probleme de competitivitate capacităților pe cărbune și pe gaze. România are un potențial considerabil de dezvoltare a SRE – eoliană, fotovoltaică, biomasă. În condițiile închiderii schemei de susținere prin certificate verzi a SRE (Legea 220/2008) la 31 decembrie 2016, noi investiții în SRE pot avea loc în condițiile ieftinirii tehnologiilor și a scăderii costurilor capitalului.

România se numără printre cele 14 state membre UE care își mențin opțiunea de utilizare a energiei nucleare. În prezent, energia electrică produsă prin fisiune nucleară acoperă aproape 20% din producția de energie electrică a țării prin cele două unități de la Cernavodă; procentul poate depăși 30% dacă va fi realizată investiția în două noi reactoare de tip CANDU-6, ceea ce ar exercita și o

presiune competitivă asupra producătorilor pe bază de cărbune și gaze naturale.

Prețul în creștere al certificatelor ETS va pune o presiune suplimentară asupra producătorilor pe bază de combustibili fosili. În schimb, cele eficiente pe bază de gaz natural au perspectiva unei poziționări competitive în mixul energetic, mulțumită emisiilor relativ reduse de GES și de noxe, precum și flexibilității și capacității lor de reglaj rapid. Ele sunt capabile să ofere servicii de sistem și rezervă pentru SRE intermitente. În funcție de evoluția cererii de energie electrică, a performanței capacităților instalate, a prețurilor tehnologiilor (inclusiv a costurilor de operare și de mentenanță), combustibililor și certificatelor ETS, este posibil să fie instalate atât capacități noi pe bază de cărbune (de o nouă generație tehnologică), cât și pe bază de gaz natural.

Compania Romgaz derulează un proiect de investiții într-o centrală pe gaze naturale cu ciclu combinat la Iernut, cu capacitate de 400 MW, în valoare de 285 mil €, ce urmează a intra în producție în 2020.

Hidroenergia constituie principalul tip de SRE. Centralele hidroelectrice au un randament ridicat, iar energia stocată în lacuri de acumulare este disponibilă aproape instantaneu, ceea ce le conferă un rol de bază pe piața de echilibrare. Cum o mare parte din centralele hidroelectrice au fost construite în perioada 1960-1990, sunt necesare investiții în creșterea eficienței. Compania Hidroelectrică are în curs de realizare, până în 2020, investiții totale de peste 800 mil €, care includ finalizarea a circa 200 MW capacități noi, condiționată de obținerea avizelor de mediu, precum și modernizarea și re tehnologizarea capacităților existente.

INFRASTRUCTURA ȘI PIAȚA DE ENERGIE ELECTRICĂ

Operatorul de transport și de sistem, Transelectrica SA coordonează fluxurile de putere din SEN prin controlul unităților de producție dispecerizabile. Unitățile dispecerizabile sunt cele care, la dispoziția DEN, pot fi pornite, oprite sau ajustate din punct de vedere al puterii. Deși dispecerizarea implică costuri suplimentare pentru producători, ea face posibilă echilibrarea SEN în situații extreme. Din puterea totală brută disponibilă de aproape 20000 MW, doar 3000 MW sunt nedispecerizabili.

Mai cu seamă în ultimii cinci ani au fost dezvoltate masiv în România capacități eoliene și fotovoltaice – circa 4500 MW. Deși au adus deja o contribuție importantă la încadrarea României în ținta de reducere a emisiilor de GES pentru 2020, la scăderea prețului mediu angro al energiei electrice și la scăderea gradului de dependență de importuri, caracterul lor intermitent a cauzat dificultăți tehnice și costuri de integrare în SEN, precum și un impact în factura consumatorilor finali. Schema de susținere a tehnologiilor SRE prin certificate verzi a suferit modificări repetate în timp scurt, ceea ce a creat serioase probleme de predictibilitate și de funcționalitate în această industrie.

Puterea instalată în centrale eoliene este de aproximativ 3000 MW, nivel considerat apropiat de maximum pentru funcționarea în siguranță a SEN, în configurația sa actuală. Volatilitatea producției de energie în centrale eoliene solicită întregul SEN, necesitând o redimensionare a pieței de echilibrare și investiții corespunzătoare în centrale de vârf, cu reglaj rapid.

Puterea instalată în centrale fotovoltaice este de aproximativ 1300 MW. Piața de echilibrare este mai puțin solicitată de fluctuațiile de putere ale centralelor fotovoltaice, care au o funcționare mai predictibilă decât de a celor eoliene. În general, centralele fotovoltaice produc mai multă energie vara și pe timpul zilei, iar cele eoliene, iarna și pe timpul nopții.

Tot în categoria SRE este inclusă și biomasa, inclusiv biogazul, care nu depinde de variații meteorologice. Dat fiind potențialul lor economic, aceste surse de energie pot câștiga procente importante în mixul de energie electrică.

Planul de dezvoltare al rețelei electrice de transport (RET) (Transelectrica 2016b), în concordanță cu modelul elaborat de ENTSO-E la nivel european, urmărește evacuarea puterii din zonele de concentrare a SRE către zonele de consum, dezvoltarea regiunilor de pe teritoriul României în care RET este deficitară (de exemplu, regiunea nord-est), precum și creșterea capacității de interconexiune transfrontalieră.

Pe fondul creșterii puternice a investițiilor în SRE intermitente din ultimii ani, echilibrarea pieței a

devenit esențială, cu atât mai mult cu cât grupurile pe bază de cărbune nu pot răspunde rapid fluctuațiilor vântului și radiației solare decât pe bandă îngustă. Categoriile principale de producători cu răspuns rapid la cerințele de echilibrare sunt centralele hidroelectrice și grupurile pe bază de gaze naturale. Echilibrarea pe o piață regională necesită capacitate suficientă de interconectare.

Pe măsura dezvoltării rețelelor inteligente, prețul *spot* va influența și curba de consum, prin intermediul sistemelor de gestiune a consumului –

IMPORTUL ȘI EXPORTUL DE ENERGIE ELECTRICĂ

Din cele 35 de state membre ale ENTSO-E, un număr de 12, între care și România, au export net de energie electrică. În 2015, România a exportat aproximativ 10,5 TWh și a importat 3,8 TWh, rezultând un export net de circa 10% din producția totală brută de energie electrică, similar anului 2014. Primele 10 luni din 2016 indică o scădere cu circa o treime a exportului net față de 2015. Exportul de energie electrică nu este, în sine, un obiectiv strategic, dar România poate să-și mențină poziția de producător de energie în regiune și de stabilizator în gestionarea situațiilor de stres la nivel regional. În acest sens, România trebuie să-și întărească competitivitatea pe partea de servicii tehnice de sistem.

de exemplu, prin automatizarea aparatelor electrocasnice și a sistemelor de iluminat, pentru a răspunde în timp real semnalului de preț al energiei.

Începând din noiembrie 2014, piața pentru ziua următoare (PZU) din România funcționează în regim cuplat cu piețele din Republica Cehă, Slovacia și Ungaria (cuplarea 4M MC), pe baza soluției de cuplare prin preț a regiunilor. Cuplarea piețelor regionale presupune crearea unei piețe regionale intra-zilnice și a unei piețe regionale de echilibrare.

Întrucât capacitățile de echilibrare și rezervă sunt planificate la nivel național, în multe state membre ale UE va exista un excedent de capacitate, astfel că exportul pe termen lung presupune competitivitate pe piața europeană. De aceea, pentru sectorul energetic românesc, ar trebui ca reglementările să evite impunerea unor costuri suplimentare față de competitori. Competitivitatea producției de energie electrică depinde și de sistemul de tarife, taxe și impozite, care includ tariful de injectare a energiei electrice în rețea, neîntâlnit pe piețele vecine, sau taxa pe apa uzinată în centralele hidroelectrice ori utilizată pentru răcire în grupurile pe cărbune.

II.4.5. Eficiență energetică, energie termică și cogenerare

EFICIENȚĂ ENERGETICĂ

Eficiența energetică este o cale dintre cele mai puțin costisitoare de reducere a emisiilor de GES, de diminuare a sărăciei energetice și de creștere a securității energetice. Ținta UE de eficiență energetică pentru 2020 este de diminuare a consumului de energie primară cu 20% în raport cu nivelul de referință stabilit în 2007 (MDRAP 2015). Pentru România, ținta este de 19%, corespunzătoare unei cereri de energie primară de 500 TWh în 2020. Pentru 2030, UE își propune o reducere cumulată cu cel puțin 27% a consumului de energie.

Potrivit Eurostat, intensitatea energetică a economiei României în 2014 era de 95% din media UE, raportat la paritatea puterii de cumpărare. În valoare absolută, intensitatea energetică a fost de 0,235 tep/1000€ în 2014, echivalentul a 2730

kWh/1000€. Consumul mediu de energie *per capita* era 1,6 tep (18,6 MWh), cel mai scăzut din UE28.

Dacă România își asumă obiectivul european de reducere a cererii de energie cu 27-30%, ținta de cerere de energie primară pentru 2030 ar fi de 431-454 TWh. Conform datelor preliminare ale INS (2016), cererea de energie primară în 2015 a fost de 383 TWh, cu 117 TWh sub ținta pentru 2020 și cu 47-71 TWh sub cea pentru 2030. Desigur, ținta pentru 2030 trebuie privită din perspectiva unei creșteri economice susținute, astfel că atingerea ei va presupune măsuri semnificative de creștere a eficienței energetice în toate ramurile de consum.

Eficiența energetică în România s-a îmbunătățit continuu în ultimii ani. Între 1990 și 2013, România a înregistrat cea mai mare rată medie de

descreștere a intensității energetice din UE, de 7,4%, pe fondul restructurării activității industriale (ANRE 2016a). În perioada 2007-2014, scăderea intensității energetice raportată la PIB a fost de 27%, obținută inclusiv prin închiderea unor unități industriale energo-intensive.

Creșterea eficienței energetice prin investiții în tehnologie este esențială pentru întreprinderile cu intensitate energetică ridicată, pentru a putea face față concurenței internaționale. Companiile din metalurgie au investit considerabil în eficiență energetică, potențialul economic fiind atins în bună măsură. Prin urmare, creșterea rapidă în continuare a eficienței energetice în industrie este mai dificilă, potențial ridicat regăsindu-se în prezent în special în creșterea eficienței energetice a clădirilor (rezidențiale, birouri și spații comerciale).

În segmentele rezidențial și terțiar, intensitatea energetică poate fi îmbunătățită prin

ÎNCĂLZIREA EFICIENTĂ A IMOBILELOR

Renovarea termică a clădirilor este o modalitate economică de creștere a eficienței energetice. Segmentul clădirilor și al serviciilor reprezintă 40% din consumul total de energie din UE – circa 45% în România – în special încălzire și răcire. La nivelul UE, încălzirea rezidențială reprezintă 78% din consumul de energie, în vreme ce răcirea reprezintă doar circa 1%. Până în 2050, se estimează că producția de frig va depăși 50% din consumul total pentru încălzire/răcire. Prin utilizarea panourilor solare și a energiei geotermale sau a pompelor de căldură se pot construi case cu consum „aproape zero” sau cu „bilanț energetic pozitiv” (*energy plus*).

Cererea de energie termică este concentrată în sectoarele industrial, rezidențial și al serviciilor. În sectorul rezidențial, principalii factori ce influențează cererea sunt temperatura atmosferică și nivelul de confort termic al locuințelor – care, la rândul său, depinde de puterea de cumpărare a populației, dar și de factori culturali. Un alt factor este dat de standardele de termoizolare a clădirilor. Pe termen lung, încălzirea globală va aduce ierni mai blânde care, împreună cu investițiile în izolare termică, vor reduce simțitor cererea de energie termică. Pe de altă parte, creșterea nivelului de trai va duce la creșterea confortului termic al populației și a suprafeței

termoizolarea imobilelor și introducerea aparaturii electrocasnice mai performante, ce se conformează celor mai noi standarde de ecodesign. Cu toate acestea, creșterea veniturilor va genera o creștere a consumului de energie – efect de recul, legat de creșterea generală a gradului de confort – inclusiv prin utilizarea aparatelor de aer condiționat în timpul verii.

Pentru atragerea investițiilor substanțiale în măsuri de eficiență energetică, este necesar un cadru de reglementare stabil și transparent, precum și ținte realiste la nivel național. Va fi încurajată piața serviciilor energetice, precum contractele de performanță energetică de tip ESCO, prin adoptarea reglementărilor necesare. Pentru stabilirea bunelor practici este relevant „Codul european de conduită pentru Contractul de Performanță Energetică”, inițiativă la care au aderat 13 companii private cu activitate în România.

construite, chiar în condițiile continuării declinului demografic.

România are un total de circa 8,5 mil locuințe, dintre care mai puțin de 7,5 mil sunt locuite permanent. 80% au fost construite în perioada 1945-1989. Doar 5% dintre apartamente sunt modernizate energetic. Prețul scăzut reglementat al gazului natural și accesul nereglementat la masa lemnoasă pentru foc au menținut costurile cu încălzirea la niveluri ce nu justificau economic investiții în termoizolarea locuințelor. Pe măsură ce comercializarea masei lemnoase este mai bine reglementată iar prețurile energiei sunt liberalizate, costurile cu încălzirea vor cunoaște o creștere, încurajând investițiile în măsuri de reabilitare termică a locuințelor.

O treime din locuințele României (aproape 2,5 mil) se încălzesc direct cu gaz natural, cele mai multe folosind centrale/sobe pentru locuința individuală. Aproximativ 3,5 mil locuințe folosesc combustibil solid – majoritatea lemne, dar și cărbune. În plus, aproximativ 1,25 mil apartamente sunt racordate la sisteme de alimentare centralizată cu agent termic. Restul locuințelor sunt încălzite cu combustibili lichizi (păcură, motorină sau GPL) sau energie electrică. Peste jumătate dintre locuințe sunt încălzite parțial.

Mijloacele financiare disponibile pentru investiții în creșterea eficienței energetice a locuințelor, precum fondurile structurale și cele de investiții strategice, vor fi mai bine coordonate prin adoptarea pachetului de reformă „Energie Curată pentru Toți” al UE. Programele de izolare termică a clădirilor finanțate din fonduri europene și/sau fonduri publice trebuie direcționate cu precădere către comunitățile afectate de sărăcie energetică. Eliminarea pierderilor de energie va contribui substanțial la reducerea facturii de încălzire, cu efectul scăderii necesarului de fonduri alocate suplimentelor pentru locuire.

ENERGIE TERMICĂ ȘI COGENERARE

Strategia UE pentru Încălzire și Răcire (IR) promovează unități de cogenerare și sinergia dintre energia electrică, încălzire și răcire în unități de trigenerare. Este de dorit ca ele să fie situate în apropierea centrelor urbane sau industriale, astfel încât energia termică produsă în cogenerare să corespundă în cât mai mare măsură cererii.

În ultimii ani, numeroase unități de cogenerare din orașe au fost dezafectate din cauza neîncadrării în cerințele de mediu, a lipsei investițiilor în mentenanța rețelelor de distribuție și a slabei calități a serviciilor oferite consumatorilor. În multe orașe din România, sistemele municipale de încălzire (SACET) s-au confruntat în ultimii 20 de ani cu debranșări ale consumatorilor, aceștia alegând soluții individuale de încălzire – centrale de apartament pe bază de gaze naturale, convectoare sau calorifere electrice.

Doar 15% din necesarul total de căldură în România (de 76 TWh către consumatori casnici și 21 TWh în sectorul terțiar) este distribuit prin SACET, tendința fiind de scădere către doar 10% în anul 2020. Diferența este împărțită aproape egal

Investițiile în termoizolarea clădirilor vor avea multiple efecte pozitive: dezvoltarea sectorului construcțiilor și crearea de locuri de muncă; reducerea facturii la încălzire și îmbunătățirea confortului termic; creșterea securității energetice prin reducerea consumului; reducerea emisiilor de GES și a intensității energetice.

Pentru regiunile care dispun de potențial geotermal semnificativ, precum județele Ilfov și Bihor, energia geotermală este atât o opțiune economică de încălzire/răcire, cât și una de reducere a emisiilor.

Între încălzirea pe bază de gaz natural (38%) și cea pe bază de biomasă (44%, în special în mediul rural). Totuși, în principalele centre urbane, încălzirea centralizată la nivel municipal reprezintă încă o proporție importantă. Conform datelor ANRSC, energia termică în orașe este asigurată în circa 60 de localități prin centrale electrice de termoficare (CET) și sisteme SACET. În prezent, 1,25 mil apartamente mai sunt racordate la SACET. Bucureștiul reprezintă 44%, următoarelor nouă localități mari revenindu-le cumulativ 36% (ANRSC 2015).

În 2016, 20 de localități cu SACET funcționează cu mai puțin de 1000 de apartamente branșate fiecare. Din 1990, nu mai puțin de 250 de localități au renunțat la sistemele de încălzire centralizată. Pierderea medie de căldură în rețelele de transport și de distribuție a căldurii în România este foarte ridicată, de circa 30%. Doar 20% din rețeaua primară și 30% din cea secundară de furnizare și distribuție au fost modernizate, ținta la nivel național pentru 2020 fiind de 30%, respectiv 40%.

III. DESCRIEREA OBIECTIVELOR STRATEGICE FUNDAMENTALE

III.1. Securitate și diplomație energetică

III.1.1. Securitatea energetică a României

Securitatea energetică este obiectiv fundamental al planificării strategice. Definită prin capacitatea unei țări de a-și asigura necesarul de energie în mod neîntrerupt și la prețuri accesibile, securitatea energetică este o preocupare de prim ordin în Europa de Sud-Est, dat fiind caracterul cvasi-monopolist al piețelor de gaze naturale din regiune.

România este statul membru UE cu cele mai mici importuri de energie *per capita*. Înzestrarea

naturală cu resurse energetice variate și tradiția industrială în multiple ramuri ale sectorului energetic se reflectă într-un mix energetic diversificat și echilibrat. Totuși, în ciuda perioadei faste pe care o traversează din punct de vedere al securității energetice, România se confruntă cu o serie de riscuri de termen scurt, mediu și lung, care trebuie gestionate în mod corespunzător.

VULNERABILITĂȚI INTERNE DE SECURITATE ENERGETICĂ

Parcul capacităților convenționale de producție a energiei electrice în unități mari pe bază de combustibili fosili necesită re tehnologizare, în special în companiile energetice cu capital de stat. Există o diferență mare între capacitatea brută instalată a centralelor electrice de circa 24500 MW și cei doar aproximativ 14000 MW efectiv disponibili, ce generează marea majoritate a fluxurilor de energie electrică circulate în SEN.

Rețelele de transport și distribuție a energiei electrice și a gazului natural au nevoie de investiții majore pentru reducerea pierderilor și realizarea tranziției către „rețelele inteligente”, prin modernizări și re tehnologizări. Provocarea este ca aceste investiții să fie realizate fără a crește mai mult decât este necesar tarifele de utilizare și, implicit, factura consumatorului final. Coordinarea și prioritizarea investițiilor poate fi îmbunătățită în cadrul unor grupuri de lucru interministeriale.

SEN va necesita o capacitate crescândă de echilibrare, în procesul de integrare a SRE. Siguranța în funcționare a SEN, în condiții de volatilitate a piețelor de energie, de creștere a producției intermitente și a incidenței fenomenelor meteorologice extreme (de tipul secetei prelungite și al inundațiilor) ridică problema *adecvanței* SEN. Adecvanța denotă „capacitatea SEN de a satisface în permanență cererile de putere și energie ale consumatorilor, luând în considerare ieșirile din funcțiune ale elementelor sistemului, atât cele programate cât și cele rezonabil de așteptat a se

produce neprogramat”, după definiția utilizată de Transelectrica.

SNT gaze naturale, construit în mare parte în anii 1970 și 1980, operează la presiune scăzută, între 6 și 35 bar. Prin comparație, presiunea de operare a sistemelor de transport de gaze naturale din statele vecine este cuprinsă între 55 și 70 bar. Din motive tehnice, capacitatea de export de gaze a României este redusă.

O verigă importantă a lanțului de producție a energiei nucleare, producerea de combustibil nuclear, este afectată de o situație financiară dificilă. În prezent, pe fondul scăderii prețului uraniului pe piața internațională, exploatarea minereului de uraniu din România și concentrarea lui în materie primă pentru combustibil nuclear (UO₂) în cadrul industriei autohtone de extracție și procesare a uraniului este o activitate necompetitivă economic. Este necesară restructurarea și eficientizarea acestei industrii, inclusiv prin dezvoltarea și exploatarea unui nou zăcământ de minereu de uraniu. În ceea ce privește apa grea, trebuie găsite soluții instituționale și financiare pentru stocarea și prezervarea calității apei grele, în cantități suficiente pentru activitatea pe termen lung a unităților nucleare.

O altă vulnerabilitate internă de securitate energetică este problema complexurilor energetice pe bază de lignit și ulei. Pe fondul creșterii anticipate a prețului certificatelor ETS, cărbunele va suferi presiunea competitivă a tehnologiilor cu

emisii scăzute de GES. Inevitabil, pe termen lung se va reduce ponderea cărbunelui în mixul de energie primară al României. Situația economică și socială a companiilor cu activitate principală în sectoarele lignitului și al huilei, cu capital majoritar de stat, trebuie rezolvată prin restructurarea și eficientizarea activității, concomitent cu demararea procesului de reconversie treptată (pe parcursul următoarelor două-trei decenii) a zonelor miniere, ținându-se cont de importanța lor în securitatea energetică națională și de caracterul monoindustrial al acestor zone.

În producția de țiței și gaze naturale, provocarea ține de insuficiența investițiilor în creșterea gradului de recuperare din zăcăminte și în dezvoltarea unor noi zăcăminte. Pe fondul persistenței prețului scăzut al petrolului pe piețele internaționale, se impune stimularea investițiilor în sectorul de explorare și producție, printr-un mecanism flexibil care să țină în același timp cont de o posibilă revenire a prețurilor, precum și de potențialul specific fiecărui tip de zăcământ – în funcție de vechime, mărime, complexitatea geologiei etc. În acest fel, pot fi maximizate beneficiile socio-economice pe termen lung asociate activității sectorului petrolier.

Energetica rurală în România este dependentă de biomasă pentru generarea de energie termică, în special în instalații de ardere cu randament scăzut. Consumul rural de biomasă este contabilizat în categoria SRE, fiind estimat cu grad de incertitudine de circa 20%. Reglementările privind utilizarea biomasei ca materie primă energetică sunt insuficiente.

Creșterea eficienței energetice în utilizarea rurală a biomasei este de importanță strategică. Soluțiile depind de o reglementare adecvată. România are un potențial ridicat pentru culturi de plante energetice, dar care nu este gestionat corespunzător. Orice demers de exploatare a plantelor energetice și de producere a biocarburanților trebuie să țină cont de criteriile tot mai stringente de sustenabilitate la nivel european. Noile propuneri ale CE prin pachetul „Energie Curată pentru Toți” pot contribui la îmbunătățirea gestiunii fondului forestier și a

RISURI EXTERNE DE SECURITATE ENERGETICĂ ALE ROMÂNIEI

Pe plan extern, securitatea energetică presupune diminuarea riscului de dependență de un singur furnizor extern sau de o unică rută de tranzit, prin

sustenabilității biomasei cu destinație energetică. Ele aduc claritate și predictibilitate, încurajând dezvoltarea sustenabilă a sectorului biomasei cu destinație energetică.

O vulnerabilitate internă privește governanța energetică, respectiv claritatea și stabilitatea legilor și a reglementărilor, funcționalitatea instituțiilor și calitatea actului administrativ în sectorul energetic. Inconsecvența instituțională dăunează planificării strategice. Neclaritățile legislative/de reglementare se traduc în slaba capacitate de implementare. Printre altele, aceste sincope generează o discrepanță între atractivitatea României pe plan extern, ca destinație pentru investiții în sectorul energetic, și posibilitatea investitorilor de a-și realiza în timp rezonabil și fără costuri inutile proiectele de investiții. Circuitul birocratic de obținere a informațiilor, permiselor și autorizațiilor este greoi și, uneori, incoerent.

Transparența și combaterea corupției țin, de asemenea, de buna guvernare. Energia este un sector cu mari mize financiare, cu grupuri de interese puternice și active. Echilibrul dintre ele trebuie realizat sub arbitrajul competent al statului, în sensul funcționării eficiente, stabile și echitabile a întregului sector energetic. Elaborarea și modificarea legislației din sectorul energetic are consecințe majore asupra economiei în ansamblu, dar și asupra securității naționale. Legislația este, uneori, modificată în mod conjunctural, fără transparența necesară. Fundamentarea actului legislativ este, uneori, precară și înconjurată de suspiciuni privind ingerințele unor grupuri de interese.

Participarea eficientă a României la elaborarea politicilor energetice europene, precum și implementarea corespunzătoare a acestor politici, necesită sporirea capacității de cercetare, analiză și modelare a datelor statistice în aceste instituții, cu elaborarea sistematică de studii, proiecții și prognoze privind sectorul energetic, mediul și clima, transporturile, agricultura, securitatea etc. Este necesară instituționalizarea unor grupuri de lucru interministeriale, cu componente academice, de afaceri și neguvernamentale.

diversificarea surselor de energie și a căilor de transport (CE 2015a).

Transformările profunde pe plan global și tranziția energetică din UE pot deveni riscuri dacă România nu se adaptează la timp. Tehnologia, în combinație cu piața competitivă, modifică raportul de forțe pe harta mondială a energiei, cu ample consecințe geopolitice și geoeconomice. Pe de o parte, noile tehnologii de producere a energiei au adus un excedent de ofertă de energie pe piețele internaționale, astfel că preocupările de securitate energetică nu mai sunt, în primul rând, legate de insuficiența surselor de energie. Pe de altă parte, progresul tehnologic a contribuit la diminuarea cererii, prin multiple măsuri de eficiență energetică.

Efectul cumulat este avantajarea consumatorului, prin creșterea concurenței în segmentul producției de energie și prin diminuarea generală a prețurilor angro. Incertitudinea decizională în ceea ce privește investițiile în energie se resimte în toate segmentele: producție, infrastructură și consum.

Dezechilibrul dintre cererea și oferta de energie reprezintă un risc de securitate energetică. În ultimii ani, consumul de energie a fost în scădere, iar capacitatea de producție este mare prin comparație, ceea ce explică dependența redusă de importuri. Există, în prezent, o supracapacitate de producție de energie electrică în regiune. Însă, în lipsa investițiilor în noi capacități, regiunea poate ajunge după 2025 la un deficit de capacitate.

Este anticipată o creștere a consumului intern de energie, deși România se află pe o tendință clară de decuplare a creșterii economice de consumul de energie. Capacitatea excedentară de producție trebuie echilibrată, treptat, cu nivelul consumului, pentru optimizarea costurilor, atât pe partea de producție, cât și pe cea de rețea.

Cuplarea piețelor de energie electrică va aduce o presiune competitivă asupra producătorilor români, în special asupra activelor ineficiente, ajunse la sfârșitul duratei normale de viață. Există și problema neaplicării uniforme a constrângerilor de mediu: între statele vecine României, doar Ungaria și Bulgaria sunt supuse condițiilor de operare cărora li se conformează producătorii din România. Este posibil ca producția indigenă de hidrocarburi și de energie electrică bazată pe cărbune să se diminueze.

Principalul risc extern de securitate energetică în ceea ce privește alimentarea cu gaz natural este dependența de un furnizor extern unic de gaz

natural. Interconectarea SNT gaze naturale la rețelele de transport din țările vecine este un factor esențial de diminuare a amenințărilor de securitate în aprovizionare. Nealinierile la standardele europene de presiune plasează România într-o „groapă de potențial”, ocolită de fluxurile de energie – „groapă” nu doar de natură tehnică, ci și economică, financiară și tehnologică.

Pe termen mediu și lung, printr-o capacitate adecvată de interconectare în flux bidirecțional, terminalele regionale de GNL ar putea deveni surse alternative de gaz pentru România. Concurența gazului natural livrat din diferite surse va contribui la crearea unei piețe mai lichide și competitive, în care prețul se stabilește mai ales prin tranzacționare pe piețe *spot*.

Optiunea strategică a României este pentru deschidere și interconectare în piața unică europeană, cu toate infrastructurile majore. Altminteri, există riscul izolării pe partea de tranzit energetic, fără a menționa costuri de oportunitate ale tranzacțiilor neefectuate. Fluxurile de energie pot fi reorientate către și prin România doar dacă se realizează investiții importante în infrastructură și se dezvoltă mecanisme de piață competitivă.

Statul român trebuie să fie bine informat și pregătit să reacționeze la evoluțiile de pe plan regional, european și internațional, atât din punct de vedere politic, cât și economic și tehnologic. Proiectele energetice ale României trebuie să fie realiste, bine coordonate la nivel regional, pentru a își putea asigura finanțarea. Ele constituie, în egală măsură, un element de securitate națională.

În *Ghidul Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru Perioada 2015-2019* (Administrația Prezidențială 2015) este specificată, ca direcție de acțiune, „asigurarea securității energetice prin adaptarea operativă și optimizarea structurii consumului de resurse energetice primare, creșterea eficienței energetice, dezvoltarea proiectelor menite să asigure diversificarea accesului la resurse, îmbunătățirea capacității de interconectare și a competitivității, inclusiv prin implementarea obiectivelor Uniunii Energetice”.

Ca riscuri, amenințări și vulnerabilități, sunt incluse următoarele: (i) „distorsiuni pe piețele energetice și proiectele concurente ale unor actori statali/non-statali menite să afecteze eforturile României de asigurare a securității energetice (...); (ii) „acțiuni/ inacțiuni menite să limiteze accesul

liber al consumatorilor la resurse energetice sigure, alternative și la prețuri rezonabile (...); și (iii) „incoerența în gestionarea diverselor tipuri de riscuri; corupția; elemente ce țin de limitarea capacității instituțiilor statului de gestionarea riscurilor și amenințările la adresa infrastructurii critice.”

FACTORI DE SECURITATE ENERGETICĂ NAȚIONALĂ

România este țară de frontieră a Europei, situată la interfața dintre UE și Bazinul Mării Negre. Este poarta de intrare în UE pentru Republica Moldova, un partener important al Ucrainei și un actor important din vecinătatea Federației Ruse. Aceste elemente susțin și potențiază funcția României de pol regional de stabilitate energetică. Prin modernizarea capacităților de înmagazinare de gaz natural și prin sisteme de rezervă și de echilibrare, România poate contribui în mod profitabil la piața regională a serviciilor tehnologice de sistem (STS). Țările sud-est europene au sau își planifică excedente de capacitate de producție a energiei electrice și nu își bazează strategiile pe termen lung pe importuri. Comercializarea STS reprezintă o oportunitate pe care România o poate valorifica pe piața regională de energie.

Pe de altă parte, SRE vor beneficia de tendința de scădere a costurilor și de creșterea randamentului tehnic, precum și de creșterea prețului

III.1.2. Diplomația energetică

În sens general, diplomația energetică se referă la acțiunea de politică externă prin care statele își promovează interesele energetice. Securitatea energetică constituie preocuparea dominantă a diplomației energetice. În *Strategia de securitate energetică a UE*, cheia pentru îmbunătățirea

DIPLOMAȚIA ENERGETICĂ A ROMÂNIEI ÎN CONTEXT EUROPEAN

Planul de Acțiune pentru Diplomația Energetică, ce a însoțit Concluziile Consiliului European de Politică Externă privind Diplomația Energetică din 20 iulie 2015, specifică următoarele linii de acțiune prioritare: susținerea obiectivelor de politică externă ale Uniunii Energetice; dezvoltarea cooperării și a dialogului UE cu statele și regiunile producătoare importante, cu statele și regiunile de tranzit, cu țările din vecinătate și cu partenerii cheie, „în special din vecinătatea sa (Coridorul Sudic de Gaz, cooperarea energetică Euro-Mediterraneană, regiunea Est-Mediterraneană,

Ca elemente de infrastructură critică, sistemele de transport, distribuție și stocare de energie sunt esențiale pentru buna funcționare economică și socială a țării. Cum transformarea lor în sisteme inteligente presupune digitalizare, vor trebui gestionate adecvat și riscurile în creștere de atac cibernetic asupra centrelor de control.

certificatelor ETS, astfel că în deceniul următor se anticipează că investițiile în noi capacități de SRE vor deveni auto-sustenabile, chiar în lipsa unei scheme suport. Producția distribuită de energie va diminua transportul energiei pe distanțe mari, micșorând pierderile. Rețelele inteligente și contorizarea inteligentă vor pune în valoare prosumatorul și sistemele de management al cererii de energie. Pachetul de reformă „Energie Curată pentru Toți” al UE avansează propuneri de natură să anticipeze și să faciliteze această tranziție, în beneficiul consumatorilor.

Eficiența energetică este un element important al securității energetice. Ca țară cu o intensitate energetică mult peste media UE, România poate realiza progrese mari, cu tehnologiile actuale și la prețurile curente, pe întreg lanțul procesului energetic: producție, transport, distribuție și consum de energie.

securității energetice constă „în îmbunătățirea cooperării la nivel regional și european în ceea ce privește funcționarea pieței interne și, în al doilea rând, într-o acțiune externă mai coerentă” (CE 2014b).

Comunitatea Energiei)”; îmbunătățirea arhitecturii energetice globale și a inițiativelor multilaterale; întărirea mesajelor comune și a capacităților de diplomație energetică (Consiliul UE 2015). Ca stat membru al UE, România și-a asumat aceste linii de acțiune, destinate atingerii obiectivelor Uniunii Energetice și ale Strategiei UE de Securitate Energetică.

Experții UE în diplomație energetică trebuie să se coordoneze cu cei în diplomația mediului. Va fi intensificată interacțiunea cu *think-tank*-urile independente, cu mediul academic și cu experții

din industrie, cu scopul unei mai bune înțelegeri a repercusiunilor politice ale dezvoltărilor și tendințelor din energie.

În același timp, România are interese proprii de securitate energetică, ce țin de structura sistemului său energetic, de specificul resurselor naturale, de situarea geografică și de gradul de dezvoltare economică. Situată în Europa de Sud-Est, România este mai slab interconectată cu rețelele de transport de gaz natural și de energie electrică ale vecinilor săi decât țările Europei Centrale, fără a le menționa pe cele vest-europene.

Prin Uniunea Energetică, UE susține statele membre din Europa de Sud-Est să iasă din relativa izolare și vulnerabilitate față de o sursă (și eventual chiar și o rută) unică de aprovizionare cu gaz natural. Realizarea gazoductului BRUA constituie un pas important în susținerea dezvoltării SNT gaze naturale și a interconectărilor bidirecționale cu Bulgaria și Ungaria. Dar România și regiunea sud-est europeană necesită investiții mult mai ample de infrastructură energetică pentru a ajunge la standarde comparabile cu statele vest-europene.

În perioada următoare, România va participa activ la negocierea noilor pachete de reformă a piețelor de energie la nivel european. Strategia, în ansamblul său, orientează și fundamentează poziționarea României în raport cu aceste pachete de reformă a pieței europene de energie. Rezultatele modelării cantitative realizate în procesul de elaborare a Strategiei identifică nivelul optim pentru România pentru cea mai mare parte a parametrilor urmăriți la nivel european prin pachetul „Energie Curată pentru Toți”. Țintele naționale pentru 2030 vor fi stabilite însă prin Planul Național Integrat pentru Energie și Climă, pe care România îl va elabora până la 1 ianuarie 2019, în urma procesului iterativ și multilateral de negociere, stabilit prin mecanismul de Guvernanță al Uniunii Energetice, ce urmează să intre în vigoare în 2017.

CE a lansat în 2014 Planul European pentru Investiții Strategice, cunoscut și sub numele de „Planul Juncker”. Planul mobilizează investiții în valoare de cel puțin 315 mld € între 2015 și 2017, direcționate inclusiv în proiecte de infrastructură și

PARTENERIATE STRATEGICE INTERNAȚIONALE

România poate beneficia de o dezvoltare a cooperării bilaterale și multilaterale în sectorul energetic, în multiplele sale dimensiuni: de

inovare. Niciunul dintre cele 200 de proiecte propuse de România în decembrie 2014 nu a fost acceptat pentru finanțare. În aceste condiții, este imperios ca viitoarele propuneri ale României să fie proiecte de o calitate corespunzătoare, corect direcționate către domeniile susținute de Planul *Juncker*.

Totodată, se impune și o acțiune coordonată a țărilor est-europene pentru acces prioritar la finanțarea proiectelor de infrastructură, inclusiv în sectorul energetic. Succesul Planului este de așteptat să conducă la extinderea programului până în 2020, cu suplimentarea fondurilor.

Un format interguvernamental de cooperare a statelor regiunii central și sud-est europene este CESEC (*Central and South Eastern Europe gas Connectivity*). Formarea CESEC este legată de experiența eșecului proiectului Nabucco și de necesitatea susținerii politice și diplomatice a unor proiecte strategice de infrastructură energetică în regiune, pentru a diversifica aprovizionarea cu gaz natural. CESEC s-a profilat ca o inițiativă diplomatică de coordonare într-o regiune în care este necesară o mai bună cultură a cooperării și solidarității. Extinderea graduală a acoperirii geografice a CESEC mărește complexitatea (geo)politică a agendei sale și accentuează divergența de priorități, dar oferă și posibilitatea dezvoltării unor proiecte regionale de amploare, bazate pe complementaritate de interese. Pentru România, este importantă includerea Republicii Moldova în CESEC, ca pas în așezarea ei pe harta energetică europeană.

La reuniunea CESEC de la Budapesta, din septembrie 2016, a fost făcut un pas important prin includerea în formatul de cooperare a comerțului cu energie electrică și a piețelor cuplate, a planificării coordonate și a dezvoltării infrastructurii de transport de energie electrică, precum și a SRE și a eficienței energetice. Pentru România, un aspect de urmărit în cadrul CESEC privitor la cuplarea piețelor de energie electrică va fi asigurarea unui cadru competitiv echitabil, în special cu privire la costurile angajamentelor de mediu, ce nu sunt aplicabile în aceeași măsură și statelor ce nu fac parte din UE.

securitate; comercială și investițională; tehnologică și academică; de sprijin al principiilor de piață liberă și a statului de drept. Securitatea energetică

este o arie de cooperare prin dezvoltarea Coridorului Sudic de Gaz, dezvoltarea de rețele inteligente, cercetarea surselor neconvenționale de energie și a celor de „energie curată”, precum și prin atragerea de investiții în sectorul energetic. În aceste privințe, cooperarea internațională poate promova nu doar transfer de tehnologie și competențe, ci și susținerea cercetării în domeniul energiei. Cooperarea în proiecte de cercetare pe teme de relevanță strategică – de exemplu, tehnologiile de stocare a energiei electrice; „cărbunele curat”; eficiența energetică; tehnologia reactoarelor nucleare modulare de generația IV – poate contribui substanțial la reabilitarea unora dintre institutele naționale de cercetare.

Pe dimensiunea de comerț și investiții, parteneriatele strategice urmăresc facilitarea

relațiilor dintre comunitățile de afaceri și crearea în România a unui mediu investițional atractiv, transparent și predictibil. Companiile energetice de vârf prezente în țara noastră, în special în sectorul petrolier, dar și al tehnologiilor digitale, al echipamentelor și serviciilor, au un aport esențial de capital și *know-how*, de cultură organizațională, de eficiență și de integritate în industria energetică.

Aportul de tehnologie și de capital al partenerilor strategici ai României la descoperirea zăcămintelor de gaze naturale în apele adânci ale zonei economice exclusive românești și, eventual, la dezvoltarea și producția din aceste zăcăminte, constituie un factor de securitate energetică, așa cum reliefează analiza testului de stres al sistemului gazelor naturale (secțiunea V.8.3).

III.2. Competitivitatea piețelor de energie, bază a unei economii competitive

Strategia Energetică este elaborată pe premisa unei tranziții a sectorului energetic românesc de la o structură cvasi-autarhică, aproape izolată de rețelele de energie ale statelor din jur și dependentă de importuri de gaze naturale de la un unic furnizor extern, printr-un singur sistem extern de tranzit, către o structură deschisă, bine interconectată transfrontalier, cu coduri de rețea armonizate la nivel regional și european și cu piețe cuplate.

Motivația acestei tranziții, asumate deja de România prin articolul 194 al Tratatului de Funcționare al UE, precum și prin numeroase directive, regulamente și documente strategice care articulează *acquis*-ul comunitar în domeniul energiei, este multiplă: eficientizarea activității economice în sectorul energetic, punerea la dispoziția consumatorului a celei mai avantajoase oferte și creșterea securității energetice prin diversificarea surselor și a rutelor externe de aprovizionare.

Construcția de infrastructură de interconectare este esențială, dar importante sunt și regulile de funcționare și interoperabilitatea. De exemplu, pentru gazul natural, în 20 din cele 28 de state membre funcționează puncte virtuale de tranzacționare. În România, Bulgaria și Grecia, ele sunt în fază de implementare, deși potrivit Regulamentului (CE) 715/2009 privind condițiile de acces la rețelele de transport de gaz natural, acest stadiu trebuia realizat din 2009. Absența punctelor

virtuale de tranzacționare în regiune îngreunează emergența unei piețe regionale lichide de gaz natural, cu o ordine de merit funcțională, după cum remarcă raportul ACER din noiembrie 2016 privind implementarea codului de echilibrare a rețelei (ACER 2016).

Beneficiile interconectării piețelor de energie nu pot fi realizate decât în condiții de competitivitate a pieței interne, care trebuie să fie neconcentrată, transparentă, lichidă și nediscriminatorie, susținută de instituții funcționale, de infrastructură dezvoltată și de acces la piețele financiare în condiții de cost moderat al creditării. Funcționarea optimă a pieței necesită monitorizare și sancționare promptă a practicilor anticoncurențiale și de corupție, eficientizare birocratică și reglementări coerente și stabile – deci o guvernare energetică de calitate.

Piețele competitive și interconectate de energie susțin competitivitatea economiei în ansamblu prin asigurarea celor mai bune prețuri ale energiei, la nivel regional. Beneficiile sunt resimțite în mod direct de consumatorul final, prin obținerea de prețuri mai scăzute, pe termen mediu și lung. Totuși, tranziția către piețe competitive nu poate fi parcursă fără sprijinul cetățenilor. Or, în condițiile în care fenomenul de sărăcie energetică este accentuat în România, succesul Strategiei depinde, pe de o parte, de măsura în care statul român va asigura suportabilitatea tranziției prin mecanisme eficiente de protecție socială și de eficiență

energetică. Pe de altă parte, succesul Strategiei presupune și realizarea beneficiilor pieței competitive, astfel încât agenții economici să

dispună de prețuri competitive ale energiei sau, după caz, de facilități economice menite să le asigure competitivitate internațională.

III.2.1. Concentrarea piețelor de energie și promovarea concurenței

Piețele de energie electrică și de gaz natural din România prezintă, în segmente importante, grade ridicate de concentrare. Raportul Național 2015 al ANRE, publicat în iulie 2016 (ANRE 2016b), prezintă valorile indicelui Herfindahl-Hirschmann (HHI) pentru piețele de energie electrică și de gaze. Indicele HHI este cea mai larg acceptată măsură a concentrării piețelor (HHI<1000 este specific unei piețe neconcentrate; 1000<HHI<1800 denotă o concentrare moderată a puterii de piață; HHI>1800 indică o concentrare ridicată a puterii de piață).

Astfel, pe piața producătorilor dispecerizabili de **energie electrică**, indicele HHI pentru valorile medii anuale stagnează în zona de concentrare ridicată, cu o valoare de 1826 în 2015, în scădere de la 1947 în 2010. Pe piața pentru ziua următoare (PZU), HHI indică lipsa concentrării (338-552) pe partea de vânzare și o concentrare moderată (527-924) pe partea de cumpărare. Piața centralizată a contractelor bilaterale cu negociere dublă continuă este, de asemenea, neconcentrată, cu HHI între 542 și 821 la vânzare și între 506 și 725 la cumpărare.

Piața de echilibrare prezintă valori de concentrare foarte ridicate pe toate segmentele, atât la creșterea cât și la scăderea de putere: reglaj secundar (HHI 4368, respectiv 4274), reglaj terțiar rapid (HHI 3626, respectiv 5779) și reglaj terțiar lent (HHI 2997, respectiv 2640). Aceste niveluri de mare concentrare indică, în fapt, dominația unei companii din totalul de 114 participanți la această piață. De aceea, reducerea concentrării pe piața de servicii tehnologice de sistem (STS) devine o acțiune prioritară a Strategiei Energetice, mai ales în perspectiva creșterii anticipate a necesarului de flexibilitate în SEN. Obiectivul înlocuirii capacităților de generare ale parcului actual de capacități cu unele noi trebuie dublat de cerința ca acestea să fie flexibile, apte de a participa eficient la piața STS.

Piața cu amănuntul este mult mai puțin concentrată, dat fiind numărul mare de furnizori. Pentru ansamblul pieței de retail, HHI a fost de 548 în 2015. Totuși, există o concentrare notabilă pe

anumite segmente ale retailului către consumatorii industriali, în special pentru cei cu consum anual de energie electrică sub 20 MWh.

Piața de **gaze naturale** prezintă un grad ridicat de concentrare pe segmentul de producție și pe cel al importurilor. În 2015, producătorii dominanți de gaze naturale din România, Romgaz și OMV Petrom, au acoperit aproape 95% din producție, iar primii trei importatori au cumulat aproape 95% din importuri, reprezentând sub 2,5% din consum. Pe piața concurențială de furnizare activau, în 2015, 74 de companii, primele trei având o cotă de piață de circa 65%. HHI era de 1673, ceea ce indică o concentrare moderată a puterii de piață a acestor furnizori. Pe piața reglementată activau 39 de furnizori, primii trei având o cotă de piață de aproape 93% (concentrare foarte ridicată).

Măsurile ANRE de a licenția mai mulți producători și importatori de gaz natural, pentru a crea un mediu concurențial mai robust, sunt necesare și binevenite. În plus, legiferarea obligativității pentru companiile producătoare de a tranzacționa o parte a volumelor de gaz natural pe piețele centralizate este un pas în direcția creării unei piețe mai competitive și mai lichide.

Piața de energie termică din România rămâne una locală, concurența manifestându-se, în principal între tehnologiile folosite în producerea energiei termice și mai puțin între participanții la piață. Astfel, sistemul de producere și alimentare cu energie termică este relativ închis, transportul și distribuția energiei termice fiind activități cu caracter de monopol, desfășurate de operatori zonali, la tarife reglementate. Prețul energiei termice în sistem centralizat este reglementat; prețul local de referință este stabilit de către autoritățile locale pe baza prețului local reglementat, determinat de ANRE sau ANRSC. Pentru creșterea competitivității pieței de energie termică, rețelele municipale de energie termică vor fi redimensionate – după caz, fragmentate zonal – și accesibile, pe baze concurențiale, pentru diferite surse de agent termic, inclusiv pe bază de biomasă solidă, biogaz și energie geotermală.

III.2.2. Respectarea regulilor de concurență pe piețele energetice

Consiliul Concurenței este instituția determinantă în monitorizarea, prevenirea și sancționarea practicilor anticoncurențiale. Consiliul Concurenței a investigat, din decembrie 2015 până la mijlocul anului 2016, mai multe piețe energetice: piața de carburanți, piața masei lemnoase, piața de GPL, identificând mecanisme de cartelizare și sancționându-le cu amenzi substanțiale. Consiliul Concurenței va monitoriza,

preveni și sancționa practicile de tip cartel, precum încălcarea regulilor de transparență și acces nediscriminatoriu în achizițiile publice, prin aranjamente de trucare a acestor proceduri. De asemenea, va realiza monitorizarea activității de lobby în sectorul energetic. Acțiunile Consiliului Concurenței vor fi susținute prin adoptarea celor mai bune practici.

III.3. Energie curată și impact redus asupra mediului înconjurător

La nivel global, sectorul energetic are impact considerabil asupra mediului înconjurător, prin poluarea aerului, a apelor și a solurilor, și în ceea ce privește emisiile de GES și contribuția la schimbările climatice. Și în România, sectorul energetic rămâne o sursă importantă de emisii, iar unele activități sunt de natură să afecteze ecosistemele și biodiversitatea. Prin urmare, sectorul trebuie să implementeze riguros legislația

de mediu și să adopte cele mai bune practici pentru limitarea impactului asupra mediului.

În ultimul deceniu, în sectorul energetic din România s-au realizat progrese semnificative de limitare a impactului de mediu. Sunt însă necesare, în continuare, eforturi considerabile pentru ca sectorul energetic să contribuie la tranziția României către o economie bazată pe principiile dezvoltării durabile.

III.3.1. Impactul sectorului energetic asupra poluării aerului

Progresul cel mai semnificativ se înregistrează în reducerea principalelor tipuri de emisii de poluanți în aer, astfel încât România se încadrează, în prezent, în plafoanele de emisii asumate prin Protocolul de la Göteborg, ratificat de România în 2003. Datele pentru 2013 ale Agenției Europene pentru Mediu certifică faptul că emisiile de poluanți atmosferici cu efect acidifiant în România se situează aproape de media europeană. Poluarea aerului în sectorul energetic este cauzată în principal de centralele termoelectrice, de traficul rutier și de arderea combustibililor pentru încălzire.

Cea mai mare parte a instalațiilor mari de ardere ale centralelor termoelectrice fie au ajuns la finalul duratei de viață și au fost retrase din funcțiune, fie au fost echipate cu instalații de limitare a emisiilor de dioxid de sulf (SO₂) și a particulelor de praf cu diametru mic (PM_{2,5} și PM₁₀). În urma unor investiții substanțiale, aproape toate centralele pe bază de lignit îndeplinesc condițiile de mediu.

La orizontul anului 2020, conform reglementărilor în vigoare, este de așteptat conformarea cu standardele europene și în ceea ce privește emisiile de oxizi de azot (NO_x), însă investițiile cele mai costisitoare au fost deja realizate. Se impun, în continuare, ameliorări substanțiale și costisitoare

pentru un număr limitat de grupuri, dar acestea se află, de regulă, în proprietatea unor companii în insolvență sau faliment, funcționarea lor viitoare fiind incertă. Pe măsură ce grupurile vechi și ineficiente ajung la capătul duratei tehnice sau economice de viață și sunt înlocuite de altele noi, cu tehnologie de ultimă generație, este de așteptat ca emisiile să se reducă în continuare.

Pe termen mediu și lung, este de așteptat o creștere a electromobilității, ce elimină poluarea cu gaze de eșapament, în special în mediul urban. În următorii ani, este de așteptat ca poluarea cauzată de traficul rutier să scadă, prin creșterea ponderii autovehiculelor dotate cu tehnologii ce respectă standardele cele mai recente de poluare și a autovehiculelor hibride. Pentru ca autovehiculul electric să contribuie substanțial la reducerea poluării aerului, va trebui să fie desăvârșită tranziția energetică către SRE și către alte tehnologii de producție a energiei electrice cu emisii scăzute, respectiv tehnologii sustenabile pentru stocarea energiei electrice în cantități însemnate.

Arderea combustibililor pentru încălzire are o pondere semnificativă în emisiile totale de amoniac (NH₃), compuși organici volatili (NMVOC), precursori

ai ozonului) și monoxid de carbon (CO). O sursă apreciabilă a acestor emisii este arderea gazului natural, utilizat în mod direct sau în centrale de cogenerare a energiei termice și electrice. În ceea ce privește centralele în cogenerare pe bază de gaz natural, în ultimul deceniu s-au realizat investiții în noi centrale de putere mică și medie, cu emisii specifice scăzute.

Tranziția către centrale eficiente pe bază de gaz natural, cu emisii scăzute de noxe, este de așteptat să continue și în următorii 10 ani, pe măsură ce grupurile vechi existente ajung la capătul duratei de viață. Pe de altă parte, proliferarea centralelor individuale pe bază de gaz natural, utilizate pentru încălzirea locuinței și asigurarea apei calde, contribuie la creșterea emisiilor difuze de NH₃, NMVOC și CO. Sunt necesare studii suplimentare privind efectul acestor emisii asupra sănătății pe termen lung a locatarilor din blocurile de apartamente unde predomină centrale individuale pe bază de gaz natural, cu evacuarea gazelor de ardere pe orizontală.

III.3.2. Impactul sectorului energetic asupra poluării apei și a solurilor

Impactul negativ al activităților din sectorul energetic asupra calității apelor din România este relativ scăzut. Centralele termoelectrice sunt responsabile pentru o parte importantă a volumului de apă captată, cu utilizarea ei în procesul de răcire și cu deversarea la temperatură mai ridicată în cursurile de apă din care se aprovizionează. Acest fenomen de poluare termică este concentrat la nivel local, cu impact relativ redus asupra ecosistemelor acvatice. Calitatea apei nu are de suferit prin uzinare în centralele hidroelectrice, însă lacurile de acumulare aferente amenajărilor hidroenergetice alterează sistemele hidrologice. Sectorul energetic este supus unei taxe ridicate de uzinare a apei, ce asigură veniturile necesare pentru amenajarea cursurilor de apă afectate. Impactul principal al centralelor hidroelectrice asupra mediului nu este atât asupra calității apei, cât asupra ecosistemelor și a biodiversității (secțiunea III.3.3).

Degradarea apelor de suprafață este cauzată, în principal, prin deversarea apelor uzate, insuficient epurate sau total neepurate. Este necesară conformarea cu reglementările europene cu privire la tratarea apelor uzate. Se remarcă și potențialul de reducere a emisiilor de metan prin producția de biogaz, o sursă regenerabilă de energie, în procesul

Tot segmentul încălzirii locuințelor, în special cel pe bază de lemn în instalații de ardere ineficiente cu ardere incompletă, are o contribuție semnificativă la emisiile de particule, dăunătoare florei și faunei. Aproximativ jumătate din gospodăriile din România utilizează lemnul ca sursă principală de încălzire, iar progresul în asigurarea accesului la combustibili alternativi pentru încălzire este lent, în special în mediul rural.

Pe de o parte, intrarea gazului natural și a energiei electrice în mixul energetic din mediul rural este un demers costisitor și de durată, ce va produce efecte notabile doar pe termen lung. Pe de altă parte, biomasa continuă să aibă o pondere importantă în încălzirea din mediul rural. În următorii 15 ani, este necesară reducerea consumului de lemn pentru încălzire prin izolarea termică a locuințelor și prin derularea de programe de conversie către instalații de ardere eficiente, cu ardere completă și emisii scăzute.

de tratare a apelor uzate. Un produs secundar în acest proces este îngrășământul organic, ce îi înlocuiește pe cei pe bază de gaz natural.

Gestiunea inadecvată a deșeurilor în România este o altă sursă de poluare, atât a apelor de suprafață, cât și a acviferelor. Incinerarea deșeurilor poate reprezenta o contribuție sustenabilă a sectorului energetic la problema gestiunii deșeurilor, dar numai în condiții de sortare selectivă și recuperare în prealabil a elementelor reutilizabile sau reciclabile. Pe de altă parte, o soluție cu efect pozitiv asupra mediului este transformarea fracțiunii organice a deșeurilor în biogaz.

O atenție specială privind calitatea apelor subterane se impune în extracția, transportul și prelucrarea țițeiului. Producția de hidrocarburi din România se află pe o pantă descendentă; majoritatea zăcămintelor sunt mature, iar în lipsa unor noi descoperiri sondele urmează a fi, treptat, abandonate. Din acest motiv, un aspect important de mediu legat de sectorul petrolier este gestiunea siturilor contaminate. O bună parte a siturilor contaminate în deceniile anterioare au fost preluate prin privatizare și reabilite de către OMV Petrom. În ceea ce privește activitățile de explorare și exploatare, care în prezent sunt la un nivel scăzut din cauza prețurilor joase ale petrolului

și gazului, toate proiectele sunt supuse procedurilor de evaluare a impactului asupra mediului. Cu o bună gestiune, efectele acestor activități asupra mediului vor fi minore.

Există situri contaminate ca urmare a activităților de extracție a resurselor energetice, iar reabilitarea minelor închise în ultimele decenii în România nu este încă finalizată. O parte a minelor de ulei se află în – sau urmează să – parcurgă un proces treptat de închidere. Și o parte a carierelor de lignit, ale căror rezerve sunt aproape epuizate,

urmează a fi închise în următorii ani, fiind necesare lucrări de redare a suprafețelor în circuitul natural, conform celor mai bune practici.

Extracția lignitului în cariere de suprafață este un factor de degradare a solurilor. Carierele și haldele de steril sunt urmarea decopertărilor unor suprafețe semnificative de teren, fapt ce schimbă fundamental și permanent relieful și ecosistemele locale. Lucrările sunt necesare pentru continuarea activității, însă trebuie să aibă loc cu minimizarea impactului asupra mediului.

III.3.3. Impactul sectorului energetic asupra ecosistemelor și a biodiversității

Orice activitate antropică are un impact asupra mediului înconjurător, iar sectorul energetic nu face excepție. În afară de poluarea aerului, a apelor și a solului, sectorul energetic influențează mediul înconjurător și prin amplasarea propriu-zisă a construcțiilor aferente în mediul natural.

Se disting, în principal, două tipuri de resurse energetice: cele cu concentrare spațială mare și cu amprentă redusă – în special combustibilii fosili și energia nucleară; respectiv cele distribuite în spațiu, cu o amprentă mai amplă – SRE (hidro, eolian, fotovoltaic, biomasă etc). SRE sunt preferate în tranziția către dezvoltarea durabilă datorită reducerii poluării și limitării schimbărilor climatice, însă efectul antropic al sectorului energetic crește prin adoptarea tehnologiilor distribuite ce exploatează SRE. Astfel, adoptarea pe scară largă a SRE trebuie făcută cu precauție, pentru a limita urmările negative asupra ecosistemelor și a biodiversității.

Centralele hidroelectrice au impact puternic asupra mediului înconjurător, alterând cursul și debitul apelor curgătoare și ecosistemele înconjurătoare. Pentru centralele hidroelectrice existente, este în primul rând necesară asigurarea funcționalității „scărilor de pești”, pentru a nu limita excesiv migrația în amonte a speciilor de pește din apele curgătoare ale României, asociată cu beneficii de servicii ecologice importante. Pentru centralele construite fără a avea prevăzute astfel de „scări de pești”, proiectele de modernizare și re tehnologizare trebuie să evalueze posibilitatea realizării lor, prin analize cost-beneficiu după cele mai bune practici.

Pentru o parte a centralelor hidroelectrice, un impact puternic asupra ecosistemelor este asociat cu sincope în asigurarea debitului de servitute. Este

esențială exploatarea judicioasă a debitelor râurilor în scop hidroenergetic, fără a periclita integritatea și funcționarea ecosistemelor pe care le deserveșc, cu atât mai mult atunci când traversează arii protejate. De aceste considerente trebuie ținut cont cu atât mai mult în procesul de avizare pentru amenajări hidroenergetice noi sau în curs de realizare, atât pentru proiecte la scară mică (microhidrocentrale), cât și pentru amenajări de anvergură.

Parcurile de panouri fotovoltaice au o amprentă mare la sol, uneori cu dislocarea unor suprafețe de teren utilizate în alte scopuri sustenabile. Biocarburanții de primă generație și culturile energetice prezintă o dilemă asemănătoare: terenurile utilizate sunt fie scoase din circuitul natural, fie nu mai pot fi utilizate pentru producerea de alimente, iar monoculturile perturbă ecosisteme și diminuează biodiversitatea. Parcurile eoliene modifică microclimatul local, produc un tip specific de poluare fonică și afectează avifauna, iar drumurile de acces au un efect de segmentare a ecosistemelor la sol.

Toate aceste aspecte pot fi gestionate prin dezvoltarea de tehnologii SRE mai eficiente și prin proiectarea construcțiilor aferente într-un mod mai puțin intruziv, cu o amplasare ce ține cont de particularitățile ecosistemelor.

În fine, depozitarea deșeurilor radioactive prezintă dileme cu privire la diminuarea riscului de impact negativ asupra ecosistemelor pe termen lung.

Bineînțeles, proiectele situate în interiorul sau în apropierea ariilor naturale protejate și a altor habitate de interes conservativ (de exemplu, siturile Natura 2000) vor continua să fie supuse unui regim aparte, strict, de avizare. România trebuie să închidă procedura de *infringement* cu

privire la încălcarea Directivei Habitate și să ia măsuri adecvate pentru a preveni continuarea degradării zonelor protejate.

Raportul de mediu aferent *Strategiei Energetice a României pentru perioada 2007-2020, actualizată pentru perioada 2011-2020*, în vigoare până la adoptarea prezentei Strategii, conține aspecte importante cu privire la impactul sectorului energetic asupra ecosistemelor. Astfel, este esențială evitarea unei aglomerări a proiectelor energetice în aceeași zonă, ceea ce presupune evaluări de mediu cumulative. Astfel de evaluări sunt necesare și la nivelul fiecărui subsector energetic. Raportul justifică necesitatea măsurilor compensatorii pentru habitatele și ecosistemele afectate de activități energetice și a lucrărilor de reconstrucție ecologică, ce permit refacerea tipurilor native de ecosisteme și împiedică instalarea și dezvoltarea speciilor alohtone.

Activitatea unităților nucleare-electrice generează deșeuri radioactive, care trebuie gestionate și depozitate în condiții de siguranță, pentru a evita efectele negative asupra sănătății publice. Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, la doze mari radiațiile ionizante pot avea efecte acute asupra sănătății, precum arsuri ale pielii, pierderea părului sau sindromul acut la radiații. La doze mici, efectul radiațiilor constă în creșterea riscului de cancer.

Legislația prevede obligația de depozitare definitivă în siguranță a combustibilului nuclear uzat și a deșeurilor radioactive și, după dezafectarea unităților nucleare, ecologizarea terenurilor eliberate de instalații. România trebuie să finalizeze construcția unui depozit final de deșeuri slab și mediu active, pentru stocarea

deșeurilor rezultate din funcționarea și dezafectarea tuturor unităților nucleare.

Titularii autorizației nucleare, care dețin și operează instalațiile nucleare, răspund de gospodărirea deșeurilor radioactive rezultate din funcționarea instalațiilor nucleare și din dezafectarea acestora, până la depozitarea definitivă în depozitele finale. Ei au obligația de a finanța colectarea, sortarea, tratarea, condiționarea, depozitarea intermediară și transportul în vederea depozitării definitive a deșeurilor radioactive generate din activitățile de exploatare, întreținere și reparație a instalațiilor nucleare, precum și de a contribui la constituirea resurselor financiare pentru gospodărirea în siguranță a deșeurilor radioactive și dezafectarea instalațiilor nucleare.

Responsabilitatea depozitării definitive a combustibilului nuclear uzat și a deșeurilor radioactive, inclusiv a celor rezultate din dezafectarea instalațiilor nucleare și radiologice revine, prin lege, Agenției Nucleare și pentru Deșeuri Radioactive (ANDR). ANDR trebuie să finalizeze construcția unui depozit final de deșeuri slab și mediu active, cu capacitate suficientă pentru depozitarea definitivă în principal a deșeurilor rezultate din funcționarea și dezafectarea unităților de la Cernavodă. *Strategia națională pe termen mediu și lung privind gospodărirea în siguranță a combustibilului nuclear uzat și a deșeurilor radioactive* prevede ca atât combustibilul nuclear uzat, cât și deșeurile de viață lungă rezultate din funcționarea și dezafectarea tuturor unităților nucleare să fie depozitate definitiv într-un depozit geologic, ce urmează să fie pus în funcțiune de către ANDR în jurul anului 2055.

III.3.4. Rolul sectorului energetic în atenuarea schimbărilor climatice și adaptare

Sectorul energetic, inclusiv arderea combustibililor pentru încălzire și a carburanților în motoare cu combustie internă, este principalul responsabil pentru emisiile de GES. Din acest motiv, sectorul energetic joacă rolul central în atenuarea încălzirii globale, fiind necesară reducerea treptată, dar drastică, a emisiilor de GES.

Reducerea emisiilor de GES în segmentul energiei electrice poate avea loc prin tranziția treptată de la utilizarea combustibililor fosili către utilizarea celor fără emisii de GES – SRE și energia nucleară, cu etapa intermediară a înlocuirii cărbunelui de către gazul natural. Cărbunele și gazul natural își pot

păstra un loc în mixul energiei electrice prin adoptarea celor mai eficiente și nepoluante tehnologii – inclusiv, pe termen lung, prin instalarea echipamentelor de captură a CO₂, cu transportul și stocarea CO₂ în formațiuni geologice (CSC). Tehnologia CSC este în stadiu incipient, având costuri ridicate.

În transporturi, reducerea emisiilor de GES are loc, în primul rând, prin creșterea eficienței autovehiculelor. Reducerea consumului specific de carburant este însă compensată de creșterea mobilității, astfel încât emisiile totale sunt, în continuare, în ușoară creștere. Pe termen mediu și

lung, este de așteptat pătrunderea puternică a autovehiculului electric în transportul rutier, ceea ce va contribui la reducerea emisiilor de GES, dacă sectorul energiei electrice își reduce intensitatea emisiilor.

Aproximativ jumătate din gospodăriile din România utilizează ca sursă principală pentru încălzire biomasa – de regulă, lemn de foc ars în instalații ineficiente (sobe). Pentru România, este importantă valorificarea sustenabilă, pe scară largă, a biomasei. Este de așteptat și extinderea utilizării pompelor de căldură bazate pe energie electrică din SRE, în timp ce gazul natural va continua să joace un rol important pentru încălzire. Contribuția cea mai importantă la reducerea emisiilor de GES în sectorul încălzirii va veni însă din scăderea cererii, prin creșterea eficienței energetice a clădirilor. Pe termen scurt, se impun măsuri de izolare termică a locuințelor, cu respectarea unor standarde înalte de calitate; pe termen lung își vor face efectul standardele de eficiență energetică pentru clădirile noi, inclusiv casele pasive și active.

România are angajamente la nivel european pentru 2020 cu privire la ponderea SRE în consumul final de energie și în sectorul transporturilor, respectiv ținte de reducere a emisiilor de GES și de creștere a eficienței energetice.

Țintele naționale pentru 2030 vor face obiectul procesului iterativ și multilateral de cuantificare la

nivel european, prin intermediul Planului Național Integrat pentru Energie și Climă (PNIEC), parte a noii abordări a guvernării Uniunii Energetice. Ele vor fi prezentate până la 1 ianuarie 2019. România va contribui echitabil la obiectivul comun al UE de reducere a emisiilor de GES (capitolul VII).

România se va confrunta tot mai des cu evenimente meteorologice extreme, precum valuri de căldură, secetă, inundații și căderi de grindină. Sectorul energetic joacă un rol esențial și în procesul de adaptare la schimbările climatice. Cele mai importante, în acest context, vor fi gestiunea judicioasă a fondului forestier, dezvoltarea sustenabilă a culturilor de plante energetice, respectiv amenajarea hidroenergetică a cursurilor de apă.

În toate aceste domenii de activitate, activitățile curente trebuie să țină cont de capacitatea de adaptare a ecosistemelor la schimbările climatice anticipate în cele mai recente studii detaliate de profil. La fel de important este ca proiectele de investiții aferente să contribuie constructiv la procesul de adaptare al ecosistemelor la schimbările climatice, în timp util și la scara necesară pentru a evita degradarea în continuare a ecosistemelor și reducerea biodiversității.

Exemple de astfel de investiții sunt cele în mărirea gradului de siguranță a barajelor și digurilor; monitorizarea eficientă a stării de sănătate a pădurilor, evitarea monoculturilor etc.

III.3.5. Informarea și implicarea consumatorilor, în spiritul dezvoltării durabile

Tranziția energetică este un proces de transformare complexă și de durată a sectorului energetic, cu implicații profunde asupra consumului de energie. Pentru a putea lua cele mai bune decizii de investiții în echipamente și a alege sursele potrivite de energie, consumatorii au nevoie de acces la surse alternative de energie (în special în mediul rural) și de informații de calitate cu privire la opțiunile de care dispun și la oportunitățile de finanțare.

Cadrul de reglementare și mecanismele de sprijin trebuie să fie accesibile, echitabile și coerente, contribuind la îndeplinirea obiectivelor strategice.

Autoritățile trebuie să comunice mai bine importanța tranziției energetice și modalitățile prin care se va realiza, cu punerea în valoare a atuurilor României, prin campanii de informare și dialog public.

Va fi acordată atenție dezbaterilor publice cu privire la proiectele majore de dezvoltare a sectorului energetic din România, dezbateri ce trebuie să acopere inclusiv impactul acestor proiecte asupra mediului înconjurător. Aceste aspecte sunt discutate în mai mare detaliu în secțiunea III.5, dedicată consumatorului de energie.

III.4. Modernizarea sistemului de guvernare energetică

Statul român are o implicare extinsă în sectorul energetic prin funcțiile de reglementator, legiuitor

și implementator de politici energetice și prin calitatea de deținător de active în acest sector, atât

în segmentele de monopol natural (transportul și distribuția de energie), cât și în producția și furnizarea de energie. Prin pachetele majoritare pe care statul le deține în majoritatea companiilor mari din sectorul energetic, deciziile sale ca acționar au efecte semnificative asupra sectorului.

Conform bunelor practici, funcția statului de elaborare de politici energetice și de reglementator trebuie separată de poziția sa de acționar în companiile publice. Un obiectiv de guvernare este neutralitatea statului față de companiile din sectorul energetic, indiferent de acționariatul acestora.

În tranziția către economia de piață, companiile cu capital majoritar de stat din sectorul energetic românesc au avut mari dificultăți în a se reforma și a deveni eficiente economic, astfel că valoarea adăugată la economia națională a fost suboptimală. Prin acumularea de pierderi și arierate, ele au îngreunat modernizarea tehnologică și managerială a sistemului energetic și au creat dificultăți și indus costuri suplimentare consumatorilor.

Coerența instituțională, dublată de competență profesională, trebuie să fie fundamentul în elaborarea de politici energetice sectoriale de calitate, de care depinde și calitatea mediului investițional.

III.4.1. Statul ca deținător de active în sectorul energetic

Există rațiuni economice, sociale (de serviciu public) și de securitate națională pentru deținerea de către stat de participații în companiile din sectorul energetic. Statul va menține, pe orizontul de timp al Strategiei, pachetul de control în companiile cu monopol natural în transportul de gaz natural și de energie electrică, precum și în companiile implicate în ciclul combustibilului nuclear.

Pe măsură ce piețele devin mai competitive și stabile iar condițiile economice mai avantajoase, statul poate valorifica pachete de acțiuni în societățile cu activitate de producție, distribuție sau furnizare, respectiv în industria petrolului și gazelor, prin intermediul pieței de capital.

III.4.2. Guvernanța corporativă a companiilor de stat din sectorul energetic

Profesionalizarea managementului și depolitizarea nimirilor în companiile controlate de stat, împreună cu supravegherea fără ingerințe a actului

În sectorul hidrocarburilor, claritatea și stabilitatea fiscalității constituie un element esențial pentru realizarea investițiilor în marile proiecte, cu orizont de dezvoltare de ordinul deceniilor. Sistemul fiscal petrolier trebuie să sprijine parteneriate durabile între stat și companii prin care, pe de o parte, guvernul participă în mod substanțial la distribuirea câștigurilor, atunci când acestea sunt susținute de prețurile ridicate ale țițeiului și gazului și, pe de altă parte, acordă companiilor producătoare termeni fiscali atractivi și stimulativi atunci când hidrocarburile sunt ieftine pe piețele internaționale. Obiectivul principal este ca România să continue activitățile de explorare și dezvoltare a zăcămintelor de hidrocarburi și să maximizeze beneficiile socio-economice asociate acestui sector, pe termen mediu și lung.

Un exemplu de politică fiscală cu un risc potențial ridicat de apariție a unor efecte negative este cel al taxării apei uzinate în România, prin care Administrația Națională Apele Române impune tuturor utilizatorilor de volume de apă din energie o taxă de nivel ridicat și bazată pe o metodologie nemaîntâlnită pe plan european. Corelarea cu cele mai bune practici internaționale va permite evitarea unor situații care pot genera dezavantaj competitiv.

La orizontul anului 2030, este oportun ca statul să continue să dețină participații și în producția și distribuția de energie electrică și de gaz natural. Eventualele procese de valorificare de pachete de acțiuni trebuie să țină cont, în primul rând, de nevoile de investiții ale companiilor pe termen mediu și lung.

Succesul unor astfel de tranzacții în sectorul energetic românesc depinde de implementarea unui cadru specific de reglementări și de adoptarea unor principii și practici corecte de guvernare corporativă de către acționari.

de administrare constituie, în special în sectorul energetic, imperative strategice.

Profioniștii pot îmbunătăți calitatea actului managerial și supravegherea companiilor, pot introduce sisteme moderne de control intern și de gestionare a riscului, pot crește transparența activităților operaționale, manageriale și de administrare/supraveghere și pot iniția și susține procese de eficientizare a activității companiilor.

Guvernul trebuie să se asigure că procesul de selecție în vederea unei eventuale înnoiri a mandatelor este transparent, echitabil, cu o comunicare detaliată a criteriilor de selecție și a rezultatelor evaluărilor intermediare și finale.

III.4.3. Transparență și integritate în sectorul energetic

În afară de prevederile legale privind transparența – publicarea declarațiilor de avere și de interese, publicarea anunțurilor de recrutare, desfășurarea achizițiilor publice prin proceduri transparente și competitive, publicarea rapoartelor financiare și ale administratorilor etc – sunt necesare instrumente suplimentare de promovare a integrității și de combatere a corupției în sectorul energetic. De mare importanță este gestionarea conflictelor de interese, atât la nivelul autorităților cu atribuții în energie, cât și al întreprinderilor publice din sector. Sunt necesare o cooperare strânsă între autoritățile din energie și Agenția Națională de Integritate (ANI), coduri de etică funcționale, un mecanism de penalizare a neconformării la prevederile legale și contractuale privind conflictul de interese și un mecanism de avertizare timpurie.

Ministerul Energiei (ME) s-a implicat activ în Strategia Națională Anticorupție, prin care activitatea sa și a companiilor din subordine va fi monitorizată prin mecanisme clare și transparente. Prioritățile participării în acest proiect al Guvernului sunt creșterea integrității, respectiv reducerea vulnerabilităților și a riscurilor de corupție.

Vor fi urmărite îndeaproape identificarea, descurajarea și sancționarea înțelegerilor anticoncurențiale; implementarea planurilor de integritate ca cerințe obligatorii pentru întreprinderile publice; schimbul de bune practici în implementarea programelor de integritate între mediul privat și sectorul public; consultări publice periodice între reprezentanții sectorului public și ai mediului de afaceri cu privire la agenda națională anticorupție și politicile publice cu impact asupra activității economice; și diseminarea politicilor și programelor anti-mită, dezvoltate la nivelul companiilor, inclusiv prin aducerea acestora la cunoștința posibililor contractori și furnizori, cu solicitarea respectării unor standarde echivalente.

Pentru facilitarea transferului de bune practici în managementul resurselor naturale, este oportună aderarea României la Inițiativa pentru Transparența Industriei Extractive (EITI), organizație internațională ce promovează un standard de transparență și responsabilitate în exploatarea de țiței, gaze naturale și resurse minerale. Standardul EITI este implementat în 51 de state membre, ce publică anual rapoarte privind lanțul valoric al extracției și valorificării resurselor, cu asigurarea transparenței asupra contractelor și licențelor din sector, a producției și a veniturilor generate din activitățile extractive, precum și a alocărilor și a modului de cheltuire a acestor venituri.

Pe lista de priorități se înscrie și continuarea procedurilor de recrutare de administratori profesioniști, conform OUG 109/2011 privind guvernarea corporativă, cu completările și modificările ulterioare, inclusiv norme de aplicare.

Unul dintre riscurile din sectorul energetic românesc este cel de reglementare, asociat cu schimbările frecvente ale cadrului legislativ și reflectat în nesiguranța indusă în rândul investitorilor. Îmbunătățirea modului în care sunt gestionate procesele de consultare publică este un mijloc de diminuare a riscului de reglementare și de transparentizare a actului administrativ, în genere.

Acceptabilitatea publică a politicilor și a marilor proiecte de investiții este esențială. Trebuie dezvoltate mecanisme precum sistemul avertizorilor de integritate, publicarea de rapoarte periodice asupra achizițiilor efectuate și a tuturor sponsorizărilor acordate, precum și publicarea conținutului consultărilor publice. Ținând cont că întreprinderile publice gestionează, indirect, banii contribuabililor, ele ar trebui să publice rapoarte trimestriale și anuale la un nivel apropiat de calitate și de detaliu cu cel al companiilor listate la bursă.

III.4.4. Capitalul uman: educație și cercetare în sectorul energetic

Sectorul energetic necesită competențe profesionale complexe, care nu pot fi furnizate decât de un sistem educațional avansat, conectat la tendințele tehnologice, manageriale și legislative de nivel internațional și european. Atât administrația publică a sectorului energetic, cât și companiile de toate tipurile cu active în sectorul energetic necesită forță de muncă specializată.

În administrarea sectorului energetic este necesar un spectru larg de competențe profesionale: tehnico-ingenerești, de management public, de elaborare de politici, de planificare strategică, IT, analiză statistică și modelare, analiză financiară și fiscală, experiență juridică specifică, națională și

SISTEMUL DE EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ

Pentru formarea adecvată a competențelor profesionale, este nevoie de un sistem de învățământ tehnic robust și flexibil, adaptat la nevoile pieței, susținut de legătura dintre companii, ME, MENCs și MMAP.

Este necesară revigorarea liceelor industriale cu profil energetic și crearea de specializări liceale/profesionale în cooperare cu companiile energetice. Armonizarea programelor de studiu cu perspectivele piețelor energetice și cu tendințele tehnologice cele mai recente este un imperativ și pentru învățământul energetic superior.

Planurile de învățământ trebuie diversificate ca profil și arie tematică și extinse de la specializările strict tehnico-ingenerești (ce rămân fundamentale) către domeniile conexe, cerute de un sistem de piață competitivă: economia energiei, legislație energetică, analiză de risc, piețe și tranzacționare, politica internațională a energiei, analiză de impact de mediu etc. Unele specializări pot fi dezvoltate și în sistem de învățământ postuniversitar, așa cum este cazul cu formarea auditorilor și a managerilor energetici, cu acreditarea programelor de către ANRE. Este necesară formarea profesională avansată și continuă a specialiștilor, atât în sectorul public, cât și în cel privat.

Colaborarea internațională pentru formarea competențelor în domeniul energiei trebuie realizată inclusiv prin programe comune de licență

internațională etc. Mai mult, ele trebuie să fie prezente în instituțiile administrației publice la un nivel de înaltă competitivitate, corelat cu responsabilitatea deciziilor dintr-un sector cheie al economiei naționale.

Este necesar, prin urmare, un nivel competitiv de beneficii financiare și sociale pentru experții din administrația publică centrală, apropiat de cel al pieței private a forței de muncă. Pe de altă parte, este necesară introducerea unui sistem de măsurare a performanței administrației publice și, complementar, unul de retribuție diferențiată, pe bază de responsabilități și performanțe.

și masterat și prin teze de doctorat în cotutelă cu universități de prestigiu la nivel mondial, dublate de perioade de *internship* în companii din sectorul energetic. Este necesară simplificarea procedurilor de recunoaștere a diplomelor obținute la universități de prestigiu din afara României.

O parte a competențelor necesare sistemului energetic românesc vor continua să fie dobândite în instituții de învățământ din străinătate, adesea însoțite de abilități organizaționale acumulate în cadrul companiilor internaționale. Acest fapt contribuie la formarea unui mediu profesional vibrant și dinamic în sectorul energetic din România. Pe de altă parte, sistemul de educație în energie nu poate fi performant în lipsa unor programe avansate de cercetare în energie, atât fundamentale, cât și aplicate.

Inovațiile din IT permit astăzi companiilor din energie gestionarea în detaliu și în timp real a activităților, atât fizic (pe teren) cât și comercial (la nivel de tranzacții). Astfel, a devenit necesară formarea de analiști „hibrid”, cu pregătire dublă – nu doar cunoștințe de piață, ci și aptitudini de programare – capabili să dezvolte autonom aplicații *software* sau fișiere automatizate, pentru gestionarea portofoliului. Această tendință va fi accentuată de avansul tehnologiilor *open-source*, care permit dezvoltarea *in-house* de instrumente de gestiune informatică.

CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ ȘI INGINERIE TEHNOLOGICĂ ÎN DOMENIUL ENERGIEI

„O uniune energetică pentru cercetare, inovare și competitivitate” reprezintă cea de-a cincea dimensiune a Pachetului Uniunii Energetice (CE 2015a). Sunt propuse patru priorități esențiale, care trebuie avansate la nivelul UE:

- *deținerea poziției de lider mondial în ceea ce privește dezvoltarea următoarei generații de tehnologii în domeniul energiei din SRE, inclusiv producția și utilizarea în mod ecologic a biomasei și a biocombustibililor, alături de stocarea energiei;*
- *facilitarea participării consumatorilor la tranziția energetică, prin rețele inteligente, aparate electrocasnice inteligente, orașe inteligente și sisteme de automatizare a locuințelor;*
- *sisteme energetice eficiente și mobilizarea tehnologiilor pentru a aduce fondul de clădiri la un nivel neutru din punct de vedere energetic;*
- *sisteme de transport mai durabile, care dezvoltă și aplică la scară largă tehnologii și servicii inovatoare pentru a spori eficiența energetică și pentru a reduce emisiile de gaze cu efect de seră.*

Alte priorități privesc captarea și stocarea CO₂ (CSC) sau cercetarea nucleară (CE 2015a, 19).

Majoritatea acestor domenii de cercetare și inovare intră în aria de activitate a institutelor de cercetare științifică și inginerie tehnologică în domeniul energiei din România: energetică nucleară (inclusiv reactori de tip HWR și reactori nucleari de generația IV); nanostructuri și materiale noi; tehnologii de producere curată și eficientă a energiei; rețele inteligente și sisteme de procesare și transmisie a datelor; pile de combustie; fizica plasmei și laseri de mare putere; cabluri și echipamente electrice speciale; fizica zăcămintelor și a fluidelor petrolifere; biotehnologie etc.

Între institutele naționale de cercetare și inginerie tehnologică din sectorul energetic se numără Institutul de Studii și Proiectări Energetice (ISPE) – București; Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare în Domeniul Energiei (ICEMENERG) – București; Institutul de Studii și Proiectări Hidroenergetice (ISPH) – București; Institutul de Cercetări și Proiectări Tehnologice (ICPT) – Câmpina, specializat în industria petrolului; Institutul de Cercetări Electrotehnice (ICPE) – București; Regia Autonomă Tehnologii pentru

Energia Nucleară (RATEN) – Mioveni, având în componență două sucursale – Institutul de Cercetări Nucleare Pitești (RATEN INC) și Centrul de Inginerie Tehnologică pentru Obiective Nucleare București Măgurele (RATEN CITON); Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare pentru Criogenie și Cercetări Izotopice (ICSI) – Râmnicu Vâlcea. Se adaugă centrele specializate de cercetare în energie din cadrul universităților tehnice (București, Iași, Cluj și Timișoara), ale Universității de Petrol și Gaze din Ploiești (UPG), ale Universității din Petroșani, precum și cele asociate facultăților de geologie din principalele universități.

Schimbarea tehnologică promovată de Strategia Energetică nu se bazează numai pe import de tehnologie și *know-how*. Este importantă promovarea instituțiilor de cercetare cu profil energetic de către statul român prin asigurarea resurselor financiare adecvate, publice și private, facilitarea și susținerea programelor internaționale de cooperare semnificative pentru obiectivele naționale – atât prin intermediul Ministerului Energiei (prin avizarea programelor publice și monitorizarea rezultatelor întregului sector de cercetare), cât și al Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice (prin administrarea fondurilor dedicate energiei și desfășurarea programelor de cercetare în energie).

Integrarea în spațiul european al cercetării în energie (*Strategic Energy Technology Plan* – SET-Plan) cu prioritate pentru tehnologiile de interes național, utilizarea fondurilor europene (programe cadru, fonduri structurale, granturi etc) și accesul la alte surse naționale și internaționale de finanțare a cercetării presupune și susține, într-un cerc virtuos, existența unor resurse umane adecvate – cercetători cu rezultate validate prin recunoaștere internațională.

Între proiectele cu potențial pentru dezvoltarea cercetării științifice și ingineriei tehnologice în domeniul energiei în România, se numără dezvoltarea tehnologică și realizarea unui proiect demonstrativ de CSC, respectiv realizarea unei instalații demonstrative pentru tehnologia reactorilor rapizi răciți cu plumb. Proiectul *Extreme Light Infrastructure* poate, de asemenea, deschide noi oportunități de colaborare internațională în proiecte conexe de cercetare, inclusiv în domeniul energiei.

În dimensiunea sa aplicată, cercetarea în domeniul energiei are nevoie de parteneriate cu industria energetică. Astfel, cercetarea românească va putea contribui la menținerea unui nivel ridicat al

învățământului de profil, la asigurarea resurselor umane necesare atât sectorului public, cât și celui privat și, implicit, la creșterea securității și competitivității energetice a României.

III.5. Consumatorul de energie

Ca exponent definitoriu al interesului public, consumatorul de energie este în centrul preocupărilor Strategiei. Această abordare este în deplină concordanță cu cea europeană, promovată prin pachetul „Energie Curată pentru Toți”. Astfel, toate obiectivele strategice prezentate în acest document vizează beneficii ale consumatorului final:

- *securitatea energetică presupune accesul tuturor consumatorilor la energie, în mod neîntrerupt și la preț accesibil;*
- *dezvoltarea piețelor competitive de energie are ca scop obținerea celui mai bun preț pentru consumator și susținerea competitivității economice;*

- *protejarea consumatorului vulnerabil și combaterea sărăciei energetice au ca menire susținerea capacității celor mai defavorizați consumatori casnici și accesul acestora la energie la standarde decente, ca premise pentru incluziunea lor socială;*
- *modernizarea sistemului de guvernare energetică are printre scopuri simplificarea, accesibilizarea și transparentizarea actului administrativ, în beneficiul tuturor consumatorilor;*
- *„energia curată” desemnează efortul sectorului energetic de a produce, procesa, și transporta energie în mod sustenabil, cu impact asupra bunăstării generațiilor următoare.*

III.5.1. Prețul energiei

Accesibilitatea prețului energiei este considerată a fi una dintre principalele provocări ale sistemului energetic și o responsabilitate strategică, inclusiv din cauza unor elemente contextuale specifice (de exemplu, condiții inadecvate de locuire din punct de vedere al eficienței energetice). Prețul mic al energiei a fost văzut ca mijloc de protecție socială și de asigurare a competitivității internaționale a produselor fabricate în România.

Cele mai recente date ale Eurostat (2016) arată că prețul final energiei în România este considerabil sub media europeană, atât la gaz natural, cât și la energie electrică. Astfel, România a avut în 2015 cel mai mic preț din UE al gazului natural pentru consumatorii casnici, de 34 €/MWh, urmată de Estonia (38 €/MWh) și Bulgaria (39 €/MWh). Pentru consumatorii industriali, cel mic preț european al gazului l-a avut în 2015 Belgia (29 €/MWh), urmată de Republica Cehă (30 €/MWh) și România (31 €/MWh). La energie electrică, România a avut în 2015 al șaselea cel mai mic preț mediu din UE pentru consumatorii casnici, de 132 €/MWh, după Bulgaria (96 €/MWh), Lituania, Republica Cehă, Estonia și Croația (131 €/MWh). Pentru consumul industrial, România a avut al treilea cel mai mic preț al energiei electrice, de 80 €/MWh, după Bulgaria și Republica Cehă (78

€/MWh), fiind urmată de Croația (93 €/MWh) și Estonia (96 €/MWh).

Desigur, și puterea medie de cumpărare în România este sensibil sub media europeană. Eurostat (2016) arată că PIB *per capita* în România, la paritatea puterii de cumpărare, este de 57% din media UE. Totodată, România are și cel mai mare grad de inegalitate în distribuția veniturilor din întreaga UE, cu un coeficient Gini de 37,4 în 2015, considerabil peste media UE de 30,9. Pentru comparație, țările scandinave membre ale UE au coeficienți Gini de 25-27, în vreme ce statele central și est-europene sunt în intervalul 28-30 – cu excepțiile Slovaciei și Cehiei, ambele cu 24-25.

Aceste date sugerează că România nu se confruntă atât cu o problemă structurală a prețurilor ridicate ale energiei, așa cum este cazul altor state europene, cât cu o problemă structurală a sărăciei energetice, dată fiind ponderea de circa 40% a populației aflate în sărăcie energetică, conform calculelor bazate pe definiția utilizată în Legea 196/2016 a venitului minim de incluziune. De asemenea, rezultă că politica de protecție socială prin prețuri reglementate ale energiei este inefficientă și cu efect limitat; sunt necesare mecanisme mai selective, direcționate către cei

care au cu adevărat nevoie de asistența statului – iar nivelul asistenței trebuie să fie suficient pentru a asigura o protecție reală a consumatorilor vulnerabili.

România a ales cu claritate calea economiei de piață și a integrării în piața unică europeană. Din numeroase rațiuni, autarhia energetică nu este o opțiune practică, chiar dacă principalul argument al adeptilor săi este nevoia de a proteja consumatorii vulnerabili și de a asigura energie foarte ieftină pentru consumul intern, prin îngreunarea sau blocarea exporturilor de energie.

Prin interconectare și prin deschiderea piețelor de gaze și de energie electrică la nivel continental, România trebuie să participe la piețe lichide și competitive, demonopolizate și transparente, cu reglementări echitabile și stabile. Doar astfel pot fi asigurate amplele resurse financiare necesare în sectorul energetic în deceniile următoare, precum și în domeniile industriale de prelucrare a energiei primare. Consumatorul de energie va beneficia astfel de cel mai bun preț al energiei, fie ea din surse indigene sau din import.

Consumatorii industriali în ale căror costuri de producție energia are o pondere ridicată beneficiază de forme de ajutor de stat, precum scutirea parțială de obligația de a achiziționa

certIFICATE VERZI. Asigurarea unui mediu economic cât mai competitiv pe plan internațional, în care energia nu trebuie să reprezinte o cheltuială împovărătoare, este o politică acceptată la nivel european și promovată inclusiv prin ajutoare de stat pentru industria energo-intensivă.

În același timp însă, dat fiind gradul ridicat de dependență energetică a UE și standardele înalte de mediu, energia în UE va menține, în următoarele decenii, costuri mai mari decât cele din regiunile mari producătoare de energie – Orientul Mijlociu, Rusia sau America de Nord – fără a menționa țările producătoare în care consumul intern de energie este masiv subvenționat. Prin urmare, dezvoltarea industrială europeană se bazează predominant pe inovație și tehnologii eficiente energetic.

În acest context, România are avantajul că dispune de o diversitate de resurse, de un sistem energetic relativ dezvoltat și de o situație geografică favorabilă tranzitului regional de energie. Dar, dat fiind necesarul masiv de investiții în toate segmentele sectorului energetic, realizarea lor prin mecanisme de piață este condiționată de un nivel suficient de ridicat al prețurilor energiei sau de impunerea unor tarife reglementate suficient de mari pentru companiile de tip monopol natural.

III.5.2. Consumatorul vulnerabil și sărăcia energetică

CONCEPTUL DE SĂRĂCIE ENERGETICĂ

Sărăcia energetică desemnează situația gospodăriilor care nu-și pot fi încălzi locuințele la un nivel suficient și/sau nu pot acoperi cheltuielile cu alte servicii energetice de bază. Sărăcia energetică constituie o problemă socială importantă: are un impact negativ semnificativ asupra sănătății publice, este un factor de adâncire a stării sociale de sărăcie și de marginalizare socială și are efecte negative asupra eforturilor de reducere a emisiilor de GES, dat fiind consumul de regulă ineficient al energiei în astfel de gospodării.

Sărăcia energetică este un concept multi-dimensional, ce comportă atât o dimensiune obiectivă, cât și una subiectivă (Rademaekers *et al* 2015). Din punct de vedere obiectiv, sărăcia energetică caracterizează situația oricărei gospodării al cărei venit net, după scăderea costurilor cu energia, este sub nivelul național de sărăcie, iar cheltuielile cu energia sunt peste media

națională. Din punct de vedere subiectiv, o gospodărie este în situație de sărăcie energetică dacă membrii ei *declară* că nu-și pot asigura un nivel adecvat de confort termic în sezonul rece. Rezultatele celui mai recent sondaj la nivel UE privind veniturile și condițiile de locuire (EU-SILC 2014) arată că 10,2% din populația UE se consideră incapabilă să-și asigure un nivel adecvat de încălzire.

Doar câteva state membre ale UE au legislație națională ce include conceptul de sărăcie energetică, fără a exista un consens asupra definirii juridice a termenului. Prin pachetul „Energie Curată pentru Toți”, CE propune înființarea unui Observator al Sărăciei Energetice, care va monitoriza nivelul sărăciei energetice în fiecare stat membru și va disemina bune practici pentru reducerea acestui fenomen.

CONSUMATORUL VULNERABIL

În ceea ce privește conceptul de **consumator vulnerabil**, directivele celui de-al Treilea Pachet de reformă a pieței europene de energie (CE 2009c și CE 2009d) prevăd obligația ca „Statele Membre să ia măsuri adecvate de protecție a consumatorilor finali și, în special, a consumatorilor vulnerabili. În acest context, fiecare Stat Membru va defini conceptul de consumator vulnerabil, care se poate referi la sărăcia energetică.”

Conceptele de sărăcie energetică și de consumator vulnerabil sunt înrudite, dar în același timp distincte. În discursul european de politici publice, vulnerabilitatea consumatorului de energie ține de incapacitatea de a accesa servicii de furnizare a energiei, din motive diferite: dificultate în a plăti facturile, risc de întrerupere și deconectare, lipsă de informare adecvată etc (Pye *et al* 2015).

Consumatorul vulnerabil este, în mod tipic, o persoană cu venituri scăzute, în vârstă și/sau cu o

LEGISLAȚIA ROMÂNEASCĂ ÎN DOMENIU

Legea nr. 123/ 2012 a energiei electrice și gazelor naturale, cu completările și modificările ulterioare, definește clientul vulnerabil drept „clientul final aparținând unei categorii de clienți casnici care, din motive de vârstă, sănătate sau venituri reduse, se află în risc de marginalizare socială și care, pentru prevenirea acestui risc, beneficiază de măsuri de protecție socială, inclusiv de natură financiară. Măsurile de protecție socială, precum și criteriile de eligibilitate pentru acestea se stabilesc prin acte normative”.

Legea nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune, „cu scopul prevenirii și combaterii sărăciei și riscului de excluziune socială”, operaționalizează acest concept și definește, în art. 6, consumatorul vulnerabil drept „clientul casnic, persoana singură sau familia care nu își poate asigura din bugetul propriu acoperirea integrală a cheltuielilor legate de încălzirea locuinței și ale cărei venituri sunt situate în limitele prevăzute de prezenta lege.” Art. 20 introduce noțiunea de *supliment pentru locuire*, acordat ca ajutor social în perioada sezonului rece pentru încălzirea locuinței.

Cuantumurile suplimentului pentru locuire, stipulate în art. 23 și 24, au fost utilizate în analiza

dizabilitate sau boală. În România sunt circa 100000 de gospodării fără acces la rețeaua de energie electrică, cu urmări asupra nivelului de trai și a șanselor de incluziune socială a celor ce trăiesc în astfel de condiții.

Recenta propunere a CE de reglementare privind piața de energie electrică (CE 2016e) pune accent pe protecția consumatorului vulnerabil, inclusiv prin stabilirea unui mecanism de evitare a întreruperii furnizării pentru consumatori aflați în incapacitatea de a-și plăti la timp facturile cu energia. Prețurile reglementate și tarifele sociale vor fi permise ca măsuri temporare de protecție a consumatorilor vulnerabili. Totuși, pe termen mediu și lung, cauzele sărăciei energetice vor fi combătute prin măsuri de eficiență energetică, prevăzute în directivele pentru eficiență energetică, respectiv pentru performanța energetică a clădirilor.

cantitativă a problemei consumatorului vulnerabil și a sărăciei energetice, cu proiecții pentru 2030, plecând de la datele anului 2015.

Din cele aproape 7,5 mil locuințe din România anului 2015 – 4,3 mil în mediul urban și 3,2 mil în mediul rural – o bună parte sunt încălzite doar parțial: circa 90% din cele de la țară și aproape 20% din cele de la oraș. În special pentru locuirea urbană, încălzirea parțială a locuinței ține de incapacitatea familiilor de a-și asigura nivelul necesar de confort termic, fapt corelat cu veniturile scăzute disponibile pentru plata facturilor.

Venitul mediu net lunar *per capita* în 2015 a fost de 1011 lei (1190 lei în mediul urban și 802 lei în mediul rural), potrivit datelor INS (2016). Cheltuielile cu energia, pe de altă parte, reprezintă 15% din venitul mediu net pe gospodărie (14% la oraș și 18% la țară).

Un alt mecanism de asistență a consumatorilor vulnerabili este tariful social al energiei electrice, valabil pentru un număr mic de kWh consumați lunar. Acesta este o opțiune utilă pentru gospodării sărace, cu consum mic de energie.

FENOMENUL SĂRĂCIEI ENERGETICE

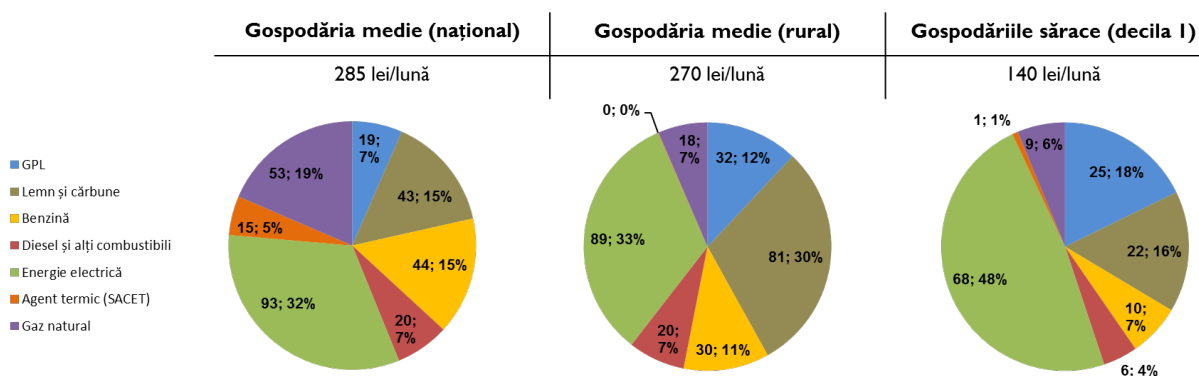
Definiția sărăciei energetice utilizată în modelarea cantitativă se bazează pe prevederile Legii 196/2016 privind venitul minim de incluziune, la care se adaugă un prag de costuri cu energia de 10% (utilizați pentru plata facturilor la energie electrică și pentru măsuri de eficiență energetică).

Potrivit legii, o gospodărie va fi îndreptățită să primească suplimentul pentru locuire atunci când venitul ei net ajustat, calculat pe baza unei metodologii specifice, este de mai puțin de 600 lei/lună – acesta fiind un indicator, dar nu unicul, pentru sărăcia energetică. Legea intră în vigoare în 2018, în prezent fiind acordat un ajutor lunar pentru încălzire pe perioada sezonului rece, pe

baza unei metodologii de eligibilitate și de calcul similare.

O definiție mai stringentă utilizată în modelarea cantitativă a sărăciei energetice decât în legislația românească actuală adaugă încă un procent de costuri de 10% pentru cheltuielile de transport, echipamente și combustibil pentru încălzire. Astfel, gospodăriile care au venituri nete lunare ajustate sub 600 lei și care cheltuiesc mai mult de 10% pentru energie electrică și eficiență energetică, respectiv 20% pentru energiei electrică, combustibili și eficiență energetică, sunt considerate ca fiind în sărăcie energetică.

Figura 6 – Costurile cu energia ale gospodăriilor celor mai predispușe la sărăcie energetică

Sursa: Institutul Național de Statistică, 2016

Tabel 2 – Numărul de gospodării ce au primit ajutor pentru încălzire în 2015 și costul total al sprijinului

	costul total (lei)	numărul gospodăriilor	media (lei) anuală	media (lei) lunară
Ajutoare pentru încălzire - agent termic SACET	42.904.969	131.240	327	65
Ajutoare pentru încălzire - gaz natural	72.019.403	173.941	414	83
Ajutoare pentru încălzire - lemn, cărbune, GPL	78.300.426	460.641	170	34
Ajutoare pentru încălzire - energie electrică	4.559.277	9.663	472	94
Valoarea totală a ajutoarelor	197.784.075	775.485	255	51

Sursa: Ministerul Muncii, 2016

În Scenariul de Referință, pe baza primei definiții rezultă, pentru 2015, un număr de 675.000 gospodării în România aflate în sărăcie energetică, adică 9% din total. Numărul va scădea la 510.000 gospodării în 2020 (7%) și la 250.000 (4%) în 2050. Pe baza definiției mai stringente, rezultă pentru 2015 un număr de 1,52 mil gospodării în sărăcie energetică, reprezentând 20% din total. În 2030,

numărul scade la 0,94 mil (13%), iar în 2050 ajunge la 0,33 mil (5%).

Un aspect ce nu poate fi neglijat în analiza sărăciei energetice în România, suplimentar față de acoperirea costurilor cu încălzirea în sezonul rece, este ponderea ridicată a costurilor cu energia electrică în coșul de consum energetic al

gospodăriilor (Figura 6). În condițiile în care prețul energiei electrice este de așteptat să crească pe termen lung, trebuie identificate mecanisme prin care gospodăriile supuse riscului de sărăcie

energetică să beneficieze de măsuri adecvate de protecție și de sprijin, inclusiv în ceea ce privește acoperirea cererii de energie electrică necesară pentru un trai decent.

III.5.3. Consumatorul activ (*prosumatorul*)

Odată cu creșterea ponderii consumatorilor ce utilizează sisteme distribuite de producție a energiei electrice pe bază de panouri fotovoltaice, contoare inteligente, sisteme casnice de stocare în baterii, mobilitate electrică și, în general, dispozitive inteligente de consum al energiei, se vor produce transformări importante ale modului în care este distribuită energia electrică. Prosumatorul nu este un simplu consumator de energie, ci și un producător de energie care, având posibilitatea de a-și optimiza momentul de consum, respectiv de injectare a energiei din producția proprie în rețea în funcție de prețul instantaneu al energiei, poate modifica profilul curbei de sarcină aplatizând vârfurile și „ridicând” golurile.

În acest fel, prosumatorul poate contribui la integrarea în SEN a producției intermitente din SRE, reducând costurile de echilibrare. Noua directivă actualizată de promovare a SRE (CE 2016b) propune garantarea dreptului consumatorilor individuali și al comunităților locale de a deveni prosumatori și de a fi remunerați pentru energia livrată în rețea, precum și alte mecanisme ce înlesnesc această tranziție. Spre exemplu, consumatorii vor avea dreptul de a solicita de la furnizor un contor inteligent și un contract cu preț dinamic, care să le permită să-și adapteze consumul la variația prețului energiei electrice.

Digitalizarea rețelelor de energie electrică, împreună cu creșterea „inteligenței” dispozitivelor de consum de energie – potențate în special de

tendința de dezvoltare a „internetului obiectelor” (*internet of things*) – vor duce treptat la creșterea schimburilor automatizate de energie în dublu sens, între rețelele de distribuție și sistemele de consum activ. Există însă și anumite riscuri legate de comportamentul încă insuficient cunoscut al unor asemenea sisteme, astfel că integrarea lor eficientă în piețele de energie presupune proiecte pilot și studii comparative, pentru desprinderea unor bune practici.

Operatorii de transport și de distribuție vor continua să modernizeze și să dezvolte rețelele electrice în concept de rețele inteligente, apte să interacționeze în timp real cu prosumatorii și să susțină modele dinamice de *business*. Sistemele de management al rețelei vor permite răspunsul rapid la schimbările de preț, diferențierea locală a prețului și vizibilitatea în timp real a reacțiilor prosumatorilor. România are un plan de acțiune pentru dezvoltarea rețelelor inteligente, adoptat prin Ordinul 2081 din 2010 al Ministrului Economiei, Comerțului și al Mediului de Afaceri, dar implementarea lui se confruntă cu întârzieri.

ANRE va crea cadrul de reglementare necesar integrării prosumatorilor în rețelele de utilități și al accesului producției prosumatorilor pe piața angro – de exemplu, funcționarea agregatorilor de sarcină, care reunesc producția unui număr mare de prosumatori până la depășirea unui prag de capacitate (de exemplu, 0,5 MW) pentru participarea la piața angro; sau funcționarea platformelor de tip *peer-to-peer* în micro-rețele (*microgrids*).

III.5.4. Informarea consumatorului

Consumatorul de energie trebuie să fie informat corect și complet cu privire la drepturile, responsabilitățile și opțiunile sale în asigurarea unor servicii energetice de calitate – inclusiv relația cu furnizorii. Calitatea informării publice și accesul prompt al părților interesate la informațiile de interes public constituie o componentă a bunei guvernante energetice.

Drepturile consumatorului de energie vor fi întărite prin noul pachet de reformă a piețelor de energie europene, descris în secțiunea II.2. Succint, CE promovează o mai bună informare a consumatorilor cu privire la SRE, inclusiv prin întărirea sistemului de garanții de origine și o mai bună informare cu privire la sursele de energie pentru încălzire.

De asemenea, noul design al pieței de energie electrică prevede o mai bună informare a consumatorilor, prin: (1) creșterea calității informațiilor cuprinse în factură; (2) garantarea accesului gratuit la instrumente de comparare a ofertelor furnizorilor de energie electrică, ce îndeplinesc standarde minime de calitate; (3) garantarea accesului la un contor inteligent cu o minimă funcționalitate, în majoritatea statelor membre, și alte măsuri similare.

Procesul de elaborare al politicilor publice, al planurilor strategice și al reglementărilor în sectorul energetic trebuie supus consultării publice în mod adecvat, însoțit de fundamentări pertinente din punct de vedere științific, economic și ecologic. Numai așa se poate dobândi și consolida încrederea publicului în autoritățile care gestionează sectorul energetic.

Marile proiecte de exploatare a resurselor energetice sau de infrastructură energetică, cu

impact potențial major de mediu, trebuie să fie dezbătute în mod adecvat și însoțite de programe publice de informare, care să antreneze cele mai prestigioase instituții. Acceptanța socială este o condiție importantă de succes a unor astfel de proiecte. Publicul românesc a devenit mai activ în ultimii ani în a-și exprima opiniile și voința cu privire la proiecte de investiții, precum dezvoltarea și extracția gazelor „de șist”, inclusiv prin mișcări și acțiuni de protest.

În cazul dezvoltării unor noi zăcăminte de resurse naturale energetice statul, în calitate de proprietar al resurselor, trebuie să introducă mecanisme fiscale prin care comunitățile locale, care suportă în mod disproporționat costurile de mediu și de disconfort industrial, să beneficieze de o anumită cotă din veniturile bugetare rezultate din încasarea redevențelor și a altor taxe și impozite aplicate activității respective.

IV. OPERAȚIONALIZAREA OBIECTIVELOR STRATEGICE

Cele cinci obiective strategice ale sectorului energetic românesc sunt traduse în practică printr-un set de obiective operaționale (OP). La rândul lor, obiectivele operaționale urmărite prin intermediul unor acțiuni prioritare (AP). În corelație cu acțiunile prioritare și pe baza rezultatelor analizei cantitative, în capitolul VII sunt prezentate ținte cuantificabile, prin care sunt îndeplinite o parte a acțiunilor prioritare în orizontul anului 2030.

Realizarea Strategiei Energetice va fi urmată de elaborarea de planuri naționale de acțiune, care să asigure transpunerea în realitate a proiectelor concrete de investiții, în sensul îndeplinirii obiectivelor strategice.

Tabel 3 – Corespondența între obiectivele strategice fundamentale și obiectivele operaționale

	OBIECTIVELE STRATEGICE FUNDAMENTALE la care contribuie				
	Securitate	Competiție	Mediu	Guvernanță	Consumator
OP1	✓	✓	✓		
OP2	✓				
OP3	✓				
OP4	✓				
OP5	✓	✓			✓
OP6	✓				
OP7	✓				
OP8	✓				
OP9		✓	✓		✓
OP10		✓	✓		✓
OP11		✓			✓
OP12		✓			✓
OP13		✓		✓	
OP14		✓			
OP15			✓		
OP16			✓		
OP17	✓		✓		
OP18				✓	
OP19		✓		✓	✓
OP20				✓	
OP21				✓	
OP22				✓	
OP23		✓		✓	
OP24					✓
OP25					✓

[OP1] Mix energetic diversificat și echilibrat

AP1a: Continuarea exploatării sustenabile a tuturor tipurilor de resurse energetice primare ale țării.

AP1b: Realizarea unui parc diversificat și flexibil al capacităților de producție de energie electrică, apt să acopere cererea internă și să asigure adecvanța sistemului electroenergetic.

AP1c: Adoptarea de tehnologii avansate în sectorul energetic, prin atragerea de investiții private, prin susținerea cercetării științifice și prin dezvoltarea parteneriatelor strategice.

AP1d: Dezvoltarea de capacități de producție a energiei electrice fără emisii directe de GES.

[OP2] Dezvoltarea de noi zăcăminte de resurse primare, pentru menținerea unui nivel scăzut de dependență de importuri de energie

AP2a: Un mediu investițional stimulat pentru explorarea și dezvoltarea de zăcăminte de țiței și gaze naturale, precum și pentru creșterea gradului de recuperare din zăcămintele mature.

AP2b: Cadrul fiscal aplicat producției de resurse naturale trebuie adaptat specificului geologic național și să încorporeze mecanisme fiscale ce maximizează câștigul pe termen lung al statului.

AP2c: Asigurarea la timp a infrastructurii necesare pentru accesul la piață a producției din noi zăcăminte.

AP2d: Valorificarea resurselor naționale de energie primară în cât mai mare măsură în economia internă, pentru a genera un efect de multiplicare economică.

[OP3] Creșterea capacităților de interconectare a rețelelor de transport de energie

AP3a: Dezvoltarea capacităților de interconectare cu flux bidirecțional și a componentelor aferente din sistemele naționale de transport de energie.

AP3b: Coordonarea la nivel regional pentru dezvoltarea la timp, finanțarea și exploatarea proiectelor internaționale de infrastructură energetică – energie electrică, gaz natural și țiței.

AP3c: Armonizarea codurilor de rețea și a tarifelor de transport de energie, pentru facilitarea fluxurilor de energie la nivel regional și dezvoltarea unor piețe competitive de energie.

[OP4] Asigurarea capacității de stocare de energie și a sistemelor de rezervă

AP4a: Constituirea de stocuri obligatorii de țiței, produse petroliere și stocuri strategice de gaze naturale, precum și rezerve hidrologice în lacurile de acumulare ale hidrocentralelor.

AP4c: Dezvoltarea de capacități flexibile și de mecanisme de integrare a SRE intermitente în SEN.

AP4b: Dezvoltarea capacităților de stocare a energiei electrice, atât în sisteme hidroelectrice de pompaj, cât și în sisteme de acumuloare electrice și alte sisteme (aer comprimat, hidrogen), inclusiv la locația prosumatorului.

[OP5] Creșterea flexibilității sistemului energetic național prin digitalizare, rețele inteligente și prin dezvoltarea categoriei consumatorilor activi (prosumatori)

AP5a: Digitalizarea sistemului energetic național în segmentele de transport, distribuție și furnizare.

AP5b: Susținerea prosumatorilor prin reglementări adecvate, concomitent cu dezvoltarea rețelelor și a contoarelor inteligente și cu introducerea contractelor de furnizare cu preț dinamic.

AP5c: Integrarea producției distribuite și a prosumatorilor în sistemul energetic, prin susținerea agregatorilor de cerere de energie, inclusiv la nivelul comunităților locale.

[OP6] Protecția infrastructurii critice împotriva atacurilor fizice și informatice

AP6a: Implementarea de măsuri de securizare fizică a infrastructurii critice față de posibile acte teroriste.

AP6b: Securitatea informatică a sistemelor de control a rețelelor energetice prin întărirea barierelor digitale de protecție, precum și prin cooperare internațională.

[OP7] Participarea proactivă a României la inițiativele europene și internaționale de diplomație energetică

AP7a: Participarea României la configurarea mecanismelor de solidaritate pentru asigurarea securității energetice în situații de criză a aprovizionării cu energie.

AP7b: Participarea României din stadiile incipiente de elaborare a documentelor europene cu caracter normativ și strategic, în sensul promovării intereselor naționale.

AP7c: Creșterea capacității României de a atrage finanțare europeană pentru dezvoltarea proiectelor de infrastructură strategică și a programelor de eficiență energetică.

AP7d: Demersuri diplomatice de aderare a României la Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (OCDE), și implicare în activitățile Agenției Internaționale pentru Energie.

AP7e: Aderarea României la Inițiativa pentru Transparența Industriilor Extractive (EITI).

[OP8] Adâncirea parteneriatelor strategice ale României pe dimensiunea energetică

AP8a: Atragerea investițiilor companiilor energetice de vârf în sectorul energetic românesc.

AP8b: Dezvoltarea cooperării în domeniul cercetării științifice și a transferului de *know-how*.

AP8c: Cooperare cu autoritățile statelor partenere pentru creșterea securității infrastructurii.

[OP9] Înlocuirea, la orizontul anului 2030, a capacităților de producție de energie electrică ce vor ieși din exploatare cu capacități noi, eficiente și cu emisii reduse

AP9a: Investiții în capacități noi de generare a energiei electrice, sub constrângerea realizării obiectivelor de securitate energetică, competitivitate a piețelor și decarbonare a sectorului energetic.

AP9b: Asigurarea unui cadru de neutralitate tehnologică pentru dezvoltarea mixului energetic național.

AP9c: Asigurarea mecanismelor de finanțare pentru investițiile în noi capacități de producere a energiei electrice fără emisii de GES, în condiții de eficiență economică.

AP9d: Schemele de susținere pentru sursele neregenerabile de energie trebuie să fie eficiente economic, cu caracter tranzitoriu și construite în jurul imperativelor de siguranță în funcționare a SEN.

[OP10] Creșterea eficienței energetice pe întreg lanțul valoric al sectorului energetic

AP10a: Valorificarea potențialului de eficiență energetică în sectorul clădirilor, prin programe de izolare termică în sectorul public, al blocurilor de locuințe și al comunităților afectate de sărăcie energetică.

AP10b: Abordare integrată a sectorului de încălzire și răcire centralizată a clădirilor, cu coordonarea proiectelor de investiții pe lanțul valoric – producție, transport și consum eficient al agentului termic/de răcire.

AP10c: Dezvoltarea rețelelor inteligente și adoptarea contorizării inteligente pentru fiecare consumator.

AP10d: Combaterea furturilor de energie și implementarea treptată, în condiții de eficiență economică, de măsuri de diminuare a pierderilor tehnice de rețea.

AP10e: Desfășurarea de către stat a unor campanii de informare publică privind eficiența energetică, cu o dimensiune dedicată energiei rurale.

[OP11] Creșterea concurenței pe piețele interne de energie

AP11a: Dezvoltarea pieței interne a gazului natural, prin creșterea volumelor tranzacționate și a lichidității, și cuplarea ulterioară a acesteia la piața europeană a gazului natural.

AP11b: Dezvoltarea pieței energiei electrice prin eliminarea restricțiilor în utilizarea unor instrumente de tranzacționare folosite pe piețele europene și diversificarea tipurilor de contracte utilizate.

AP11c: Integrarea piețelor de energie românești în piața unică europeană a energiei, pentru a crește rolul regional al platformelor bursiere românești în tranzacționarea produselor energetice.

AP11d: Diminuarea gradului de concentrare pe piețele energetice.

[OP12] Liberalizarea piețelor de energie și integrarea lor regională, astfel încât consumatorul de energie să beneficieze de cel mai bun preț al energiei

AP12a: Eliminarea graduală a prețurilor reglementate ale energiei la consumatorii finali, concomitent cu protecția eficientă și bine ținută a consumatorilor vulnerabili prin ajutoare sociale adecvate.

AP12b: Creșterea gradului de transparență și de lichiditate a piețelor de energie și reducerea gradului de concentrare pe piețele centralizate.

[OP13] Eficientizarea activității economice a companiilor energetice controlate de stat

AP13a: Managementul companiilor energetice cu capital de stat în sensul creșterii competitivității și a valorii lor pe termen mediu și lung, fără condiționări de ordin politic.

AP13b: Eliminarea pierderilor în companiile energetice cu capital de stat.

AP13c: Optimizarea economică a portofoliilor de active și de proiecte de investiții ale companiilor energetice de stat, prin căutarea de noi oportunități, prioritizare și renunțare la proiectele nefezabile.

[OP14] Politici economice și fiscale de stimulare a investițiilor în dezvoltarea industriei producătoare de echipamente pentru SRE, eficiență energetică și electromobilitate

AP14a: Susținerea cercetării științifice și a investițiilor în producția de echipamente și componente pentru tranziția energetică – tehnologiile SRE, de eficiență energetică și ale electromobilității.

AP14b: Susținerea cercetării științifice și a investițiilor în producția de echipamente și componente pentru tranziția energetică – tehnologiile SRE, de eficiență energetică și ale electromobilității.

AP14c: Atragerea investițiilor în capacități de producție ale industriei tranziției energetice (echipamente, componente și materiale)

AP14d: Dezvoltarea pieței de combustibili alternativi în transporturi și a infrastructurii de stații de alimentare cu energie electrică, gaz natural, biogaz și hidrogen

[OP15] Reducerea emisiilor de GES și noxe în sectorul energetic

AP15a: Activitățile curente și proiectele companiilor din sectorul energetic trebuie să respecte legislația de mediu și să aplice cele mai bune practici internaționale de protecție a mediului.

AP15b: Reducerea în continuare a emisiilor de poluanți în aer, apă și sol, aferente sectorului energetic, gestionarea în siguranță a deșeurilor și restaurarea siturilor contaminate.

AP15c: Susținerea cercetării științifice pentru decarbonarea sectorului energetic. Cooperare internațională pentru realizarea unui proiect pilot de captare și stocare a CO₂ (CSC).

[OP16] Dezvoltarea sustenabilă a sectorului energetic național, cu protecția calității aerului, a apei, a solului și a biodiversității

AP16a: Aplicarea de sancțiuni suficient de severe pentru a asigura respectarea legislației și a reglementărilor privind protecția mediului înconjurător și a biodiversității.

AP16b: Organizarea de programe de informare și dezbateri publice privind marile proiecte din energie, cu luarea în considerare a intereselor comunităților locale și a interesului național pe termen lung.

[OP17] Participarea echitabilă la efortul colectiv al statelor membre UE de atingere a țintelor de eficiență energetică, de SRE și de reducere a emisiilor GES

AP17a: Îndeplinirea țintelor asumate de România pentru anul 2020.

AP17b: Participarea echitabilă la realizarea țintelor colective ale statelor membre UE pentru 2030, sub imperativele garantării securității energetice și ale competitivității piețelor de energie.

AP17c: Participarea echitabilă la realizarea obiectivului european de reducere a emisiilor de GES cu 80% față de anul 1990 în anul 2050, respectiv de limitare a schimbărilor climatice la 1,5-2°C.

[OP18] Separarea funcției statului de proprietar și acționar de cea de arbitru al pieței energetice

AP18a: Separarea instituțională a activității statului ca legiuitor, reglementator și elaborator de politici, pe de o parte, de cea de deținător și administrator de active, pe de altă parte.

[OP19] Transparentizarea actului administrativ, simplificarea birocrăției în sectorul energetic și întărirea capacității administrative a statului în sectorul energetic

AP19a: Reducerea birocrăției prin transparentizare, digitalizare și introducerea „ghișeului unic”.

AP19b: Introducerea celor mai bune practici privind transparența și responsabilitatea în interacțiunea dintre consumator și sistemul administrativ.

AP19c: Dezvoltarea de mecanisme instituționale, precum avertizorii de integritate; publicarea de rapoarte periodice asupra achizițiilor publice realizate și a tuturor sponsorizărilor acordate.

AP19d: Eliminarea conflictelor de interese în instituții publice și companii energetice cu capital de stat.

AP19e: Transparență, fundamentare și consultare publică de substanță în procesul de elaborare a legislației în domeniul energiei.

AP19f: Întărirea capacității autorităților din domeniul energiei de a realiza analize de impact pentru propunerile legislative și de reglementare, precum și pentru proiectele majore de investiții.

AP19g: Informarea publică a consumatorilor de energie cu privire la drepturile și responsabilitățile lor, precum și cu privire la opțiunile de a-și optimiza raportul calitate-preț în consumul de energie.

[OP20] Susținerea educației și promovarea cercetării științifice

AP20a: Dezvoltarea învățământului superior în domeniul energiei și armonizarea sa cu nevoile sectorului energetic. Parteneriate cu industria energetică pentru educație și formare profesională.

AP20b: Susținerea învățământului mediu profesional în domeniul energiei.

AP20c: Susținerea activității de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și inovare în domeniul energiei; dezvoltarea de parteneriate public-private cu industria energetică, urmând cele mai bune practici.

AP20d: Dezvoltarea capacității de atragere și utilizare a surselor de finanțare pentru cercetare științifică, prin participarea în consorții internaționale, precum și la programe și proiecte europene și internaționale.

AP20e: Programe de formare continuă pentru specialiștii din administrație ai sectorului energetic.

AP20f: Dezvoltarea tehnologică și realizarea în România, prin parteneriat european, a unei instalații demonstrative pentru tehnologia reactorilor rapizi răciți cu plumb.

[OP21] Îmbunătățirea guvernancei corporative a companiilor cu capital de stat

AP21a: Implementarea normelor privind guvernancea corporativă a companiilor cu capital de stat și introducerea unor mecanisme de monitorizare a performanței manageriale a acestor companii.

AP21b: Asigurarea profesionalismului și transparenței procesului de selecție a echipei de management, cu o publicare detaliată a criteriilor de selecție și a rezultatelor intermediare și finale.

AP21c: Creșterea transparenței prin publicarea de rapoarte trimestriale și anuale la un nivel comparabil de detaliu cu cel al companiilor listate la bursă.

[OP22] Îmbunătățirea cadrului instituțional sectorul energetic

AP22a: Reformarea ANRM în sensul conferirii unui grad ridicat de autonomie instituțională și bugetară, precum și în sensul creșterii capacității sale administrative.

AP22b: Realizarea unei mai bune alocări a competențelor între autoritățile de reglementare.

[OP23] Cadru legislativ și de reglementare transparent, coerent, echitabil și stabil, care să stimuleze investițiile la un cost competitiv al capitalului.

AP23a: Instituirea reglementărilor în sectorul energetic pe baza unor studii adecvate de necesitate și impact, care pot include componente de modelare.

AP23b: Raportarea la cele mai bune practici de reglementare, pentru identificarea unor soluții flexibile și ușor de administrat.

AP23c: Un mediu politic și instituțional stabil, cu efectul atragerii investițiilor și, implicit, al diminuării riscului de țară și a costului capitalului pentru investițiile în România.

[OP24] Creșterea accesului populației la energie electrică și gaz natural

AP24a: Îmbunătățirea accesului la surse alternative de energie, prin dezvoltarea rețelelor de distribuție.

AP24b: Dezvoltarea, prin diverse surse de finanțare, de micro-rețelele și de sisteme de generare distribuită a energiei electrice, cu prioritate pentru gospodăriile fără acces la energie electrică.

AP24c: Desfășurarea unui program public de sprijinire a achiziției de instalații de ardere pe bază de biomasă noi, eficiente și ecologice, pentru grupurile sociale eligibile, cu precădere din mediul rural.

[OP25] Reducerea gradului de sărăcie energetică și protecția consumatorului vulnerabil

AP25a: Realizarea de programe publice de izolare termică a imobilelor pentru comunitățile afectate de sărăcie energetică, în scopul reducerii pierderilor de energie și al scăderii cheltuielilor cu încălzirea.

AP25b: Protecția consumatorului vulnerabil prin ajutoare sociale adecvate, precum ajutoarele pentru încălzire și tariful social al energiei electrice, respectiv prin obligații de serviciu public.

AP25c: Informarea consumatorilor vulnerabili cu privire la măsurile de eficientizare a consumului de energie, precum și cu privire la modalitățile de prevenție a întreruperii furnizării de energie.

Tabel 4 – Eșalonarea în timp a acțiunilor prioritare

	Scurt (2016-2020)	Mediu (2021-2025)	Lung (2026-2030)
AP1a			✓
AP1b		✓	
AP1c		✓	
AP1d		✓	
AP2a	✓		
AP2b	✓		
AP2c		✓	
AP2d		✓	
AP3a	✓		
AP3b	✓		
AP3c	✓		
AP4a	✓		
AP4b			✓
AP4c			✓
AP5a		✓	
AP5b		✓	
AP5c			✓
AP6a	✓		
AP6b	✓		
AP7a	✓		
AP7b	✓		
AP7c	✓		
AP7d	✓		
AP7e	✓		
AP8a	✓		
AP8b	✓		
AP8c	✓		
AP9a		✓	
AP9b		✓	
AP9c		✓	
AP9d		✓	
AP10a		✓	
AP10b		✓	
AP10c		✓	
AP10d		✓	
AP10e	✓		
AP11a		✓	
AP11b		✓	
AP11c		✓	
AP11d		✓	
AP12a	✓		
AP12b	✓		

	Scurt (2016-2020)	Mediu (2021-2025)	Lung (2026-2030)
AP13a	✓		
AP13b	✓		
AP13c	✓		
AP14a		✓	
AP14b		✓	
AP14c		✓	
AP14d		✓	
AP15a	✓		
AP15b		✓	
AP15c		✓	
AP16a	✓		
AP16b	✓		
AP17a	✓		
AP17b		✓	
AP17c			✓
AP18a	✓		
AP19a	✓		
AP19b	✓		
AP19c	✓		
AP19d	✓		
AP19e	✓		
AP19f		✓	
AP19g	✓		
AP20a	✓		
AP20b	✓		
AP20c	✓		
AP20d	✓		
AP20e	✓		
AP20f		✓	
AP21a	✓		
AP21b	✓		
AP21c	✓		
AP22a	✓		
AP22b	✓		
AP23a	✓		
AP23b	✓		
AP23c		✓	
AP24a		✓	
AP24b		✓	
AP24c		✓	
AP25a	✓		
AP25b	✓		
AP25c	✓		

V. EVOLUȚIA SECTOARELOR ENERGETICE NAȚIONALE PÂNĂ ÎN ANUL 2030

Tendențele de dezvoltare a sectorului energetic din România până în anul 2030, prezentate în acest capitol, au fost relevate printr-un amplu demers de diagnoză, întreprins de Ministerul Energiei (ME) pe parcursul anului 2016, urmat de modelarea cantitativă de detaliu a subsectoarelor relevante, prin intermediul suitei de modele macroeconomice PRIMES/GEM-E3, utilizată inclusiv de CE în definirea politicilor energetice și de mediu. CE a publicat rezultate actualizate ale Scenariului de Referință PRIMES pentru fiecare stat membru al UE în iulie 2016, iar rezultatele analizelor de impact ale celor mai relevante senzitivități au fost publicate în luna noiembrie, ca parte a pachetului „Energie Curată pentru Toți”.

Modelarea cantitativă a constat în rularea a trei scenarii principale (Scenariul de Referință, Scenariul Politici 2030 și Scenariul Politici 2030 Maximal), în câte trei subscenarii de preț al combustibililor – preț scăzut, mediu și ridicat. Scenariul de Referință aferent modelării realizate pentru ME prezintă diferențe notabile față de cel realizat pentru CE. Toate datele de intrare au fost actualizate conform celor mai recente statistici și raportări ale companiilor din subordinea ME.

Suplimentar față de cele nouă scenarii și subscenarii de preț, au fost rulate numeroase *senzitivități*, prin modificarea unui număr redus de parametri ai modelării (date de intrare), pentru a înțelege impactul acestor modificări asupra sectorului energetic (date de ieșire). Pe baza rezultatelor modelării a fost definit un așa-numit Scenariu Optim (POPT). Rezultatele sunt prezentate, în continuare, pentru Scenariul Optim, pentru perioada 2015-2030. Perspectivele de dezvoltare pentru intervalul 2030-2050 sunt prezentate în capitolul VI.

Prezentarea metodologică de detaliu a procesului de modelare cantitativă este parte a „Raportului consolidat al modelării cantitative”, care însoțește ca anexă documentul Strategiei, asemenea celorlalte două rapoarte publicate pe parcursul anului 2016 de ME: „Analiza stadiului actual și a angajamentelor naționale și internaționale”, respectiv „Raportul consolidat al consultării calitative”.

Strategia oferă o viziune de dezvoltare pentru sectorul energetic național și stabilește obiectivele strategice. De asemenea, identifică acțiuni

prioritare care trebuie să fie luate de statul român pentru a direcționa sectorul energetic către îndeplinirea viziunii de dezvoltare. Statul român se va implica, în mod nemijlocit, în dezvoltarea și implementarea planurilor de acțiune și a direcțiilor strategice ce decurg din Strategie, atât în domeniul resurselor primare, cât și în cel al capacităților de producere a energiei electrice și termice, respectiv cel al rețelelor de transport de energie.

Realizarea condițiilor Scenariului Optim depinde atât de factori interni, ce pot fi controlați de statul român (politici publice și fiscale, reglementări, investiții etc.), cât și de factori externi (prețul resurselor energetice, evoluția tehnologică, evoluții geopolitice regionale și mondiale, politicile de atenuare a schimbărilor climatice etc).

Rezultatele demersului de modelare cantitativă trebuie interpretate cu prudență, fiind proiecții a căror valoare rezultă mai degrabă din comparația între scenarii decât din rezultatele modelării pentru un scenariu anume. Din acest motiv, Scenariu Optim a fost definit și este prezentat în comparație cu rezultatele altor scenarii. Rezultatele trebuie interpretate ca o estimare a unui viitor probabil, nu ca prezentare deterministă a unui viitor prestabilit prin prezenta Strategie.

Strategia urmează principiile neutralității tehnologice și al eficienței economice, conferind consumatorului de energie rolul central. Sunt identificate posibile căi alternative de evoluție, prin care pot fi realizate obiectivele strategice, fiecare cu avantajele și dezavantajele sale. Rezultatele modelării cantitative sunt reprezentări ale sistemului energetic în ansamblu și nu au rolul de a determina viabilitatea unor proiecte specifice de investiții, cu toate că unele proiecte de mare impact au fost analizate în detaliu.

Astfel, deși direcțiile strategice de dezvoltare ale sectorului energetic au rolul de a ghida investițiile, deciziile finale de investiții ale companiilor vor fi luate de către investitori – inclusiv de statul român, în rolul de deținător de active și investitor – în urma unui demers particularizat de analiză a viabilității fiecărui proiect în parte. ME și consultantul care a realizat modelarea cantitativă nu își asumă responsabilitatea pentru modul în care tendințele prezentate în acest document sunt transpuse în eventuale decizii de investiții.

V.1. Consumul de energie

V.1.1. Cererea de energie pe sectoare de activitate

Consumul brut de energie al României a scăzut semnificativ după 1990, ajungând în 2015 la 377 TWh (1 TWh = 0,086 mil tep), echivalentul a circa 19 MWh *per capita*, iar consumul final de energie a fost 254 TWh. Diferența de 123 TWh rezultă din:

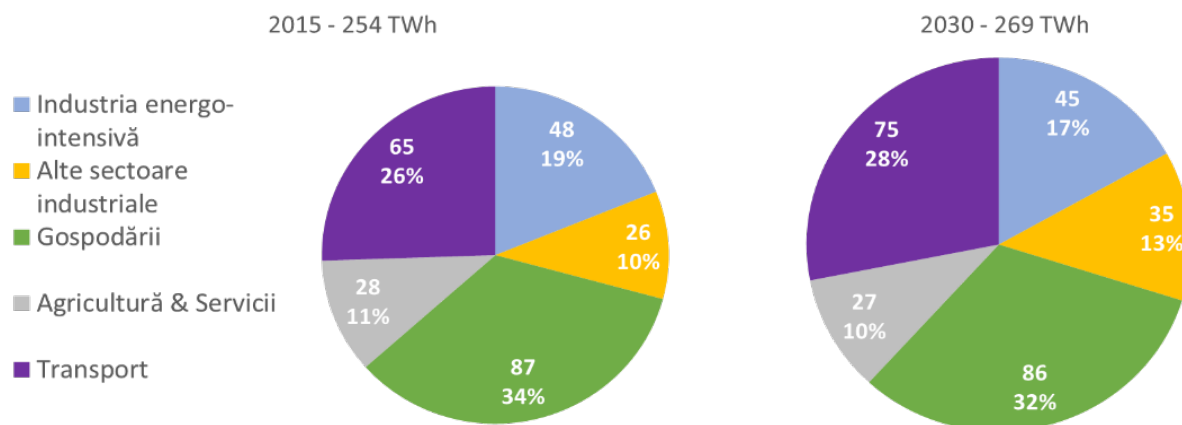
- 66 TWh pierderi inerente ale procesului de transformare în centrale termoelectrice, în unitățile nucleare și în centrale termice (pentru alimentare centralizată);
- 28 TWh consum al sectorului energetic – consum propriu tehnologic al termocentralelor, al rafinăriilor și al industriei extractive (producția de țiței, gaz natural și cărbune);
- 17 TWh consum al resurselor energetice ca materie primă (industria petrochimică);

- 12 TWh pierderi în rețelele de distribuție ale energiei electrice, gazelor și energiei termice.

Rezultatele modelării estimează consumul brut de energie în 2030 la 394 TWh (creștere cu 4%), iar cererea de energie finală la 269 TWh (creștere cu 6%). Consumul resurselor energetice ca materie primă urmează să crească cu 35% (6 TWh), în timp ce consumul și pierderile aferente sectorului energetic vor scădea cu 4 TWh.

Structura sectorială a cererii de energie finală în 2015 și 2030 este prezentată în Figura 7. Se remarcă o ușoară scădere a consumului rezidențial ca efect al creșterii eficienței energetice, precum și creșterea cererii în transporturi și în industria producătoare de componente și echipamente.

Figura 7 – Cererea de energie finală pe sectoare de activitate în 2015 și 2030

Sursa: PRIMES

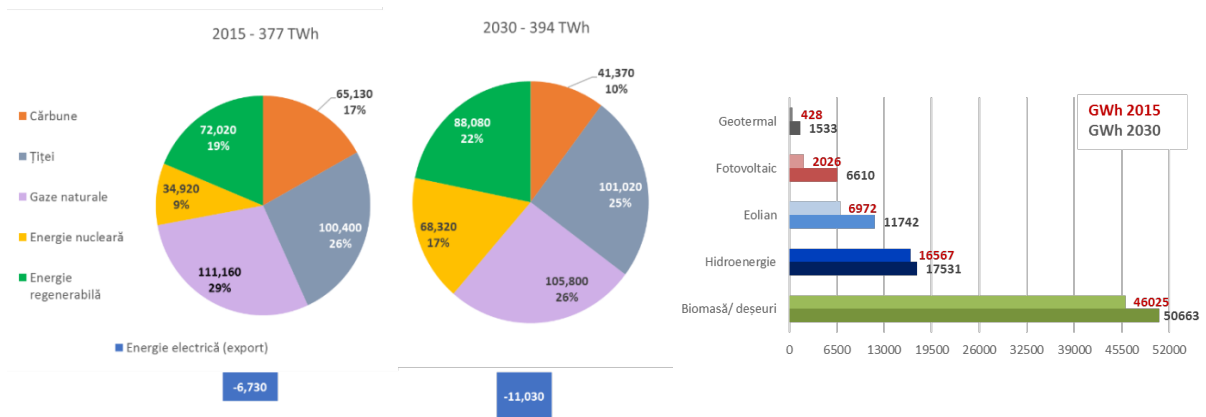
V.1.2. Mixul energiei primare

România are un mix energetic echilibrat și diversificat. Gazul natural, principala resursă de energie în România, a avut în 2015 o pondere de 29% (111 TWh) în mixul energiei primare, fiind urmat de țiței, cu o pondere de 27% (101 TWh). Au fost consumați 65 TWh proveniți din cărbune (dintre care 55 TWh lignit) și 46 TWh sub formă de biomasă. Energiei nucleare îi corespund 35 TWh în mixul de energie primară, iar 26 TWh provin din SRE pentru producția de energie electrică (hidroenergie, eolian și fotovoltaic). Diferența între consumul brut de energie și mixul energiei primare

(Figura 8) este dată de exportul net de energie electrică, ce nu poate fi alocat pe tipuri de resurse.

Pentru anul 2030, Scenariul Optim arată o scădere a gazului natural la 106 TWh (27%), menținerea consumului de țiței (26%) și reducerea contribuției cărbunelui. În schimb, se dublează contribuția energiei nucleare și crește cea a energiei provenite din biomasă (inclusiv biogaz) la 51 TWh. SRE în producția de energie electrică cresc la 37 TWh.

Figura 8 – Structura mixului energiei primare în 2015 și 2030

Sursa: PRIMES

V.1.3. Consumul de energie finală

Analiza consumului de energie finală în 2015 (în total 254 TWh) pe tipuri de consum energetic aduce în prim plan necesarul de încălzire și răcire,

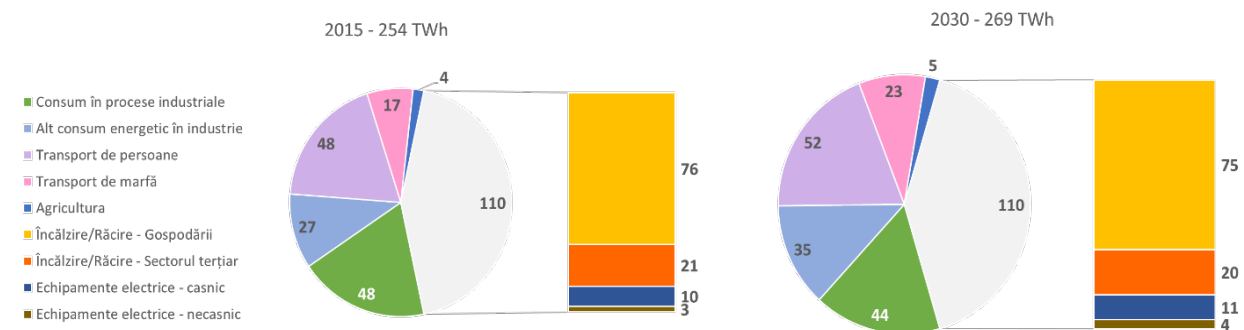
Figura 9). Urmează, în ordine descrescătoare, consumul în procesele industriale (48 TWh) și în transportul de persoane (48 TWh). Restul consumului energetic industrial este de 27 TWh de energie finală, iar transportul de marfă consumă echivalentul a 17 TWh.

Echipamentele electronice și electrocasnice utilizate de gospodării și în servicii consumă 13

estimat la 97 TWh (39%) – din care 76 TWh în gospodării și 21 TWh în sectorul serviciilor (

TWh (din care 10 TWh consum casnic). În fine, consumul specific sectorului agricol este de 4 TWh. Pentru 2030, rezultatele modelării arată o creștere mai importantă doar pentru consumul energetic în industria producătoare de mașini, utilaje și echipamente, respectiv în transportul de marfă. Consumul pentru încălzire urmează să scadă ușor, prin creșterea eficienței energetice.

Figura 9 – Consumul de energie finală după destinația energetică

Sursa: PRIMES

V.2. Resurse energetice primare: producție internă și importuri

V.2.1. Țiței

Prețul scăzut al petrolului pe piața internațională a redus drastic, în ultimii doi ani, investițiile în explorare și dezvoltare de noi zăcăminte, iar efectul este resimțit din plin și în România. Deși este probabilă redresarea treptată a prețului petrolului și, implicit, revenirea parțială a investițiilor în sector, producția de țiței din România se află pe o pantă descendentă, cu un nivel de înlocuire a rezervelor subunitar, din cauza gradului ridicat de depletare al zăcămintelor. Creșterea gradului de recuperare este posibilă, însă

investițiile sunt substanțiale și necesită un cadru de reglementare specific. Doar descoperirea unor noi zăcăminte poate susține nivelul curent de activitate în sectorul petrolier.

Rezultatele modelării arată o înjumătățire a producției interne de țiței, la aproximativ 2 mil t în 2030. Creșterea dependenței de importuri nu poate fi evitată pe termen mediu și lung decât prin încurajarea activității de explorare și producție, respectiv prin creșterea eficienței în consumul de carburanți petrolieri.

V.2.2. Gaz natural

Producția de gaz natural s-a stabilizat în ultimii ani, ca urmare a investițiilor în prelungirea duratei de viață a zăcămintelor existente și a dezvoltării unora noi. În 2015, producția s-a situat la un nivel apropiat de cel al cererii.

Rezultatele modelării prezintă evoluții diferite pentru curba de producție a gazului natural, în diferite scenarii de preț. Producția anuală este de așteptat să scadă ușor, până la o medie de 9-10 mld m³ pentru perioada 2016-2030, în Scenariul Optim. Producția *onshore* este de așteptat să scadă în toate scenariile, menținerea unui grad redus de dependență față de importuri fiind condiționată de dezvoltarea rezervelor recent descoperite în Marea Neagră. Resursele suplimentare de gaz natural din

zăcămintele *offshore* sunt prevăzute în mixul energetic al României în toate scenariile, cu excepția celui improbabil de menținere îndelungată a prețurilor joase, ce nu justifică o continuare a investiției.

Momentul în care va începe producția gazului din noile zăcăminte are un grad ridicat de incertitudine. Astfel, în scenariul ce presupune o revenire rapidă a prețului la nivel ridicat, producția din Marea Neagră ar urma să ajungă la vârf în jurul anului 2025. Persistența prețurilor medii-scăzute ar putea amâna dezvoltarea zăcămintelor. Modelarea estimează dezvoltarea zăcămintelor și atingerea maximului producției cel târziu în 2030.

V.2.3. Cărbune

Producția de lignit și huiă în România depinde direct de cererea națională de materie primă în sectorul de producere a energiei electrice, ce acoperă aproape în întregime consumul de lignit și huiă. Rolul cărbunelui în mixul de energie electrică va depinde de competitivitatea prețului materiei prime. Pentru huila consumată în cadrul CEH, planul de restructurare a companiei aprobat de ME

prevede menținerea producției la minele Vulcan și Livezeni. Producția în cadrul Societății Naționale de Închideri Mine Valea Jiului va fi menținută până în 2018. Referitor la CEO, planul de restructurare prevede închiderea unor cariere, cu menținerea producției la nivelul necesar acoperirii cererii, inclusiv prin deschiderea de noi fronturi de lucru.

V.2.4. Biomasă și deșeurile cu destinație energetică

Biomasa este și va rămâne principalul tip de SRE din România. Principala formă a biomasei cu destinație energetică produsă în România este lemnul de foc (95%), fiind un important generator de GES. Datele cu privire la producția de biomasă solidă prezintă un grad mare de incertitudine (circa

20%) față de estimarea centrală de 42 TWh în 2015, incertitudine reflectată și în consumul pentru încălzire și în balanțele energetice ale României.

Consumul de lemn de foc utilizat în gospodăria este estimat la 36 TWh, restul fiind preponderent biomasă utilizată în producția de energie termică,

respectiv a celei termice și electrice în cogenerare. Rezultatele modelării arată o scădere cu circa 20% a consumului de lemn de foc până în 2030, ceea ce va conduce la scăderea ușoară a producției, la 39 TWh.

Producția de biocarburanți și cea de biogaz au potențial ridicat. În 2015, producția a fost de 1500 GWh pentru biocarburanți și 450 GWh pentru biogaz. Pentru 2030, rezultatele modelării indică o creștere la 4100 GWh a biocarburanților, necesară pentru atingerea țintei naționale pentru 2020 de

V.2.5. Importuri nete de resurse energetice

România este exportator net de energie electrică și produse petroliere, dar importă cam 70% din consumul de țiței, o parte a gazului natural și mici cantități de ulei și minereu de uraniu. Ținând cont de exporturile de produse petroliere, gradul de dependență de importuri de țiței pentru acoperirea consumului intern este de circa 50%.

În 2015, importul net a reprezentat 16% din consumul de energie primară, al treilea cel mai scăzut nivel între statele membre UE28. Dezvoltarea concomitentă a resurselor de gaz natural din Marea Neagră și a proiectului unităților 3 și 4 de la Cernavodă ar putea pune România în ipostaza de exportator net de gaz. Din datele actuale, producția din zăcămintele *offshore* descoperite până în prezent în Marea Neagră va fi concentrată pe parcursul a circa 10 ani, iar

10% pondere SRE în sectorul transporturi. Creșterea este de șapte ori mai rapidă pentru biogaz, până la o producție de 3500 GWh în 2030, pe fondul dezvoltării sectorului agricol și, în mai mică măsură, al modernizării stațiilor de tratare a apelor uzate.

Producția de energie pe bază de deșeuri poate crește în România, însă accentul trebuie să cadă pe colectarea selectivă, reciclarea și recircularea materiilor prime, mai degrabă decât pe incinerare.

dublarea producției de energie nucleară va înlocui în special cărbunele și, într-o anumită măsură, gazul natural în mixul energiei electrice. În situația în care nu se construiește nici un nou reactor nuclear, ponderea mărită a gazului natural în mixul energiei electrice poate genera o situație de dependență relativ ridicată de importuri, dar și neatingerea țintei de limitare a emisiilor de GES.

Pe termen lung, epuizarea zăcămintelor de hidrocarburi face probabilă o creștere ușoară a importurilor, dar ponderea lor nu va depăși, probabil, 25% din consumul intern în 2030 – aproape în întregime țiței.

În prezent, România este importatoare de combustibil nuclear și va rămâne, probabil, dependentă pe termen lung de piața internațională de uraniu.

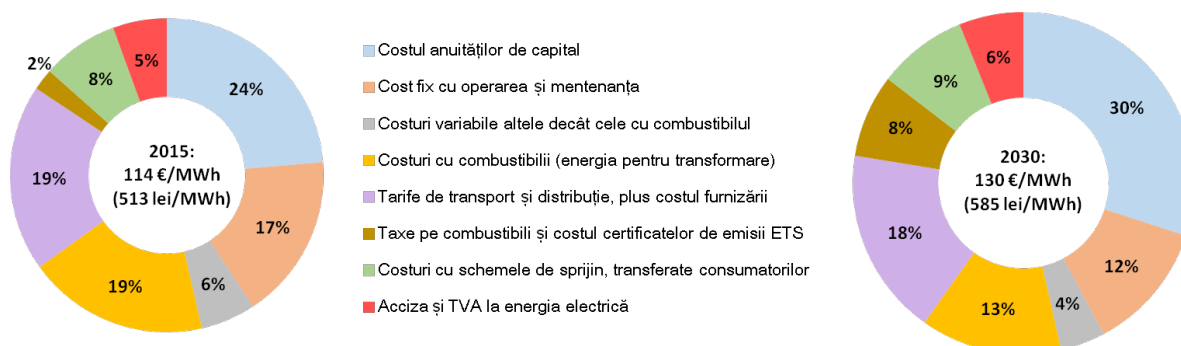
V.3. Energie electrică

V.3.1. Prețul energiei electrice

Potrivit proiecției PRIMES din cadrul Scenariului de Referință realizat pentru CE (iulie 2016), prețul angro este estimat să crească de la nivelul scăzut din prezent, de aproximativ 30 €/MWh, la un nivel mediu cuprins între 65 și 85 €/MWh pentru perioada 2030-2050. Factorii determinanți pentru evoluția prețului sunt costurile (1) al capitalului pentru investiții în tehnologiile de producție a

energiei electrice, (2) cu combustibilii, (3) de modernizare și rețehnologizare a infrastructurii de transport și distribuție și (4) cu certificatele ETS de emisii de GES. În prezent, producătorii de energie electrică nu sunt profitabili (cost mediu total de 114 €/MWh raportat la un preț mediu final de 94 €/MWh), situație ce nu poate persista pe termen lung (Figura 10).

Figura 10 – Estimare a componentelor de cost total al energiei electrice în 2015 și 2030

Sursa: Ministerul Energiei, pe baza datelor PRIMES

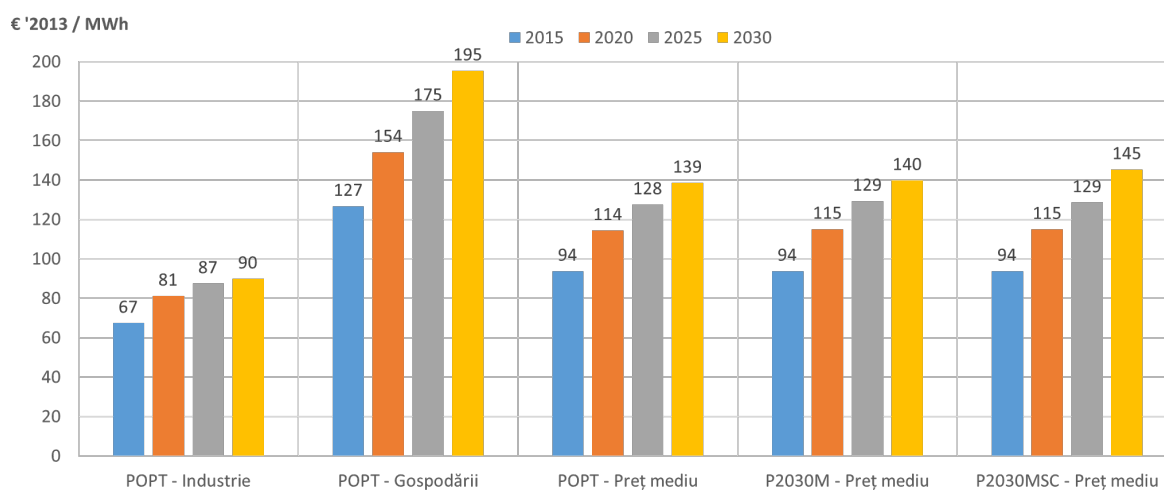
Proiecția centrală a modelării, pe baza estimărilor celor trei factori de cost pentru fiecare tehnologie și a mixului optim de energie electrică din punct de vedere al eficienței economice, estimează un preț mediu angro al energiei electrice de aproximativ 80 €/MWh pentru 2030-2050, apropiat de nivelul maxim al intervalului probabil de variație. Dacă oricare dintre factorii de cost vor fi mai mici decât în proiecția centrală, prețul mediu va fi mai scăzut.

Pentru proiectele de investiții în noi capacități de producție a energiei electrice, acest interval de preț este referința pentru evaluarea veniturilor viitoare probabile. Proiectele cu un cost mai ridicat, precum cele pe bază de SRE sau energie nucleară, vor avea nevoie în continuare de scheme de sprijin, până când costul „uniformizat” total (*levelised cost of electricity*, LCOE) va scădea către acest interval.

În lipsa unor scheme de sprijin, pot fi dezvoltate doar proiectele ce beneficiază de condiții naturale foarte favorabile, cu efectul amânării creșterii ponderii SRE în mixul energiei electrice. Un rezultat implicit va fi creșterea emisiilor de GES și, la nivel european, un preț crescut al ETS, reflectat în prețul energiei. Acest fapt va încuraja investiții suplimentare în SRE până la atingerea țintelor de emisii.

La prețul angro al energiei electrice se adaugă tarifele de rețea, taxele și accizele, în funcție de tipul de consumator și de banda de consum. Astfel, proiecția din Scenariul Optim (POPT), față de cea din Scenariul Politici 2030 (P2030M) și din analiza de senzitivitate fără dublarea energiei nucleare, P2030MSC, arată un preț final al energiei electrice, pe categorii de consumatori prezentat în Figura 11.

Figura 11 – Prețul final al energiei electrice pe tipuri principale de consumatori (tarife și taxe incluse)

Sursa: PRIMES

După anul 2020, se remarcă o creștere a prețului energiei electrice în principal ca efect al creșterii prețului angro cu energia electrică, pentru a recupera costurile de producție – inclusiv costul anuităților de capital, ce fac posibilă înlocuirea parcului de capacități prin noi investiții. Componentele aferente tarifului de rețea și taxele sunt menținute constante, în valoare reală, pentru întreaga perioadă analizată. În perioada 2017-2020, prețul energiei electrice este de așteptat să rămâne la un nivel apropiat celui din prezent.

Creșterea pe termen lung a prețului energiei electrice are loc în ansamblul UE, România rămânând în continuare printre statele membre cu cele mai scăzute prețuri cu energia electrică, semnificativ sub media europeană. De asemenea, creșterea veniturilor va compensa creșterea prețurilor, astfel încât ponderea cheltuielilor cu energia electrică în bugetul gospodăriilor va rămâne la un nivel asemănător celui din prezent, deși consumul de energie electrică urmează să crească apreciabil.

V.3.2. Cererea de energie electrică

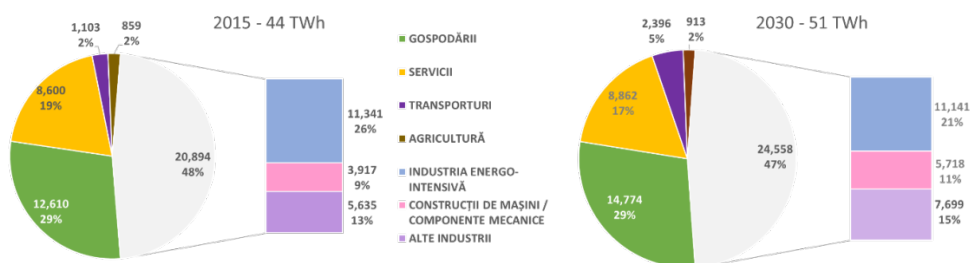
Cererea de energie electrică depinde de ritmul creșterii economice, de nivelul de trai, de evoluția sectoarelor industriale cu potențial de dezvoltare, respectiv de perspectivele utilizării energiei electrice în noi segmente de consum, precum încălzire, răcire, gătit și electromobilitate.

Scenariile presupun o creștere susținută a nivelului de trai – deci a consumului casnic – și a activității în industria prelucrătoare, dar rezultatele modelării nu indică modificări de substanță la nivel sistemic privind încălzirea electrică și electromobilitatea. Rezultatele pentru 2030 sunt influențate de stadiul incipient în care se află aceste tehnologii în România și de inerția în fața schimbării. Este

preconizată însă o creștere susținută a cererii finale de energie electrică, de la 44 TWh în 2015 la 51 TWh în 2030. Față de această proiecție, scenariile alternative arată ca probabilă o evoluție de creștere mai degrabă mai lentă a cererii.

România are, în prezent, un consum mediu orar de energie electrică de 6500 MWh, cu variații între aproximativ 4200 MWh și 9600 MWh (minim și maxim în ultimii nouă ani, pentru care sunt disponibile date detaliate). La orizontul anului 2030, proiecția indică o creștere a consumului mediu cu circa 20%, fiind de așteptat creșteri similare și pentru maxim și minim. (Figura 12).

Figura 12 – Consumul final de energie electrică pe sectoare de activitate

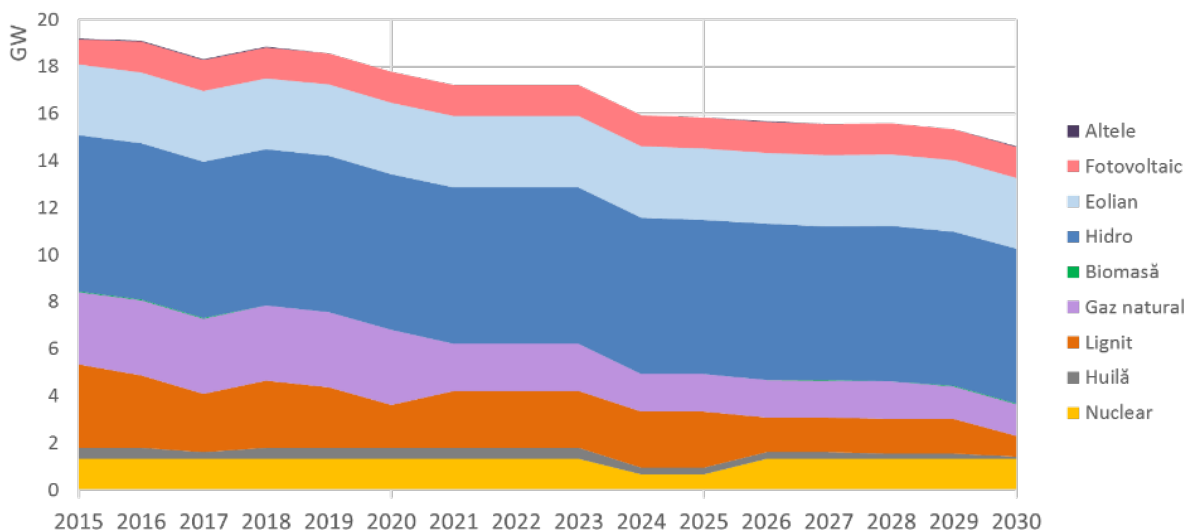
Sursa: PRIMES

V.3.3. Capacitatea instalată și producția de energie electrică

România rămâne un exportator net important de energie electrică în regiune, chiar dacă în 2016 s-a remarcat o moderare a exporturilor și o creștere ușoară a importurilor. Exportul de energie electrică nu este însă, în sine, un obiectiv strategic, astfel încât producția anuală optimă de energie electrică

ar trebui, în mod ideal, să urmeze nivelul cererii. România dispune de capacități de producție flexibile, ce pot contribui la piața regională de echilibrare – prin exporturi, atunci când prețurile sunt ridicate și importuri la prețuri scăzute.

Figura 13 – Disponibilitatea parcului de capacități existente, fără rezervă și investiții în capacități noi

Sursa: Ministerul Energiei, pe baza datelor Transelectrica, ANRE și rapoartări ale companiilor

Până în anul 2030, este de așteptat retragerea din funcțiune a circa 1800 MW pe bază de gaz natural și 2400 MW pe bază de cărbune (Figura 13). Pe măsură ce capacitățile vechi sunt retrase în rezervă sau dezafectate, sunt necesare noi capacități în locul lor. Modelul sugerează tipul de capacități care le pot înlocui pe cele retrase, în condiții de eficiență economică și cu îndeplinirea obiectivelor strategice. Toate capacitățile noi trebuie să aibă o eficiență globală ridicată, să fie flexibile și să asigure conformarea la condițiile impuse prin codul de rețea și reglementări conexe, la nivel european.

Fiecare investiție, definită generic în funcție de tipul de capacitate și nu ca proiect specific,

ENERGIA NUCLEARĂ

Energia nucleară este o opțiune strategică pentru România. Realizarea la timp și în buget a prelungirii duratei de viață a Unității 1 de la Cernavodă va mobiliza expertiza nucleară din România. În perioada re tehnologizării Unității 1, va fi necesară asigurarea energiei din surse alternative sau din import. Din acest motiv, ar putea fi justificată amânarea retragerii definitive din uz a unor capacități pe bază de gaz natural sau cărbune.

Extinderea capacităților nucleare reprezintă o decizie strategică. Una sau două noi unități vor utiliza în bună măsură infrastructură existentă și vor valorifica rezervele însemnate de apă grea produse în România. În plus, va fi asigurată continuitatea și dezvoltarea expertizei românești în

conduce la creșterea ofertei și la scăderea relativă a prețului energiei electrice, respectiv la creșterea marginală a cererii și a exporturilor, în comparație cu situația în care investiția nu ar avea loc. Impactul este cu atât mai mare, cu cât capacitatea adăugată în sistem este mai mare. Întrucât creșterea cererii este limitată, oferta în exces se reflectă în principal în creșterea exporturilor.

O decizie finală de investiții pentru un proiect de importanță sistemică se răsfrânge asupra locului tuturor celorlalte proiecte în mixul energetic. Astfel, se poate vorbi despre o anumită rivalitate între energia nucleară, cărbune și gaz natural în mixul energiei electrice.

sectorul nuclear, premisele reîntregirii ciclului nuclear complet în România prin îmbunătățirea fezabilității proiectului de dezvoltare și exploatare a zăcămintului de minereu de uraniu de la Tulgheș-Grințieș, precum și dezvoltarea industriei orizontale autohtone.

Fiecare unitate de la Cernavodă contribuie la o reducere a emisiilor de GES cu aproximativ 2 mil t CO₂ echivalent anual, presupunând că înlocuiește exclusiv capacități pe bază de gaz natural; respectiv, 4 mil t CO₂ echivalent, dacă ar înlocui exclusiv capacități eficiente pe bază de lignit. Pentru durata de viață inițială, până la re tehnologizare după 25 de ani de funcționare, fiecare reactor poate astfel reduce emisiile de GES

din regiune cu 50-100 mil t CO₂ echivalent, o contribuție considerabilă la țintele de decarbonare europene. Nu toate aceste reduceri ar avea însă loc în România, întrucât proiectul de la Cernavodă ar putea înlocui inclusiv capacități din statele vecine și ar contribui la reducerea de emisii de GES în întreaga regiune.

Proiectul Unităților 3 și 4 este, de departe, cel mai mare proiect potențial de investiții din România în următoarele decenii, prin urmare a fost abordat specific în modelarea cantitativă. Dacă proiectul se realizează, dat fiind factorul foarte ridicat de încărcare al reactoarelor de tip CANDU (până la 93% pentru 25 de ani), el va înlocui alte proiecte cu capacități mai mare decât cei 1400 MW instalați.

Analizând factori medii de încărcare ai capacităților în centrale termoelectrice convenționale, Unitățile 3 și 4 de la Cernavodă ar putea reduce necesarul de capacități din alte surse în regiune cu până la 3000 MW. O bună parte a acestei înlocuiri este de așteptat să aibă loc prin retragerea mai devreme din funcționare a unor grupuri vechi, ineficiente și poluante. Surplusul de capacități instalată în România conduce la exporturi nete suplimentare de energie electrică, ce înlocuiesc investiții în noi capacități, inclusiv în statele vecine.

Rezultatele modelării arată că proiectul Unităților 3 și 4 poate fi viabil doar printr-un mecanism de garantare a veniturilor, ce reduce costurile finanțării. O astfel de formă de ajutor de stat ar putea fi similară cu cea aprobată de CE pentru Marea Britanie. Având în vedere că piața nu oferă condiții de predictibilitate adecvate pentru investițiile mari, cu durate mari de implementare, ME întreprinde demersuri pentru evaluarea unui astfel de mecanism de sprijin. Realizarea proiectului în forma prevăzută în prezent depinde

GAZUL NATURAL

România dispune de o capacitate netă instalată pe bază de gaz natural de circa 3650 MW, din care 1750 cu cogenerare de energie termică și electrică. 450 MW se află în rezervă, iar alți 1150 MW se

de aprobarea mecanismului de sprijin de către CE și de aranjamentul comercial cu investitorul strategic.

Pe de o parte, dublarea producției de energie nucleară va reduce prețul energiei electrice pe piața națională și pe cea regională, și implicit veniturile producătorilor de energie. Pe de altă parte, prețul final al energiei electrice pentru consumatorii casnici și industriali ar putea să fie mai scăzut sau mai ridicat, în funcție de nivelul subvenției acordate prin intermediul mecanismului de sprijin.

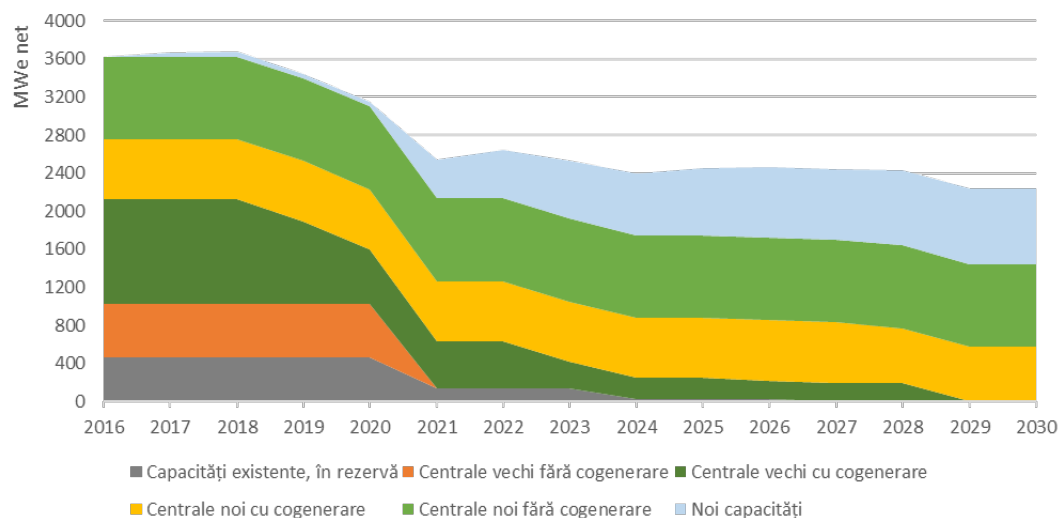
În general, disponibilitatea unei mari cantități de energie electrică produse în bandă, la un cost operațional relativ redus, este un factor de atractivitate pentru industria energo-intensivă. Prin urmare, dublarea producției de energie nucleară este de natură să crească viabilitatea producției de oțel, aluminiu etc. Pe de altă parte, trebuie evitat ca prețul energiei electrice pentru astfel de consumatori să fie suportat doar de către ceilalți consumatori. Problematika este similară cu cea a schemei de sprijin pentru SRE prin certificate verzi, în vigoare până la sfârșitul anului 2016 și care produce efecte până în anul 2031.

Proiectul extinderii capacității nucleare presupune și întărirea rețelei de transport, pentru a evacua o cantitate semnificativă de energie electrică produsă pe un perimetru restrâns și a o distribui consumatorilor din toată țara și din regiune.

Luând în calcul aceste considerente, rezultatele modelării cantitative arată oportunitatea extinderii capacităților nucleare din România. Strategia prevede, ca principală opțiune, realizarea a două reactoare noi, în condiții de eficiență economică și de respectare a condiționalităților tehnice și de mediu convenite la nivel european.

apropie de sfârșitul duratei normale de viață, urmând a fi retrași din uz în perioada 2017-2023 (Figura 14).

Figura 14 – Evoluția capacităților nete disponibile pe bază de gaz natural (cu și fără cogenerare)

Sursa: PRIMES, pe baza datelor de intrare validate de Ministerul Energiei

În locul capacităților vechi, ce vor fi retrase în rezervă sau dezafectate în viitorul apropiat, sunt necesare investiții în noi capacități, o parte fiind destinate funcționării în cogenerare în localitățile cu SACET funcțional: București, Constanța, Galați și altele. Este cuprinsă aici și înlocuirea capacităților de la Iernut. Costul investiției este relativ redus, sub 1000 €/kW putere instalată, astfel încât se poate asigura finanțarea chiar în condiții de cost ridicat al capitalului, iar turbinele sunt eficiente și flexibile, cu costuri de mentenanță relativ reduse. Decizia de investiție este relativ ușor de luat, iar perioada de implementare fizică a proiectului este scurtă din perspectiva investițiilor în noi capacități de producție a energiei electrice. Pe termen lung, viabilitatea investițiilor în centrale termoelectrice pe bază de gaz natural depinde preponderent de proiecțiile de preț pentru gazul natural.

Procesul de înlocuire a vechilor capacități pe bază de gaz natural este în plină desfășurare, România dispunând de peste 1500 MW instalați în centrale eficiente, în urma investițiilor din ultimii zece ani. Doar 400 MW putere instalată în centralele noi nu sunt cu ciclu combinat, iar 630 MW funcționează în cogenerare. Aproximativ 1050 MW din capacitățile noi pe bază de gaz natural fac parte din câteva grupuri mari de producție, însă majoritatea noilor grupuri au capacități nete instalate de cel mult 50 MW, fiind distribuite geografic și oferind în cogenerare abur pentru industrie, agent termic pentru populație și energie electrică în sistem. Aproximativ jumătate din cei 400 MW putere

instalată în capacități distribuite noi sunt deținute de companii de utilități, iar restul de către companii cu activitate industrială.

În afară de înlocuirea parțială a vechilor centrale termoelectrice pe bază de gaz natural, adaptată nevoilor actuale, România are opțiunea strategică de a miza puternic pe gazul natural pentru rolul de combustibil de tranziție către o economie sustenabilă. Impedimentul principal ține de incertitudinea cu privire la evoluția prețului gazului natural, însă majoritatea statelor europene mizează pe gaz în rolul de combustibil de tranziție. Gazul natural este recomandat de flexibilitatea centralelor ce îl utilizează și care pot echilibra cu ușurință producția intermitentă a energiei eoliene, de costul relativ redus al investiției inițiale și al cheltuielilor de mentenanță, precum și de emisiile relativ reduse de GES.

În analiza opțiunii strategice de a încuraja creșterea ponderii gazului în mixul energiei electrice din România, un element central îl reprezintă aprovizionarea cu gaz natural. Cu toate că România își acoperă aproape integral cererea internă de gaz natural din producție proprie, rezervele *onshore* existente sunt în curs de epuizare. Pentru a evita creșterea semnificativă a dependenței de importuri, chiar dacă acestea vor fi disponibile din surse și prin rute alternative, este necesară dezvoltarea zăcămintelor *offshore* descoperite în ultimii ani în Marea Neagră. Aceasta este o condiție *sine qua non* pentru a putea miza pe gazul natural în mixul energiei electrice.

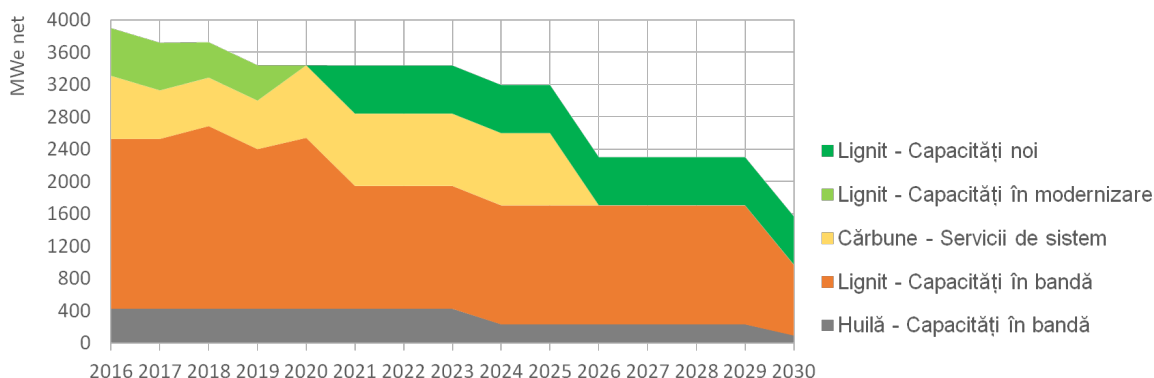

CĂRBUNELE

România deține în prezent 3300 MW de capacitate netă instalată și disponibilă (inclusiv cele rezervate pentru servicii de sistem) în centrale termoelectrice pe bază de lignit și de uilă, alte capacități fiind în curs de re tehnologizare. Grupurile pe uilă de la Deva, cu excepția grupului

3, vor fi retrase, cu perspective foarte reduse de a fi repornite (Figura 15). În plus, câteva dintre grupurile pe bază de lignit sunt, în prezent, retrase pentru investiții de re tehnologizare și prelungire a duratei de viață.

Figura 15 – Evoluția capacităților nete disponibile pe bază de cărbune

Sursa: PRIMES, pe baza datelor de intrare validate de Ministerul Energiei

Toate grupurile pe bază de lignit au fost puse în funcțiune în perioada 1970-1990, iar cele mai vechi se apropie de sfârșitul duratei de viață, fiind necesare fie investiții de re tehnologizare pentru extinderea duratelor de viață ale echipamentelor existente, fie înlocuirea lor cu grupuri noi, prin investiții mai mari. Competitivitatea cărbunelui în mixul de energie electrică depinde de: (1) randamentul fiecărui grup, destul de scăzut pentru capacitățile existente; (2) costul lignitului livrat centralei, situat la un nivel relativ ridicat la nivel european; (3) prețul certificatelor de emisii EU ETS.

Pentru a-și păstra locul în mixul energiei electrice, grupurile pe bază de lignit ale CEO trebuie să scadă cât mai mult costul lignitului. Noi capacități pe bază de lignit trebuie să aibă parametri supracritici, eficiență ridicată, flexibilitate în operare și emisii specifice de GES scăzute. Grupurile existente rămân necesare cel puțin până la finalizarea cu succes a lucrărilor de re tehnologizare a Unității 1 de la Cernavodă.

Proiecțiile de preț pentru energia electrică și pentru certificatele ETS indică păstrarea competitivității lignitului în mixul de energie electrică, la un nivel asemănător celui din prezent, cel puțin până în anul 2025. După 2025, competitivitatea lignitului este dificil de evaluat pentru grupurile vechi, depinzând inclusiv de

materializarea proiectelor noi sau de prelungirea duratei de viață pentru capacități pe bază de gaz natural sau de energie nucleară. Fără îndoială, însă, lignitul va asigura o parte semnificativă din mixul energiei electrice și în anul 2030. Și mai important va fi rolul lignitului în asigurarea adecvanței SEN în situații de stres, precum perioadele de secetă prelungită sau de ger puternic – aspecte analizate în cadrul testelor de stres.

În urma restructurării CEH, vor rămâne în funcțiune grupurile recent modernizate ale CEH în județul Hunedoara, respectiv cele ale Veolia la Iași, precum și câteva grupuri mici ale altor operatori.

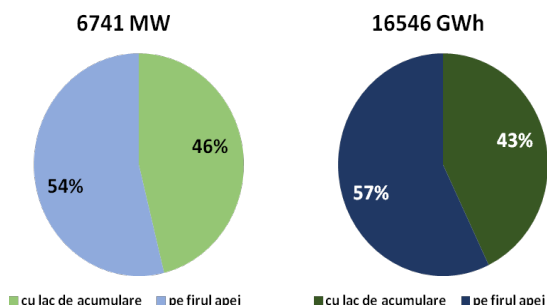
Resursele de uilă din România sunt costisitor de exploatat, ceea ce face improbabilă construirea unor grupuri noi în locul celor retrase, nefiind justificate investiții ce ar urma să folosească uilă de import. Durata de viață rămasă a grupurilor existente va depinde de măsura în care reușesc să rămână competitive în mixul energiei electrice în urma restructurărilor și să își îndeplinească obligațiile de mediu.

Pe termen lung, rolul lignitului în mixul energetic poate fi păstrat prin dezvoltarea de noi capacități, prevăzute cu tehnologie de captare, transport și stocare geologică a CO₂ (CSC), după cum este prezentat în secțiunea VI.2.4.

HIDROENERGIA

Figura 16 – Capacitatea instalată și producția netă de energie electrică, centrale hidroelectrice, 2015

Sursa: Transelectrica

Strategia preconizează o creștere ușoară a capacității hidroenergetice (Figura 16), prin finalizarea proiectelor în curs de desfășurare. Rolul esențial jucat de hidroenergie pe piața de echilibrare va trebui întărit prin realizarea la timp a lucrărilor de mentenanță și re tehnologizare.

SURSELE REGENERABILE DE ENERGIE ELECTRICĂ (SRE-E)

Similar energiei nucleare, tehnologiile ce utilizează SRE au costuri de operare și mentenanță relativ reduse, dar costuri mari cu investiția inițială. Diferența principală între energia nucleară și cea pe bază de SRE constă în profilul curbei de producție: în bază pentru energia nucleară, intermitentă și cu profil stocastic pentru energia eoliană, cea fotovoltaică și cea din microhidrocentrale.

Din cauza costului ridicat al investiției inițiale, un factor determinant pentru viabilitatea proiectelor ce valorifică SRE este accesul la finanțare cu costuri scăzute ale capitalului. Modalitatea obișnuită de a reduce costurile capitalului este de a oferi o schemă de sprijin, fie prin garantarea veniturilor (tarife la injectarea în rețea sau contracte pentru diferență), fie prin alocarea unui bonus fix sau variabil (de tipul certificatelor verzi) la livrarea în rețea, suplimentar față de venitul din vânzarea energiei.

Pentru România, modificările frecvente ale schemei de sprijin prin certificate verzi din ultimii

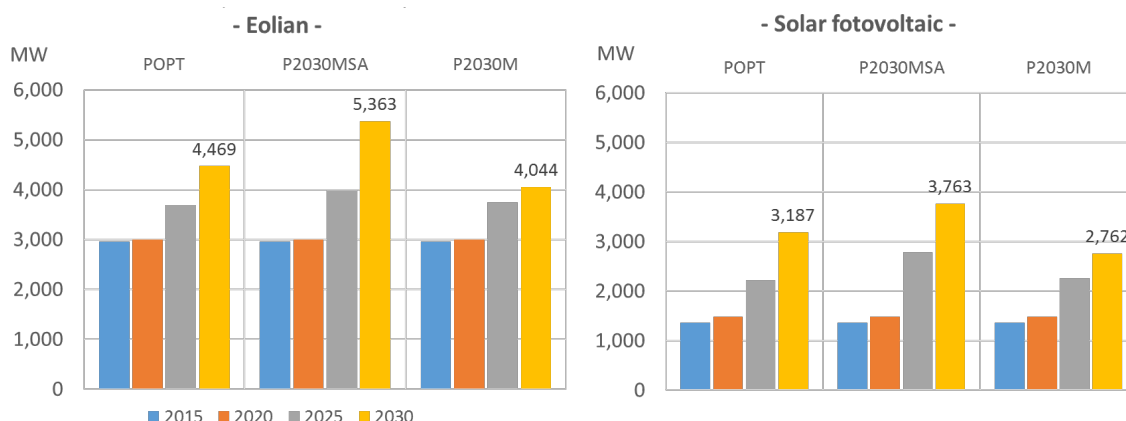
Capacitățile hidroelectrice pot asigura servicii tehnologice de sistem, cu variații ale producției instantanee de până la 4500 MW în 24 de ore. După cum este menționat în secțiunea II.4.4, Hidroelectrica dispune de un buget de investiții de peste 800 mil € până în 2020, atât în lucrări de modernizare și re tehnologizare, cât și în circa 200 MW în obiective hidroenergetice noi, în curs de finalizare.

Rezultatele modelării indică un grad scăzut de fezabilitate pentru toate investițiile în capacități de pompaj înainte de anul 2030. Capacitățile flexibile, ce pot participa la piața de echilibrare și interconexiunile sunt estimate a rămâne suficiente pentru a asigura curba de sarcină, inclusiv în situații de stres. Este însă necesar un studiu aprofundat în această privință, la nivel regional. De asemenea, este oportună realizarea unui studiu de locații pentru capacități de acumulare prin pompaj de dimensiuni mici (50-100 MW).

ani, cumulate cu riscul de țară specific unei economii emergente, situează costul capitalului pentru SRE la unul dintre cele mai ridicate niveluri din UE. Prin urmare, există riscul ca participarea echitabilă a României la îndeplinirea țintelor comune UE pentru SRE în anul 2030 să fie costisitoare.

Acest risc poate fi gestionat prin reducerea costurilor capitalului pentru SRE la nivelul mediu UE, spre exemplu prin susținerea unei scheme de garantare a investițiilor în SRE la nivel european. Este oportună adoptarea unei astfel de scheme de garantare, în paralel cu scăderea riscului de țară al României prin îmbunătățirea guvernantei sectorului energetic. Astfel, România poate deveni din nou atractivă pentru investițiile în SRE în perioada 2020-2030, fără a fi necesară o schemă de sprijin împovărătoare pentru consumatori. Scenariile Optim (POPT) și P2030MSA presupun un cost scăzut al capitalului, ce se reflectă în creșterea investițiilor în capacități SRE și a ponderii acestora în mixul energiei electrice (Figura 17).

Figura 17 – Capacitatea instalată în centrale eoliene și fotovoltaice în funcție de costul capitalului

Sursa: PRIMES

Alternativa, în care costul capitalului rămâne ridicat și descurajează instalarea de noi capacități de SRE în absența unei scheme de sprijin (P2030M), va pune România în fața unei dileme. Pe de o parte, dat fiind nivelul de trai mai scăzut al României, nu este justificată introducerea unei noi scheme de sprijin pentru SRE – cu atât mai puțin până spre anul 2030, când efectele prezentei scheme de sprijin, pe bază de certificate verzi, vor fi dispărut după 15 ani de la intrarea recentă în producție a noilor capacități SRE. Pe de altă parte, menținerea României în grupul statelor membre atractive pentru investițiile în SRE poate aduce avantajul investițiilor în industria conexasă a tranziției energetice – fabricarea de componente pentru turbine eoliene, panouri solare și fotovoltaice, autovehicule electrice, respectiv cea de materiale și echipamente pentru creșterea eficienței energetice. Astfel de investiții reprezintă un vehicul important de dezvoltare sustenabilă în deceniile următoare.

Din perspectivă europeană, există, în continuare, zone din România cu potențial ridicat de exploatare a SRE. Neutilizarea acestui potențial crește costurile atingerii țintelor comune prin direcționarea investițiilor către zone cu potențial natural mai scăzut, în state cu cost mai mic al capitalului. Din perspectiva României, investițiile în SRE pot avea loc într-un ritm ceva mai lent în perioada 2020-2030, cât timp costurile aferente sunt încă relativ ridicate; decalajul poate fi

recuperat după anul 2030, atunci când se preconizează că tehnologiile SRE vor deveni competitive fără scheme de sprijin.

Accesul în schema de sprijin actuală pe bază de certificate verzi se încheie la sfârșitul anului 2016, astfel încât sunt improbabile investiții noi în capacități eoliene, fotovoltaice, microhidrocentrale sau pe bază de biomasă, în perioada 2017-2020, cu excepția celor care primesc cofinanțare din fonduri structurale europene.

În Scenariul Optim (POPT), după 2020, România reușește să atragă investiții în noi capacități pe bază de SRE, prin reducerea costurilor capitalului, fără a fi necesare noi scheme de sprijin. Această evoluție sporește competitivitatea în atragerea de investiții în industriile conexe. În condiții de cost scăzut al capitalului și fără o schemă de sprijin, se estimează o creștere treptată a capacităților eoliene cu 1500 MW și a celor fotovoltaice cu 1400 MW în perioada 2020-2030 (Figura 17, POPT). În total, creșterea capacităților instalate pe bază de SRE între 2017 și 2030 va fi mai mică decât în perioada 2011-2016.

Este improbabilă dezvoltarea de capacități mari pe bază de biomasă sau a microhidrocentralelor până în 2030, rezerva nevalorificată a acestora urmând să fie exploatată în condiții de eficiență economică pe termen lung. Cu toate acestea, utilizarea biogazului și a deșeurilor va cunoaște o creștere importantă în capacități de cogenerare.

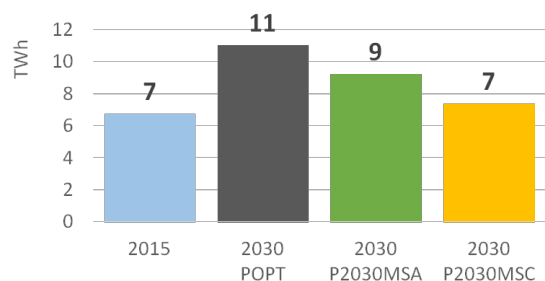
V.3.4. Importul și exportul de energie electrică

Rezultatele modelării arată că România va rămâne exportator net de energie electrică, în toate

scenariile, deși acesta nu este un obiectiv strategic. Nivelul exporturilor nete este chiar așteptat să

crească pe termen lung, întrucât energia electrică produsă în România este de așteptat să rămână competitivă în regiune pe termen lung, prin implementarea prezentei Strategii (Figura 18). Un factor semnificativ de impact asupra nivelului exporturilor nete este realizarea proiectului unităților 3 și 4 de la Cernavodă. Construcția a două noi reactoare ar mări exporturile nete de energie electrică de la aproximativ 7 la 11 TWh anual. Astfel, România va rămâne un furnizor important de energie electrică și de reziliență în regiune.

Figura 18 – Exportul net de energie electrică

Sursa: PRIMES

V.3.5. Concluzii cu privire la mixul optim al energiei electrice în anul 2030

România are obiectivul strategic de a deține un mix al energiei electrice echilibrat și diversificat. În el se regăsesc toate tipurile de surse de energie primară disponibile în România la costuri competitive. Din considerente de securitate energetică, strategia consfințește locul combustibililor tradiționali în mix – gaz natural, uraniu și cărbune (Figura 19). Tranziția energetică urmărește creșterea ponderii producției energiei electrice fără emisii de GES, adesea din surse intermitente precum energia eoliană și cea fotovoltaică. Toate SRE vor cunoaște o dezvoltare în România după anul 2020, ritmul de creștere al fiecăreia fiind determinat de evoluția costurilor relative ale tehnologiilor. În contextul creșterii producției din SRE intermitente, toate capacitățile convenționale noi trebuie să ofere servicii de sistem și să respecte condițiile de adecvanță la nivelul sistemului, în așa fel încât să fie evitate congestiile apărute la nivel de regiuni.

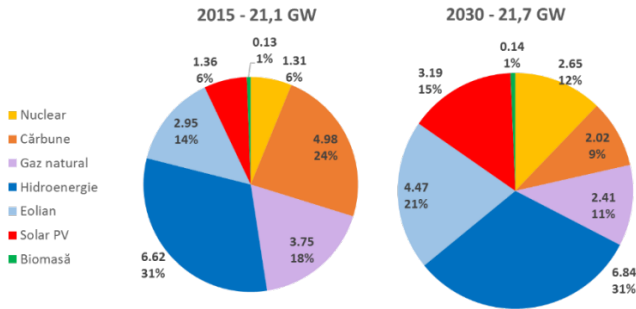
Dublarea producției de energie nucleară poate avea loc în condițiile în care este atinsă eficiența economică considerată în modelarea cantitativă, ce nu induce costuri suplimentare semnificative pentru consumatorii finali, și sunt respectate condiționalitățile tehnice și de mediu convenite la nivel european. Realizarea a două noi reactoare

nucleare ar mări marginal cererea de energie electrică și ar reduce producția din capacități pe bază de combustibili fosili și SRE cu circa 6 TWh.

Deciziile de investiții în prelungirea duratei de viață a vechilor capacități sau în noi capacități pe bază de gaz natural și cărbune devin mai dificile din momentul luării deciziei finale de investiții pentru noi capacități nucleare.

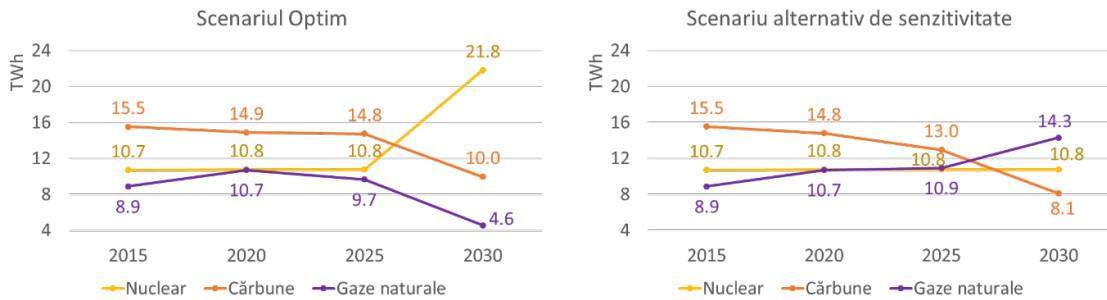
Din acest motiv, ponderea gazului natural în mixul energiei electrice este estimată a crește doar marginal în perioada 2016-2020, după care scade sub nivelul din anul 2015. Se limitează, astfel, fezabilitatea proiectelor noi pe gaz natural, în afara celor care înlocuiesc grupuri ce se retrag în perioada 2020-2023. Prin scăderea costului de producție a lignitului, respectiv prin investiția în capacități noi, poate fi asigurată competitivitatea lignitului în mixul energiei electrice, la nivelul actual, cel puțin până în anul 2025. Situația este valabilă și pentru grupurile pe huilă ale CEH. Scăderea producției în grupuri pe bază de cărbune se accentuează după 2025, pe măsură ce grupurile vechi se apropie de finalul duratei de viață.

Figura 19 – Mixul de capacitate brută instalată în 2015 și 2030 (Scenariul Optim, POPT)

Sursa: PRIMES

Figura 20 – Evoluția producției nete de energie electrică – energie nucleară, cărbune și gaz natural

Sursa: PRIMES

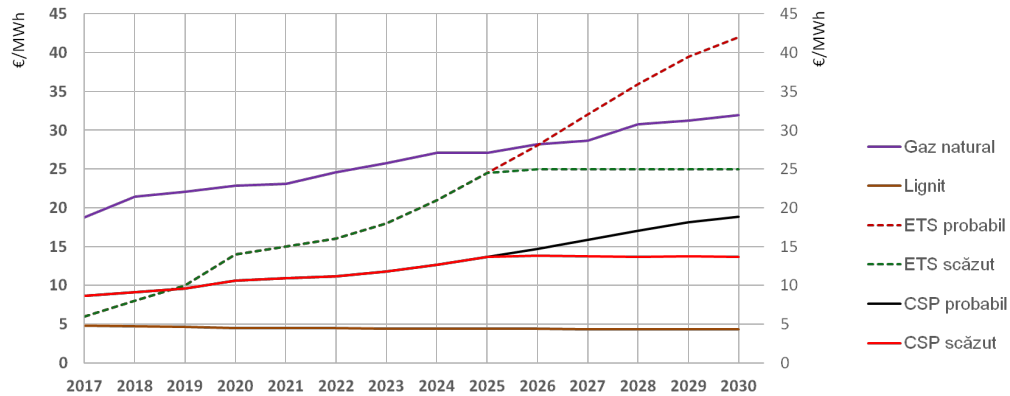
După cum se poate observa în Figura 20, gazul natural și energia nucleară sunt opțiuni alternative, în bună măsură echivalente pentru viitorul mix al energiei electrice. Astfel, producția a 250 TWh în perioada 2025-2050 poate fi asigurată fie de energia nucleară, fie prin utilizarea a circa 50 mld m³ – ce corespunde, aproximativ, unei jumătăți a volumului rezervelor descoperite în Marea Neagră – în centrale termoelectrice eficiente pe bază de gaz natural. Acest fapt arată că România are alternative solide pentru acoperirea cererii de energie electrică până în anul 2050, contribuind în același timp la efortul colectiv al UE de atenuare a schimbărilor climatice.

În condițiile dublării ponderii energiei nucleare în mixul de energie electrică, va fi mai dificilă înlocuirea grupurilor vechi pe bază de cărbune cu grupuri noi pe bază de gaz natural (inclusiv gaz obținut prin gazeificarea lignitului) utilizând infrastructura existentă, dat fiind rolul limitat

pentru gazul natural în mixul energiei electrice după anul 2030.

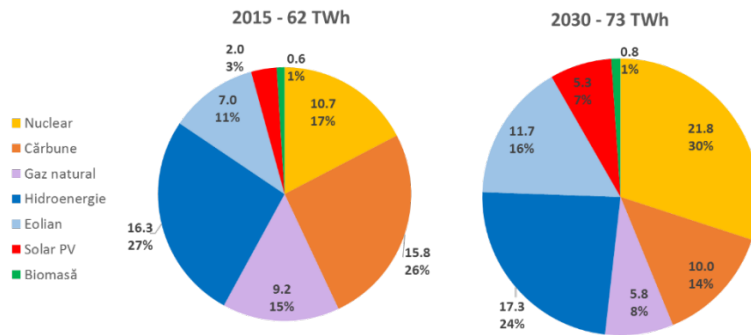
În cele din urmă, poziția relativă a gazului natural și a cărbunelui în mixul energiei electrice după 2025 va depinde de prețul certificatelor de emisii ETS. După cum este ilustrat în Figura 21, proiecțiile curente arată o creștere susținută a costului emisiilor până la 40 €/tonă CO₂ echivalent în 2030, pentru a facilita atingerea țintelor de decarbonare. La acest preț ETS, gazul natural este competitiv în mix față de lignit la un preț de 19 €/MWh în 2030. Dacă prețul ETS rămâne mai scăzut decât se estimează în prezent, există posibilitatea menținerii prelungite a cărbunelui în mixul energiei electrice, întrucât este improbabilă păstrarea prețului gazului natural sub 15 €/MWh în 2030. Fără o dublare a producției de energie nucleară, mixul energiei electrice va include mai mult gaz natural și cărbune.

Figura 21 – Prețul estimat al gazului natural (CSP, coal switching price) la care acesta devine mai competitiv decât lignitul în mixul de energie electrică

Sursa: Ministerul Energiei, pe baza datelor PRIMES

Figura 22 – Mixul energiei electrice în 2015 și 2030 (Scenariul Optim, POPT)

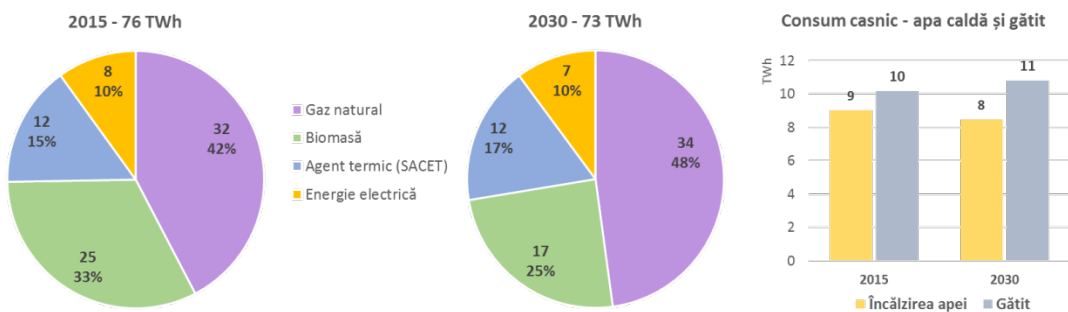
Sursa: PRIMES

Capacități noi pe bază de SRE intermitente vor continua să se dezvolte fără scheme de sprijin (Figura 22). Un factor determinant pentru viabilitatea proiectelor de SRE este accesul la finanțare cu costuri scăzute ale capitalului. Prin

mecanisme adecvate de sprijin, utilizarea biogazului și a deșeurilor va crește ușor, cu precădere în capacități de cogenerare, cu respectarea standardelor de mediu.

V.4. Încălzirea și răcirea

Figura 23 – Încălzirea și răcirea imobilelor după sursa de energie

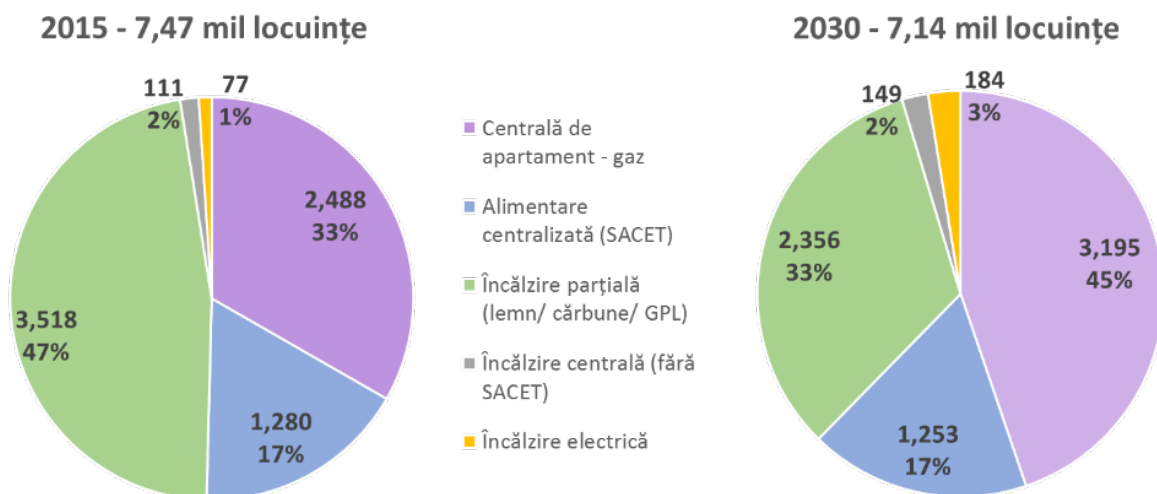

Sursa: PRIMES

Cererea de energie primară pentru încălzirea clădirilor și utilizarea aburului industrial reprezintă un segment important al cererii de energie la nivel național. În rezultatele modelării, accentul cade pe evoluția diferitelor tipuri de încălzire a locuințelor, respectiv a instituțiilor publice și a spațiilor comerciale (Figura 23).

Dintr-un total de aproximativ 7,5 mil locuințe ocupate permanent, 1,25 mil beneficiază de încălzire prin sisteme de alimentare centralizată, aproximativ 2,5 mil utilizează gazul natural, iar circa 3,5 mil utilizează masa lemnoasă (Figura 24). Restul gospodăriilor folosesc sisteme alternative de încălzire, pe bază de produse petroliere sau energie electrică, inclusiv pompe de căldură.

Figura 24 – Numărul locuințelor (mil) permanent ocupate după tipul de încălzire

Sursa: PRIMES

V.4.1. Încălzirea prin sisteme de alimentare centralizată cu energie termică

Modernizarea SACET este o arie centrală de intervenție a Strategiei. Raportul României din 2015 asupra implementării Directivei privind eficiența energetică (2012/27/UE) prezintă un scenariu de referință și patru scenarii alternative de dezvoltare a sistemelor municipale de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) până în 2030. Valoarea totală a investițiilor în rețele în această perioadă variază între 1,3 și 2,6 mld €, în funcție de capacitatea de a asigura sursele de finanțare și de a inversa tendința de debranșare în ritm susținut a apartamentelor de la SACET.

Toate scenariile prevăd renunțarea la SACET în unele dintre cele 60 de localități ce utilizează un astfel de sistem, cel puțin până în 2020. Cauzele sunt multiple: eficiența scăzută a centralelor în cogenerare; starea precară a rețelelor de distribuție, cu pierderi mari și costuri de operare ridicate; încasarea cu întârziere sau neîncasarea facturilor pentru agent termic și apă caldă;

companii de utilități în insolvență sau în faliment, cu servicii de slabă calitate.

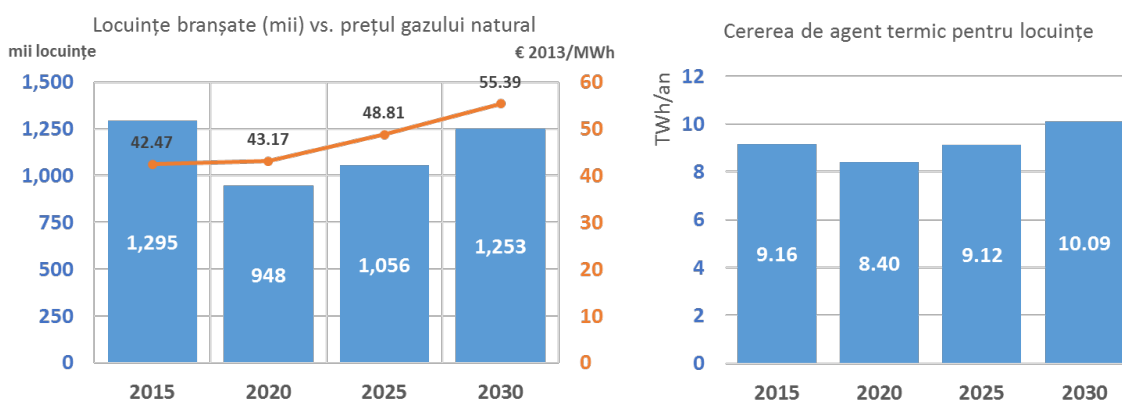
Necoordonarea lucrărilor de modernizare a rețelelor în localitățile cu cele mai mari probleme în gestionarea SACET poate duce la menținerea ritmului de debranșare din ultimii ani. Consecința ar fi păstrarea a doar circa 1 mil apartamente conectate la SACET în 2020, din care jumătate în București. Soluționarea insolvenței RADET și ELCEN este un imperativ pentru realizarea la timp a investițiilor necesare în RADET și înlocuirea grupurilor pe gaz natural ale ELCEN.

În perioada lucrărilor de modernizare integrată a SACET și a unităților de cogenerare, sunt necesare măsuri tranzitorii pentru a asigura calitatea serviciului de furnizare și a reduce debranșările. Autoritățile publice locale au un rol crucial în gestionarea cu succes a acestei perioade de tranziție. Capacitatea lor de implementare a proiectelor de modernizare a SACET și de creștere a calității serviciilor de furnizare trebuie întărită.

După anul 2020, toate scenariile prevăd o revenire a numărului de apartamente conectate la SACET, ca urmare a creșterii prețului la gazul natural, respectiv a reabilitării rețelelor și creșterii calității serviciilor în tot mai multe localități cu SACET funcționale (Figura 25). Există exemple de bune practici: Iași, Oradea, Focșani ș.a. O bună gestiune a sistemului și stabilirea prețurilor agentului termic sub nivelul alternativei – gaz natural utilizat în centrale de apartament – poate atrage noi apartamente în sistem, crescând astfel eficiența în exploatare.

În perspectiva anului 2030, țintele de reabilitare termică a blocurilor de locuințe în orașele cu SACET pot determina o scădere considerabilă a cererii de agent termic. De aceea, lucrările de reabilitare a rețelelor de termoficare și dimensionarea noilor centrale de cogenerare trebuie coordonate, anticipând evoluția curbei de consum. Astfel, cererea de agent termic este de așteptat să scadă pentru același număr de apartamente conectate la SACET.

Figura 25 – Încălzirea prin SACET – număr locuințe și cererea totală de agent termic

Sursa: PRIMES

Strategia propune ținta de a păstra numărul apartamentelor conectate la SACET în 2030 la 1,25 mil, adică revenirea la nivelul din prezent după o scădere în anii următori. Astfel, Scenariul Optim presupune investiții de aproximativ 4 mld € în rețele, cazane de apă fierbinte și noi grupuri în cogenerare pe bază de gaz natural, în locul celor ajunse la capătul duratei de viață. Prin lucrările de modernizare, se reduc diferențele de preț al agentului termic dintre localități, reflectând

operarea în condiții de eficiență economică a unor sisteme moderne, eficiente, cu pierderi reduse.

Combustibilul principal pentru asigurarea agentului termic în SACET este gazul natural, doar câteva localități utilizând lignitul, huila sau biomasa. Situația este de așteptat să persiste până în 2030, deși tendința este de pătrundere pe scară mai largă a încălzirii centralizate pe bază de biomasă și a celei pe bază de energie electrică.

V.4.2. Încălzirea distribuită cu gaz natural

Centralele termice individuale pe bază de gaz natural au crescut considerabil în popularitate în ultimii 20 de ani, fiind preferate de gospodăriile rămase fără încălzire centralizată, fie prin falimentul SACET la care erau branșate, fie prin debranșare voluntară, din cauza serviciilor costisitoare și de slabă calitate. De asemenea, o bună parte a locuințelor noi, atât case cât și blocuri de locuințe, aleg centrala termică pe bază de gaz natural.

În prezent, există în România mai mult de 2,2 mil gospodării cu centrale termice individuale, majoritatea în mediul urban (Figura 26). Deși astfel de centrale pot asigura fără probleme confortul termic al întregii locuințe în sezonul rece, o parte a gospodăriilor optează pentru încălzirea parțială a locuinței, din rațiuni economice – în special cele cu locuințe individuale, unde costurile cu încălzirea sunt mai mari.

Gospodăriile ce utilizează gaz pentru încălzire, dar care nu dețin centrale termice individuale, dispun

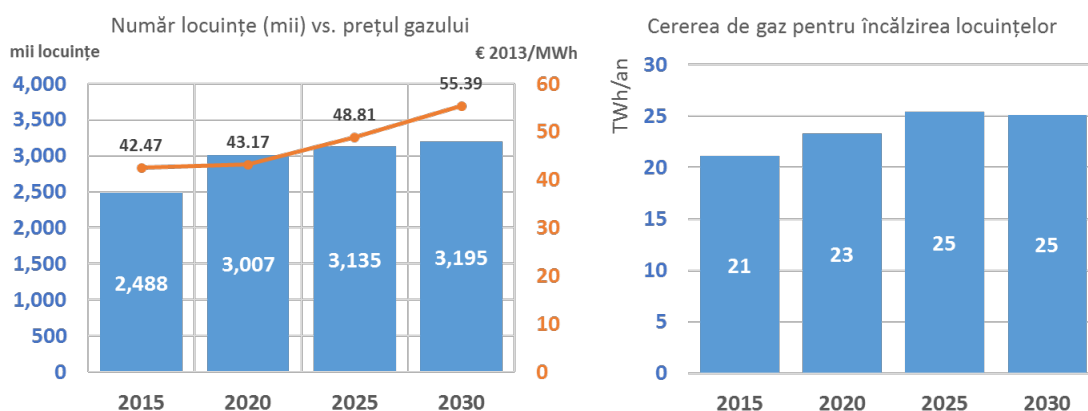
fie de convectoare pe bază de gaz natural, fie de sobe tradiționale de teracotă. În mediul urban și semi-urban, o practică obișnuită este utilizarea în paralel a gazului natural și a lemnului de foc în sobele de teracotă. Peste 250000 de gospodării folosesc astfel de instalații de încălzire.

Gazul natural va rămâne combustibilul preferat pentru încălzire în mediul urban în România, cel puțin până în anul 2030. Majoritatea locuințelor noi, ce urmează a fi construite până în 2030, vor adopta gazul natural pentru încălzire, în defavoarea SACET, a biomasei și a energiei electrice (pompe de căldură). În plus, o parte a locuințelor existente urmează să treacă de la SACET sau încălzirea pe bază de lemn de foc la încălzirea pe bază de gaz natural. Tranziția este de așteptat să aibă loc în special în mediul urban și

semi-urban, cu acces la rețeaua de distribuție a gazului natural, chiar dacă va continua extinderea rețelei și în mediul rural.

În anul 2030, proiecțiile arată că aproape 3,2 mil gospodării vor utiliza în principal gazul natural pentru încălzire. Consumul total de gaz natural pentru încălzirea directă a locuințelor este de așteptat să crească ușor în următorii ani, influențat de următorii factori: (1) creșterea numărului de locuințe ce utilizează în principal gazul natural pentru încălzire cu 700000; (2) creșterea confortului termic în locuințele încălzite cu gaz natural, concomitent cu creșterea nivelului de trai; (3) scăderea consumului prin creșterea eficienței energetice a locuințelor, determinată inclusiv de liberalizarea prețului la gaz natural și de creșterea treptată a prețului pe piețele internaționale.

Figura 26 – Încălzirea locuințelor cu gaz natural și cererea totală de gaz (fără gătit și încălzirea apei)

Sursa: PRIMES

Prețul gazului natural pentru gospodării este de așteptat să crească de la 42 €/MWh în prezent la 55 €/MWh în 2030. Modelarea prevede o creștere a nivelului de trai al gospodăriilor, într-un ritm cel

puțin egal cu cel al creșterii prețurilor, astfel încât nivelul general de sărăcie energetică nu va crește din pricina prețului gazului natural.

V.4.3. Încălzirea cu lemn de foc

Aproximativ 90% din gospodăriile din mediul rural și 15% din cele din mediul urban se încălzesc preponderent cu lemn de foc, în sobe ineficiente, cu ardere incompletă, fără filtre de particule. Încălzirea locuinței este, de obicei, parțială iar confortul termic scăzut. Este vorba, în total, de aproximativ 3,5 mil locuințe, la care se adaugă câteva zeci de mii de locuințe din zonele miniere, încălzite direct cu cărbune.

Încălzirea cu lemn în mediul rural în România ține de tradiție, însă lipsa surselor de energie

alternative la un preț accesibil reprezintă o barieră importantă în modernizarea sistemelor de încălzire. Până în 2030, rezultatele modelării indică o tranziție către încălzirea pe bază de gaz natural în mediul urban, renunțându-se treptat la încălzirea cu lemn sau cărbune în sobe ineficiente din motive de poluare a aerului și de confort termic. În mediul rural, fără măsuri suplimentare de sprijin, tranziția către încălzirea cu gaz va avea loc mult mai încet, în localitățile cu rețea de distribuție a gazului.

Consumul de lemn de foc este de așteptat să crească ușor în următorii ani, pe fondul asigurării unui grad crescut de confort termic, pe măsură ce crește nivelul de trai. Dar cererea de lemn de foc va intra apoi pe o pantă descendentă, ca efect al izolării termice a locuințelor din mediul rural. Un număr tot mai mare de gospodării, în special

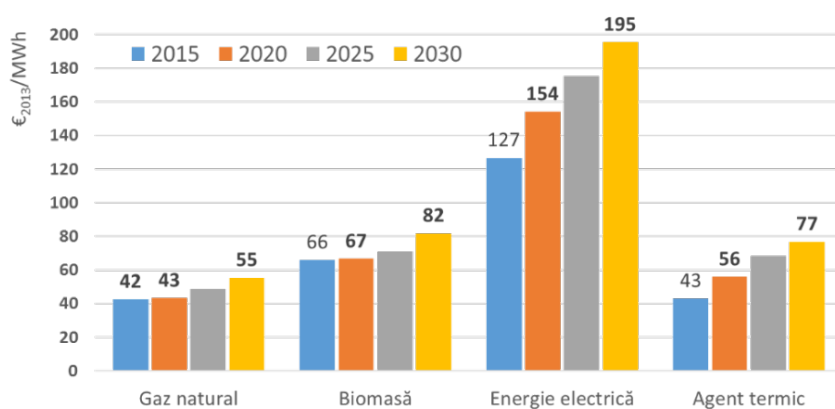
locuințe noi, vor adopta instalații eficiente de încălzire pe bază de biomasă, cu ardere completă și fără emisii poluante. Această tranziție către forme de încălzire mai eficiente și mai ecologice cu biomasă se va face simțită tot mai puternic în următorii ani și va continua și după 2030.

V.4.4. Încălzirea cu energie electrică și din surse alternative de energie

Prețul scăzut al gazului natural în raport cu cel al energiei electrice face ca încălzirea electrică a locuințelor să nu fie economică în România, situație ce nu este de așteptat să se schimbe în mod fundamental până în 2030 (Figura 27). Totuși, vârfurile de consum al energiei electrice în România se înregistrează iarna, în perioadele

geroase, ca urmare a utilizării intensive a caloriferelor electrice. Presiunea scăzută din rețeaua învechită de transport și distribuție a gazului natural, ce pune probleme în special în perioadele geroase, explică necesitatea încălzirii electrice pentru scurte perioade de timp.

Figura 27 – Prețul final pentru gospodării al principalelor tipuri de energie pentru încălzire (incl. TVA)

Sursa: PRIMES

Încălzirea cu preponderență pe bază de energie electrică în România are potențial în special în locuințele individuale din mediul semi-urban și cel rural, acolo unde se poate justifica economic investiția în pompe de căldură aer-sol, cu eficiență energetică ridicată. Însoțită de acumuloare de căldură, încălzirea cu pompe de căldură ar putea fi fezabilă prin utilizarea energiei electrice produse în golul de noapte, reprezentând și o formă de stocare a energiei electrice. Investiția inițială este însă considerabilă, astfel încât este improbabilă penetrarea puternică a pompelor de căldură în lipsa unei scheme de sprijin din partea statului. Continuarea pe termen lung a programului Casa Verde Plus ar încuraja dezvoltarea unei piețe naționale pentru pompe de căldură. Rezultatele modelării nu indică o creștere notabilă a numărului de locuințe încălzite cu pompe de căldură în 2030.

Energia geotermală are un potențial relativ scăzut la nivel național, însă ar putea acoperi o parte considerabilă a cererii de energie pentru încălzire în unele localități – inclusiv în București, cu alimentare din *geotermalul de București*; sunt necesare studii suplimentare cu privire la potențial și la competitivitatea economică a acestei surse de energie, dar și cu privire la eliminarea riscului de poluare a acviferelor de adâncime prin foraje improprii, astfel încât să poată fi integrată în proiectele de modernizare a rețelelor de distribuție a agentului termic în București.

O bună parte a locuințelor individuale din România și-ar putea asigura o parte a necesarului de apă caldă prin utilizarea panourilor solare termice. Pătrunderea lor este un proces de durată ce necesită continuarea și extinderea programului Casa Verde Plus.

V.4.5. Răcirea locuințelor cu aparate de aer condiționat

Recensământul locuințelor din 2011 contabiliza 540000 locuințe cu aparate de aer condiționat. Ritmul de creștere a fost susținut în ultimii ani. Tot mai multe gospodării din mediul urban instalează pompe de căldură aer-aer pentru a-și asigura confortul termic pe perioada călduroasă a verii, în special în sudul țării.

Efectul utilizării aparatelor de aer condiționat asupra consumului total de energie electrică nu este foarte mare, întrucât acestea sunt utilizate doar sporadic, în perioadele de caniculă. Impactul mai mare este resimțit la nivelul rețelelor de distribuție, prin concentrarea cererii în spațiu și în timp. Totuși, vârful cererii de energie electrică este mai ridicat iarna, în perioadele geroase, decât vara. Astfel, întărirea rețelelor de distribuție trebuie să

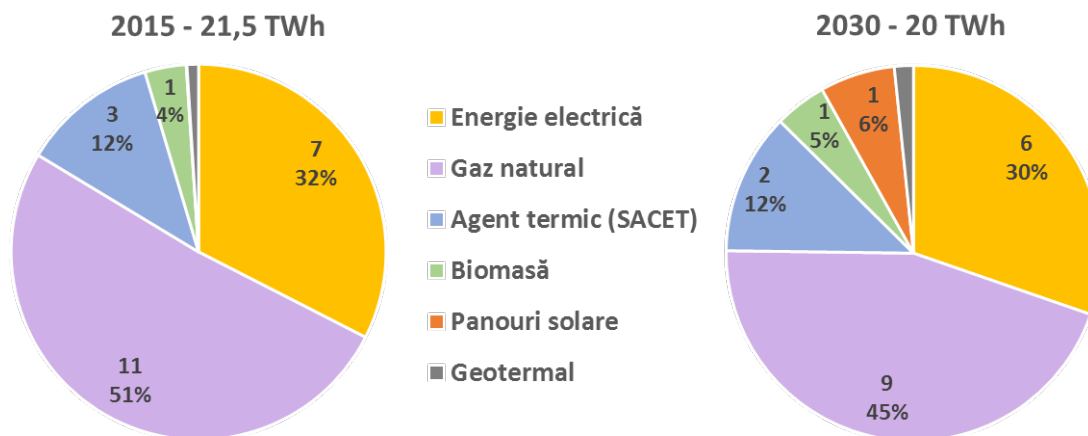
țină cont mai degrabă de necesarul de încălzire iarna, decât de cel de răcire vara. În timpul iernii 2015-2016 s-a înregistrat un record al cererii de moment în ultimul deceniu, de 9576 MW, în timp ce vara 2016 a adus un maxim de 8077 MW, cu aproximativ 1500 MW mai mic. Pentru a depăși cererea maximă pe timp de iarnă, ar fi necesară instalarea și utilizarea simultană a aproximativ 1 mil aparate de aer condiționat. Situația se poate schimba pe termen lung, prin creșterea numărului de aparate de aer condiționat, concomitent cu renunțarea la sursele electrice de încălzire iarna, atunci când rețelele de gaz natural vor fi fost modernizate pentru a putea furniza la parametrii normali pe timp de ger.

V.4.6. Încălzirea în sectorul serviciilor și instituțiile publice

Cea mai mare parte a instituțiilor publice (clădiri administrative, școli, spitale etc) și a clădirilor de birouri utilizează pentru încălzire gazul natural (Figura 28). Se remarcă și o cotă semnificativă a încălzirii și răcirii pe bază de pompe de căldură aer-aer, ce utilizează energia electrică (32% în 2015).

Ponderea energiei electrice în încălzirea clădirilor de birouri este de așteptat să rămână relativ constantă. Nivelul de confort termic în clădirile de birouri este ridicat, nefiind anticipată o creștere considerabilă a cererii.

Figura 28 – Cererea de energie pentru încălzire în sectorul terțiar, după tipul energiei

Sursa: PRIMES

Există, însă, instituții publice, în special școli în mediul rural, cu sisteme de încălzire deficitare, de obicei pe bază de lemn de foc. Pentru ele sunt necesare investiții în instalații moderne pe bază de biomasă sau, în funcție de accesul la rețeaua de distribuție, în asigurarea încălzirii cu gaz natural. Soluționarea acestor probleme trebuie să fie o

prioritate pentru autoritățile locale, dar nu are un impact sistemic asupra cererii de energie. Creșterea eficienței energetice a clădirilor de birouri și a instituțiilor publice, în special prin reabilitare termică, va duce la o scădere ușoară a cererii.

V.4.7. Utilizarea aburului în industrie

Doar 20% din aburul utilizat în industrie provine din sistemele de alimentare centralizată cu energie termică, restul fiind produs de către industrie în unități proprii de cogenerare și cazane de apă fierbinte situate în incinta industrială.

Centralele cu ciclu combinat și motoarele pe bază de gaz natural sunt o soluție atractivă, modulară și flexibilă, pentru consumatorii industriali. Numeroși auto-producători au investit în astfel de unități în ultimul deceniu. Tendința este de așteptat să continue, atât prin dezvoltarea „organică” a

unităților industriale existente, cât și prin apariția de noi producători industriali.

O sursă alternativă de asigurare a aburului industrial este biomasa, utilizată în centrale cu cogenerare pe bază de rumeguș și peleți de lemn, în special în sectorul prelucrării lemnului și în apropierea centrelor de prelucrare. Extinderea suplimentară a industriei de prelucrare a lemnului este însă limitată, prin urmare nu se întrevide o creștere semnificativă a utilizării biomasei în obținerea aburului industrial.

V.5. Mobilitatea

Această secțiune prezintă evoluția până în 2030 a parcului de transport (în special cel al autovehiculelor), a numărului de pasageri și a volumului de marfă transportat, a consumului de carburant și a emisiilor de poluanți ai aerului aferenți. Vor avea loc schimbări importante asociate cu înlocuirea aproape completă a parcului autovehiculelor în decursul a 15 ani, noile autovehicule fiind conforme cu standardele tot mai stringente de eficiență energetică și emisii.

Rezultatele pentru 2030 nu indică modificări de substanță în ceea ce privește utilizarea combustibililor

alternativi, întrucât această tranziție este de durată. România, prin vechimea parcului său auto, se află cu aproape 10 ani în urma statelor dezvoltate și va recupera doar parțial acest decalaj în următorii ani. Rezultatele pe termen lung, descrise în capitolul ce prezintă perspectiva pentru anul 2050, arată însă o transformare mult mai profundă a mobilității în România, inclusiv cu privire la pătrunderea pe piață a autovehiculelor cu propulsie hibridă sau electrică.

V.5.1. Parcul de autoturisme

România se află la doar puțin peste jumătatea mediei europene în ceea ce privește motorizarea, cu aproximativ 270 de autoturisme înmatriculate la 1000 locuitori, dar tendința este de creștere rapidă a parcului auto, în special prin importul de autovehicule folosite. La începutul lui 2016 erau înmatriculate în România 5,15 mil autoturisme, dintre care aproximativ 3,2 mil cu motoare pe benzină, 1,9 mil diesel și 60000 alimentate cu GPL. Tendința este de creștere a ponderii autoturismelor diesel, 55% din cele 330000 de autoturisme înmatriculate pentru prima oară în România în 2015 având motor pe motorină. Numărul autoturismelor hibride este foarte scăzut, iar numărul celor electrice, deși în creștere prin

susținerea programului Rabla Plus, rămâne neglijabil (Figura 29).

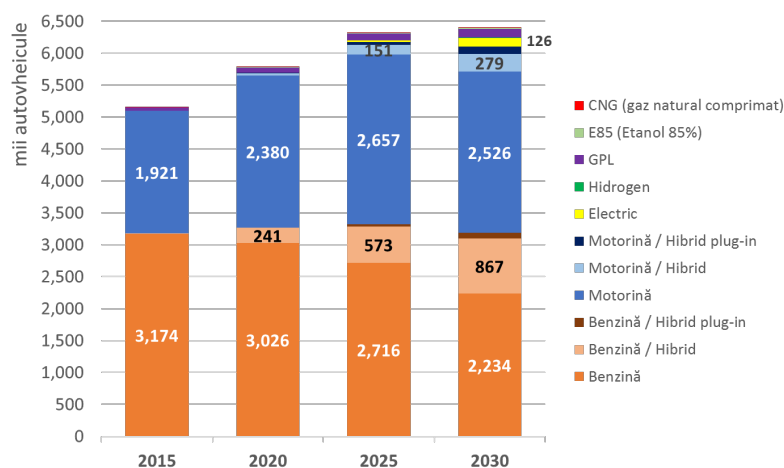
Vechimea medie a parcului autoturismelor din România este de peste 12 ani, fiind printre cele mai ridicate din Europa. Circa 75% din autoturismele înmatriculate pentru prima oară în România în 2015 și în primele nouă luni din 2016 sunt rulate în statele vest-europene. Vechimea medie a autoturismelor rulate importate în România este de 13 ani pentru cele cu motor pe benzină și de 10 ani pentru diesel. Un calcul simplu (Tabel 5) arată că autoturismul mediu înmatriculat pentru prima dată în România a avut, în 2015, o vechime de circa 8,5 ani.

Tabel 5 – Parcul autoturismelor aflate la prima înmatriculare în România în 2015

	<i>Benzină</i>	<i>Motorină</i>	Total
Autoturisme rulate de import	112,964	136,609	249,573
Autoturisme noi de import	21,111	31,762	52,873
Autoturisme noi produse în România	13,989	13,084	27,073
Volum autoturisme la prima înmatriculare	148,064	181,455	329,519
Vârsta medie a autoturismelor uzate la înmatriculare	13	10	11
Average age of all cars at registration	10	7	8.6

Sursa: Direcția Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor

Figura 29 – Parcul total de autovehicule din România pe tipuri de combustibil

Sursa: PRIMES

Pentru 2030, rezultatele modelării indică o creștere considerabilă a parcului auto în România, până la 356 de autoturisme la 1000 locuitori, fără însă a atinge media europeană. Creșterea nivelului de trai va duce la creșterea treptată a ponderii autoturismelor noi în totalul celor nou înmatriculate, astfel încât vechimea medie a parcului va scădea.

Strategia estimează că, deși distanța totală parcursă de autoturisme pe șoselele din România va crește până în 2030 cu aproximativ 35%, emisiile de CO₂ vor rămâne constante, la aproximativ 8 mil t. Consumul de carburant este estimat să crească cu doar 6% până în anul 2030, ca efect al creșterii eficienței energetice a noilor generații de motoare. Întreaga creștere va fi acoperită de combustibili alternativi – în primul rând, biocarburanți și GPL.

În lipsa subvențiilor, autovehiculul electric urmează să devină mai avantajos pentru șoferi spre sfârșitul anilor 2020. Scenariile optimiste arată o prezență puternică a autovehiculelor hibride, a celor hibride cu baterie și a celor electrice în statele dezvoltate,

cel mai devreme peste cinci ani. Date fiind vechimea parcului auto din România, ponderea mare a mașinilor rulate între cele nou înmatriculate și prețul mediu relativ scăzut al celor achiziționate, Strategia nu întrevide o pătrundere puternică a mobilității electrice până în 2030. Modelul PRIMES estimează parcul autoturismelor electrice la 30000 în 2025 și 126000 în 2030. O parte a acestora ar putea fi produse în România. Totodată, numărul mașinilor pe bază de hidrogen ar putea depăși 10000.

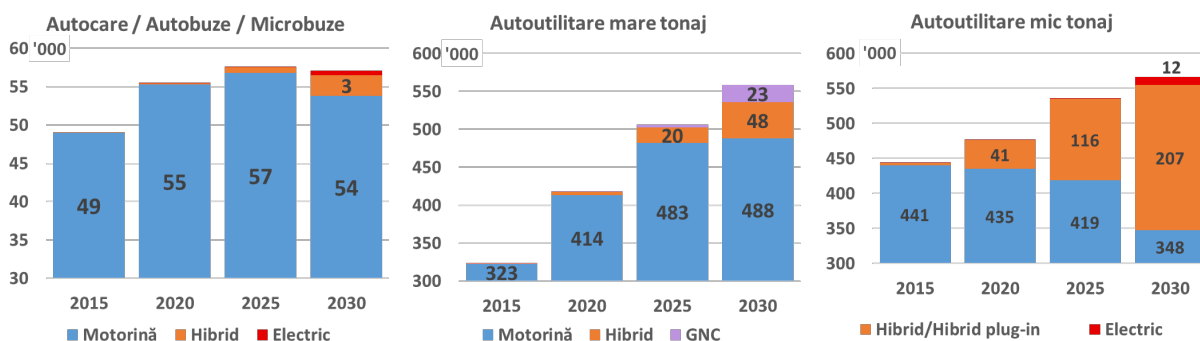
Poluarea aerului cauzată de autoturisme va scădea considerabil, ca urmare a standardelor tot mai stricte cărora li se conformează generațiile noi. Astfel, rezultatele detaliate ale modelării arată că emisiile totale de particule vor scădea cu 25%, cele de noxe cu 45%, iar cele de monoxid de carbon (CO) cu 70%. Modelul PRIMES estimează costurile nevăzute ale poluării asociate folosirii autoturismelor la circa 500 mil € în 2015, însă ele vor scădea cu mai mult de 40% până în 2030, la mai puțin de 300 mil €.

V.5.2. Parcul de autovehicule de transport marfă și persoane

La începutul lui 2016, în România erau înmatriculate 21000 de autobuze (vechime medie de 14 ani), 25000 de microbuze (vechime medie de 9 ani) și 775000 de autovehicule de marfă (vechime medie de 12 ani), dintre care 330.000 de mare tonaj (Figura 30). Similar parcului

autoturismelor, trei sferturi dintre autobuzele și autovehiculele de marfă înmatriculate pentru prima dată în România provin din import și au o vechime medie la înmatriculare de 15, respectiv 10 ani.

Figura 30 – Evoluția parcului autovehiculelor de transport marfă și persoane după modul de propulsie

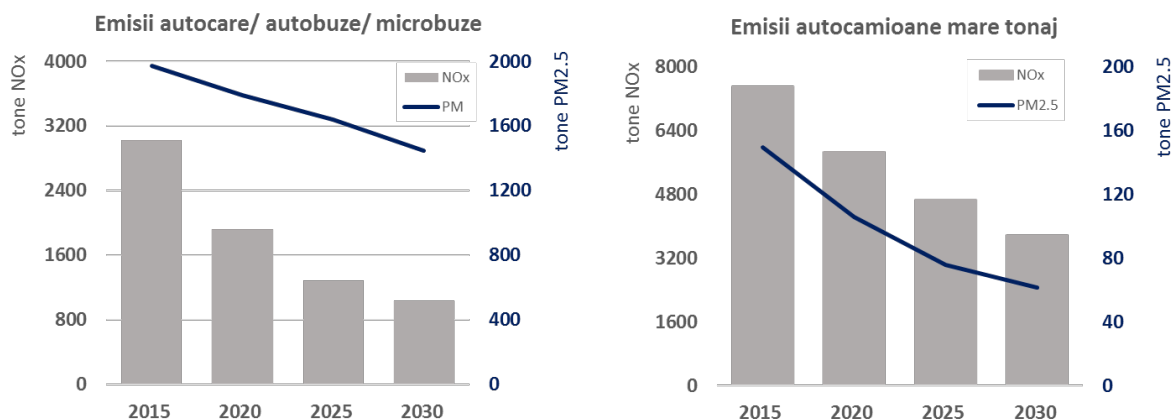

Sursa: PRIMES

Pentru 2030, Strategia estimează creșterea ușoară a parcului de autobuze și a celui de microbuze la 24000, respectiv 33000. O mică parte a microbuzelor vor avea propulsie hibridă sau electrică. O creștere rapidă este de așteptat pentru parcul autovehiculelor de marfă, cu 45% până la 1,12 mil, dintre care 560000 de mare tonaj. În 2030, 30% din parcul de autoutilitare de mic tonaj (sub 3,5 tone) urmează să aibă motoare cu

tehnologie hibridă, ce reduc poluarea la viteze mici, în special în mediul urban. Alte 10% dintre autoutilitarele de mic tonaj ar urma să fie hibride cu baterie, complet electrice sau cu propulsie pe bază de hidrogen sau GPL. Dintre autovehiculele de marfă de mare tonaj, aproximativ 50000 ar putea avea motoare hibride, iar 25000 ar utiliza gazul natural comprimat (GNC).

Figura 31 – Emisiile poluante ale autovehiculelor de transport marfă și călători (NOx și particule)

Sursa: PRIMES

Modelarea preconizează pentru 2030 o creștere cu doar 12% a distanței parcurse de autobuze și microbuze, cu menținerea numărului de pasageri

transportați și creșterea distanței medii parcurse. Creșterea mobilității este anticipată mai degrabă în transportul cu autoturismul personal, cel feroviar și

cel aerian. Cererea de carburant pentru alimentarea autobuzelor și microbuzelor va scădea ușor, ca urmare a creșterii eficienței parcului circulant, prin pătrunderea noilor generații de autovehicule, mai eficiente energetic.

Emisiile de CO₂ sunt în corelație directă cu consumul de carburant, urmând să scadă ușor, la circa 1 mil t CO₂. O schimbare mai importantă este prevăzută în ceea ce privește poluarea aerului – scăderea emisiilor de noxe cu 66%, a celor de particule cu 75% și a celor de monoxid de carbon cu 80% (Figura 31). Progresul poate fi explicat prin faptul că doar puține autobuze și microbuze aflate în trafic în România în prezent se conformează standardelor tot mai stricte de poluare. În 2030, cele mai vechi autobuze și microbuze vor fi conforme cel puțin cu standardul Euro 6.

Volumul total de marfă transportat pe șosele și distanța parcursă de autoutilitare vor crește cu aproximativ 60% până în 2030, conform Scenariului Optim. Cererea de carburant pentru autoutilitarele

V.5.3. Transportul feroviar

Transportul feroviar (inclusiv metroul și transportul urban de călători cu tramvaiul) este mai eficient energetic și mai puțin poluant decât cel rutier, fiind încurajat atât la nivel european, cât și în strategiile de dezvoltare durabilă a României. Viteza redusă de circulație, impusă de starea proastă a infrastructurii, a favorizat traficul rutier în dauna celui feroviar, iar această tendință este dificil de inversat pe termen scurt. În preajma anului 2030 însă, prin lucrări substanțiale de modernizare a infrastructurii feroviare, este de așteptat ca distanța parcursă (numărul de vagon-km) pe calea ferată să crească cu circa 50% (Figura 32).

Astfel, în timp ce mobilitatea călătorilor în transportul rutier este estimată să crească cu 35%, cea în transportul feroviar va crește cu 40%. Volumul de marfă transportat pe șosele va crește cu 60%, în timp ce transportul feroviar de marfă va înregistra o creștere de 65% (indicatorul tone-km). Rezultatul este o creștere ușoară a ponderii transportului feroviar în mobilitatea totală: de la 5 la 6% în mobilitatea călătorilor și de la 39 la 40% în volumul transportat de marfă.

Desigur, statul român poate să promoveze mobilitatea feroviară mai puternic decât este indicat în rezultatele modelării, ce reflectă politicile actuale. Prioritatea strategică a construcției de

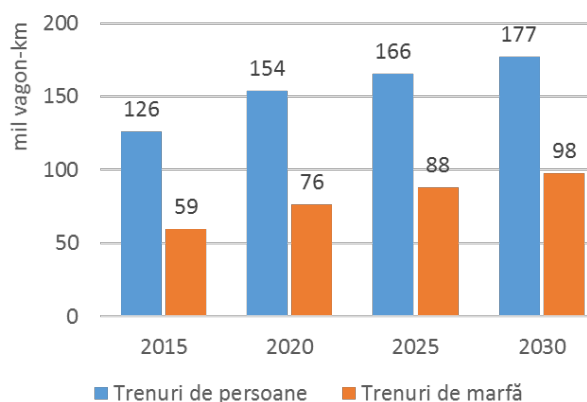
de tonaj mic urmează să crească cu doar 14%, ca urmare a pătrunderii tehnologiilor alternative de propulsie și a creșterii considerabile a eficienței energetice a noilor generații de autoutilitare. Autovehiculele de mare tonaj (peste 3,5 t), pentru care creșterea eficienței energetice este mai lentă, vor consuma circa 1,5 mil tep, în creștere cu 45% față de nivelul înregistrat în 2015. Prin urmare, și emisiile de CO₂ aferente transportului de marfă urmează să crească cu aproximativ 30%, de la 3,6 la 4,7 mil t CO₂.

Poluarea aerului este unul dintre efectele negative cele mai pregnante asociate transportului de marfă. De aceea, este îmbucurătoare reducerea emisiilor aferente autovehiculelor de mare tonaj: reducerea emisiilor de noxe cu 50%, a celor de particule cu 60% și a celor de CO cu 70%. Costurile nevăzute ale poluării aerului asociate transportului rutier de mare tonaj se vor înjumătăți, la 95 mil € în 2030.

autostrăzi, ce răspunde în bună măsură așteptărilor călătorilor și transportatorilor, încetinește ritmul reabilitării căilor ferate și construirea de linii de mare viteză, fapt ce nu este de natură să înlesnească tranziția dinspre transportul rutier către cel feroviar mai devreme de 2030.

Aproape întreaga creștere a activității în sectorul feroviar va fi preluată de locomotive electrice, cererea de motorină urmând să rămână aproape constantă, la aproximativ 120000 tep, cu creșterea la 10% a ponderii biodiesel-ului. Cererea de energie electrică în transportul feroviar va crește de la 1080 GWh în 2015 la 1860 GWh în 2030. Un segment al transportului feroviar este transportul urban de călători cu metroul și tramvaiul, pentru care cererea de energie electrică în 2030 este estimată la 120 GWh, ca urmare a creșterii activității cu 17%. Prin comparație, cererea de energie electrică în transportul rutier este estimată să crească de la 0 la 500 GWh în 2030, ceea ce înseamnă că transportul feroviar va domina creșterea cererii de energie electrică în sectorul transporturilor până în 2030.

Figura 32 – Transport feroviar (distanța parcursă)

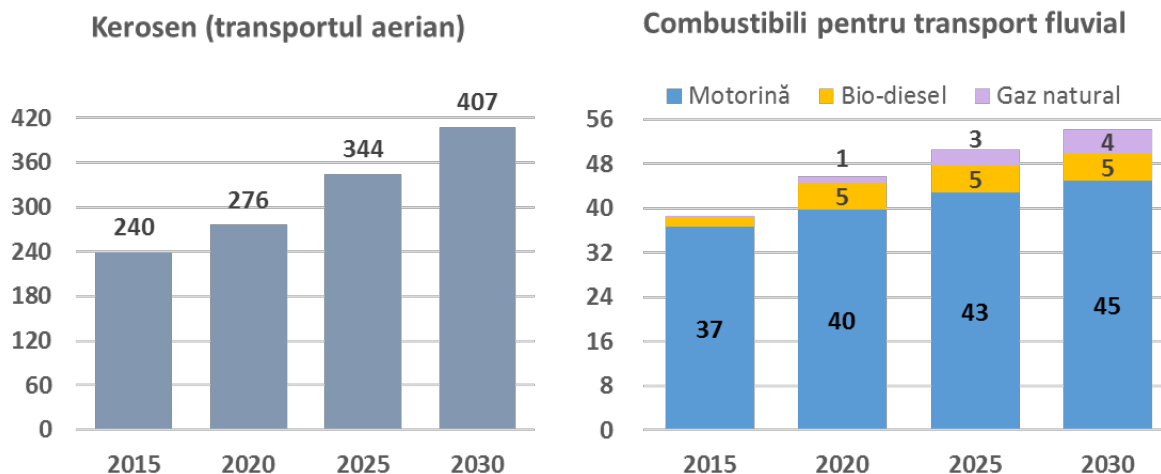
Sursa: PRIMES

V.5.4. Transportul aerian și cel fluvial

Transportul aerian cu originea sau destinația în România urmează să înregistreze un ritm ridicat de creștere în perioada analizată, comparat cu nivelul prezent, mult inferior statelor occidentale. Astfel, este de așteptat cel puțin o dublare a traficului aerian până în 2030, creșterea eficienței energetice

a noilor generații de avioane și o creștere cu 70% a cererii de kerosen, la peste 400000 tep (Figura 33). Creșterea este estimată la aproximativ 60% pentru distanțe scurte (sub 500 km), la 70% pentru distanțe medii (între 500 și 2500 km) și la 75% pentru distanțe mari (peste 2500 km).

Figura 33 – Cererea de combustibil pentru transportul aerian și fluvial (mii tep)

Sursa: PRIMES

Este puțin probabilă pătrunderea notabilă a carburanților alternativi în transportul aerian înainte de 2030. Astfel, creșterea emisiilor de CO₂ cauzată de traficul aerian este estimată tot la 70%, până la un nivel de 1,2 mil t CO₂ în 2030. Emisiile curselor interne ale României reprezintă doar circa 10% din total. Emisiile aferente traficului aerian și

maritim internațional sunt contabilizate separat, la nivel european și mondial. Impactul poluării aerului prin trafic aerian este asociat în special emisiilor de noxe, ce urmează să crească cu aproximativ 40% – mai puțin decât creșterea cererii de carburant. Ponderea emisiilor de noxe cauzate de transportul aerian în totalul emisiilor de noxe în sectorul

transporturi va crește de la 7% în 2015 la 16% în 2030. Costurile nevăzute aferente poluării aerului cauzate de transportul aerian vor crește, la rândul lor, de la 80 la 110 mil € în 2030.

Transportul fluvial în România corespunde aproape în întregime transportului pe Dunăre și pe canalul Dunăre-Marea Neagră. Transportul fluvial de pasageri este limitat la Delta Dunării, la traversarea fluviului cu bacul și la vase de croazieră. Mai dezvoltat este transportul fluvial de marfă. Rezultatele modelării estimează o creștere cu 35% a volumului de marfă transportat pe Dunăre, cu o

creștere aferentă a cererii de energie estimată la 40%, ceea ce poate fi justificat de o creștere a exporturilor și intensificarea traficului în amonte.

Consumul de motorină pentru traficul de marfă pe Dunăre ar urma să crească de la 37000 la 45000 tep, întrucât Scenariul Optim prevede o pondere de 9% în consumul total pentru gazul natural, respectiv creșterea la 10% a ponderii biodieselului în mixul de motorină. CE urmărește reducerea emisiilor poluante aferente traficului fluvial în Europa prin introducerea combustibililor alternativi, GNL fiind soluția cea mai avantajoasă.

V.5.5. Mixul de energie în sectorul transporturi

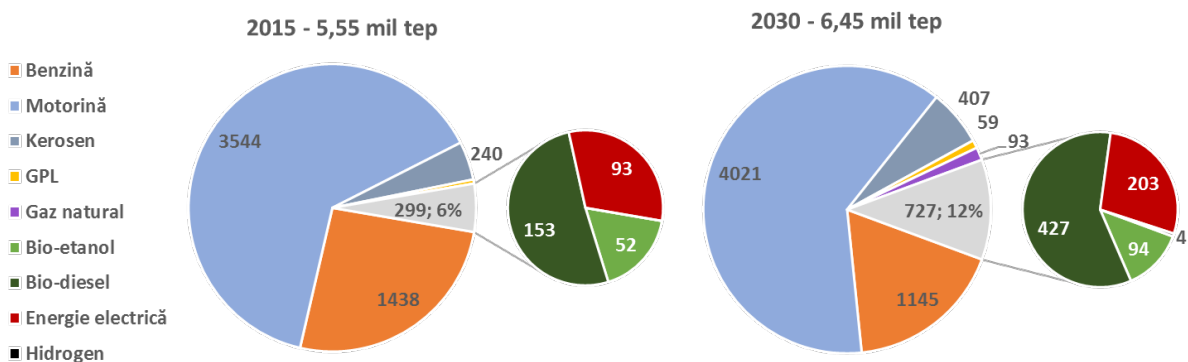
Creșterea economică și a nivelului de trai, în paralel cu creșterea calității infrastructurii de transport, induc un ritm rapid de creștere a mobilității în România, cu aproximativ o treime pentru transportul de pasageri și cu două treimi pentru cel de marfă până în 2030 (Figura 34).

Consumul total de energie în transporturi va crește cu 16%, de la 5,55 la 6,45 mil tep, limitat de creșterea eficienței energetice a autovehiculelor și a avioanelor. Cererea de energie va crește cu 10% în transportul de călători (de la 4,1 la 4,5 mil tep) și cu 40% în transportul marfă (de la 1,4 la 1,9 mil tep). 73% din creșterea totală a cererii de carburanți este asociată traficului rutier, care va consuma 5,7 mil tep în 2030, cu 18% din creștere asociată traficului aerian. Cea mai mare creștere a cererii de carburanți va veni din partea

autocamioanelor – 460000 tep, puțin peste jumătate din totalul creșterii cererii în transporturi.

În ceea ce privește cererea de energie în transporturi pe tipuri de carburant până în 2030, modelarea indică o scădere a cererii de benzină cu 20%, de la 1,44 la 1,14 mil tep, în timp ce consumul de motorină va crește cu 13%, de la 3,5 la 4 mil tep. Consumul total de benzină și motorină ar urma să crească cu cel mult 4%. Creșterea totală a cererii de combustibili petrolieri, inclusiv kerosen și GPL, ar urma să fie de 7%. În total, ponderea combustibililor petrolieri în totalul cererii de energie în transporturi ar urma să scadă de la 94,6% în 2015 la 87,2% în 2030 – suma ponderilor pentru motorină (62%), benzină (18%), kerosen (6%) și GPL (1%).

Figura 34 – Cererea de energie finală în transporturi pe tip de combustibil

Sursa: PRIMES

Ponderea combustibililor alternativi în totalul cererii de energie pentru transport va crește de la 5,4% în 2015 la 12,8% în 2030. Cei 12,8%, echivalentul energetic a 9600 GWh, reprezintă

suma ponderilor de 8,1% pentru biocarburanți, 3,1% pentru energia electrică, 1,5% pentru gazul natural și 0,1% pentru hidrogen. Astfel, este de așteptat o creștere de 2,5 ori a cererii de

biocarburanți, la 520.000 tep; o creștere de 2,2 ori a cererii de energie electrică, la aproape 2400 GWh; și o creștere aproape la fel de mare a cererii de gaz natural, până spre 1100 GWh.

Emisiile de CO₂ aferente sectorului transporturi urmează să atingă aproape 17,4 mil t CO₂ în 2030, o creștere cu 9% față de 2015. Poluarea aerului și emisiile altor gaze cu efect de seră vor scădea însă considerabil: cu 25% cele de particule, cu 37% cele

de noxe, cu 40% cele de CO și cu 45% cele de oxizi de sulf. Modelul PRIMES calculează o scădere cu o treime a costurilor nevăzute asociate poluării aerului cauzate de transporturi, la 780 mil € în 2030. Tendința descendentă se va păstra și în perioada 2030-2050, astfel încât costul va ajunge la 410 mil € în 2050, o treime din cel înregistrat în 2015.

V.6. Eficiența energetică

Eficiența energetică este adesea caracterizată, figurat, ca fiind forma cea mai valoroasă de energie, dat fiind că reduce costurile și impactul negativ asupra mediului înconjurător asociat cu consumul de energie, dar și dependența de importuri de energie. Potențialul cel mai ridicat de creștere a eficienței energetice în România se

regăsește în încălzirea clădirilor, în transformarea resurselor energetice primare în energie electrică în centrale termoelectrice, în transportul și distribuția energiei electrice și a gazului natural, respectiv în transporturi și în industrie. Eficiența energetică în sectorul transporturilor este tratată în secțiunea dedicată mobilității.

V.6.1. Evoluția intensității energetice

Principalul indicator al eficienței energetice la nivelul economiei naționale, intensitatea energetică, raportează consumul brut de energie la unitatea de produs intern brut. Datele pentru 2015 arată pentru România o intensitate energetică de 218 tep/mil €₂₀₁₃, cu 75% mai mare decât media europeană. Raportat însă la puterea de cumpărare, intensitatea energetică a României se situează ușor sub media europeană, cu toate că sectorul industrial ocupă o pondere în economie peste media europeană.

Nivelul intensității energetice corespunde structurii economiei naționale și competitivității ei. Principala cale de reducere a valorii intensității energetice constă în dezvoltarea prioritară a

ramurilor economice cu valoare adăugată ridicată. Este, de asemenea, necesară izolarea termică a imobilelor, pentru a asigura suportabilitatea costurilor cu încălzirea în condițiile creării pieței unice europene a energiei și a creșterii globale a prețurilor la energie de la nivelul redus din prezent.

Pentru anul 2030, în condiții de creștere economică susținută, modelul PRIMES estimează o scădere a intensității energetice pentru România cu 30%, până la 153 tep/mil €₂₀₁₃. Acest nivel ar urma să fie cu 65% mai mare decât media europeană, decalajul fiind dificil de redus, deoarece statele membre UE au ținte ambițioase de eficiență energetică.

V.6.2. Eficiența energetică a clădirilor

Consumul de energie pentru încălzirea și răcirea locuințelor este estimat pe baza spațiului de încălzit, aproximat prin suprafața totală a locuințelor (m²); a necesarului de energie pentru încălzirea unității de suprafață (kWh/m²), care depinde, la rândul său, de calitatea izolării termice a locuinței și de numărul de grade-zile (temperatura exterioară); și a faptului că multe locuințe din România sunt încălzite doar parțial (temperatura în interior). Aceiași factori determină și necesarul de energie pentru încălzirea clădirilor ce găzduiesc spații comerciale, clădiri de birouri, școli, spitale, instituții publice și alte clădiri

aferente sectorului serviciilor, însă în acestea confortul termic este considerat asigurat integral.

Suprafața celor aproximativ 7,47 mil locuințe ocupate permanent în România în 2015 este estimată la 350 mil m² (medie a suprafeței utile de 47 m²), din care aproape jumătate sunt locuințe încălzite parțial. Tendința de îmbătrânire a populației va conduce la scăderea ușoară a numărului gospodăriilor, până la 7,14 mil locuințe ocupate permanent în 2030. Suprafața utilă a locuințelor este însă de așteptat să crească cu aproape 40%, la 490 mil m². Condițiile de locuire vor fi astfel îmbunătățite, prin construcția de

locuințe mai spațioase și prin extinderea locuințelor individuale cu suprafețe mici, astfel încât media suprafeței utile va atinge 68 m²/gospodărie în 2030, în creștere cu aproape 50% față de 2015. Creșterea nivelului de trai va duce la un grad mai mare de confort termic în locuințe, cu reducerea numărului celor încălzite doar parțial.

Cererea finală de energie pentru încălzirea locuințelor, fără a include încălzirea apei și gătitul, a fost de 55 TWh în 2015 și va fi de 53 TWh în 2030. Scăderea ușoară a cererii de energie, în ciuda creșterii suprafeței locuite, este urmarea introducerii standardelor minime de eficiență energetică pentru clădirile noi, respectiv a efortului investițional în creșterea eficienței energetice a locuințelor existente.

Odată cu creșterea prețurilor energiei, investițiile devin rentabile, în sensul recuperării costurilor într-un orizont rezonabil de timp prin reducerea consumului. Sunt incluse atât programele de reabilitare termică cu finanțare de la bugetul autorităților publice și din fonduri europene, cât și investițiile directe ale gospodăriilor. Astfel, consumul specific mediu de energie pentru încălzire scade de la circa 155 kWh/m² în 2015 la 110 kWh/m² în 2030, o reducere cu 30%. Indicatorul include suprafețe încălzite parțial, fiind relevant doar pentru stabilirea unei ținte la nivel

național. Pentru locuințele încălzite integral, necesarul mediu de energie pentru încălzire este mai ridicat, locuințele individuale având, în general, consum mai mare decât apartamentele.

Clădirile publice și cele aferente sectorului serviciilor dispun, în total, de circa 135 mil m², pentru climatizarea cărora s-au consumat 21,5 TWh în 2015 – consum specific mediu de energie finală de 160 kWh/m². Pentru 2030, rezultatele modelării indică un consum ușor diminuat, de aproximativ 20 TWh, pe fondul creșterii mai lente a suprafeței construite decât creșterea cu aproximativ 35% a eficienței medii a instalațiilor, ce transformă energia finală achiziționată în energie termică utilă.

Eficiența în transformare crește prin adoptarea soluțiilor eficiente de încălzire, precum centrale termice moderne, sobe de teracotă înlocuite cu centrale termice pe bază de gaz natural sau pompe de căldură adoptate pe scară mai largă. O parte a acestor investiții se recuperează în scurt timp, făcând obiectul de activitate al companiilor de servicii energetice de tip ESCO. Rezultatele modelării prevăd utilizarea acestui tip de servicii inclusiv pentru clădirile administrative și instituțiile publice, prin reglementarea corespunzătoare a acestui tip de serviciu, conform bunelor practici.

V.6.3. Randamentul centralelor termoelectrice și consumul propriu tehnologic

Centralele termoelectrice din România, construite în mare parte în perioada 1960-1990, au randament relativ scăzut, de aproximativ 35% în medie. Astfel, în 2015, pentru o producție brută de energie electrică de 29 TWh în centrale termoelectrice, s-au utilizat cărbune, gaz natural și păcură cu conținut energetic de 86 TWh. Centralele cu cogenerare au valorificat suplimentar 18 TWh sub formă de agent termic sau abur industrial, astfel încât pierderile de transformare au fost de 39 TWh. O mai bună distribuție în spațiu a centralelor termoelectrice, pentru a deservi zone cu necesar de energie termică, ar putea crește eficiența transformării. Unele dintre cele mai mari centrale termoelectrice din România (Turceni, Rovinari, Iernut) nu sunt localizate în apropierea centrelor mari de consum.

Utilizarea frecventă a centralelor termoelectrice pe piața de echilibrare presupune creșteri și scăderi de putere frecvente, ce reduc randamentul. Este important ca parcul de capacități pe bază de gaz

natural, ce pot echilibra producția intermitentă din SRE, să aibă randament ridicat inclusiv la variații frecvente și rapide de putere.

Prin înlocuirea centralelor vechi, precum cele pe bază de hidrocarburi cu ciclu deschis și cele pe bază de cărbune cu parametri critici, cu adoptarea de tehnologii mai eficiente, cum ar fi centralele cu gaz cu ciclu combinat și cele cu parametri supracritici pe bază de cărbune, pierderile în transformare pot fi reduse considerabil. Eficientizarea parcului de centrale termoelectrice duce la scăderea cererii de energie primară necesară asigurării consumului final de energie electrică. Această tranziție este esențială pentru competitivitatea economiei României, în contextul tendinței de creștere treptată a ponderii energiei electrice în cererea finală de energie.

Centralele termoelectrice cu tehnologii vechi au un consum propriu tehnologic ridicat. În 2015, consumul propriu tehnologic total al centralelor electrice, termice și cu cogenerare a fost de

aproximativ 5250 GWh. Rețelele electrice de transport și distribuție sunt relativ uzate și au, în continuare, componente dimensionate pentru o altă structură de consum. Pierderile totale în rețelele de transport și distribuție au depășit, în anul 2015, 6800 GWh și 11% din producția netă de energie electrică. Consumul propriu tehnologic va scădea prin înlocuirea centralelor vechi și ineficiente, atunci când ajung la capătul duratei de viață din punct de vedere tehnic sau economic. Pierderile în rețele vor fi reduse prin investiții.

V.6.4. Eficiența energetică în industrie

Sectorul industrial a trecut printr-un proces substanțial de transformare după 1990. Prin investiții în tehnologii moderne de producție și eficiență energetică, industria din România este, în prezent, competitivă pe plan internațional, cu premise bune pentru dezvoltare și extindere în noi ramuri de producție. Auditurile energetice impuse la nivel european pentru toți marii consumatori industriali contribuie la identificarea timpurie a măsurilor ce pot crește eficiența energetică și la implementarea lor, atunci când sunt fezabile.

Eficiența energetică a industriei raportată la valoarea adăugată brută crescuse, în 2015, cu 23% față de anul 2000, iar rezultatele modelării estimează o creștere suplimentară cu 20% până în 2030. Măsuri adiționale de eficiență energetică

V.7. Investiții în sectorul energetic

România are nevoie de investiții substanțiale în sectorul energetic în următoarele decenii, în primul rând pentru a asigura continuitatea în aprovizionare a consumatorilor, dar și pentru a participa la tranziția energetică globală și a se număra printre beneficiarii procesului complex de transformare a sectorului energetic în spiritul dezvoltării durabile.

Investițiile cele mai mari vor avea loc pe partea de cerere de energie, prin înlocuirea treptată a tehnologiilor vechi de consum al energiei cu altele mai eficiente, flexibile și cu emisii scăzute. Parcul auto este un exemplu elocvent de segment al cererii de energie, ce va cunoaște transformări substanțiale în următoarele decenii, prin pătrunderea pe piață a autovehiculelor mai

Rezultatele modelării pentru anul 2030 estimează consumul propriu tehnologic la 4650 GWh, în scădere cu 11% față de nivelul din 2015, pe fondul scăderii cu 40% a producției brute de energie electrică în centrale termoelectrice, dar a utilizării lor sporite pe piața de echilibrare. Pierderile în rețele sunt estimate la 6300 GWh, în scădere cu 8% față de 2015, pe fondul creșterii cu 18% a producției nete de energie electrică.

devin fezabile economic prin creșterea prețurilor energiei, ajutate și de sumele disponibile pentru programe de eficientizare prin programe europene și guvernamentale. Un exemplu de program de creștere a eficienței energetice și a competitivității industriei este scutirea parțială a sectoarelor cu intensitate ridicată a consumului de energie de la plata certificatelor verzi, în schimbul investiției în măsuri de eficiență energetică.

Strategia de dezvoltare industrială în România prevede investiții cu precădere în industrii cu valoare adăugată ridicată și consum specific redus de energie, ce pun în valoare capitalul uman. O astfel de oportunitate este dezvoltarea sectorului de producție a instalațiilor și echipamentelor aferente tranziției energetice.

eficiente, cu emisii mai scăzute – inclusiv a celor cu tehnologie hibridă sau cu motor electric. Tot mai mulți consumatori vor deveni posesori de echipamente electrocasnice și electronice conectate la internet, cu eficiență ridicată și cu posibilitatea de a comunica cu rețelele inteligente de energie electrică.

Pentru dezvoltarea și sustenabilitatea sectorului energetic, va fi susținută financiar componenta de cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare. Investiția în cercetare va urma realizarea obiectivului angajat la nivel european pentru 2020 (2% din PIB, 1% public și 1% privat). După 2020, România va reduce decalajul față de media UE, prin majorarea la 3% din PIB a finanțării cercetării.

V.7.1. Investiții în sectorul petrolier

Pentru Strategia Energetică sunt importante investițiile directe în sectorul energetic, în producția internă de energie primară, în stocarea gazului natural și în transformarea resurselor primare în carburanți, energie electrică și termică.

Investițiile în explorare și producția hidrocarburilor sunt dificil de estimat pe termen lung, din cauza fluctuațiilor mari a prețurilor internaționale ale hidrocarburilor, respectiv a relativei opacități a sectorului; prin urmare, ele nu fac obiectul analizei cantitative.

Raportările OMV Petrom pentru 2011-2015 menționează investiții medii anuale în explorare și producție de aproximativ 920 mil €, dar în 2016 nivelul este mult scăzut, din cauza prețurilor reduse ale țițeiului. Ultimul raport al Romgaz menționează investiții medii anuale în explorare și producție de aproximativ 200 mil € pentru perioada 2014-2015, cu un nivel, de asemenea, mai scăzut în 2016.

Sunt planificate noi investiții în creșterea capacității de injecție, extracție și înmagazinare a gazului natural în depozite subterane. Realizarea lor depinde de dezvoltarea pieței gazului natural în România, inclusiv prin integrarea de noi servicii, ce privesc înmagazinarea pe principii comerciale. Rafinările în funcțiune sunt, după parcurgerea unui amplu proces de restructurare și modernizare, competitive la nivel regional. Importator net de țiței, România exportă produse petroliere în regiune și există condiții favorabile pentru

păstrarea nivelului actual de activitate în sectorul de rafinare, cel puțin până în 2030.

Companiile petroliere investesc în explorarea și dezvoltarea de noi zăcăminte, astfel încât să dețină rezerve pentru menținerea producției medii anuale. Pentru România, provocarea principală este menținerea sau creșterea rezervelor și a producției, astfel încât să acopere cât mai mult din cererea internă. Există, în continuare, potențial pentru descoperirea de noi zăcăminte, astfel că se anticipează o creștere a investițiilor pe termen mediu și, în cazul unor descoperiri semnificative, pe termen lung.

Vor fi necesare în continuare investiții și în sectorul rafinării, în special pentru adaptarea mixului de producție a produselor petroliere către cele cu valoare adăugată ridicată și cerere în creștere, precum kerosenul. Va crește capacitatea de prelucrare în biorafinării, prin investiții în noi capacități, mai întâi pentru acoperirea în mai bună măsură a cererii interne, iar pe termen lung, cu potențial de a deservi prin exporturi piețele regionale, asemenea exportului net de produse petroliere clasice.

Oportunitatea finanțării interconectării sistemului național de transport al țițeiului cu cele ale statelor vecine situate la vest trebuie analizată într-un studiu dedicat de fezabilitate, ce ia în considerare ultimele evoluții internaționale în domeniu și tendințele de evoluție ale sectorului petrolier românesc.

V.7.2. Investiții în sectorul energiei electrice

Prețul final al energiei electrice este alcătuit din două componente principale: costul total al producției în centralele electrice și costul asociat rețelelor de transport și distribuție. Investițiile se reflectă în costurile cu retehnologizarea centralelor electrice existente și cu construcția de noi centrale, respectiv costurile cu modernizarea și extinderea rețelelor electrice.

Modelul PRIMES estimează necesarul de investiții aferente rețelelor electrice la aproximativ 500 mil € anual până în 2030. Aceste costuri includ proiectele de interconectare și de dezvoltare a rețelei prevăzute în Planul de Dezvoltare al Transelectrica pentru 2016-2025 și continuarea acestuia până în 2030, precum și nivelul estimat al investițiilor în rețele de distribuție. Investițiile

includ echipamente și tehnologii ce fac tranziția către „rețelele inteligente” cu comunicare bidirecțională, cu gestiune eficientă și cu flexibilitate mai mare în operare. Este estimat și costul dezvoltării treptate a producției distribuite a energiei electrice, cu impact în special la nivelul rețelelor de distribuție. Astfel de investiții nu sunt de natură să crească nivelul tarifelor de rețea.

Modelarea cantitativă relevă diferențe considerabile între volumele investițiilor în centrale electrice, în funcție de scenariul de dezvoltare. Astfel, totalul investițiilor pentru perioada 2016-2030 variază între 7 și 14 mld €, echivalentul a 500 -1000 mil €/an. Scenariul Optim se situează la marginea superioară a acestui interval. Diferența principală se regăsește între scenariile cu sau fără

proiectul a două noi unități nucleare. Faptul că investiția în dublarea capacității nucleare e costisitoare nu este o noutate, dar impactul asupra

costului final al energiei electrice depinde de aranjamentul comercial cu investitorul, fiind posibilă o reducere a acestuia.

V.7.3. Investiții în sectorul energiei termice

Sistemele de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) cuprind două elemente principale: centralele termice sau cu cogenerare de energie termică și energie electrică, respectiv rețelele de distribuție a agentului termic. Mai mult de jumătate dintre cele 60 de localități cu SACET funcțional în România au nevoie de investiții substanțiale în modernizarea distribuției de agent termic, prin înlocuirea vechilor conducte cu altele noi. Noile rețele trebuie dimensionate corect la cererea estimată de agent termic și de apă caldă, în scădere față de nivelul din prezent, ca urmare a lucrărilor de reabilitare termică a blocurilor de locuințe, dar cu potențial de creștere prin atragerea de noi consumatori după eficientizare și creșterea raportului calitate-preț pentru serviciile oferite.

Nivelul investițiilor în rețelele de distribuție a agentului termic este estimat între 1,3 și 2,6 mld €, conform celui mai recent studiu al potențialului de

încălzire centralizată și cogenerare de înaltă eficiență în România (ME 2015a), remis Comisiei Europene la sfârșitul lui 2015. Investițiile anuale necesare sunt estimate între 87 și 175 mil €, cu nivelul superior asumat în Scenariul Optim, pentru a asigura dezvoltarea pe termen lung a sectorului.

În paralel, este necesară înlocuirea vechilor centrale termoelectrice în cogenerare, ce se apropie de sfârșitul duratei de viață, cu un necesar al investițiilor estimat între 1 și 1,5 mld €. Suplimentar, vor avea loc investiții în înlocuirea unei părți a cazanelor de apă fierbinte ajunse la sfârșitul duratei de utilizare, cu un nivel estimat al cheltuielilor între 45 și 60 mil €/an. Scenariul Optim prevede investiții în noi capacități de cogenerare, de 90 mil €/an până în 2030 și un minim de 45 mil €/an al investițiilor în cazane de apă fierbinte, fiind preferate unitățile ce produc energie termică și electrică în cogenerare.

V.7.4. Asigurarea resurselor financiare pentru derularea programelor de investiții

Strategia identifică investiții substanțiale ce sunt necesare pentru modernizarea și re tehnologizarea sistemului energetic românesc în următorii 15 ani. Analiza scenariilor alternative de dezvoltare estimează investițiile totale în sectorul energetic (exclusiv ceea ce ține de consumul energiei) între 15 și 30 mld € pentru perioada 2017-2030, cu o estimare centrală de aproximativ 25 mld €. Fără îndoială, majoritatea investițiilor se vor baza pe capitalul privat, însă nu poate fi neglijat rolul important al statului în facilitarea deciziilor de investiții, în special prin îmbunătățirea sistemului de guvernanță a sectorului energetic.

În primul rând, statul are obligația de a crea un cadru de reglementare și de politici publice stabil, predictibil, transparent și echitabil pentru toate companiile ce acționează în sectorul energetic, inclusiv cele cu capital de stat, pe baza principiilor de neutralitate tehnologică.

În al doilea rând, statul trebuie să acționeze pentru a îmbunătăți guvernanta companiilor la care este deținător de active, în vederea eficientizării și transparentizării activităților acestora. Prin aceste demersuri, statul român poate asigura accesul la

finanțare la costuri mai mici ale capitalului, ceea ce transformă proiecte altminteri nefezabile în investiții certe pentru sectorul energetic.

În afară de capitalul privat, alte surse importante de finanțare sunt cele puse la dispoziție prin programele de investiții europene – fonduri structurale și cel pentru investiții strategice (ce este de așteptat să fie prelungit până în anul 2020 și suplimentat), respectiv cele ale băncilor de investiții și de dezvoltare (BEI, BERD etc). Un rol important îl pot juca și parteneriatele public-private, respectiv scheme de investiții precum cele de tip ESCO pentru creșterea eficienței energetice a imobilelor.

Statul poate defini și mecanisme de sprijin pentru anumite tipuri de investiții, precum cele de garantare a veniturilor. Strategia nu propune mecanisme concrete, dar semnalează importanța respectării principiului neutralității tehnologice și a celui de limitare a impactului pe care o eventuală schemă de sprijin îl poate avea asupra costului final al energiei.

O posibilă sursă importantă de finanțare a investițiilor în sectorul energetic în deceniile următoare o reprezintă veniturile bugetare asociate licitațiilor pentru permisele de emisii aferente sistemului ETS. În funcție de evoluția prețului certificatelor de emisii, aceste venituri vor fi mai mari sau mai mici, însă în orice caz sumele disponibile pentru investiții sunt substanțiale, de ordinul miliardelor de euro în următorii 15 ani.

Acestea vor trebui alocate proiectelor de investiții pe baza unui set de priorități bine definite, cu precădere pentru proiecte esențiale pentru realizarea obiectivelor strategice, dar pentru care investițiile sunt dificil de realizat în lipsa cofinanțării din acest fond. Exemple sunt modernizarea și redimensionarea sistemelor SACET din marile orașe, reabilitarea termică a imobilelor, înnoirea parcului de centrale în cogenerare de înaltă eficiență.

V.8. Teste de stres ale sistemului energetic național

În modelarea cantitativă a evoluției sectorului energetic național în orizontul anului 2030, au fost realizate teste de stres pe componentele de reziliență a SEN, respectiv de capacitate de

gestionare a unei crize de aprovizionare cu combustibili, în condiții meteorologice deosebite (secetă prelungită, caniculă, zăpadă, temperaturi foarte scăzute etc.).

V.8.1. Test de stres al sectorului electroenergetic: condiții de primăvară și vară

CONDIȚII ȘI IPOTEZE PENTRU TESTUL DE STRES DE PRIMĂVARĂ ȘI VARĂ

Unul dintre efectele climatice cu impact asupra sectorului energetic este variabilitatea hidrologică. Potrivit Strategiei de Adaptare Climatică a Bazinului Dunării, adoptată în 2012, în deceniile următoare, segmente importante ale Bazinului Dunării se vor confrunta cu o descreștere a volumului de apă și de precipitații.

Dată fiind importanța hidroenergiei în mixul național al României și faptul că majoritatea rezervelor hidroelectrice ale țării sunt situate în Bazinul Dunării, este esențială evaluarea vulnerabilității SEN față de posibile situații de secetă. Deficitul de apă al Dunării poate afecta și producția de energie electrică nucleară și termică, care necesită debite suficiente pentru răcirea reactoarelor, respectiv a condensatoarelor turbinelor. Dependente de apa Dunării sunt nu doar reactoarele centralei nucleare de la Cernavodă, ci și cele de la Paks (Ungaria), Kozloduy (Bulgaria) și Mochovce (Slovacia). Realizarea lucrărilor de îmbunătățire a navigației pe sectorul Călărași-Brăila poate contribui la asigurarea răcirii instalațiilor de condensare din România, reducând riscul de oprire a reactoarelor în caz de secetă severă.

Dincolo de aspectele hidrologice, dacă o perioadă secetoasă este dublată de caniculă, randamentul centralelor termoelectrice este afectat. Testul de stres adaugă și constrângerea unei perioade de diminuare substanțială a vitezei medii a vântului, ceea ce reduce aproape la zero producția de energie eoliană.

Modelul PRIMES-IEM a fost rulat pentru România în scenariul unei perioade secetoase în lunile mai – august, cu reducerea potențialului hidroenergetic. Ca efect, centralele nuclear-electrice din România, Bulgaria și Ungaria își reduc producția. Aceste condiții sunt simulate pentru anii 2020, 2025 și 2030, pentru toate cele trei scenarii de bază – Scenariul de Referință (RM), Politici 2030 (P2030M) și Politici 2030 Maximal (P3050M), în varianta de preț mediu al combustibililor. Sunt analizate două zile de lucru tipice, una de primăvară și una de vară. Obiectivul este de a evidenția impactul unor asemenea circumstanțe hidrologice și meteorologice asupra rezilienței SEN, comparat cu Scenariul de Referință.

REZULTATELE TESTULUI DE STRES ÎN ZILE DE LUCRU DE PRIMĂVARĂ ȘI VARĂ

A fost modelat impactul factorilor de stres menționați mai sus asupra următoarelor elemente:

- *Capacitatea SEN de a acoperi cererea de energie și de servicii tehnologice de sistem;*

- *Capacitatea SEN de a menține nivelul exporturilor și de a asigura importurile necesare operării în condiții de siguranță;*
- *Efectele asupra prețului pe piața angro de energie electrică;*
- *Dependența de anumiți combustibili și de infrastructura aferentă acestora.*

Rezultatele modelării arată că, în niciun scenariu analizat, SEN nu se confruntă cu deficit de producție și cu încălcări ale cerințelor de asigurare a capacităților de rezervă, în niciunul dintre anii de referință (2020, 2025 și 2030). În nicio situație nu este compromisă securitatea în aprovizionare. Mai mult, în unele cazuri, SEN își menține capacitatea de asigurare a exporturilor, oferind reziliență țărilor vecine, afectate de aceleași condiții de stres.

Astfel, în anul 2020, România își va menține exporturile de energie electrică, în condiții meteorologice normale, în toate scenariile, pentru ambele zile tipice. Când condițiile de stres sunt aplicate algoritmului de alocare de capacitate în ziua de lucru de primăvară, exporturile sunt între 5 și 9 GWh/zi în toate scenariile. În ziua tipică de vară, în condiții de stres, exporturile se reduc la circa jumătate față de o zi fără condiții de stres, fiind cuprinse între 10 și 12 GWh. Aceasta arată că SEN poate oferi securitate energetică la nivel regional.

În 2025, România va exporta energie electrică în toate scenariile, în condiții meteo normale, în ambele tipuri de zile de lucru. Exporturile sunt reduse cu circa 50% în condiții de stres, cu excepția scenariului P2030M în ziua de lucru de vară, când reducerea este cu 80%.

În 2030, de asemenea, România va exporta energie electrică în toate scenariile, în ambele zile tipice. Exporturile sunt mai mari în ziua tipică de primăvară, în intervalul 30-40 GWh în toate cele trei scenarii. În ziua tipică de vară, exporturile sunt de 10-15 GWh. În condiții de stres, se înregistrează diferențe semnificative de răspuns între cele două zile tipice de lucru. În ziua de primăvară, exporturile scad cu 10-20%, în vreme ce în ziua de vară, exporturi de circa 15 GWh sunt înlocuite de importuri de 7-10 GWh. Un atare volum zilnic al importurilor, în circumstanțe excepționale, nu prezintă o problemă de reziliență a SEN.

Testele de stres nu au vizat perioada după anul 2030, când se va face puternic simțit efectul intrării în funcțiune a noilor unități nucleare.

În ceea ce privește impactul de preț al condițiilor de stres asupra pieței pentru ziua următoare, analiza arată că acesta este limitat și gestionabil pentru ziua tipică de lucru de primăvară, în vreme ce în ziua de vară impactul de preț este semnificativ, dar de termen scurt.

V.8.2. Test de stres al sectorului electroenergetic: condiții de iarnă

CONDIȚII ȘI IPOTEZE PENTRU TESTUL DE STRES DE IARNĂ

Testul de stres în condiții de iarnă explorează vulnerabilitățile SEN în condiții de frig extrem. Modelul PRIMES-IEM este rulat sub următoarele presupuneri: temperatură scăzută (sub -20°C) și căderi masive de zăpadă, aplicate pentru 24 de ore într-o zi tipică de lucru de iarnă, în anii 2020, 2025 și 2030. Temperatura scăzută are impact asupra aprovizionării cu combustibili și a disponibilității centralelor termoelectrice pe bază de gaz natural,

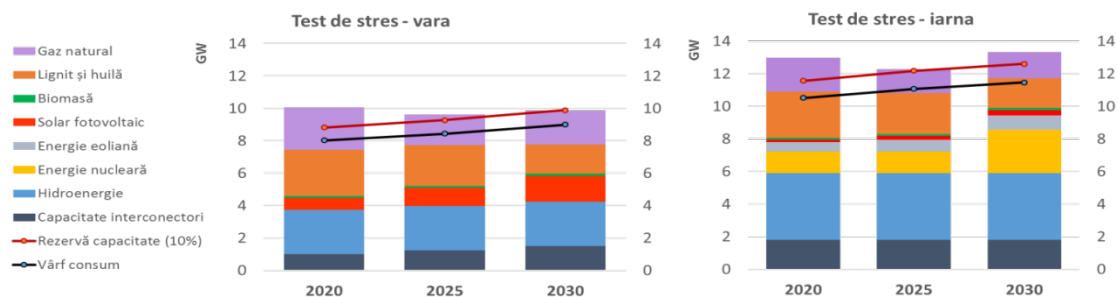
REZULTATELE TESTULUI DE STRES ÎN CONDIȚII DE IARNĂ

Nu au loc întreruperi în alimentarea cu energie electrică și încălcări ale cerințelor de asigurare a capacităților de rezervă în niciunul dintre scenariile studiate – P2030M, P3050M și RM – în niciunul dintre anii de referință. SEN este capabil să

prin cererea crescută gaze naturale și de energie electrică pentru încălzire. Frigul și căderile de zăpadă afectează puternic producția centralelor electrice eoliene și fotovoltaice. Centralele hidroelectrice funcționează în condiții de ger, cu o sarcină redusă, de 3500 MW. Modelul determină efectele capacității diminuate de producție a energiei electrice.

traverseze condițiile de stres fără a compromite stabilitatea și securitatea în aprovizionare, în condiții de funcționare normală a pieței de energie electrică europeană (Figura 35).

Figura 35 – Testul de stres al sistemului electroenergetic de vară și de iarnă

Sursa: PRIMES

Rezultatele testului de stres arată că România trebuie să se bazeze pe importuri pentru a-și asigura necesarul de energie electrică în condițiile specificate de stres. În anul 2020, România exportă energie electrică în toate scenariile, în condiții meteorologice normale. Aceste exporturi nu pot fi menținute în condițiile testului de stres, fiind înlocuite cu importuri ce depășesc 24 GWh în toate scenariile.

În 2025, de asemenea, România este exportator în toate scenariile, în condiții meteo obișnuite. Condițiile de stres induc o inversare a acestui comportament comercial, în toate scenariile: 30 GWh în RM, respectiv 50 GWh în scenariile P2030M și P3050M. Situația este similară în 2030: exporturi de energie electrică în condiții meteo

obișnuite și importuri semnificative în condiții de stres: 25 GWh în RM, respectiv 35 GWh în scenariile P2030M și P3050M. Astfel, în toate scenariile și în toții anii de referință, capacitatea de import este esențială pentru stabilitatea SEN în condiții de iarnă severă.

În ceea ce privește costurile, situațiile de condiții extreme de iarnă aduc costuri suplimentare, în special în jurul anului 2020 și mai ales în P3050M. Presiunea costurilor suplimentare scade ulterior, în perioada 2025-2030. În aceste condiții este esențială funcționarea normală a pieței de energie electrică europeană, pentru a se putea asigura importurile de energie electrică necesare acoperirii deficitului de energie electrică din SEN, la un cost acceptabil pentru consumatori.

V.8.3. Test de stres al sectorului gazelor naturale

După cum indică rezultatele testelor de stres realizate la finele anului 2014 de CE și ENTSO-G (CE 2014c), în situația unei întreruperi a livrărilor de gaze din Federația Rusă prin Ucraina către piețele UE pentru o perioadă cuprinsă între una și șase luni, în intervalul septembrie-februarie, cu două săptămâni de iarnă geroasă în februarie, România ar fi fost în 2014 printre cele mai sever afectate state europene din punct de vedere al capacității de import, cu un deficit estimat de gaz natural de 1,3 mld m³ – al treilea cel mai nefavorabil rezultat după Finlanda (2,2 mld m³) și Ungaria (2,1 mld m³).

Modelarea cantitativă cu PRIMES-Gas supply a inclus un test de stres pentru sistemul de gaz natural, cu două componente: (1) presupunerea întreruperii complete a livrărilor de gaz natural prin Ucraina către România pentru un interval de șase luni (septembrie – februarie); (2) presupunerea pesimistă că România nu exploatează recentele descoperiri din Marea Neagră, în condițiile în care

cererea de gaz natural rămâne la nivelul Scenariului de Referință în intervalul 2015-2030.

Scenariul de Referință (RM) indică dezvoltarea cu succes a zăcămintelor din Marea Neagră, dar momentul intrării lor în producție depinde de evoluția prețului gazului pe piața regională. Producția de gaze va crește notabil după 2020 și va ajunge la un maximum în jurul anului 2025, în special mulțumită zăcămintelor din Marea Neagră, reușind să contrabalanseze depletarea câmpurilor mature *onshore*. După 2025, în acest scenariu, România va deveni independentă de importuri. Pentru consum, RM indică o creștere între 2016 și 2020, prin creșterea ponderii gazului natural în mixul de energie electrică, cu o ușoară scădere către 2025, urmată de stabilizare până în 2030. Astfel, în condițiile livrărilor neîntrerupte de gaze din Rusia prin Ucraina, România nu se va confrunta cu probleme serioase de securitate în aprovizionare.

Presupunând o întrerupere a livrărilor prin Ucraina vreme de șase luni, România nu va fi afectată de o criză a aprovizionării cu gaze nici în 2025, nici în 2030, dacă își va menține producția și consumul la nivelul din RM. Situația mai dificilă se prezintă la începutul anilor 2020, când deficitul de gaze cauzat de întreruperea tranzitului ucrainean este de circa 1 mld m³. Pentru suplinirea sa, opțiunile sunt (i) creșterea extracției din înmagazinarea subterană; (ii) importuri din statele vecine; (iii) reducerea livrărilor către consumatorii neprotejați; și (iv) creșterea producției interne de gaz natural. Cum capacitatea cumulată de aprovizionare din import și din stocare în 2020 va fi de circa 74 mil m³/zi, livrările vor fi suficiente pentru a acoperi consumul intern. Procentajul de consum neacoperit în jurul anului 2020, în condiții de întrerupere a livrărilor prin Ucraina, este de circa 3% și dispare complet în anii 2025 și 2030. Creșterile estimate de preț sunt de 5% în 2020 față de RM, ca urmare a costurilor suplimentare de transport pentru importurile prin Ungaria față de cele prin Ucraina și a costurilor de înmagazinare.

A doua componentă a testului de stres examinează implicațiile situației nedezvoltării zăcămintelor de gaze din Marea Neagră, în condițiile în care consumul se menține la nivelul RM până în 2030. Un astfel de scenariu ar avea implicații majore din punct de vedere al necesarului de consum. Impactul crizei de aprovizionare prin Ucraina s-ar resimți în tot deceniul 2020-2030. În 2020, este de așteptat un deficit de gaz natural de circa 1,2 mld m³. Volumele disponibile în țările vecine vor fi limitate, ceea ce ar menține un deficit între 2020 și 2030. Deficitul estimat se va diminua între 2025 și 2030, pe fondul creșterii importurilor din Ungaria. Creșterea medie de preț în scenariul „fără Marea Neagră” este estimată la 7% în 2030 față de Scenariul de Referință, influențată de costurile de transport din Ungaria, de creșterea întrebuintării capacităților de înmagazinare subterană și de cererea crescută pe timp de iarnă. Rezultă, astfel, că dezvoltarea și exploatarea zăcămintelor din apele adânci ale Mării Negre constituie nu doar o oportunitate economică, ci și un important element de securitate energetică în deceniul următor.

VI. PERSPECTIVE ALE SECTORULUI ENERGETIC ROMANESC INTRE 2030 ȘI 2050

VI.1. Rolul tendințelor de dezvoltare pe termen lung în elaborarea Strategiei

Perspectiva de dezvoltare a sectorului energetic până în anul 2050 este utilă din două motive principale: (1) sectorul energetic are o intensitate ridicată a capitalului, iar multe proiecte au un ciclu investițional lung, astfel încât o bună parte a deciziilor de investiții ce vor avea loc în viitorul apropiat vor continua să își producă efectele în 2050; și (2) politicile energetice și de mediu ale UE, inclusiv țintele pentru anul 2030, sunt construite în jurul obiectivului pe termen lung de a reduce emisiile de GES cu cel puțin 80% până în 2050.

Obiectivul global de atenuare a schimbărilor climatice poate fi îndeplinit doar prin acțiuni și măsuri cu caracter transformator la nivel planetar. O direcție principală de acțiune va fi accelerarea

tranziției energetice. Multe dintre transformările pe termen lung ale sectorului energetic pot fi anticipate, dat fiind ritmul lent de înlocuire al infrastructurii energetice.

Tendențele prezentate în acest capitol oferă o perspectivă asupra evoluției sectorului energetic din România pentru perioada 2030-2050, pe baza rezultatelor modelării cantitative. Incertitudinea proiecțiilor pe termen lung face ca ele să aibă un caracter mai degrabă orientativ și să fie susceptibile de revizuirii mai ample în viitor. Reluarea exercițiului de modelare cantitativă peste cinci ani va conduce, probabil, la rezultate diferite, deși în linii mari, ele vor fi asemănătoare cu cele valabile în 2016.

VI.2. Evoluția sectorului energetic românesc în orizontul anului 2050

Tendențele de dezvoltare prezentate mai jos se referă la: creșterea rolului sustenabil al biomasei în mixul energetic; viitorul electromobilității; creșterea ponderii SRE în mixul energiei electrice și utilizarea tehnologiilor CSC; forme de stocare a energiei; eficiența energetică, în special a imobilelor; încălzirea electrică pe bază de pompe de căldură.

Toate aceste evoluții, deși sunt de așteptat să reducă emisiile de GES, ar putea avea un impact puternic asupra mediului, oportunitatea dezvoltării noilor tehnologii la scară largă trebuind analizată minuțios. Cel mai probabil, noi generații ale acestor tehnologii, mai eficiente și mai ecologice, vor fi adoptate la scară largă.

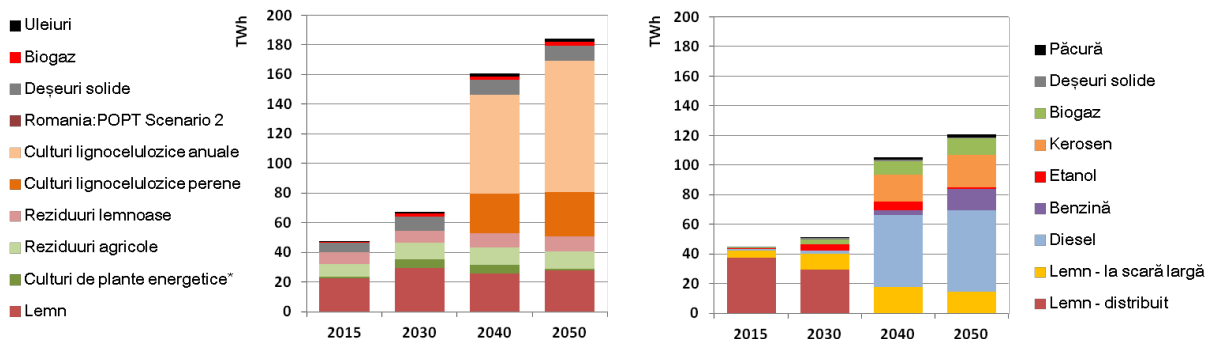
VI.2.1. Întărirea rolului biomasei și a deșeurilor în tranziția energetică

Biomasa reprezintă principala formă de SRE în mixul energetic al României și își va păstra acest rol pe termen lung. După anul 2030, analiza potențialului de dezvoltare a biomasei la nivel european indică posibilitatea unei creșteri considerabile a suprafeței terenurilor utilizate în România în mod eficient, în culturi lignocelulozice anuale și perene. Producția totală de biomasă cu destinație energetică în România ar putea crește de la 47 TWh în 2015 la 184 TWh în 2050, dintre care 119 TWh culturi de biomasă lignocelulozică (partea stângă în Figura 36). Astfel, biomasa ar putea deveni principalul produs energetic al României, în condițiile în care o bună parte ar putea fi destinată exporturilor, în urma transformării în produse energetice finite, cu

valoare adăugată ridicată. Problema gestiunii deșeurilor va fi soluționată prin transformarea în produse energetice, producție de biogaz și uleiuri cu destinație energetică, însă volumul rezultat este mai mic decât potențialul plantelor lignocelulozice.

Transformarea biomasei în produse energetice va avea loc în noi capacități de rafinare și prelucrare, rezultând în 2050 aproximativ 120 TWh, în principal produse echivalente pentru diesel (55 TWh), kerosen (22 TWh) și benzină (14 TWh). Alte produse energetice importante sunt biogazul (11 TWh) și lemnul (14 TWh), utilizat de companii de utilități pentru producția în cogenerare de abur și energie electrică. Păcura și etanolul pe bază de biomasă vor ocupa un loc marginal (partea dreaptă în Figura 36).

Figura 36 – Producția biomasei cu destinație energetică (S) și de produse energetice pe bază de biomasă (D)

Sursa: PRIMES

Strategia nu propune o dezvoltare către export a sectorului biomasei din România; oportunitatea unei astfel de abordări va putea fi analizată în deceniile următoare, în funcție de evoluția politicilor globale de decarbonare, pe baza unor studii aprofundate de oportunitate specifice. Rolul

acestei analize este de a evidenția potențialul major pe care România îl are în modernizarea, eficientizarea și dezvoltarea sectorului biomasei și crearea unei noi industrii naționale, cea de prelucrare și rafinare a produselor energetice pe bază de biomasă.

VI.2.2. Rolul de termen lung al autovehiculului electric în transporturi

Mobilitatea electrică reprezintă o alternativă solidă și credibilă, de termen lung, la motorul cu ardere internă. Gazul natural, GPL-ul și hidrogenul sunt combustibili alternativi viabili pentru sectorul transporturilor, însă este puțin probabil să ofere o soluție de înlocuire pe scară largă a produselor petroliere în mixul energetic.

Motorul electric este caracterizat de randament ridicat și de lipsa emisiilor rezultate în urma arderii carburanților. Autovehiculele cu motor cu ardere internă sunt, în prezent, o sursă majoră de poluare în mediul urban, cu toate că noile tehnologii limitează poluarea cu gaze de eșapament.

Pe de altă parte, principala problemă a autovehiculului electric constă în dificultatea stocării energiei electrice. Din punct de vedere al sustenabilității, se pune și problema emisiilor aferente producției de energie electrică, dominată de combustibilii fosili. Pe termen lung însă, autovehiculele electrice sunt de așteptat să dețină un rol central, pe măsură ce crește eficiența bateriilor, respectiv producția în cantități mari a energiei electrice curate.

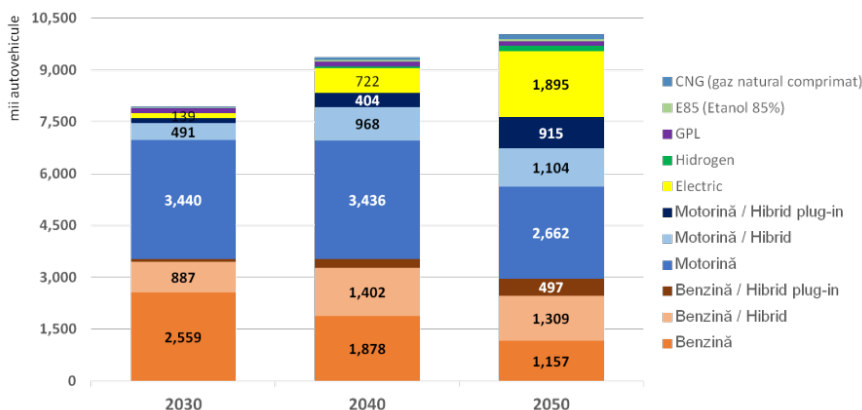
Tranziția de la motorul cu ardere internă către cel electric este probabil să aibă loc trecând prin etapa intermediară a autovehiculelor hibride (echipate cu ambele tipuri de motor), cu sau fără alimentare din

rețeaua de energie electrică. Cea mai timpurie dezvoltare o vor avea autovehiculele hibride pentru care motorul electric are doar un rol marginal, la viteze mici, în traficul urban (Figura 37).

Etapa a doua va consta în creșterea numărului de autovehicule hibride de tip *plug-in*, a căror baterie de capacitate medie se poate încărca de la o sursă externă de energie electrică. Aceste autovehicule combină avantajele motorului electric, în special în traficul urban și pe distanțe scurte, cu cele ale motorului cu ardere internă, cu alimentare rapidă și la îndemână când se parcurg distanțe lungi, în afara orașelor. În fine, a treia etapă va consta în creșterea rapidă a ponderii autovehiculelor pur electrice, cu baterii de mare capacitate, pe măsură ce costul lor scade, iar energia electrică provine în mai mare parte din surse cu emisii scăzute de GES.

Pentru România, nu este oportună traversarea acestor pași mai rapid decât este eficient din punct de vedere economic, cu excepția unor scheme de sprijin de amploare limitată pentru dezvoltarea infrastructurii publice de reîncărcare și o susținere marginală a pieței în etapele incipiente de dezvoltare, coordonată cu dezvoltarea industriei autovehiculelor electrice în România.

Figura 37 – Evoluția parcului de autovehicule în perioada 2030-2050, în funcție de modul de propulsie

Sursa: PRIMES

Rezultatele modelării ilustrează parcurgerea celor trei etape ale tranziției către electromobilitate în România, în perioada 2030-2050, pentru Scenariul Optim. Astfel, în 2050, în România ar urma să fie înmatriculate circa 10 milioane de autovehicule, din care 13% hibride și 5% hibride *plug-in* pe benzină, 11% hibride și 9% hibride *plug-in* pe motorină, 19% autovehicule electrice și 1,5% cu pile de combustie pe bază de hidrogen.

Astfel, aproape 60% din parcul auto ar urma să aibă, în 2050, o formă de propulsie electrică. Dintre autovehiculele pe motorină și benzină, o bună parte ar putea folosi produse energetice pe bază de biomasă (secțiunea VI.2.3.). Bineînțeles, tranziția către electromobilitate poate avea loc mai rapid sau mai lent, în funcție de evoluția factorilor principali explicați mai sus.

VI.2.4. Producția energiei electrice pe bază de tehnologii cu emisii reduse de GES

Perioada 2020-2030 va aduce creșteri moderate ale capacităților de producție a energiei din SRE cu precădere electrice eoliene și fotovoltaice, după cum este explicat la paginile 60-66. Modelarea include doar capacități ce se dezvoltă fără o schemă dedicată de sprijin, în locații cu potențial energetic ridicat, în care proiectele sunt fezabile economic. Pe măsură ce costul emisiilor de GES crește iar performanța tehnologiilor eoliană și fotovoltaică crește în raport cu costurile, tranziția energetică se va accelera și în România, prin creșterea ritmului de extindere a centralelor eoliene, fotovoltaice și a altor tehnologii cu emisii reduse de GES. În paralel, va avea loc o reducere a costului capitalului pentru investițiile în SRE în România. Aceste evoluții sunt de așteptat să aibă un impact puternic în mixul energetic în special după 2030.

Figura 38 prezintă evoluția estimată a capacității instalate în centrale electrice fotovoltaice și eoliene în perioada 2030-2050, pentru Scenariul Optim (POPT) și pentru Scenariul Politici 2030 Maximal (P3050M). Se remarcă o creștere importantă a capacităților instalate în ambele scenarii, fără a fi

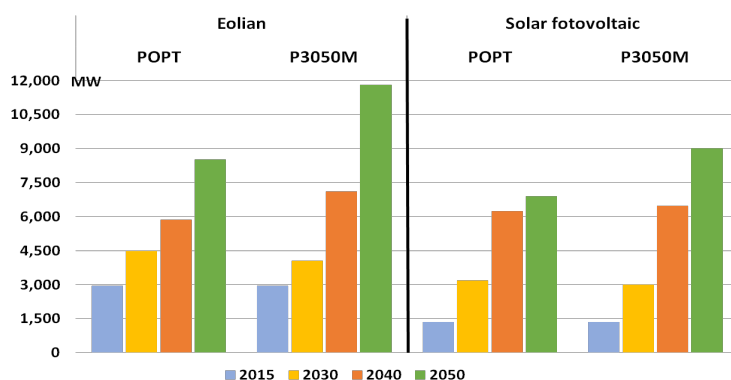
necesară o schemă dedicată de sprijin. În anul 2050, rezultatele modelării arată o capacitate totală instalată în centrale eoliene de 8500 MW în scenariul POPT și de 11800 MW în scenariul P2030M. Pentru capacitățile instalate fotovoltaice, valorile corespunzătoare sunt 6900 MW și, respectiv, 9000 MW. Capacitatea instalată în centrale termoelectrice pe bază de biomasă este estimată la puțin peste 500 MW în 2050.

Creșterea mai accentuată, pe termen lung, a capacităților SRE în scenariul P3050M decurge din politicile ambițioase de decarbonare, prin care prețul emisiilor GES pe piața ETS crește foarte mult și se dezvoltă capacități de stocare, ce pot prelua cantități mari de energie electrică produsă intermitent și nesincronizat cu cererea. Înainte de 2030, scenariul POPT arată o creștere mai rapidă a capacităților SRE decât în scenariul P3050M, din cauza costului mai scăzut cu capitalul pentru investițiile în SRE în România – rezultat al politicilor statului român de a reduce riscul de țară, în special pentru acest tip de investiții.

Capacitatea netă instalată în centrale pe bază de SRE în anul 2050 presupune investiții mai mari decât simpla adăugare de noi capacități celor existente, întrucât va fi necesară și înlocuirea capacităților existente, instalate în perioada 2010-2016, în momentul în care vor ajunge la sfârșitul duratei de viață, în perioada 2030-2040.

De asemenea, după 2035 se vor crea premise pentru introducerea reactorilor nucleari de generația IV, mici și modulari (SMR), care vor putea crește ponderea energiei cu emisii scăzute de GES. Realizarea tehnologiei de reactori rapizi răciți cu plumb, cu o contribuție semnificativă a României, va aduce posibilitatea participării la proiecte de investiții pe plan mondial.

Figura 38 – Capacitatea instalată în centrale electrice eoliene și fotovoltaice în perioada 2030-2050

Sursa: PRIMES

Toate scenariile pornesc de la premisa utilizării hidroenergiei și a energiei nucleare pe termen lung în România. Hidroenergia este coloana vertebrală a sistemului energetic, iar energia nucleară adaugă o contribuție esențială la mixul energetic diversificat și echilibrat al României. Alături de hidroenergie, SRE și energie nucleară, mixul energetic face loc și cărbunelui, inclusiv în scenariile de decarbonare, la orizontul anului 2050. Astfel, rezultatele modelării

indică fezabilitatea, începând cu anul 2035, a proiectelor pentru noi centrale termoelectrice pe bază de lignit, cu condiția ca acestea să fie prevăzute cu tehnologia de captură, transport și stocare geologică a CO₂ (CSC). În funcție de scenariu, modelarea arată că ar putea fi construită o capacitate pe bază de lignit prevăzută cu CSC cuprinsă între 300 și 1000 MW.

VI.2.5. Stocarea energiei electrice la scară mare

Rezultatele modelării arată o dezvoltare remarcabilă a capacităților eoliene și fotovoltaice pe termen lung (secțiunea VI.2.4). Producția intermitentă de energie electrică poate pune probleme de adecvanță sistemului electroenergetic (SEN), din cauză că doar o parte a capacităților instalate pot oferi servicii pe piața de echilibrare, iar capacitatea de interconectare este limitată. Din acest motiv, după anul 2030 și mai ales după 2040, va apărea necesitatea de a dezvolta noi soluții de stocare a energiei electrice produse în centrale eoliene și fotovoltaice.

În orizontul anului 2050, SEN ar putea necesita capacități ce pot asigura echilibrarea pentru 15-20 GW instalați în centrale cu producție intermitentă. În afară de tipurile de capacități disponibile în prezent, se vor dezvolta sisteme de baterii de mare

capacitate, ca soluție marginală pe piața de echilibrare, respectiv numeroase sisteme de baterii de capacități mai mici, distribuite geografic. Două soluții importante, care în prezent sunt costisitoare, dar care ar putea deveni fezabile economic, sunt centralele hidroelectrice cu pompaj invers (CHEAP), respectiv, după anul 2035, procesul de hidroliză pe bază de energie din SRE pentru a produce hidrogen. Hidrogenul poate fi ulterior utilizat fie direct în transport, fie sub formă de gaz de sinteză din SRE, injectat în sistemul de transport/distribuție a gazului natural, după ce este adus la standard de metan prin reacția cu CO₂.

Centralele hidroelectrice cu pompaj devin necesare în mixul de capacități în toate scenariile analizate, însă doar după anul 2030. POPT prevede capacități de pompaj invers de aproximativ 1000 MW în anul

2050, cu variații între 850 MW și 1100 MW, în funcție de scenariu. Cele două scenarii în care necesarul de capacități de pompaj invers este cel mai scăzut (450 MW, respectiv 750 MW) sunt cele cu decarbonare ambițioasă (Scenariul Politici 2030 Maximal, în variantele de preț scăzut, respectiv de preț mediu al combustibililor – P3050L și P3050M).

Pentru P3050L și P3050M, necesarul mai scăzut de capacități hidroelectrice cu pompaj este justificat de dezvoltarea, în paralel, a capacităților de producție a gazului de sinteză. Rezultatele modelării pentru cele două scenarii arată o dezvoltare rapidă a acestei tehnologii după anul 2040, ajungând în 2050 la o producție de 28 TWh gaz de sinteză.

Producția de gaz de sinteză din SRE este binevenită în mixul energetic către sfârșitul tranziției

VI.2.6. Eficiența energetică a imobilelor

Stocul clădirilor din România are o eficiență energetică relativ scăzută, iar consumul specific de energie pentru încălzire și răcire este relativ ridicat, cu o medie națională de 157 kWh/m²/an (partea dreaptă în Figura 39), în condițiile în care circa jumătate din locuințe sunt încălzite doar parțial.

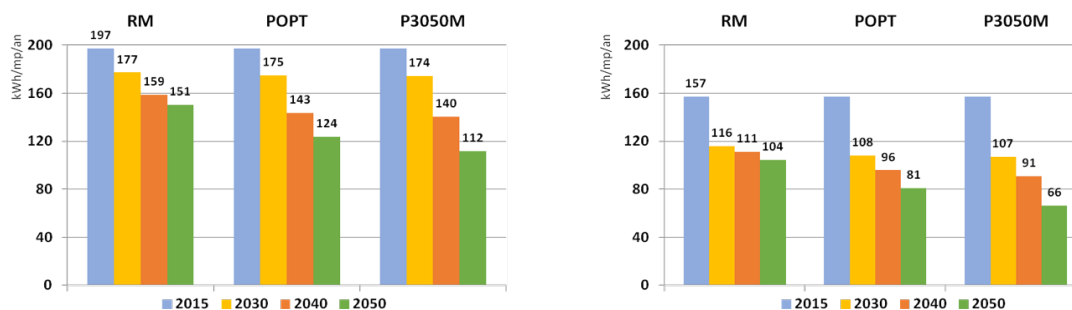
energetice, la orizontul anului 2050, pentru că poate contribui la decarbonarea gazului natural. Metanul sustenabil este necesar în procese industriale ce utilizează flacăra, unde este dificil de înlocuit.

Atât pomparea inversă a apei în centrale hidroelectrice, cât și hidroliza au un randament relativ scăzut. Din acest motiv, chiar dacă se dezvoltă astfel de capacități de stocare la scară mare, este preferabilă utilizarea energiei electrice în momentul în care este produsă, respectiv stocarea ei în baterii.

Un rol important în echilibrarea SEN îl vor avea rețelele inteligente și managementul cererii de energie, inclusiv prin creșterea rolului comunităților locale și al prosumatorilor, deținători de mici capacități de stocare distribuite geografic.

Programele naționale de creștere a eficienței energetice, în paralel cu creșterea costurilor cu energia, vor încuraja investiții în izolarea termică a locuințelor în următorii 15 ani, în toate scenariile de dezvoltare.

Figura 39 – Eficiența energetică a gospodăriilor (S) și consumul de energie pentru încălzire și răcire (D)

Sursa: PRIMES

După 2030, creșteri suplimentare ale eficienței energetice la încălzire vor fi însă mai costisitoare, presupunând lucrări mai ample și complexe de reabilitare. Dacă în Scenariul de Referință (RM) nu au loc investiții directe cu scopul creșterii eficienței energetice, Scenariile Optim (POPT) și Maximal (P3050M) prevăd investiții considerabile în creșterea eficienței energetice a stocului de locuințe. Astfel, POPT arată o scădere a consumului specific de energie pentru încălzire și răcire, între 2030 și 2050, de la 108 la 81 kWh/m²/an, prin investiții medii anuale de 2,6 mld €. Prin comparație, P3050M arată o scădere a consumului

de la 107 la 66 kWh/m²/an, prin investiții medii anuale de 4 mld €. Efortul investițional suplimentar de a trece de la POPT la P3050M este foarte ridicat și nejustificat pentru puterea de cumpărare a consumatorilor din România.

Consumul total de energie al gospodăriilor va urma în bună măsură necesarul pentru încălzire și răcire. Cererea de energie a gospodăriilor pentru gătit, încălzire, iluminat, electronice și electrocasnice, este de așteptat să crească foarte puțin, ca urmare a adoptării treptate a noilor tehnologii de ecodesign, cu consum specific tot mai scăzut.

VI.3. Consumul de energie al României între 2030 și 2050

Atât cererea de energie finală, cât și consumul brut de energie primară sunt așteptate să scadă ușor în România în perioada 2030-2050, ca urmare a investițiilor în eficiență energetică și a creșterii ponderii serviciilor în economie, pe fondul creșterii economice mai lente, cauzate de fenomenul de îmbătrânire, dar și de scădere a populației. Analiza consumului de energie pe tipuri de resurse și pe

segmente ale cererii nu arată schimbări majore în consumul de energie pe segmente de cerere și pe sectoare de activitate, dar vor avea loc transformări importante în mixul energetic, remarcabil în special în cererea diferitelor tipuri de energie la nivel sectorial și din punct de vedere al tehnologiilor utilizate.

VI.3.1. Consumul brut de energie primară pe tipuri de resurse

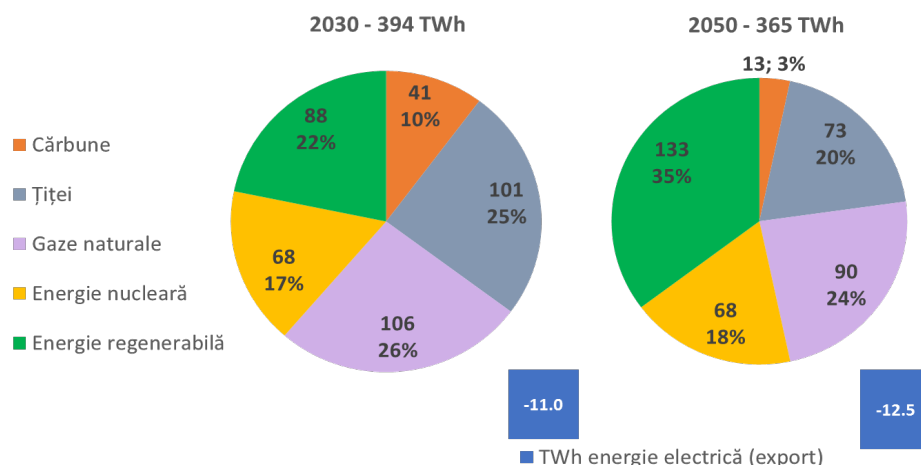
Rezultatele modelării pentru Scenariul Optim indică o scădere cu 7% a cererii de energie primară între 2030 și 2050, de la 394 la 365 TWh. Scade, de asemenea, ponderea combustibililor fosili în mixul de energie primară, de la 61% la 47%, fiind înlocuiți de SRE, ce cresc de la 22% la 35% (Figura 40).

Creșterea cu 45 TWh a SRE este alocată aproape egal energiei eoliene, fotovoltaice și geotermale, care crește mai mult de dublu de la 20 TWh în 2030 la 44 TWh în 2050, respectiv biomasei, cu o creștere de la 51 la 72 TWh. Energia hidroelectrică nu este prevăzută a crește în mod substanțial, dar

creșterea nu este exclusă dacă se realizează noi investiții în centrale hidroelectrice pe principalele cursuri de apă – cel mai mare potențial fiind în continuare pe cursul Dunării.

Între 2030 și 2050, cererea de cărbune și cea de țiței sunt estimate să se reducă cu aproximativ 28 TWh fiecare. În 2050, cărbunele ar putea acoperi doar 3% din cererea de energie primară, în scădere de la 10% în 2030. Gazul natural își păstrează locul în mixul energiei primare, cu o pondere aproape constantă de circa 25%.

Figura 40 – Consumul intern brut de energie primară în 2030 și 2050

Sursa: PRIMES

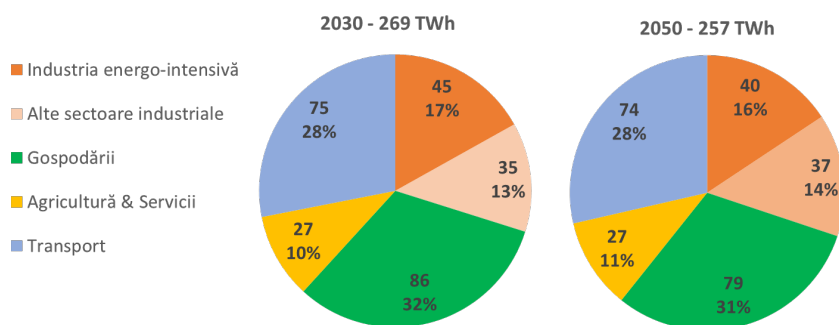
VI.3.2. Consumul brut de energie finală pe segmente de consum

Perspectivile de evoluție a cererii de energie sunt prezentate pentru intervalul 2030-2050 potrivit Scenariului Optim (POPT), în comparație cu scenariile principale de politici analizate (Figura 41). POPT se prezintă, din acest punct de vedere,

ca scenariu de mijloc, cu estimări situate între tendințele de scădere mai radicală din scenariile cu politici ambițioase de decarbonare, eficiență energetică și cota de SRE, pe de o parte, și Scenariul de Referință (RM), pe de altă parte.

Figura 41 – Consumul de energie finală în 2030 și 2050, pe segmente de consum

Sursa: PRIMES

În industrie, consumul de energie finală va scădea ușor de la 80 TWh în 2030 la 75 TWh în 2040, urmat de creștere ușoară până la 77 TWh în 2050. Consumul final de energie în industriile energo-intensive prezintă o tendință similară celui din industrie, în ansamblu; după o scădere de la 45 TWh în 2030 la 40 TWh în 2040, consumul rămâne relativ constant la acest nivel, în toate scenariile, până în 2050.

În sectorul rezidențial, consumul final de energie rămâne la un nivel similar celui din prezent, de circa 86 TWh până în 2040, urmat de o scădere la 79 TWh în 2050. Rezultatele prezintă, în acest caz, o evoluție de mijloc, în cadrul unui tipar relativ consistent cu celelalte scenarii, cu scădere mai puternică de consum doar în scenariile cu politici ambițioase de decarbonare, prin investiții substanțiale în eficiența energetică a imobilelor.

În sectorul serviciilor, se preconizează un consum stabil de energie între 2030 și 2050, în jurul valorii de 23 TWh. Consumul în agricultură este de aproximativ 4 TWh. Nivelul este unul median,

situat între proiecțiile de ușoară creștere ale Scenariului de Referință și cele de ușoară scădere, ale scenariului ambițios de decarbonare.

Consumul final de energie în sectorul transporturi prezintă, în POPT, o creștere lentă de la 75 TWh în 2030 la 77 TWh în 2035, urmată de o scădere graduală până la 74 TWh în 2050.

În total, consumul brut de energie finală este așteptat să scadă ușor, de la 269 la 257 TWh. Ponderele segmentelor de consum rămâne aproximativ aceeași în perioada 2030-2050. Principalul segment al cererii rămân gospodăriile, cu 31% din consum, urmat îndeaproape de industrie și transporturi, ambele apropiate de 30%. Consumul segmentelor terțiar și agricol completează cererea de energie finală, cu o pondere de 10%. Rezultatele modelării nu anticipează modificări substanțiale în niciun segment de consum, cu excepția dezvoltării cu precădere a electromobilității și a sectoarelor industriei cu valoare adăugată ridicată și consum specific de energie relativ scăzut.

VI.3.3. Consumul brut de energie finală pe tipuri de resurse

Consumul final de produse petroliere înregistrează evoluții puternic divergente de la scenariu la scenariu. În POPT, este preconizată o scădere continuă a consumului de la 79 TWh în 2030 la 70 TWh în 2040 și doar 55 TWh în 2050 (Figura 42). Pe de altă parte, RM estimează un nivel staționar, situat în jurul nivelului de 93 TWh în varianta de preț mic al combustibililor, în vreme ce P3050M prevede cea mai accentuată scădere, până la nivelul de 35 TWh în 2050. Evoluția este determinată de ritmul diferit de creștere a ponderii electromobilității în transportul rutier, în funcție de scenariu.

Consumul final de gaz natural rămâne constant între 2030 și 2050, la nivelul de 68 TWh, în Scenariul Optim. Nivelul maxim al cererii este estimat în Scenariul de Referință cu preț scăzut (RLow), în jurul nivelului de 73 TWh, în vreme ce scenariul P3050M indică o scădere semnificativă a cererii de gaz natural, de la 63 TWh în 2030 la 47 TWh în 2050.

Astfel, evoluția cererii tuturor combustibililor fosili este condiționată de prețul lor, de nivelul de ambiție al politicilor de decarbonare, respectiv de prețul european al certificatelor de emisii ETS.

Consumul de energie finală din biomasă și deșeuri prezintă, în POPT, o creștere notabilă, de la 45 TWh în 2030 la 53 TWh în 2050. O creștere mai pronunțată este indicată, în mod previzibil, de P3050M, care prevede o țintă obligatorie pentru cota de SRE în 2030 și asumarea la nivel național a țintei de reducere a emisiilor de GES cu 80% în 2050.

Consumul final de energie electrică prezintă un tipar robust și consistent de creștere în toate scenariile studiate. În intervalul 2030-2050, în POPT, consumul final de energie electrică va crește de la 51 TWh în 2030 la 65 TWh în 2050. O pondere mai mare a consumului de energie electrică în consumul total de energie este preconizată în P3050M, de maximă ambiție în ceea ce privește decarbonarea, până la 74 TWh în 2050.

Consumul final de abur prezintă, în POPT, o scădere lentă de la 18 TWh în 2030 la 17 TWh în 2050. Și de această dată, POPT este situat la nivel median. Nivelul maxim al cererii de agent termic este aferent Scenariului de Referință în varianta de preț mare al combustibililor (RHigh), cu un consum de agent termic de 20 TWh în 2050.

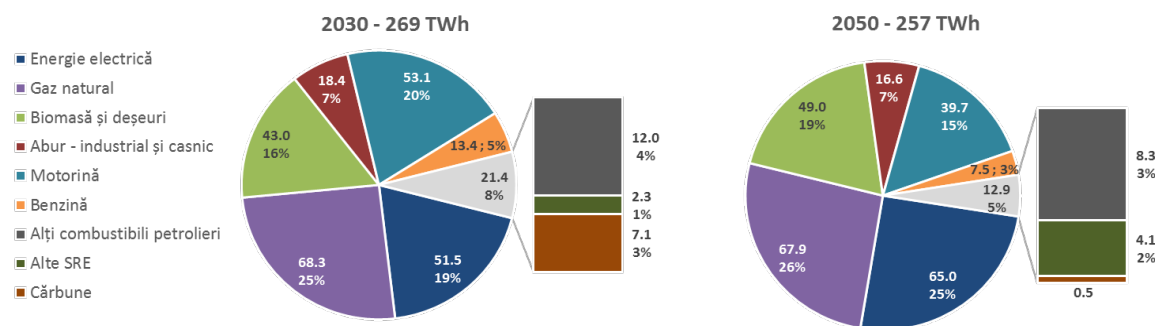
În ceea ce privește ponderea energiei electrice în consumul final de energie, POPT indică o tendință

clară și solidă de creștere, de la 19% în 2030 la 25% în 2050. Electrificarea consumului este mai accentuată în scenariul P3050M, în care presiunea competitivă asupra combustibililor fosili este cea mai mare și în care, în 2050, este atins nivelul de 31%. Pe de altă parte, RLow indică o evoluție moderată a electrificării consumului către doar 20% în 2050.

Ponderea gazului natural în consumul final de energie pe termen lung prezintă o cotă aproape constantă, în POPT, la un nivel de circa 25%. Ponderea mai mare a gazului natural în consumul total de energie este favorizată în scenariul P2030L, cu politici climatice și de mediu relativ relaxate și cu preț mic al combustibililor – 28% în 2050 – și este descurajată, potrivit așteptărilor, în P3050M, cu politici ambițioase de decarbonare – 20%.

Intensitatea energetică raportată la PIB prezintă o scădere de la 153 tep/mil €₂₀₁₀ în 2030 la 108 tep/mil €₂₀₁₀ în 2050. Intensitatea emisiilor de carbon raportată la PIB va cunoaște o scădere continuă, potrivit Scenariului Optim, de la 258 la t CO₂/mil €₂₀₁₀ în 2030 la 119 t CO₂/mil €₂₀₁₀ în 2050 – tendință redată cu consistență în toate scenariile.

Figura 42 – Consumul de energie finală după tipul energiei (2030 și 2050)

Sursa: PRIMES

VI.4. Producția și importurile nete de energie între 2030 și 2050

Producția totală de energie primară va prezenta o ușoară scădere, de la 304 TWh (echivalentul a 26,2 mil tep) în 2030 la 287 TWh în 2050 (Figura 43).

Producția totală de cărbune va scădea de la 32 TWh în 2030 la 12 TWh în 2050, în continuarea tendinței de diminuare a cărbunelui în mixul energetic (45 TWh în 2020). Proiecția Scenariului Optim este situată la un nivel superior al producției

față de scenariile și senzitivitățile cu preț mic al combustibililor și/sau care includ politici energetice mai ambițioase de decarbonare, eficiență energetică și pondere SRE.

Se estimează că producția de țiței își va continua tendința de scădere lentă între 2030 și 2050, de la 22 la 13 TWh (1,93 la 1,15 mil tep). În scenariul ambițios de decarbonare combinat cu prețuri mici

ale petrolului, producția de țiței cunoaște un punct de cotitură în 2035, începând de la care are loc o scădere abruptă către zero.

Producția de gaz natural va scădea, după ce atinge un nou vârf de 132 TWh în 2025, ca urmare a producției din Marea Neagră, la 96 TWh în 2030 și la 65 TWh în 2050. Ca și în cazul țițeiului, scenariile de preț mic prevăd o scădere către zero a producției de gaze începând cu 2045.

Producția de energie din SRE va crește în ritm susținut, de la 86 TWh în 2030 la 129 TWh în 2050. Tendința de creștere este consistentă în toate scenariile rulate, însă apar variații mari între scenariile de decarbonare și Scenariul de Referință.

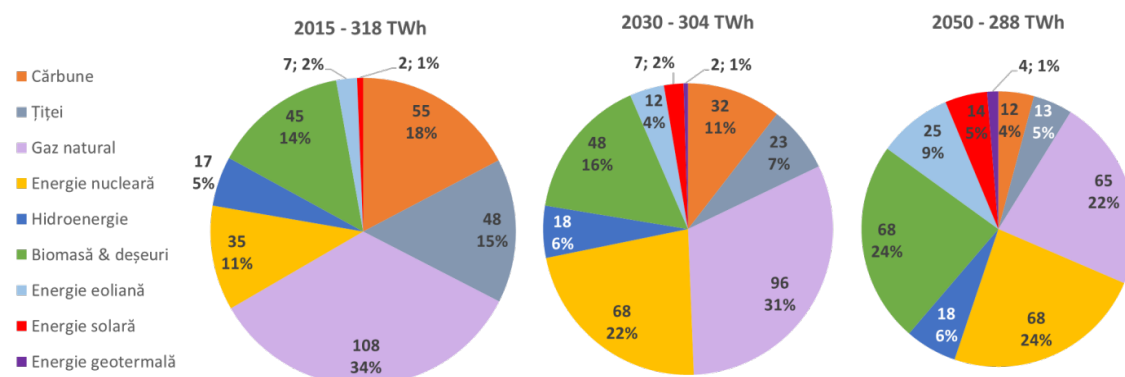
Producția totală de energie pe bază de biomasă și deșeuri prezintă, în toate scenariile, o creștere consistentă în perioada analizată, 2030-2050. În scenariul POPT, producția este de 48 TWh în 2030 și de 68 TWh în 2050. Este notabilă tendința de

accelerare a producției pe bază de biomasă după 2030, prin dezvoltarea tehnologiilor moderne și eficiente la scară largă, în special în mediul rural.

Evoluția dependenței de importuri de energie prezintă diferențe de la scenariu la scenariu. Potrivit POPT, de la nivelul de 23% în 2030, dependența de importuri va crește la 29% în 2035, pentru a scădea apoi până la 21% în 2050. Țițeiul rămâne principala formă de energie importată în România în toată perioada analizată și în toate scenariile.

Valorile maxime ale dependenței de importuri ar fi atinse în scenariul RLow cu 42% în 2030 și 62% în 2050; cele minime, pe de altă parte, ar fi atinse în scenariul ambițios de decarbonare (P3050M): 17% în 2030, 28% în 2035, pentru a coborî la doar 2% în 2050. Așa cum se poate vedea în Figura 43, acest scenariu necesită un volum considerabil mai mare de investiții decât POPT.

Figura 43 – Evoluția producției de energie primară în România după sursa energiei

Sursa: PRIMES

VI.5. Estimarea investițiilor în sectorul energetic în intervalul 2030-2050

Vor fi necesare investiții susținute și în intervalul 2030-2050. Potrivit POPT, cheltuielile de investiții în sectorul energetic vor fi, între 2031 și 2050, de circa 13 mld €₂₀₁₃, ceea ce revine la o medie anuală de 665 mil €₂₀₁₃. Necesarul de investiții variază între un maxim în scenariul P3050L, cu un nivel mediu anual de investiții de 1470 mil €₂₀₁₃, și un minim în RLow, cu o medie anuală de 285 mil €₂₀₁₃.

Raportat la PIB, totalul cheltuielilor de investiții în energie prezintă, în POPT, un parcurs variabil între 2030 și 2050: 5,7% în 2030, 5% în 2035, 5,3% în 2045 și 4,9% în 2050. În ceea ce privește investițiile

în capacități de producție a energiei electrice, inclusiv în cogenerare, acestea sunt, potrivit POPT, de 125 mil €₂₀₁₃ anual în intervalul 2026-2035 și 620 mil €₂₀₁₃ anual în intervalul 2036-2050. Pe de altă parte, modelarea indică o creștere substanțială a veniturilor generate prin licitarea certificatelor ETS, în POPT: 1,2 mld €₂₀₁₃ în 2030, cu creștere continuă până la 5,8 mld €₂₀₁₃ în 2050. Dar, prin includerea unei mari ponderi a energiei nucleare în mixul energetic, POPT nu reprezintă scenariul de venituri maxime din certificate ETS.

VII. PARTICIPAREA ECHITABILA LA ATINGEREA ȚINTELOR UE28 IN 2030 ȘI 2050

România își va îndeplini angajamentul european cu privire la țintele naționale pentru eficiența energetică, energia regenerabilă și emisiile de GES pentru anul 2020, un efort susținut suplimentar fiind necesar doar pentru creșterea cotei de SRE în transporturi (SRE-T) la 10%. Efortul strategic în următorii ani va consta în principal în imprimarea unei direcții de evoluție a sectorului energetic conform cu obiectivele strategice prioritare, inclusiv participarea la procesul îndelungat și complex de transformare pentru atenuarea schimbărilor climatice.

UE a stabilit ținte comune pentru cei trei parametri pentru anul 2030 și a lansat, în iulie 2016, un

pachet de inițiative legislative care să susțină atingerea lor. În decembrie 2016, CE a publicat propuneri de reformă a pieței comune a energiei, ce sprijină eforturile pentru atingerea țintelor comune.

În acest context, rezultatele modelării cantitative a sectorului energetic din România pentru perioada 2016-2030 fundamentează mandatul de negociere al României pentru stabilirea țintelor indicative naționale pentru 2030 cu privire la emisiile de GES, SRE și eficiență energetică, în mod echitabil. Mai jos sunt prezentate succint rezultatele modelării pentru 2030, în toate scenariile, cu privire la cota de SRE, emisii de GES și eficiență energetică.

VII.1. Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră

România își redusese în 2015 emisiile de GES cu 54% față de 1990, mult peste nivelul mediu de 20% stabilit ca țintă UE28 pentru 2020 și ținta de 40% pentru 2030. Scăderea este, în primul, rând rezultatul unui proces amplu și dificil de transformare a sectorului industrial, ce poate fi considerat în bună măsură încheiat.

Industria rămâne principalul motor de creștere economică sustenabilă pentru România și are premise foarte bune de dezvoltare în deceniile următoare, în special în producția de mașini, utilaje și echipamente, cu valoare adăugată tot mai ridicată. Pe termen scurt, creșterea eficienței energetice și scăderii emisiilor de GES nu vor mai progresa la fel de substanțial. Scăderea emisiilor de GES va avea loc într-un ritm mult mai lent decât cel din ultimii 25 de ani, fiind rezultatul concertat a mici îmbunătățiri în toate sectoarele de activitate. Un rol primordial îl vor avea însă eficientizarea consumului de energie și creșterea ponderii energiilor curate în mixul energetic.

Pentru 2030, rezultatele modelării indică o scădere suplimentară a emisiilor totale de GES cu 6-9%, până la 60-63% față de 1990. În valoare absolută, emisiile anuale se vor reduce de la 116 mil t CO₂ echivalent în 2015 la 94-102 mil t CO₂ echivalent în 2030. Vor contribui atât sectoarele cuprinse în sistemul ETS, cât și activitățile non-ETS.

Emisiile de GES cuprinse în sistemul ETS s-au redus în România cu 43% în perioada 2005-2015, de la 75 la 43 mil t CO₂ echivalent. Ținta medie UE28 pentru 2030 de reducere a emisiilor ETS este de 43% față

de situația din 2005, nivel atins deja de România. Bineînțeles, prin participarea la sistemul ETS, România va continua să reducă emisiile de GES aferente – cel mai probabil la un nivel cuprins între 30 și 35 mil t CO₂ echivalent (32 mil t în POPT), în funcție de evoluția mixului energetic. În situația în care prețul certificatelor de emisii ETS rămâne însă, la nivel european, la o valoare mai scăzută decât este necesar pentru atingerea țintelor de decarbonare, emisiile de GES cuprinse în sistemul ETS vor fi mai ridicate. Nu există și nu sunt necesare ținte naționale pentru emisiile de GES acoperite de schema ETS.

Pentru emisiile de GES non-ETS, CE a propus pentru România o țintă de reducere cu 2% în 2030 față de nivelul din 2005, în timp ce media pentru UE28 este o reducere de 35%. Această țintă este echitabilă și ține cont de necesarul României de a crește consumul de energie în tandem cu creșterea economică, în special în anumite sectoare non-ETS precum transporturile și încălzirea locuințelor. Cu eforturi susținute în creșterea eficienței energetice în sectorul încălzirii, România poate atinge și chiar depăși această țintă.

Pe scurt, România contribuie echitabil la procesul de decarbonare al UE28, cu o reducere de cel puțin 60% a emisiilor de GES totale în 2030 față de 1990, în toate scenariile analizate. La nivel european, reducerea medie de 60% urmează a fi ținta intermediară pentru anul 2040, pe care România o va atinge probabil cu 10 ani mai devreme.

Scenariul POPT arată o reducere cu 62% a emisiilor

în 2030.

VII.2. Creșterea rolului SRE în mixul energetic

România și-a îndeplinit angajamentul european pentru 2020 de a crește ponderea SRE la 24% din consumul brut de energie finală (ponderea SRE), atingând pentru acest indicator un nivel de 26,3% în 2015.

Depășirea țintei programate mult înainte de termen este rezultatul unei creșteri rapide a producției de energie electrică din SRE (SRE-E), în special în microhidrocentrale, centrale electrice eoliene și fotovoltaice. Investițiile în aceste capacități sunt efectul subvenției prin schema certificatelor verzi, ce impune un cost deloc neglijabil pentru consumatorul final. Schema certificatelor verzi va garanta un venit suplimentar producătorilor acreditați timp de 15 ani, dar ia sfârșit la 31 decembrie 2016 pentru toate

proiectele noi și nu este oportună introducerea unei noi scheme similare de sprijin mai devreme de 2030, când va fi luat sfârșit schema actuală.

România ar putea introduce un mecanism de sprijin pentru dezvoltarea potențialului biomasei în forme moderne și eficiente, însă dezvoltarea în continuare a parcurilor eoliene și solar fotovoltaice va continua doar atunci când costul acestor tehnologii le face competitive fără scheme de sprijin. Acest lucru este de așteptat să aibă loc în următorul deceniu, prin urmare se vor construi noi capacități eoliene și fotovoltaice în România chiar în absența unei scheme de sprijin, după anul 2020. Rezultatele modelării confirmă o creștere treptată, dar tot mai susținută, a capacităților eoliene și fotovoltaice pentru întreaga perioadă 2020-2030.

VII.2.1. Ponderea SRE în consumul final de energie electrică (SRE-E)

Factorii cei mai importanți ce vor determina ritmul de dezvoltare a capacităților regenerabile sunt (1) evoluția costului tehnologiilor SRE, (2) costul cărbunelui și al gazului natural și (3) prețul ETS. Toate aceste elemente de cost sunt dificil de anticipat, însă cel mai mare grad de incertitudine este cu privire la prețul ETS. În condițiile unui preț scăzut al ETS, fără o schemă de sprijin pentru SRE-E, dezvoltarea tehnologiilor curate va fi încetinită.

Un preț relativ scăzut al ETS, ce nu conduce la ieșirea cărbunelui din mixul energiei electrice, dar ratează astfel îndeplinirea țăintelor de decarbonare, ar păstra cota SRE-E la un nivel apropiat de cel din prezent, sub 45%. Mult mai probabilă este însă creșterea prețului ETS către nivelul minim, ce permite totuși atingerea țăintelor de decarbonare. La acest nivel de preț ETS, cota SRE-E va crește la 52% în 2030.

Un alt factor ce va influența considerabil, pe termen scurt și mediu, dezvoltarea producției de

SRE-E este nivelul costului capitalului pentru finanțarea investițiilor. România are unul dintre cele mai ridicate niveluri ale costului capitalului din UE28, ceea ce înseamnă că, de exemplu, este considerabil mai scumpă construirea unei turbine eoliene în România decât în Germania. În lipsa unui mecanism european de garantare a investițiilor în SRE, România va fi puțin atractivă pentru noi investiții, încetinind ritmul de creștere a ponderii SRE.

Scenariul POPT presupune însă un cost de finanțare a investițiilor scăzut pentru SRE în România, ceea ce ar putea crește suplimentar cota SRE-E la un nivel cuprins între 55% și 62%. Diferența este dată de evoluția mixului energiei electrice, în special în ceea ce privește creșterea ponderii energiei nucleare. POPT calculează o ponderea SRE-E de 55% în 2030. România nu își asumă însă o pondere anume pentru SRE-E.

VII.2.2. Ponderea SRE în consumul brut de energie finală pentru încălzire și răcire

Încălzirea clădirilor și utilizarea aburului în procese industriale reprezintă principalul segment de consum energetic, mai important decât energia electrică sau consumul în transporturi. În 2015, România a acoperit din SRE mai mult de 28% din consumul brut de energie finală pentru încălzire și răcire (ponderea SRE-IR). Evoluția acestui indicator

va determina în cea mai mare măsură cota totală SRE în 2030.

Scenariile ce arată o tranziție rapidă către forme moderne de utilizare a biomasei pentru încălzire și trecerea unui număr însemnat de localități rurale la încălzire pe bază de gaz natural și cu pompe de

căldură arată o scădere a ponderii SRE-IR cu 5%, la 23% în 2030. Este improbabilă o modificare atât de profundă a modului de încălzire a locuințelor, dar este clară tendința de scădere ușoară a ponderii

SRE-IR. Dacă transformarea modului de încălzire și izolarea termică a locuințelor au loc lent și sunt limitate în principal la mediul urban, ponderea SRE-IR ar putea crește ușor, la cel mult 30%.

VII.2.3. Ponderea SRE în consumul brut de energie finală în transporturi (SRE-T)

Sectorul transporturilor a rămas aproape complet captiv în dependența de o singură resursă energetică, țițeiul. Ritmul de trecere la combustibili alternativi este însă în curs de accelerare la nivel mondial, iar CE sprijină creșterea rolului biocarburanților și dezvoltarea infrastructurilor alternative de alimentare. Pe termen lung, proiecțiile arată o transformare profundă a sectorului transporturilor către electro-mobilitate și biocarburanți, însă nu vor avea loc schimbări fundamentale în România înainte de 2030. De altfel, ponderea SRE-T nu este direct corelată cu cea a electromobilității, fiind necesară creșterea în paralel a ponderii SRE-E.

România își va atinge ținta pentru SRE-T de 10% în 2020, însă este puțin probabilă o creștere

ulterioară rapidă a volumului de biocarburanți, nu în ultimul rând datorită considerentelor de sustenabilitate a producției lor. Dacă până în 2020, creșterea ponderii SRE-T va fi susținută de mixul de biocarburanți în benzină și motorină, până la atingerea țintei de 10%; în perioada 2020-2030, ponderea SRE-T va crește în special ca urmare a creșterii ponderii mobilității electrice, pe segmentele feroviar și rutier. Astfel, în funcție de ritmul de penetrare al autovehiculelor hibride și a celor electrice, ponderea SRE-T în 2030 ar putea ajunge la 13-15%.

Creșterea cu 3-5 puncte procentuale nu este neglijabilă, venind pe fondul unei creșteri susținute a sectorului transporturilor. Ea anticipează o creștere mult mai rapidă în perioada 2030-2050.

VII.2.4. Considerații cu privire la ținta SRE pentru anul 2030

Trei factori principali vor determina ponderea SRE în România în 2030: (1) costul capitalului pentru finanțarea SRE-E, (2) evoluția consumului de biomasă pentru încălzire până în 2030 și (3) atingerea țintei pentru biocarburanți în transporturi și electro-mobilitatea. Rezultatele modelării indică o pondere pentru SRE în 2030 cuprinsă între 28% și 32%, fără o nouă schemă de sprijin pentru SRE-E și cu continuarea tendințelor actuale de dezvoltare pentru segmentele de consum transporturi și cel al încălzirii și răcirii.

În situația în care are loc o tranziție mai rapidă de la utilizarea ineficientă a biomasei pentru încălzire în mediul rural către gaz natural, energie electrică

(pompe de căldură) și utilizarea mai eficientă a biomasei, ponderea SRE va fi între 25% și 28%. În perioada 2017-2030, este preconizată o creștere a calității vieții pentru locuitorii mediului rural și o îmbunătățire a gestiunii fondului forestier, având ca efect o creștere lentă a SRE prin reducerea ponderii SRE-IR.

Pe scurt, România nu-și poate asuma o țintă SRE ambițioasă pentru 2030, propunerea de țintă orientativă către CE fiind de 27%. Este posibilă o creștere mai rapidă a ponderii SRE, dar ea ar putea compromite obiectivul de creștere a calității vieții în mediul rural.

VII.3. Creșterea eficienței energetice

La nivelul UE, ținta de eficiență energetică pentru anul 2020 este raportată la cererea de energie primară, respectiv la o proiecție pentru 2020 a acestei cereri realizată cu modelul PRIMES în 2007. Astfel, ținta este una de reducere a cererii de energie primară cu 20% față de valoarea de referință calculată după metodologia descrisă mai sus. Utilizând acest indicator al CE, România și-a atins ținta pentru eficiența energetică pentru 2020, cererea de energie primară pentru 2020 fiind

estimată la 36% sub nivelul de referință, mult sub ținta națională de reducere cu 19%.

Utilizând același indicator în 2030, prin eforturi susținute în creșterea eficienței energetice, România ar urma să-și păstreze reducerea cu 36% a cererii de energie primară, chiar în condiții de creștere economică susținută. Astfel, scenariul POPT prezintă un nivel al cererii de energie primară în 2030 egal cu cel din 2015. Nivelul de 36% este superior țintelor avute în vedere pentru eficiența

energetică la nivelul UE28 în 2030, de 27% (nivelul cel mai probabil) sau 30% (nivelul ambițios, asupra căruia se va lua o decizie cel târziu în 2020).

Menținerea cererii de energie primară în 2030 la un nivel apropiat de cel din 2015 este în interesul strategic al României. Acest lucru este necesar din considerente de securitate energetică (păstrarea unui grad redus de dependență de importuri), de competitivitate economică, de suportabilitate a prețurilor pentru consumatorii casnici și reducerea a

gradului de sărăcie energetică, precum și pentru a limita impactul asupra mediului înconjurător. România nu își asumă o țintă națională globală pentru eficiența energetică, contribuind echitabil la atingerea țintei comune. Ținte sectoriale cu privire la eficiența energetică pot fi asumate la nivel național, pentru a încuraja realizarea la timp a investițiilor, dar fără ca acestea să constituie angajamente la nivel european.

VII.4. Valori indicative ale țăintelor pentru anii 2020, 2030 și 2050

Pe baza rezultatelor modelării, Strategia propune valorile indicative ale țăintelor de decarbonare (Tabelul 6):

Tabel 6 – Ținte indicative de decarbonare pentru anii 2020, 2030 și 2050

Indicatorul	U.M.	2015	2020	2030	2050
Reducerea emisiilor GES	% față de 1990	54	55	62	75
Reducerea emisiilor GES non-ETS	% față de 2005	8	0	2	30
Pondere SRE	%	26.3	24	27	47
Pondere SRE-E	%	43.7	44	55	78
Pondere SRE-T	%	4.6	10	13	60
Intensitatea energetică în economie	tep/mil € ₂₀₁₃	218	190	155	105
Intensitatea emisiilor – energie electrică și abur	g CO ₂ /kWh	319	300	170	50

Sursa: Ministerul Energiei, pe baza rezultatelor modelării PRIMES

În ceea ce privește indicatorul principal pentru anul 2050, urmărit la nivel european – scăderea emisiilor de GES cu 80% față de 1990 – POPT arată o contribuție echitabilă pentru România la această țintă de 75%. Nu este imposibilă atingerea țintei de 80% pentru România, dar rezultatele modelării arată că pentru creșterea eficienței energetice a locuințelor la standard de casă pasivă, respectiv accelerarea electrificării transporturilor și sprijinirea prin subvenții a SRE de primă generație, efortul investițional ar fi nejustificat de mare pentru puterea de cumpărare a consumatorilor.

România nu exclude reducerea cu 80% a emisiilor de GES în 2050, dar acest lucru este posibil doar prin maturizarea noilor tehnologii, cu reducerea costurilor.

Prin participarea cercetătorilor români la programe internaționale de cercetare-inovare în domeniul energiilor curate și prin dezvoltarea producției industriale de componente și echipamente necesare tranziției energetice, la un nivel înalt de calitate și cost competitiv, pe baza unei forțe de muncă bine calificate, România va fi un partener în atingerea obiectivelor de decarbonare.

ACTUALIZAREA PERIODICĂ A STRATEGIEI ENERGETICE

Ministerul Energiei monitorizează în permanență sectorul energetic, inclusiv stadiul de implementare al Strategiei Energetice 2016-2030, cu perspectiva anului 2050. Planurile de acțiune și măsurile necesare pentru îndeplinirea obiectivelor strategice vor fi urmărite îndeaproape, pentru a asigura sursele de finanțare și derularea în condiții optime a proiectelor de investiții.

Necesitatea actualizării periodice a Strategiei ține de schimbările care au loc pe plan local, regional, european și mondial. Transpunerea în practică a Strategiei Energetice depinde de contextul național și internațional, ambele evoluând în interdependență dinamică.

Transformarea climatului economic impune noi tendințe de dezvoltare a societății și a nevoilor acesteia. Noile tehnologii și produse energetice reorientează alegerile de investiții, încrederea în

procesele energetice, precum și structura sistemului electroenergetic.

Pentru a răspunde modificărilor de context, o dată la cel mult cinci ani, vor avea loc:

- *Actualizarea datelor și a analizei de sistem;*
- *O nouă analiză calitativă a tendințelor din sistemul energetic național;*
- *Redefinirea scenariilor și o nouă modelare cantitativă;*
- *Revizuirea țăintelor și a priorităților de acțiune.*

Strategia Energetică se bazează pe dezvoltarea piețelor concurențiale de energie electrică, gaze naturale și alte resurse primare, ceea ce duce la nevoia de noi abordări, odată cu modificarea tendințelor de piață.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Administrația Prezidențială (2015), *Ghidul Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru Perioada 2015-2019*, decembrie
- ACER (2016), *Raport asupra implementării codului de echilibrare al rețelei*, 7 noiembrie
- ANRE (2014), *Lista capacităților de producere de energie electrică și termică în cogenerare, cu acreditare finală*, Decizia președintelui ANRE nr. 1279 din 28.05.2014
- ANRE (2015a), *Raport național 2014*, 31 iulie
- ANRE (2015b), *Raport lunar de monitorizare a pieței interne de gaze naturale pentru decembrie 2015*
- ANRE (2015c), *Raport monitorizare piață de energie electrică*, decembrie 2015
- ANRE (2016a), *Raport privind progresul înregistrat în îndeplinirea obiectivelor naționale de eficiență energetică*
- ANRE (2016b), *Raport național 2015*, 31 iulie
- CE (2000), *Green Paper: Spre o strategie europeană pentru siguranță în alimentare cu energie*, COM(2000) 0769 final, 29 noiembrie
- CE (2009a), *Directiva 2009/28/CE privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile*, 23 aprilie
- CE (2009b), *Regulamentul nr. 715/2009 privind condițiile de acces la rețelele pentru transportul gazelor naturale*, 13 iulie
- CE (2009c), *Directiva 2009/72/CE privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice*, 13 iulie
- CE (2009d), *Directiva 2009/73/CE privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale*, 13 iulie
- CE (2010a), *Strategia energetică pentru 2020, o strategie pentru competitivitate, sustenabilitate și securitate energetică*, COM(2010) 0639 final, 10 noiembrie
- CE (2010b), *Regulamentul nr. 994/2010 privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu gaze naturale și de abrogare a Directivei 2004/67/CE a Consiliului*, 20 octombrie
- CE (2011), *Perspectiva energetică 2050, Strategia energetică pentru 2050*, COM(2011) 885 final, 15 decembrie
- CE (2012), *Directiva 2012/27/UE privind eficiența energetică*, art. 5, 25 octombrie
- CE (2014a), *Un cadru pentru politica privind clima și energia în perioada 2020-2030*, COM(2014) 15 final, 22 ianuarie
- CE (2014b), *Strategia europeană a securității energetice din 2014*, COM(2014) 330 final, 28 mai
- CE (2014c), *Pregătirea pentru posibile întreruperi ale alimentării cu gaz natural de la Est în toamna și iarna 2014/2015*, COM(2014) 654 final, 16 octombrie 2014
- CE (2015a), *O strategie-cadru pentru o uniune energetică rezilientă cu o politică prospectivă în domeniul schimbărilor climatice*, COM(2015) 80 final, 25 februarie
- CE (2015b), *Proiecte de interes comun*, 18 noiembrie
- CE (2016a), *Pachetul de iarnă, Energie curată pentru toți europenii*, 30 noiembrie
- CE (2016b), *Energie curată pentru toți europenii, Propunere pentru directiva privind promovarea surselor regenerabile de energie*, COM(2016) 767 final, 30 noiembrie
- CE (2016c), *Energie curată pentru toți europenii, Propunere pentru revizuirea directivei privind eficiența energetică*, COM(2016) 761 final, 30 noiembrie
- CE (2016d), *Energie curată pentru toți europenii, Propunere pentru revizuirea directivei privind performanța energetică a clădirilor*, COM(2016) 765 final, 30 noiembrie
- CE (2016e), *Energie curată pentru toți europenii, Propunere pentru directive privind regulile de funcționare ale pieței interne de energie electrică*, COM(2016) 864 final, 30 noiembrie

CE (2016f), *Energie curată pentru toți europenii, Propunere privind regulamentul cu privire la guvernarea Uniunii Energetice*, COM(2016), 759 final, 30 noiembrie

CE (2016g), *Energie curată pentru toți europenii, Comunicare a Comisiei privind planul de lucru pentru eco-design 2016-2019*, COM(2016) 773 final, 30 noiembrie

CE (2016h), *Connecting Europe Facility, CEF Energy*, 18 martie

CE (2016i), *O strategie europeană pentru o mobilitate cu emisii scăzute de dioxid de carbon*, COM(2016) 501 final, 20 iulie

CE (2016j), *Accelerarea tranziției Europei către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon*, COM(2016) 500 final, 20 iulie

CE (2016k), *Rezultatele scenariului de referință 2016 pentru energie, transport și emisii de gaze cu efect de seră. Tendințe pentru 2050*, 20 iulie

Consiliul UE (2015), *Council conclusions on energy diplomacy, Energy Foreign Affairs Council*, Planul de acțiune al UE pentru diplomație energetică, 20 iulie

ENTSO/GIE (2016), *European Network of Transmission System Operators for Gas, Gas Infrastructure Europe, System Development Map 2015/2016*, 14 septembrie

EU-SILC (2014), *EU Statistics on Income and Living Conditions*

Eurostat (2016), *Balanțe energetice*

IEA (2015), *World Energy Outlook 2015*, noiembrie

IEA (2016), *World Energy Outlook 2016*, noiembrie

IEA (2016b), *Energie, schimbări climatice și mediu*, noiembrie

INS (2011a), *Consumurile energetice în gospodării în anul 2009*, august

INS (2016), *Anuarul statistic al României 2015*

Institute for 21st Century Energy (2013a), *International Energy Security Risk Index*

MDRAP (2014), *Strategia pentru mobilizarea investițiilor în renovarea fondului de clădiri rezidențiale și comerciale, atât publice cât și private, existente la nivel național*, aprilie

MDRAP (2015), *Raport privind evaluarea potențialului național de punere în aplicare a cogenerării de înaltă eficiență și a termoficării și răcirii centralizate eficiente*, decembrie

MDRAP (2016), *Situația serviciilor publice SACET*, iunie

ME (2007), *Strategia energetică a României pentru perioada 2007 - 2020 actualizată pentru perioada 2011 – 2020*, HG nr. 1069/2007, 19 noiembrie

ME (2010), *Planul Național de Acțiune în Domeniul Energiei din Surse Regenerabile (PNAER)*, iunie

ME (2015), *Planul Național de Acțiune în Domeniul Eficienței Energetice (PNAEE 3)*, 11 martie

ME (2016), Economic Consulting Associates (ECA), *Sustainable Resource Initiative Policy Dialogue Framework Energy & Resources Window Potential Changes to the Romanian RES Legislation*, octombrie

MMFSPV (2015), *Buletin statistic – Asistență socială, Ajutoare pentru încălzirea locuinței, aferente sezonului rece noiembrie 2014 – martie 2015*

MMAP (2013), *Strategia națională a României privind schimbările climatice 2013 – 2020*

MMAP (2015), Ministerul Mediului, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare, *Planul Național de Acțiune privind Schimbările Climatice 2016 – 2020*, finanțat din Fondul European pentru Dezvoltare Regională, prin Programul Operațional Asistență Tehnică 2007 – 2013, iunie

OPEC (2014), Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol, *Raport anual*, noiembrie

Pye, Steve, Audrey Dobbins et al (2015), *Energy poverty and vulnerable consumers in the energy sector across the EU: Analysis of policies and measures*, Policy Report, Insight_E

Rademaekers, Koen *et al* (2016), *Selecting Indicators to Measure Energy Poverty*, Final Report for the European Commission – Under the Pilot Project Energy Poverty – Assessment of the Impact of the Crisis and Review of Existing and Possible New Measures in the Member States, Trinomics

Transelectrica (2016a), *Schimburile fizice lunare și date de balanță*

Transelectrica (2016b), *Planul de dezvoltare a RET – perioada 2016 – 2025*, 21 iulie

Transgaz (2014), *Planul de dezvoltare al Sistemului Național de Transport de Gaze Naturale 2014-2023*, 22 decembrie

Transgaz (2016), *Proiecte majore de dezvoltare*

PARTICIPANȚI LA REALIZAREA STRATEGIEI ENERGETICE

ECHIPA DE PROIECT

Radu Dudău, Dragoș Tâlvescu, Alexandra Danu, Adrian Victor Manoliu.

CONSILIUL DIRECTOR

Victor Grigorescu, Costin Borc, Corina Popescu, Cristian Bușu, Aristotel Jude, Mihnea Constantinescu, Adina Georgescu, Vasile Iuga.

CONSILIUL CONSULTATIV

Victor Athanasovici, Adrian Badea, Dumitru Chisăliță, Antonia Colibășanu, Carmencita Constantin, Mihnea Crăciun, Sorin Gal, Ioana Gheorghide, Nicolae Havrileț, Dan Ionescu, Valentin Ionescu, Virgiliu Ivan, Octavian Lohan, Laurian Lungu, Corina Murafa, Virgil Mușătescu, Alexandru Pătruți, Răzvan Purdilă, Ion Sterian, Andrei Țărnea, Petru Văduva.

SPECIALIȘTI DIN MINISTERUL ENERGIEI

Elena Popescu, Corneliu Condrea, Dan Agrișan, Alexandru Alexe, Daniela Ambruș, Roxana Apreutesei, Oana Bălan, Paul Balașcan, Daniela Barbu, Angelica Bobe, Crăița Bucheru, Claudiu Butacu, Anca Dobrică, Elena Haca, Dana Hățiși, Cristina Irimescu, Valeriu Ivan, Victor Marin, Cerasela Marin, Mădălina Mihăilescu, Cristina Necula, Cătălina Nedelcu, Aurora Negruț, Mihaela Preda, Felicia Răcășanu, Aura Slate, Laura Stanislav, Liviu Stoican, Ion Triștiu, Cornel Zeveleanu.

ALȚI SPECIALIȘTI¹

Sanda Abrudan, Adrian Adam, Anca Albu, Adriana Alexandru, Viorel Alicuș, Melania Amuza, Nicolae Anastasiu, Lavinia Andrei, Teodora Andrei, Daniel Apostol, Ionuț Apostol, Doru Apostol, Aurel Arion, Adina Aștilean, Constantin Băducu, Gheorghe Bălan, Constantin Bălășoiu, Dumitru Bezo, Mihai Beznoska, Valeriu Binig, Mircea Bițoiu, Alexandra Bocșe, Lucian Bode, Corneliu Bodea, Serdar Bolat, Mircea Boldura, Alexandra Borislavski, Adrian Borotea, Ionel Borș, Ionuț Brigle, Dragoș Constantin Buda, Camelia Budeanu, Sorin Burchiu, Radu Burnete, Mihaela Butacu, Cosmin Buteică, Nicolae Buzoianu, Emil Calotă, Dana Canea, Constantin Căpraru, Alexandra Caraciobanu, Alexandru Caragea, Filip Cârlea, Andrei Cârnu, Sergiu Celac, Ion Cepraga, Emilia Cerna-Mladin, Marian Cernat, Florin Cetățeanu, Teodor Chirica, Bogdan Chirițoiu, Eugen Cincu, Liviu Cioneag, Dănuț Adrian Ciontea, Ion Ciută, Filip Cojocar, Iolanda Colda, Olivia Comșa, Simona Constănceanu, George Constantin, Marin Constantin, Liliana Corui, Diana Cosmoiu, Victor Costache, Andrei Covatariu, Eduard Cozminski, Radu Crăciun, Cristina Cremenescu, Cătălin Cristescu, George Cristodorescu, Doina Cucueteanu, Adelina Dabu, Ana Daraban, Dana Daraban, Mihai Daraban, Kinga Daradics, George Darie, Mihai Darie, Leonzina Darie, Ionel David, Mihai David, Bert De Colvenaer, Călin Dejeu, Ovidiu Demetrescu, Melania Diaconescu, Daniela Diaconu, Alexandra Diala, Mirela Dima, Alice Dima, Radu Dimeca, Valentina Dimulescu, Dana Dinescu, Mihaela Dobre, Marian Dobrin, Ion Dobroiu, Marinela Dracea, Luiza Drăghici, Cosmin Drăgoi, Cătălin Dragostin, Constantin Dudu-Ionescu, Ramona Dulamea, Daniel Duma, Ana Maria Dumitrache, Gabriel Dumitrașcu, Daniel Dumitrescu, Radu Corneliu Dumitrescu, Aureliu Dumitrescu, Mihaela Dupleac, Sebastian Enache, Radu Enache, Dumitru Federenciuc, Oana Feldiorean, Ioana Florea, Dan Fofiu-Sânpetrescu, Ștefan Frangulea, Amalia Fugaru, Dragoș Gabor, Ioana Gafton, Ioana Gâlcă, Alexandra Gâtej, Mihai Gavrițaș, Robert Gavrițiu, Marian Geantă, Dan Gheorghe, Paul Gheorghiescu, Ștefan Gheorghe, Dan Gheorghiu, Alexandra Gherman, Cosmin Ghiță, Ioana Ghiță, Ciprian Glodeanu, Florian Glodeanu, Nicolae Golovanov, Mircea Gordan, Răzvan Grecu, Teodora Grigoriță, Eugenia Gușilov, Alexandru Havris, Radu Holom, Iulian Hornet, Manuela Horvath, Orieta Hulea, Gheorghe Hurduzeu, Iulian Iancu, Ana-Maria Icătoiu, Ovidiu Ilieș, Cătălin Ionescu, Gheorghe Ionescu, Mihaela

---

¹ Lista include numele experților care au participat la sesiunile de lucru, care au trimis observații scrise sau care au avut discuții aplicabile cu echipa de proiect. Echipa de proiect își prezintă scuze pentru orice eventuală omisiune.

Ionescu, Delia Ionică, Carmen Ioniță, Ioan Iordache, Gabriel Istoc, Adrian Ionițoaiei, Marcel Istrate, Nicolae Istudor, Tudorel Ivan, Valentina Ivan, Mihaela Ivan, Iustin Ivănescu, Narcis Jeler, Dumitru Jianu, Borbely Karoly, Roxana Kedey, John Knapp, Grzegorz Konieczny, Szalai Laci, Andrei Lavinia, Valentin Lazea, Victor Lucian, Daniela Lulache, Cătălin Lungu, Ioan Lungu, Răzvan Lupulescu, Mihai Macarie, Mihai Maci, Maria-Magdalena Manea, Adrian Marciuc, Cristina Mărgeanu, Jozsef Margitfalvi, Viorel Marian, Georgiana Marin, Florin Mașala, Emilian Mateescu, Alexandru Maximescu, Alessio Menegazzo, Cosmina Mengheș, Mihai Mereuță, Dumitra Mereuță, Roxana Mihai, Mihaela Mihăilescu, Mihai Mihăiță, Mihail Cristian Miler, Maria Mînicuță, Adriana Mircea, Radu Miron, Andreea Mitiriță, Andrei Moarcaș, Martin Moise, Constantin Martian, Bogdan Moldoveanu, Adrian Moraru, Nicolae Munteanu, Vasile Munteniță, Adolf Mureșan, Ion Murgescu, Alexandru Mustață, Carmen Neagu, Sorin Necșulescu, Horia Necula, Cristina Neculai, Silviu Neaguț, Geta Nicodim, Marcel Nicolaescu, Nicolae Niculescu, Otilia Nuțu, Cristina Olaru, Laura Oprea, Bogdan Oslobeanu, Laurențiu Pachiu, Ilinca Pandele, Ioan Papoi, Adrian-Daniel Pascu, Codruț Pascu, Sorin Pătrășcoiu, Cristian Patticu, Cătălin Păuna, Florin Păunescu, George Peltecu, Sorin Petre, Gheorghe Paul, Lucian Petrescu, Cristian Pîrvulescu, Ovidiu Pop, Gabriela Popescu, Anca Popescu, Bogdan Popescu, Dragoș Popescu, Aurelian Popescu, Alina Pordea, Petru Postolache, Letiția Pupăzeanu, Ionuț Purica, Patricia Pușchilă, Ioan Raceu, Varinia Radu, Cornel Rădulescu, Elena Rastei, Elena Ratcu, Bogdan Renea, Mihaela Roman, Cornel Rotaru, Ioan Rotaru, Maria Roth, Vasile Rugină, Alina Rusanu, Petru Rușeț, Dorin Rusu, Roxana Sandu, Nicolae Sdrula, Laura Șandor, Maria Șanta, Sergiu Sârghi, Silviu Sârghi, Daniela Scripcariu, Nicolae Sdrula, Viorel Șerban, Cristian Sfercoci, Constantin Silva, Gabriel Sârbu, Byeong Soo, Mihai Spătaru, Eric Stab, Claudia Staicu, Vlad Stanciu, Elena Stancu, Lucian Stancu, Cristian Stănescu, Alexandru Stănilă, Marieta Stași, Mihai Stoica, Gheorghe Ștefan, Cornel Ștefănescu, Vasile Zacheu Ștefănescu, Mihai Stoica, Artur Stratan, Adrian Stratulat, Razvan Stroe, Nemes Szabolcs, Cristian Talmazan, Alin Tănase, Adrian Tanțău, Alexandru Teleru, Letiția Tiberiu, Adrian Timofte, Mihai Toader-Paști, Gabriel Trăistaru, Oana Truță, Manuela Unguru, Bogdan Văduva, Lajos Vajda, Gerard Verdebout, Victor Vernescu, Călin Vilt, Valentin Vișalariu, Silvia Vlăsceanu, Ștefan Voicu, Daniel Voiculescu, Clara Volintiru, Sorin Vornicu, Mark Wagley, Cristina Zaharia.

MINISTERUL ENERGIEI
Profesionalism. Integritate. Transparență